

**Kondycja
zawodowa
pomorskiego
nauczyciela**
Raport z badań

Gdańsk, 2018

Kondycja zawodowa pomorskiego nauczyciela

Raport z badań

Urząd Marszałkowski
Województwa Pomorskiego
we współpracy
z Uniwersytetem Gdańskim
i Urzędem Statystycznym w Gdańsku

Gdańsk, 2018

Zespół badawczy:

dr Katarzyna Bieluszko,
Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego

Beata Bojarska,
Urząd Statystyczny w Gdańsku

Andrzej Cylwik,
Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku

dr Marcin Boryczko,
Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

dr Maciej Dębski,
Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, Fundacja Dbam o Mój Zasięg

Ewa Furche,
wicedyrektor Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku

Sylwia Kilanowska-Męczykowska,
Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku

Adam Krawiec,
dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego

Maciej Maraszkiwicz,
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

dr Zbigniew Pietrzak,
Urząd Statystyczny w Gdańsku

Teresa Szakiel,
zastępca dyrektora Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego

dr Agnieszka Tomasik,
dyrektor ZSO nr 2 w Gdańsku, koordynator projektu „Kreatywna Pedagogika”

Magdalena Wiktor,
Urząd Statystyczny w Gdańsku

Bożena Żuk,
dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

Opracowanie graficzne, okładka:

Beata Kwaśniewska

Korekta redakcyjna:

dr Ewa Dunaj-Kozakow, Dorota Czapiewska, Danuta Kamińska, Jolanta Betkowska, Alina Benn

Koordinacja badania:

Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

SŁOWO WSTĘPNE.....	7
ROZDZIAŁ 1. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	9
1.1. CHARAKTERYSTYKA REGIONU – TŁO SPOŁECZNO-GOSPODARCZE, DIAGNOZA, WYZWANIA	9
1.2. PROFIL SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY WOJEWÓDZTWA W KONTEKŚCIE WYZWAŃ EDUKACYJNYCH	11
1.2.1. Edukacja w województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/2018	12
1.3. REGIONALNA POLITYKA EDUKACYJNA	16
ROZDZIAŁ 2. METODOLOGIA PROWADZONYCH BADAŃ	18
2.1. CEL I PRZEDMIOT BADAŃ, OPIS OBSZARÓW BADAWCZYCH	18
2.2. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI BADANEJ ORAZ OPIS DOBORU PRÓBY BADAWCZEJ.....	20
2.3. OPIS METOD, TECHNIK I NARZĘDZI BADAWCZYCH	23
2.3.1. Badania ilościowe.....	23
2.3.2. Badania jakościowe.....	23
2.4. ORGANIZACJA BADAŃ	25
2.5. CHARAKTERYSTYKA PRÓBY BADAWCZEJ.....	27
2.5.1. Badania ilościowe.....	27
2.5.2. Badania jakościowe.....	28
ROZDZIAŁ 3. RAPORT Z BADAŃ.....	31
3.1. KOMPETENCJE NAUCZYCIELI	31
3.1.1. Jak nauczyciel postrzega siebie w aspekcie zaangażowania w pracę, podejścia do uczniów, pasji zawodowej, otwartości na zmiany i inne?.....	31
3.1.2. Jak uczniowie i rodzice oceniają umiejętności oraz postawy nauczycieli wobec uczniów?	36
3.1.3. Jakie współczesne wyzwania identyfikuje nauczyciel?	39
3.1.4. Jak nauczyciel ocenia swoje kompetencje do podejmowania wyzwań współczesnej edukacji?	43
3.2. WSPÓŁPRACA	50
3.2.1. Jak kształtują się relacje w środowisku pracy nauczyciela (dyrektor, inni nauczyciele) i jak wpływają one na wykonywanie przez niego swoich zadań?	50
3.2.2. Na ile nauczyciel i inni pracownicy szkoły współdziałają, pracują w grupach na rzecz osiągania wspólnych celów, wykonują zadania zespołowo i wspólnie rozwiązują problemy?.....	51
3.2.3. Jak kształtują się relacje nauczyciela z rodzicami i uczniami, na ile nauczyciel zabiega o kształt tych relacji?	53

3.2.4. W jakim zakresie nauczyciel włącza uczniów do współpracy i współodpowiedzialności za proces uczenia się?	56
3.2.5. Na ile nauczyciel włącza rodziców uczniów w proces edukacyjny?	58
3.2.6. Jakie metody pracy oparte na współpracy z uczniami stosuje nauczyciel?	61
3.3. SPRAWSTWO	63
3.3.1. W jakim stopniu nauczyciel ma wpływ na przebieg swojej pracy?	63
3.3.2. Jakie są czynniki ograniczające pracę nauczyciela?	63
3.3.3. Jaki jest realny wpływ nauczyciela na organizację i przebieg procesu uczenia się uczniów w szkole?	64
3.3.4. Jak duży wpływ ma nauczyciel na rozwój zainteresowań, pasji, dokonywanie wyborów oraz postawy i zachowanie uczniów?	66
3.4. ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA	71
3.4.1. Co motywuje nauczyciela do podejmowania działań na rzecz własnego rozwoju zawodowego?	71
3.4.2. Jakie rodzaje aktywności nauczyciel postrzega jako prorozwojowe?	71
3.4.3. W których obszarach nauczyciel dostrzega potrzebę wsparcia i w jakiej formie?	73
3.4.4. Co stanowi barierę w rozwoju zawodowym nauczyciela?	73
ROZDZIAŁ 4. WNIOSKI Z BADAŃ I WSKAZANIA DO DZIAŁAŃ	76
4.1. WNIOSKI I WSKAZANIA OGÓLNE	76
4.2. WNIOSKI I WSKAZANIA SZCZEGÓŁOWE W OBSZARACH	78
4.2.1. Wskazania w obszarze: Kompetencje	78
4.2.2. Wskazania w obszarze: Relacje i współpraca	80
4.2.3. Wskazania w obszarze: Doskonalenie	83
4.2.4. Wskazania w obszarze: Wsparcie nauczyciela	86
Załącznik 1.	88
Załącznik 2.	101
Załącznik 3.	104
Załącznik 4.	107
Aneks	111

Szanowni Państwo,

w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, dokumencie określającym obszary priorytetowych działań w regionie, jak również w Regionalnym Programie Strategicznym *Aktywni Pomorzanie*, edukacja zajmuje kluczowe miejsce. Budowanie jakości pomorskiej edukacji możliwe jest dzięki współpracy wszystkich zainteresowanych stron. Angażują się w nią władze samorządowe i oświatowe, pedagodzy, pracownicy akademicy oraz rodzice. Ich wspólnym celem jest troska o pomorską szkołę, by autentycznie wspierała wszechstronny rozwój uczniów, kreując silne i gotowe na wyzwania współczesności społeczeństwo.

Mimo licznych inicjatyw, w tym realizacji przedsięwzięć strategicznych: *Zdolni z Pomorza*, *Kompleksowe wsparcie szkół i placówek*, w dalszym ciągu niezadowolająca jest jakość kształcenia ogólnego, czego wyrazem są m.in. wyniki egzaminów zewnętrznych pomorskich uczniów utrzymujące się poniżej średniej krajowej.

W procesie budowania jakości pomorskiej edukacji **kluczowa rola przypada nauczycielom**. Bez ich szczególnych kompetencji, bez zaangażowania w codzienną pracę nie jest możliwe dobre przygotowanie pomorskich uczniów do wejścia w życie zawodowe i społeczne. W województwie pomorskim, w różnego typu szkołach i placówkach oświatowych, pracuje łącznie ponad 36 tys. nauczycieli. To liczna i bardzo zróżnicowana grupa zawodowa.

Przed wszystkimi nauczycielami stoją obecnie poważne wyzwania dotyczące m.in.:

- zmian w systemie oświaty,
- konieczności dostosowania metod oraz treści kształcenia do niezwykle szybko zmieniającej się rzeczywistości społecznej i postępu technologicznego,
- zmian demograficznych (niż demograficzny, zjawiska migracyjne).

Istotna jest więc próba znalezienia odpowiedzi na pytanie **dotyczące przygotowania pomorskiego nauczyciela do podejmowania wyzwań stawianych współczesnej edukacji**. Równie ważne jednak jest także ustalenie oczekiwań stawianych pomorskim nauczycielom, na jakich kompetencjach i umiejętnościach nauczycieli szczególnie nam zależy, co najbardziej motywuje, a co ogranicza zawodowy rozwój pedagogów.

Samorząd Województwa Pomorskiego podjął współpracę z Uniwersytetem Gdańskim oraz Urzędem Statystycznym w Gdańsku, w ramach której powołano Zespół badawczy, składający się m.in. z pracowników Instytutu Pedagogiki oraz Instytutu Filozofii, Socjologii

WOJEWÓDZTWO
POMORSKIE

100 lat
GUS

Urząd Statystyczny
w Gdańsku

i Dziennikarstwa Wydziału Nauk Społecznych UG, przedstawicieli Urzędu Statystycznego w Gdańsku, praktyków nauczania, przedstawicieli Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, który gwarantuje rzetelność naukową oraz możliwość uzyskania wyników reprezentatywnych dla województwa.

Podkreślono, iż niezbędnym jest zaproszenie do badania także rodziców i uczniów, dzięki czemu możliwe było poznanie **potrzeb i oczekiwań stawianych nauczycielom przez zarówno uczniów, jak i ich rodziców**.

Uzyskane wyniki stanowiły **podstawę do wypracowania praktycznych rekomendacji w zakresie kształcenia nauczycieli oraz ich doskonalenia zawodowego**, co docelowo pomoże w zapewnieniu wysokiego poziomu edukacji wszystkim pomorskim uczniom.

Mam nadzieję, że pozyskane wyniki badania pozwolą na dobre zaplanowanie pracy wszystkich instytucji wspierających nauczycieli, w tym prowadzonych przez Samorząd Województwa Pomorskiego regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli: Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, a także Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku i w Słupsku.

CENTRUM
EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W SŁUPSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

ROZDZIAŁ 1. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

1.1. CHARAKTERYSTYKA REGIONU – TŁO SPOŁECZNO-GOSPODARCZE, DIAGNOZA, WYZWANIA

Region pomorski charakteryzuje się ponadprzeciętnym w warunkach europejskich **wzrostem gospodarczym** oraz wzrostem inwestycji publicznych, w dużej mierze współfinansowanych ze środków unijnych. Z uwagi na prognozowany do 2030 r. **przyrost liczby mieszkańców w województwie**, udział regionu w PKB Polski powinien nieco wzrosnąć. Tempo wzrostu gospodarczego będzie nadal większe niż średnio w UE. Województwo cechuje **otwartość powiązań gospodarczych**, o czym świadczy m.in. wysoka wartość eksportu w relacji do PKB (3. pozycja w kraju) i znaczący udział produktów wysokich technologii w eksporcie (2. miejsce w kraju).

Województwo posiada duży potencjał w zakresie **przyciągania inwestycji** z sektora usługowego oraz z branży zaawansowanych technologii. Decydują o tym przede wszystkim **wysokiej jakości zasoby pracy**, dobrze rozwinięty sektor **instytucji otoczenia biznesu**, rozwinięta **infrastruktura społeczna**, wysoka **chłonność rynku** oraz dobry **stan środowiska przyrodniczego**. Istotną rolę odgrywa także duża podaż przestrzeni biurowej.

Pomorskie jest regionem wyróżniającym się na tle Polski pod względem **poziomu przedsiębiorczości**. Zarejestrowanych jest tu nieco ponad 290 tys. firm, z czego aż 99,9% to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Struktura zatrudnienia w województwie charakteryzuje się **wyższym niż średnio w kraju udziałem sektora usług** (63,1%), podczas gdy na sektor przemysłowy i rolniczy przypada odpowiednio 35,2% i 1,7% pracujących. W strukturze pracujących największy udział odgrywają usługi publiczne (edukacja, ochrona zdrowia, administracja) oraz niektóre usługi rynkowe: handel, doradztwo (prawne, finansowe, gospodarcze), pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości oraz transport.

Potencjał MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw) wciąż nie jest w pełni wykorzystywany, m.in. z powodu barier w dostępie do kapitału oraz niskiej aktywności we wdrażaniu innowacji. Choć niewielki odsetek firm wdraża innowacje, te które to robią, osiągają jedne z najlepszych efektów w kraju, czego dowodzi fakt, że pomorskie przedsiębiorstwa przemysłowe notują **najwyższe w kraju udziały przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych** w przychodach ze sprzedaży ogółem.

W ostatniej dekadzie w województwie pomorskim odnotowano ponad 30-procentowy wzrost liczby pracujących oraz spadek stopy bezrobocia do rekordowo niskiego poziomu – 4,9% w sierpniu 2018 r. Trendy demograficzne, migracje oraz rosnąca liczba

WOJEWÓDZTWO
POMORSKIE

100 lat
GUS

Urząd Statystyczny
w Gdańsku

miejsc pracy sprawiły, że pomorskie firmy odczuwają coraz większe **trudności w pozyskaniu nowych pracowników**.

Województwo pomorskie jest jednym z **najbardziej proeksportowo ukierunkowanych polskich regionów**. Udział pomorskiego eksportu w eksporcie krajowym systematycznie rośnie i w 2016 r. wynosił 7,7%.

Wysoka jakość życia w regionie (walory przyrodnicze, zróżnicowanie gospodarki, otwartość) determinuje znaczącą **atrakcyjność regionu**, zarówno dla kapitału biznesowego (inwestycje zewnętrzne), jak i kapitału ludzkiego (studenci, pracownicy, turyści biznesowi, przedstawiciele „klasy kreatywnej”).

Powszechnie obserwuje się **rosnący poziom wykształcenia** oraz **mobilności zawodowej i przestrzennej ludności**, coraz większą **konieczność współpracy** przedstawicieli różnych pokoleń i różnych kultur, a także, co bardzo znamienne, wzrost **znaczenia klasy kreatywnej** oraz nasilającą się rywalizację krajów i regionów o talenty.

Niestety, **system edukacyjny nie jest dotychczas efektywnie wykorzystany** i zaangażowany w zaspokajanie potrzeb rynku pracy oraz kreowanie atrakcyjnego kapitału ludzkiego, czego efektem jest **niezadowolająca jakość edukacji**. Brakuje także ścisłej współpracy pomiędzy szkołami na różnych etapach kształcenia.

Wyzwaniem stojącym przed regionem staje się odpowiednie **ukształtowanie młodego pokolenia**, które odnajdzie się na zmieniającym się rynku pracy, będzie aktywne, mobilne zawodowo i przestrzennie, otwarte społecznie i światopoglądowo, dbać będzie o jakość życia swoją i innych, przy jednoczesnym pielęgnowaniu wartościowych relacji międzyludzkich.

W Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 uznano, iż w strategicznym interesie województwa jest **wzmacnianie aktywności mieszkańców** tak, aby mieli większą szansę na pracę odpowiadającą ich aspiracjom, rozumieli potrzebę i dążyli do zdobywania nowych umiejętności, byli przedsiębiorczy, twórczy i otwarci na poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań, by działali na rzecz rozwoju wspólnoty regionalnej i społeczności lokalnych, a także – by byli aktywni jako uczestnicy życia kulturalnego, animatorzy kultury, obywatele, sąsiedzi, członkowie organizacji pozarządowych.

Aby osiągnąć przedstawione cele niezbędne staje się zapewnienie efektywnego systemu edukacji, który gwarantuje **odpowiedniej jakości usługi edukacyjne** na wszystkich poziomach, uwzględniające kształtowanie kompetencji istotnych z punktu widzenia **odnalezienia się na rynku pracy, postępu technologicznego i wyzwań cywilizacyjnych**. Służyć temu powinno stworzenie struktury szkolnictwa zawodowego wysokiej jakości, które zapewniałoby kształcenie kompetentnych **kadr na potrzeby dynamicznie rozwijającej się gospodarki Pomorza**. Jakość edukacji, w tym zawodowej, jest bowiem jednym z czynników przyciągających inwestorów.

CENTRUM
EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

OŚRODEK
DOSKONAŁENIA
NAUCZYCIELI
W SŁUPSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

1.2. PROFIL SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY WOJEWÓDZTWA W KONTEKŚCIE WYZWAŃ EDUKACYJNYCH

W województwie pomorskim liczba ludności systematycznie wzrasta od 2000 r. Wpływ na to ma obserwowany od wielu lat dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały. W końcu 2017 r. województwo pomorskie **zamieszkiwało** 2324,3 tys. osób, tj. 6,0% ludności Polski. Pod względem liczby ludności województwo pomorskie zajmowało 7 miejsce w kraju, po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim, dolnośląskim i łódzkim.

Podobnie jak w całym kraju, w województwie pomorskim przeważała ludność zamieszkała w miastach. W końcu 2017 r. było to 1484,8 tys. osób. **Współczynnik urbanizacji** (odsetek ludności miejskiej) wyniósł 63,9% i był wyższy niż średni w Polsce o 3,8 p. proc. Wskaźnik ten – powyżej średniej wojewódzkiej – odnotowano w powiatach malborskim (67,2%) i tczewskim (64,7%). Natomiast powiatami, których mieszkańcy miast stanowili mniej niż 30% ogólnej liczby ludności, były: kartuski (15,9%), słupski (19,6%) i gdański (26,7%). Ludność Gdańska, największego miasta województwa pomorskiego, stanowiła 20,0% ogólnej liczby ludności województwa.

W końcu 2017 r. populacja ludności **w wieku przedprodukcyjnym** (dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat) w województwie pomorskim liczyła 454,4 tys. osób, a jej udział w ogólnej liczbie ludności województwa wyniósł 19,6% (w Polsce – 18,0%), zaś liczba ludności **w wieku produkcyjnym** (mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) wyniosła 1415,7 tys. osób, co stanowiło 60,9% ogólnej liczby ludności województwa. Po województwach łódzkim i mazowieckim był to jeden z najniższych wskaźników, który w całym kraju wyniósł 61,2%.

W dalszym ciągu obserwowany jest systematyczny wzrost liczby ludności **w wieku poprodukcyjnym** (mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej), która w 2017 r. w województwie pomorskim liczyła 454,1 tys. osób. Jej udział w ogólnej liczbie ludności województwa wyniósł 19,5% i był jednym z najniższych w kraju. W Polsce udział ludności w wieku poprodukcyjnym stanowił 20,8%.

Efektom zmian w strukturze wieku ludności województwa pomorskiego jest obserwowany od 2011 r. coroczny **wzrost współczynnika obciążenia demograficznego**. W 2017 r. w województwie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 64,2 osoby w wieku nieprodukcyjnym.

Na funkcjonowanie szkolnictwa istotny wpływ mają zmiany zachodzące w populacji dzieci i młodzieży w tak zwanych **edukacyjnych grupach wieku**. Mając na uwadze obowiązujące w 2017 r. w systemie oświaty szczeble kształcenia, dzieci i młodzież w wieku 3-24 lata podzielone zostały na następujące grupy: 3-6 – wychowanie przedszkolne, 7-13 – kształcenie na poziomie podstawowym, 14-15 – kształcenie na poziomie gimnazjalnym, 16-18 – kształcenie na poziomie ponadpodstawowym i ponadgimnazjalnym, 19-24

– kształcenie na poziomie policealnym i wyższym. W 2017 r. w województwie pomorskim populacja osób w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) wynosiła 557,6 tys. osób co stanowiło 24,0% ogółu ludności. Najliczniejszą grupę w analizowanej populacji stanowiły dzieci w wieku 7-12 lat (32,9%) oraz osoby w wieku 19-24 lata (28,3%).

1.2.1. Edukacja w województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/2018

Rok szkolny 2017/18 był początkiem obowiązywania **reformy edukacji** wprowadzonej Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe wraz z Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe. Głównymi założeniami reformy edukacji jest likwidacja gimnazjów i powrót do 8-letniej szkoły podstawowej, a także modyfikacja szkolnictwa zawodowego. W wyniku reorganizacji systemu oświaty, w roku szkolnym 2017/18 na poszczególnych szczeblach kształcenia nastąpiły niżej wymienione zmiany:

- W szkołach podstawowych uczniowie kończący klasę VI zostali promowani do klasy VII.
- W gimnazjach nie odbył się nabór do klasy I. Gimnazja są wygaszane, włączane do innych szkół bądź przekształcane w szkoły podstawowe, branżowe I stopnia, licea ogólnokształcące lub technika. W powyższych szkołach mogą być prowadzone oddziały gimnazjalne do czasu ich likwidacji z końcem roku szkolnego 2018/19.
- Zasadnicze szkoły zawodowe zostały przekształcone w szkoły branżowe I stopnia, w których do czasu wygaśnięcia prowadzone są oddziały zasadniczych szkół zawodowych. W szkołach branżowych I stopnia odbył się nabór do klas I.

W niniejszym rozdziale zaprezentowano dane statystyczne z roku szkolnego 2017/18 dotyczące szkolnictwa na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym (w zakresie liceów ogólnokształcących i techników) oraz ponadpodstawowym (w zakresie szkół branżowych I stopnia) według stanu z 30 września. Zakres prezentowanych poziomów kształcenia zgodny jest ze strukturą zbiorowości szkół stanowiących operat jednostek do badania kondycji pomorskiego nauczyciela, która nie objęła szkolnictwa specjalnego oraz dla dorosłych, a ponadto spośród szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych wyłączono szkoły artystyczne oraz policealne.

Szkoły podstawowe

W roku szkolnym 2017/18 w województwie pomorskim działały 722 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, z tego 634 publiczne i 88 szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. W szkołach podstawowych województwa uczyło się 171,9 tys. dzieci i młodzieży, w miastach – 107,8 tys., a na wsi 64,1 tys. osób. Uczniowie uczęszczali głównie do placówek prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego – 87,7%

ogólnej liczby szkół podstawowych w województwie. W miastach położonych było 306 placówek, natomiast na wsi – 416.

Tabela 1. Szkoły podstawowe w województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/18

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	Miasta	Wieś
o – ogółem p – publiczne n – niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych				
Szkoły	o	722	306	416
	p	634	233	401
	n	88	73	15
Uczniowie	o	171870	107777	64093
	p	162755	99888	62867
	n	9115	7889	1226

W roku szkolnym 2017/18 średnia wielkość oddziału w szkole podstawowej województwa pomorskiego wyniosła 19 uczniów. Oddział szkoły wiejskiej liczył średnio 17 uczniów wobec 20 uczniów w miastach. Liczba uczniów przypadająca średnio na oddział była wyższa w szkołach publicznych – 19, niż w szkołach niepublicznych – 14 dzieci.

Gimnazja

Po wprowadzeniu, od 1 września 2017 r., reformy edukacji, w województwie pomorskim działało jeszcze 101 gimnazjów dla dzieci i młodzieży – 53 w miastach i 48 na wsi. W dużej mierze były to szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych – 39,6% jednostek. Na tym poziomie kształcenia w wygaszanych placówkach oraz w oddziałach gimnazjalnych prowadzonych w innych typach szkół uczyło się 45,1 tys. osób, z tego w miastach – 29,5 tys., a na wsi – 15,6 tys. uczniów.

Oddział gimnazjalny liczył średnio 22 uczniów, przy czym wystąpiło zróżnicowanie pomiędzy obszarami wiejskimi – 20 uczniów a miastami – 23.

Branżowe szkoły I stopnia

Szkoły branżowe I stopnia są wprowadzonym zgodnie z ustawą Prawo oświatowe nowym typem szkół 3-letnich o profilu zawodowym, który zastąpił działające do roku szkolnego 2016/17 3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe. W roku szkolnym 2017/18 na terenie województwa pomorskiego działało 69 szkół branżowych I stopnia, w których uczyło się 11,1 tys. osób, z tego 4,1 tys. w klasie I, a 7,0 tys. w oddziałach zasadniczych szkół zawodowych. W miastach położonych było 58 szkół (skupiających 9,8 tys. uczniów), natomiast na obszarach wiejskich znajdowało się 11 szkół, do których uczęszczało 1,3 tys. uczniów.

Technika

W roku szkolnym 2017/18 w województwie pomorskim działało 108 techników dla młodzieży, z tego 97 publicznych i 11 niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. Były one położone głównie w miastach – 96 jednostek, podczas gdy na obszarach wiejskich funkcjonowało 12 szkół. W technikach uczyło się 30,0 tys. młodzieży, z tego w miastach – 27,4 tys., a na wsi – 2,6 tys. osób.

Licea ogólnokształcące

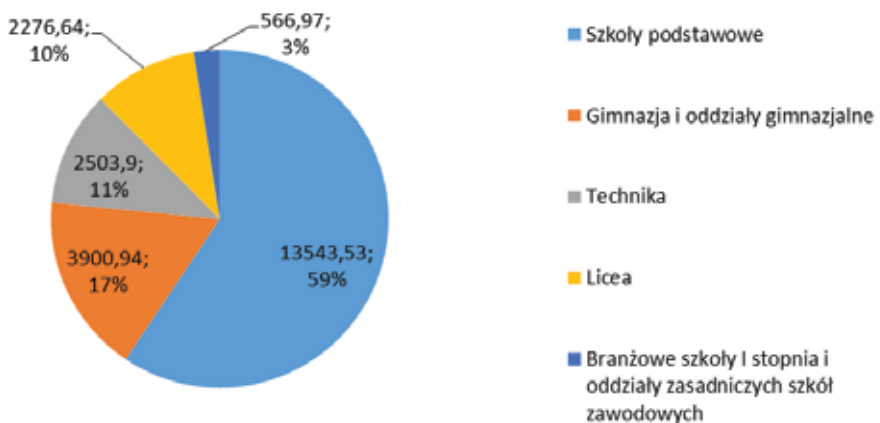
W województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/18 znajdowały się 142 licea ogólnokształcące, położone głównie w miastach. Licea zlokalizowane na wsi wystąpiły w czterech powiatach: słupskim, puckim, kartuskim i tczewskim. Do tego typu szkół uczęszczało 28,4 tys. uczniów, w tym 2,2 tys. do placówek niepublicznych.

W liceum oddział liczył średnio 26 uczniów, przy czym wystąpiło zróżnicowanie pomiędzy obszarami wiejskimi – 24, a miastami – 26 uczniów.

Nauczyciele

W województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/18 w typach szkół, które stanowiły operat do omawianego w raporcie badania, zatrudnionych było 22,8 tys. nauczycieli (pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty). Najliczniejszą grupę stanowili pracujący w szkołach podstawowych – 13,5 tys. nauczycieli zatrudnionych w 722 placówkach, a kolejną – uczący w gimnazjach lub oddziałach gimnazjalnych (3,9 tys. osób). Najmniej liczną grupę stanowili nauczyciele szkół branżowych – 0,5 tys. osób zatrudnionych w 69 szkołach.

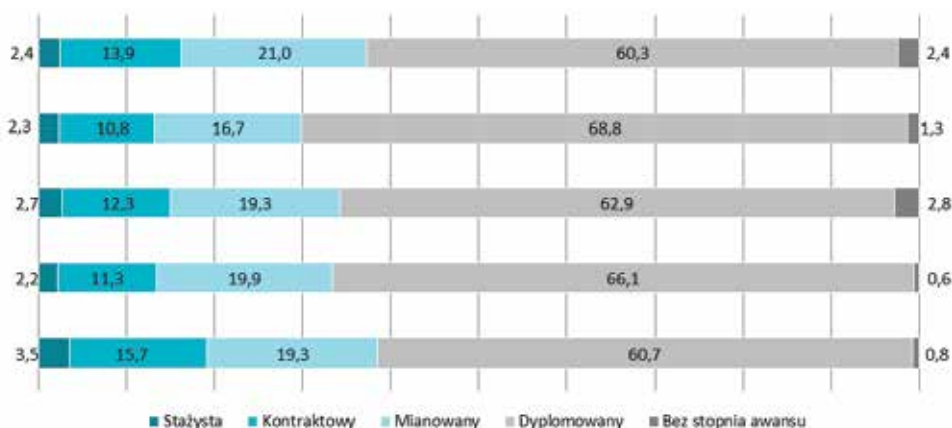
Wykres 1. Nauczyciele według typów szkół w województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/18 (w tys. osób)

W poszczególnych typach szkół zauważyć można zróżnicowaną strukturę zatrudnienia nauczycieli według stopni awansu zawodowego. Stosunkowo największy udział nauczycieli stażystów wystąpił w szkołach podstawowych – 3,5% ogółu nauczycieli tych szkół. Znacząco wysoki, w porównaniu z innymi typami szkół, był także udział nauczycieli kontraktowych – 15,7%. Najwyższym udziałem nauczycieli mianowanych (21,0%) charakteryzowały się branżowe szkoły I stopnia, które powstały z przekształcenia zasadniczych szkół zawodowych i prowadzą jeszcze oddziały tych szkół do czasu ich wygaszenia. Z kolei w liceach ogólnokształcących odnotowano wysoki udział nauczycieli dyplomowanych (68,8% zatrudnionych w tego typu szkołach).

Wykres 2. Struktura zatrudnienia nauczycieli według stopnia awansu i typów szkół w województwie pomorskim w roku szkolnym 2017/18

Nauczyciele stanowią jedną z bardziej sfeminizowanych grup zawodów w Polsce. W roku szkolnym 2017/18 w województwie pomorskim odsetek kobiet w ogólnej liczbie nauczycieli wyniósł 78,8% i różnił się, w zależności od miejsca położenia szkoły – 77,7% w miastach i 81,2% – na obszarach wiejskich.

O warunkach kształcenia i jakości pracy w szkołach może świadczyć wskaźnik liczby uczniów przypadających na jednego nauczyciela. Wskaźnik ten przyjmował różne wartości, w zależności od typu szkoły. Najwięcej uczniów na jednego nauczyciela przypadało w szkołach branżowych I stopnia – 20 uczniów, przy czym w miastach było to 20 osób, a na wsi 23 osoby. Obciążenie nauczycieli na wsi było wyższe również w przypadku liceów, gdzie wskaźnik ogółem i dla miast wyniósł 12 osób, a dla obszarów wiejskich – 13 osób.

1.3. REGIONALNA POLITYKA EDUKACYJNA

W województwie pomorskim szczególną wagę przywiązuje się do kompleksowego podejścia do **edukacji jako narzędzia kształtowania zarówno kapitału społecznego województwa, jak i kadr nowoczesnej gospodarki Pomorza**. Takie rozumienie roli edukacji jest odpowiedzią na potrzeby zgłaszane przez rynek pracy, ale także stanowi przejaw swoistej odpowiedzialności za dbałość o przygotowanie młodych ludzi do funkcjonowania we współczesnym świecie i w społeczeństwie bazującym na wartościach.

Podstawowym dokumentem strategicznym określającym kierunki rozwoju województwa pomorskiego jest **Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 – SRWP 2020**, przyjęta Uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r. Jednym z narzędzi realizacji SRWP 2020 jest **Regionalny Program Strategiczny w zakresie aktywności zawodowej i społecznej „Aktywni Pomorzanie” – RPS AP** (Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 910/272/13 z dnia 1 sierpnia 2013 r., zmieniona Uchwałą nr 419/41/15 ZWP z dnia 14 maja 2015 r.), którego jednym z celów szczegółowych jest *Efektywny system edukacji*.

Jednym z trzech wyzwań zdefiniowanych w RPS AP jest **wysokiej jakości edukacja**, rozumiana jako zwiększenie udziału dzieci w edukacji przedszkolnej, wszechstronne oraz atrakcyjne kształcenie kompetencji kluczowych i zawodowych wszystkich mieszkańców regionu wspierające rozwój ich kreatywności i talentów, poprawa kondycji zawodowej pomorskich nauczycieli i rozwój dialogu edukacyjnego.

Powyższe wyzwanie determinuje wybór celów, priorytetów i działań w ramach Programu. **Cel Szczegółowy 3. Efektywny System Edukacji** realizowany jest w ramach zdefiniowanych dwóch priorytetów: **3.1. Edukacja dla rozwoju i zatrudnienia** oraz **3.2. Indywidualne ścieżki edukacji**. Zakres działań w obszarze edukacji podejmowanych na szczeblu regionalnym odpowiada określonym w RPS AP powyższym priorytetom.

Wnioski z analizy sytuacji w obszarze edukacji zawarte w RPS AP w szczególności wskazują, że:

- a. problemem jest niewystarczający wpływ społeczny na edukację oraz niedostateczne dostrzeganie roli jednostek samorządu terytorialnego w zapewnieniu jakości edukacji;
- b. problemem województwa pomorskiego jest wciąż niezadowalająca jakość kształcenia ogólnego, w tym znaczne przestrzenne zróżnicowanie wyników egzaminacyjnych;
- c. problemem są niewystarczające kompetencje nauczycieli w relacji z potrzebami uczniów wynikającymi z dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości oraz brak regionalnego systemu wsparcia nauczycieli obejmującego współpracę różnych instytucji;

- d. w województwie pomorskim nadal zauważa się niewystarczające systemowe wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym uczniów uzdolnionych;
- e. pomimo podjętych już działań systemowych, konieczne jest dalsze dostosowanie kształcenia zawodowego i ustawicznego do potrzeb regionalnej gospodarki, zwłaszcza w zakresie bieżącej współpracy placówek z otoczeniem gospodarczym i społecznym.

W procesie budowania jakości pomorskiej edukacji kluczową rolę odgrywają nauczyciele, którzy muszą posiadać szczególne kompetencje i być zaangażowani, by w jak najlepszy sposób **przygotować pomorskich uczniów do wejścia w życie zawodowe i społeczne**. Obecnie przed nauczycielami stoją wyzwania wynikające:

- a. ze **zmian w systemie oświaty**, które wymagają od nauczycieli kreatywnego podejścia, np. w zakresie opracowania programów nauczania, a od dyrektorów szkół budowy nowych zespołów nauczycielskich i bieżącego rozwiązywania problemów organizacyjnych;
- b. z konieczności **dostosowania metod oraz treści kształcenia do niezwykle szybko zmieniającej się rzeczywistości społecznej i technologicznej** – nauczyciel musi aktywnie reagować na zmiany w tym zakresie, powinien umieć wykorzystać szanse, jakie stwarza nowoczesna technologia i dostosowywać do niej swoje metody pracy;
- c. ze **zmian demograficznych** – fala niżu demograficznego, nowe **zjawiska migracyjne** wymagające od nauczycieli przygotowania do pracy z dziećmi emigrantów oraz z dziećmi polskich rodzin powracających po kilkuletnim/ kilkunastoletnim pobycie za granicą.

Badania kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela w założeniu regionalnej polityki edukacyjnej stanowić mają źródło informacji o tym, w jakim stopniu pomorscy nauczyciele rozumieją stojące przed nimi wyzwania, zmieniającą się rolę współczesnego nauczyciela oraz czy i w jakim stopniu są przygotowani do podejmowania i sprostanienia stawianym im oczekiwaniom. Badania mają także na celu wsłuchanie się w głos środowiska nauczycieli i stanowią próbę odpowiedzi na pytania o problemy, z którymi się borykają, trudności stojące na ich zawodowej ścieżce, ale także o możliwe sposoby wsparcia w wypełnianiu funkcji wyznaczonych im przez świat współczesny.

ROZDZIAŁ 2. METODOLOGIA PROWADZONYCH BADAŃ

2.1. CEL I PRZEDMIOT BADAŃ, OPIS OBSZARÓW BADAWCZYCH

Przedmiotem badania była kondycja zawodowa pomorskiego nauczyciela, rozumiana jako stopień przygotowania nauczyciela do pełnienia swojej roli we współczesnej szkole. **Celem głównym badania** była diagnoza kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela w relacji z wyzwaniami współczesnej edukacji. Wynikają one m.in. z dynamicznych zmian zachodzących we współczesnym świecie, zmiany roli szkoły w procesie wychowawczo-edukacyjnym, zmian w rozumieniu procesu edukacyjnego (od nauczania do uczenia się), konieczności zindywidualizowanego podejścia do ucznia oraz szybkiego tempa rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych. Celem badań jest zatem przede wszystkim zapewnienie uczniom pomorskich szkół optymalnego rozwoju.

Na potrzeby badania zdefiniowane zostały cztery **obszary badawcze** (kompetencje, współpraca, sprawstwo/wpływ, rozwój zawodowy nauczyciela) oraz **cele szczegółowe, którym przyporządkowano pytania badawcze**.

Pierwszy obszar badawczy – **kompetencje nauczycieli (1.)**, rozumiany był jako opanowanie zasobu **wiedzy**, na którym opiera się sztuka nauczania, dysponowanie repertuarem najlepszych **sposobów postępowania** pedagogicznego, wykazywanie **postawy i umiejętności** niezbędnych do systematycznej refleksji i rozwiązywania problemów oraz **rozumienie uczenia się** i nauczania jako procesu ustawicznego.

Celem szczegółowym badania, postawionym w tym obszarze była **ocena (i samoocena) kompetencji nauczyciela (1.1.)**. Sformułowane zostały trzy pytania badawcze:

- 1.1.1. Jak nauczyciel ocenia posiadane przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela?
- 1.1.2. Jak uczniowie i rodzice oceniają umiejętności oraz postawy nauczycieli wobec uczniów?
- 1.1.3. Jak nauczyciel postrzega siebie w aspekcie zaangażowania w pracę, podejścia do uczniów, pasji zawodowej, otwartości na zmiany i in.?

Drugim celem szczegółowym w obszarze **kompetencji nauczyciela** była **identyfikacja współczesnych wyzwań przez nauczyciela (1.2.)**. Celowi temu przyporządkowano dwa pytania badawcze:

- 1.2.1. Jakie współczesne wyzwania identyfikuje nauczyciel?
- 1.2.2. Jak nauczyciel ocenia swoje kompetencje do podejmowania wyzwań współczesnej edukacji?

Ponieważ efekty pracy nauczyciela w znacznej mierze zależą od środowiska, w którym on funkcjonuje, oraz panujących tam relacji – nie tylko z innymi nauczycielami, dyrekcją, lecz również z samymi uczniami i ich rodzicami, drugim obszarem, który objęty został badaniem, był obszar **współpraca (2.)**, definiowany jako zdolność tworzenia więzi (relacji) i współdziałania z innymi, umiejętność pracy w grupie na rzecz osiągnięcia wspólnych celów, umiejętność zespołowego wykonywania zadań i wspólnego rozwiązywania problemów. W tym obszarze postawiono dwa cele szczegółowe.

Pierwszy z nich to **ocena relacji w środowisku nauczycieli oraz relacji nauczycieli z uczniami i rodzicami (2.1.)**.

Przypisano mu trzy pytania badawcze:

- 2.1.1. Jak kształtują się relacje w środowisku pracy nauczyciela (dyrektor, inni nauczyciele) i jak wpływają one na wykonywanie przez niego swoich zadań?
- 2.1.2. Jak dalece nauczyciel i inni pracownicy szkoły współdziałają, pracują w grupach na rzecz osiągnięcia wspólnych celów, wykonują zadania zespołowo i wspólnie rozwiązują problemy?
- 2.1.3. Jak kształtują się relacje nauczyciela z rodzicami i uczniami, w jakim stopniu nauczyciel zabiega o kształt tych relacji?

Za drugi cel szczegółowy w obszarze **współpraca** uznano **analizę obszarów współdziałania nauczycieli z uczniami i rodzicami oraz wpływu tej współpracy na proces edukacyjny (dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczy) uczniów (2.2.)**. Temu celowi przypisano trzy pytania badawcze:

- 2.2.1. W jakim zakresie nauczyciel włącza uczniów do współpracy i współodpowiedzialności za proces uczenia się?
- 2.2.2. W jakim stopniu nauczyciel włącza rodziców uczniów w proces edukacyjny?
- 2.2.3. Jakie metody pracy oparte na współpracy z uczniami stosuje nauczyciel?

Warunkiem efektywnej pracy nauczyciela jest posiadanie przez niego autonomii w pracy oraz przekonanie o rzeczywistym wpływie na proces nauczania i uczenia się jego uczniów. Kolejnym więc obszarem badawczym, określonym w badaniu, było **sprawstwo (3.)**, definiowane jako autonomia nauczyciela; nauczyciel jako inicjator działań, kontrolujący ich przebieg i przejmujący odpowiedzialność za skutki tych działań oraz **wpływ (3.)**, rozumiany jako stopień, w jakim podejmowane działania dydaktyczno-wychowawcze nauczyciela są skuteczne i oddziałują na uczniów.

W tak określonym obszarze badawczym sformułowano dwa cele szczegółowe. Pierwszy z nich obejmował **ocenę stopnia autonomii nauczyciela w przebiegu jego pracy, korzystania z możliwej autonomii (3.1.)**; określenie czynników ograniczających niezależność i samodzielność. W narzędziu badawczym cel ten realizowany był przez dwa pytania badawcze:

- 3.1.1. W jakim stopniu nauczyciel ma wpływ na przebieg swojej pracy?
- 3.1.2. Jakie są czynniki ograniczające pracę nauczyciela?

Za drugi cel szczegółowy przyjęto **ocenę wpływu nauczyciela na proces edukacyjny uczniów, w tym na kształtowanie ich postaw i zachowania (3.2.)**. Dwa pytania badawcze posłużyły osiągnięciu tak sformułowanego celu:

- 3.2.1. Jaki jest realny wpływ nauczyciela na organizację i przebieg procesu uczenia się uczniów w szkole?
- 3.2.2. Jak duży wpływ ma nauczyciel na rozwój zainteresowań, pasji, dokonywanie wyborów oraz postawy i zachowanie uczniów?

Zmieniający się świat oraz idące za tym wyzwania wymagają niewątpliwie od nauczycieli stałego podnoszenia kompetencji, co jest realizowane w formie nieustającej pracy własnej (m.in. zdobywaniu kolejnych stopni awansu zawodowego). Ostatni obszar badań obejmował właśnie zagadnienia związane z **rozwojem zawodowym nauczyciela (4.)**, rozumianym jako uporządkowany, systematyczny proces zmian w obszarach jego postaw osobistych, koncepcji wychowawczo-dydaktycznych, wiedzy, umiejętności praktycznego funkcjonowania, zmierzający do optymalizacji jego efektywności zawodowej i osobistej satysfakcji z pracy. Również w tym obszarze postawiono dwa cele szczegółowe.

Pierwszy z nich został określony jako **analiza postrzegania własnego rozwoju zawodowego przez nauczyciela (4.1.)**. Pytanie badawcze, które w związku z tym celem sformułowano, brzmiało następująco:

- 4.1.1. Co motywuje nauczyciela do podejmowania działań na rzecz własnego rozwoju zawodowego?

Drugi cel szczegółowy w obszarze rozwoju zawodowego nauczycieli określono jako **zidentyfikowanie luk kompetencyjnych nauczycieli w kontekście wyzwań współczesnej edukacji oraz potrzeb rozwojowych z nich wynikających (4.2.)** i przypisano mu dwa pytania badawcze:

- 4.2.1. Jakie rodzaje aktywności nauczyciel postrzega jako prorozwojowe?
- 4.2.2. W których obszarach nauczyciel dostrzega potrzebę wsparcia i w jakiej formie?
- 4.2.3. Co stanowi barierę w rozwoju zawodowym nauczycieli?

2.2. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI BADANEJ ORAZ OPIS DOBORU PRÓBY BADAWCZEJ

W celu ustalenia **populacji badanej** (nauczyciele, rodzice i uczniowie pomorskich szkół) i **operatu losowania** próby badawczej posłużono się Rejestrem Szkół i Placówek Oświatowych (www.rspo.men.pl), z którego pobrano wykaz szkół dla województwa pomorskiego (stan na 10 stycznia 2018 r.). Następnie zbiór ten został przefiltrowany zgodnie z przyjętymi przez Zespół badawczy kryteriami, tj. badaniem objęto tylko szkoły publiczne dla dzieci i młodzieży, bez szkół specjalnych i artystycznych. Uzyskany w ten sposób operat losowania (kompletny wykaz jednostek badanej populacji, które speł-

nią przyjęte kryteria), zawierający łącznie 992 szkoły, został podzielony na warstwy z uwzględnieniem następujących **zmiennych warstwujących**:

- typ szkoły (3 warstwy: szkoła podstawowa i gimnazjum, liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa),
- lokalizacja szkoły (20 warstw: powiaty),
- rodzaj miejscowości w której zlokalizowana jest szkoła (2 warstwy: obszar miejski / miasto, obszar wiejski / wieś),
- liczba mieszkańców (3 warstwy: miasta o liczbie ludności do 20 tys. osób, od 20 tys. do 100 tys. i miasta powyżej 100 tys. mieszkańców).

Strukturę operatu do badania uwzględniającą dwie główne zmienne, tj. typ i lokalizację szkoły, stanowiące podstawę warstwowania tej zbiorowości przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Struktura populacji badanej wykorzystana w losowaniu próby

Powiat	Szkoły			Razem
	licea ogólnokształcące	branżowe i technika	podstawowe i gimnazja	
bytowski	4	7	43	54
chojnicki	6	10	43	59
człuchowski	4	13	24	41
gdański	2	4	37	43
kartuski	7	12	68	87
kościerski	2	7	41	50
kwidziński	3	8	27	38
łęborski	2	6	20	28
malborski	4	4	18	26
nowodworski	1	2	17	20
pucki	4	5	34	43
słupski	2	3	45	50
starogardzki	3	11	49	63
tczewski	6	14	41	61
wejherowski	8	10	53	71
sztumski	2	5	16	23
Gdańsk	21	25	74	120
Gdynia	15	19	45	79
Słupsk	4	12	10	26
Sopot	4	2	4	10
RAZEM	104	179	709	992

Próba badawcza

Z tak przygotowanego operatu, korzystając z generatora liczb losowych, dokonano zgodnie ze **schematem losowania warstwowego** wyboru jednostek do próby badawczej. Przyjęto założenie, iż badaniem objętych będzie minimum 20,0% liceów ogólnokształcących, szkół branżowych i techników oraz minimum 10,0% szkół podstawowych i gimnazjów. W ten sposób w próbie badawczej znalazło się 135 szkół. Chcąc jednak zapewnić reprezentatywność przy publikowaniu wyników badania we wszystkich założonych warstwach, w ostatecznym wykazie uwzględniono 152 szkoły. Liczebność próby i jej strukturę przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Liczebność próby i jej lokalizacja w warstwach

Powiat	Typ szkoły			Wylosowane szkoły – razem
	licea ogólnokształcące	branżowe i technika	podstawowe i gimnazja	
bytowski	1	2	5	8
chojnicki	1	2	4	7
człuchowski	1	3	3	7
gdański	1	2	4	7
kartuski	2	2	7	11
kościerski	1	2	4	7
kwidzyński	1	2	4	7
łęborski	1	1	3	5
malborski	1	1	3	5
nowodworski	1	1	2	4
pucki	2	2	3	7
ślupski	2	2	5	9
starogardzki	1	3	5	9
tczewski	3	3	4	10
wejherowski	2	2	5	9
sztumski	1	2	2	5
Gdańsk	4	5	7	16
Gdynia	3	4	5	12
Ślupsk	1	2	1	4
Sopot	1	1	1	3
RAZEM	31	44	77	152

Zgodnie z rekomendacjami Zespołu badawczego **jednostki badawcze** nie pokrywają się z **jednostkami losowania**. Jednostkami losowania są szkoły, natomiast jednostkami badawczymi są wszyscy nauczyciele z wylosowanych szkół, określona grupa dzieci i młodzieży (od klasy VI) oraz rodzice/opiekunowie uczniów z tych szkół.

2.3. OPIS METOD, TECHNIK I NARZĘDZI BADAWCZYCH

Badanie kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela realizowane było w trzech etapach. Pierwszy z nich obejmował **badanie ilościowe**, po którym kontynuowano badanie z zastosowaniem **metod jakościowych**. Ostatnim etapem był zorganizowany **panel ekspercki** z udziałem zaproszonych specjalistów od analizowanego obszaru badawczego.

Zastosowanie triangulacji (więcej niż jeden sposób zbierania danych w ramach jednego badania, a następnie porównywanie i łączenie wyników) zapewniło wyższą jakość przeprowadzonego badania.

2.3.1. Badania ilościowe

Badania ilościowe wśród pomorskich nauczycieli, uczniów oraz rodziców przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego i zrealizowano z wykorzystaniem dwóch technik badawczych: ankiety internetowej oraz ankiety audytoryjnej. **Ankieta internetowa** została zastosowana wobec dwóch grup respondentów – nauczycieli i uczniów. Jako narzędzie badawcze zastosowano **kwestionariusz ankiety w wersji elektronicznej (załączniki nr 1 i 2)** udostępniony pod specjalnie do tego celu stworzonymi domenami internetowymi.

Trzecia grupa respondentów – rodzice – zostali przebadani z wykorzystaniem **ankiety audytoryjnej**. Wybór tej metody podyktowany był faktem, iż jedyna możliwość dotarcia do dużej liczby rodziców istnieje podczas zebrań z rodzicami, a szkoły nie dysponują możliwością jednoczesnego udostępnienia komputerów w takiej liczbie. Pozostawienie możliwości wypełnienia ankiety przez rodziców w czasie wolnym prawdopodobnie byłoby wystarczająco skuteczne, stąd zdecydowano o ankiecie papierowej, wypełnianej podczas wywiadówek. Jako narzędzie badawcze zastosowano **papierowy kwestionariusz ankiety (załącznik nr 3)**, dostarczony bezpośrednio do szkół.

2.3.2. Badania jakościowe

Jakościowa część badania kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela 2018 r. została zrealizowana w okresie od marca do czerwca 2018 r. **metodą wywiadu**. W pierwszym okresie zaprojektowano narzędzie badawcze – **kwestionariusz wywiadu** – zawierający jego scenariusz (załącznik nr 4) zaś w okresie od 7 kwietnia 2018 r.

do 31 maja 2018 r. przeprowadzone zostały wywiady z zastosowaniem dwóch technik badawczych, tj. **wywiadów fokusowych (FGI – Focus Group Interview)** oraz **pogłębi-
bionych wywiadów indywidualnych (IDI – Individual Indepth Interview)**. W trakcie zbierania danych rozpoczęto procedurę analizy materiału badawczego, która w badaniu jakościowym została zakończona 20 czerwca 2018 r.

Głównym celem zastosowania wymienionych technik jakościowych była możliwość uzyskania informacji na temat przekonań, wiedzy, zachowań i doświadczeń respondentów, a w przypadku wywiadu fokusowego – pogłębienie interpretacji wyników uzyskanych w badaniach ilościowych. Wywiady były przeprowadzone w miejscach wyznaczonych przez osoby badane z zachowaniem zasad anonimowości. Każda osoba przeprowadzająca badanie była wyposażona w dyspozycje do wywiadu (pytania, sposób prowadzenia wywiadu oraz jego scenariusz).

Uzupełnieniem wymienionych metod jakościowych był zorganizowany **panel ekspertów**. Po dokonaniu analizy wstępnych wyników badań ilościowych oraz wywiadów, przeprowadzili oni dyskusję na temat kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela. Panel ekspertów odbył się 5 września 2018 r. w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku.

Jakościowa część badania miała na celu pogłębienie wstępnych wniosków z badań ilościowych oraz poszerzenie wiedzy o badanych aspektach kondycji zawodowej pomorskich nauczycieli.

Indywidualny wywiad pogłębiony

Indywidualny wywiad pogłębiony został wykorzystany do badania nauczycieli oraz rodziców. Wszystkie przeprowadzone wywiady trwały od 40 do 60 minut. Wywiady były rejestrowane na nośnikach cyfrowych, a następnie dokonano transkrypcji zapisów i analizy otrzymanego materiału za pomocą specjalistycznego programu Atlas.ti (narzędzie do rozbudowanej jakościowej analizy danych). Dane zostały poddane procesom kodowania, kategoryzowania oraz porównania na trzech poziomach: w obrębie danej kategorii (w jaki sposób określona kategoria pojawia się w różnych wywiadach), porównań w obrębie przypadku (jaką wiedzę respondent prezentuje w odniesieniu do poszczególnych tematów/kategorii), porównań związanych z różnicami i podobieństwami odpowiedzi różnych badanych.

Wywiady fokusowe

Wywiady fokusowe zastosowano do badania grup uczniów i nauczycieli. Uczestnictwo nauczycieli i uczniów w dyskusjach grupowych pozwoliło na odkrycie znaczeń, wzorów postrzegania i interpretacji wszelkich aspektów zawodowej kondycji nauczyciela, dokonywanych przez wszystkie badane grupy. Przebieg wywiadów fokusowych, podobnie jak w przypadku wywiadów indywidualnych, był rejestrowany na nośnikach cyfrowych, następnie dokonano ich transkrypcji. Zebrane dane poddano analizie z zastosowaniem programu Atlas.ti.

Panel ekspertów

Uzupełnieniem indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz wywiadów fokusowych był **panel ekspertów. Stanowił on poszerzoną interpretację wstępnych wyników badań.** Eksperti biorący udział w panelu posiadali wiedzę w zakresie szeroko rozumianej edukacji. W gronie ekspertów znaleźli się:

- Katarzyna Hall, była minister edukacji narodowej oraz twórczyni Stowarzyszenia Dobrej Edukacji;
- Edmund Wittbrodt, były minister edukacji narodowej, prezes Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego;
- prof. dr hab. Dorota Klus-Stańska, kierownik Zakładu Badań nad Dzieciństwem i Szkołą na Uniwersytecie Gdańskim, redaktor naczelna naukowego czasopisma „Problemy Wczesnej Edukacji”, w latach 1994-2002 prowadziła eksperymentalną Autorską Szkołę Podstawową „Żak” w Olsztynie;
- prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński, pracownik Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa UG, kierownik Zakładu Antropologii Społecznej, prezes Instytutu Kaszubskiego;
- dr hab. Michał Federowicz, prof. nadzw. Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych i moderator panelu.

2.4. ORGANIZACJA BADAŃ

Realizatorami badania kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela były: Samorząd Województwa Pomorskiego, Urząd Statystyczny w Gdańsku oraz Uniwersytet Gdański. Ze względu na cel, jakim służyć mają wnioski z badań, tj. kształtowanie pomorskiej regionalnej polityki edukacyjnej, badaniem objęto szkoły województwa pomorskiego.

Z uwagi na zakres badania, jego wielowątkowość, mnogość poruszanych w nim zagadnień, a także wprost wyrażane postulaty środowiska oświatowego (członków Pomorskiej Rady Oświatowej) uznano, iż nauczyciele nie będą jedynymi osobami objętymi badaniem. W celu uzyskania informacji mogących pomóc w określeniu kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela, włączono do badań jako respondentów także uczniów oraz ich rodziców.

W celu zapewnienia udziału w badaniu jak największej liczby osób, zdecydowano się zaangażować w jego przeprowadzenie organy prowadzące szkoły publiczne województwa pomorskiego oraz dyrektorów tychże szkół. Właściwe badanie poprzedzone było spotkaniami informacyjnymi z dyrektorami szkół, mającymi na celu dokładne wyjaśnienie idei badania, jego celu oraz zmotywowanie do zaangażowania się w jego realizację. Zorganizowano 7 spotkań w dniach 1-23 marca 2018 r. w: Gdańsku, Malborku, Chojnicach, Słupsku, Tczewie i Wejherowie. Na spotkania te zaproszono przedstawicieli

organów prowadzących z danych powiatów i powiatów ościennych oraz dyrektorów szkół wytypowanych do badania z tych lokalizacji.

Szkoły uczestniczące w badaniu zostały poinformowane o adresach internetowych, pod którymi były dostępne oba narzędzia badawcze – kwestionariusz ankiety dla nauczycieli oraz uczniów. Każdej ze szkół uczestniczącej w badaniu przypisany został kod dostępu do ankiet, który umożliwiał uczniom i nauczycielom biorącym udział w badaniu on-line, uruchomienie ankiety. Zabezpieczał przed wypełnieniem ankiety przez osoby spoza wytypowanych szkół oraz umożliwiał weryfikację liczby uczestników badania z danej szkoły w celu ustalenia, czy osiągnięto reprezentatywność badania.

W celu sprawnego przeprowadzenia badania każdej ze szkół biorących udział w badaniu przypisany został koordynator badania ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, którego zadaniem było dbanie o prawidłowy przebieg badania.

Zaproponowano wytypowanym szkołom następującą organizację badań ilościowych w szkole:

- **badanie ankietowe nauczycieli** – ankieta on-line podczas zorganizowanego spotkania nauczycieli w pracowni komputerowej w szkole (ok. 30-40 min.) lub indywidualne wypełnianie ankiety przez nauczycieli w dogodnym dla nich czasie na komputerach szkolnych;
- **badanie ankietowe uczniów** – ankieta on-line w szkolnej pracowni komputerowej (ok. 15 min.); w przypadku uczniów niepełnoletnich badanie musi być poprzedzone uzyskaniem zgody rodziców na udział dziecka w badaniu;
- **badanie ankietowe rodziców** – ankieta papierowa przeprowadzona podczas wywiadówek z udziałem ankietera lub przez wychowawcę (ok. 15 – 20 min.).

Taka organizacja badań została przez dyrektorów szkół zaakceptowana. Liczba wypełnionych ankiet przez wszystkie trzy grupy respondentów świadczy o tym, iż zastosowany dobór narzędzi badawczych oraz zaproponowana organizacja badania były właściwe. Na ankietę internetową odpowiedziało 3 798 nauczycieli (spośród ok. 37 000 nauczycieli w województwie pomorskim) i 12 889 uczniów. Natomiast w ankiecie audytoryjnej wzięło udział 11 593 rodziców. Wszystkie odpowiedzi z ankiety internetowej były zapisywane na specjalnie przygotowanej platformie, a następnie analizowane za pomocą specjalistycznego programu statystycznego SPSS. Wypełnione przez rodziców ankiety papierowe były po odesłaniu ich przez szkoły kodowane, wprowadzane do programu i poddawane analizie z użyciem tego samego narzędzia co ankiety uczniów i nauczycieli (SPSS).

Tabela 4. Zestawienie zastosowanych metod, technik i narzędzi badawczych w badaniu ilościowym.

	Nauczyciele	Uczniowie	Rodzice
Metoda badawcza	Sondaż diagnostyczny	Sondaż diagnostyczny	Sondaż diagnostyczny
Technika badawcza	ankieta internetowa	ankieta internetowa	ankieta audytoryjna
Narzędzie badawcze	kwestionariusz ankiety internetowej	kwestionariusz ankiety internetowej	kwestionariusz ankiety audytoryjnej
Obecność badacza	NIE	NIE	TAK
Platforma badawcza	TAK	TAK	NIE
Liczba respondentów	3 798	12 889	11 593
Liczba pytań	31	10	10
Liczba pytań metryczki	4	3	3
Program statystyczny	SPSS	SPSS	SPSS

2.5. CHARAKTERYSTYKA PRÓBY BADAWCZEJ

2.5.1. Badania ilościowe

Ilościowe badanie zrealizowane zostało w trzech grupach respondentów: nauczycieli, uczniów oraz rodziców. Poniższa charakterystyka przedstawia strukturę badanych osób ze względu na najważniejsze zmienne niezależne.

Nauczyciele

Na terenie województwa pomorskiego zrealizowano **3 789 ankiet internetowych**. Około 79% ankietowanych nauczycieli stanowiły kobiety, a 21,0% mężczyźni. Dwie trzecie przebadanych posiada stopień nauczyciela dyplomowanego (66,6%), 18,3% nauczyciela mianowanego, co dziesiąty nauczyciel posiada stopień nauczyciela kontraktowego (11,7%). Relatywnie najmniej liczną grupą wśród ankietowanych byli nauczyciele stażysty (3,4%).

Odpowiedzi na pytanie dotyczące stażu pracy w zawodzie nauczyciela wskazują, że zdecydowana większość posiada długi (dłuższy niż 10 lat) staż pracy (łącznie prawie 80%). Najwięcej badanych – bo aż 31,2% – pracuje w zawodzie od 11 do 20 lat, 28,4% pracuje od 21 do 30 lat oraz 11,4% pracuje powyżej 30 lat. Natomiast niespełna 20% respondentów to nauczyciele „młodzi stażem”, którzy w zawodzie obecni są krócej niż 10 lat. Wśród nich 4,7% określiło staż swojej pracy poniżej 3 lat, 4,6% badanych zaznaczyło opcję „od 3 do 5 lat” oraz 11,4% badanych zaznaczyło odpowiedź „od 6 do 10 lat”.

W odpowiedzi na pytanie o nauczane przedmioty około 65% badanych określiło się jako nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących. Około 13% ankietowanych stanowili nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej, co dziesiąty (10,2%) był nauczycielem

przedmiotów zawodowych, zaś 6,2% respondentów to pedagodzy, psychologzy, logopedzi bądź terapeuci. Wśród ankietowanych najmniej reprezentowana była grupa nauczycieli świetlicy (2,8%) oraz nauczycieli bibliotekarzy (2,5%).

Uczniowie

Uczniowie stanowią największą grupę spośród wszystkich respondentów badania. Łącznie – drogą ankiety internetowej – zebranych zostało **12 889 odpowiedzi**. Udział dziewcząt i chłopców był zrównoważony, z niewielką przewagą tych pierwszych (50,4% vs. 49,6%). Wiek uczniów, biorących udział w badaniu, oscyluje pomiędzy 11 a 21 rokiem życia. Z założenia w badaniu brali udział uczniowie od VI klasy szkoły podstawowej. Uznano, iż młodsze dzieci będą miały trudności ze zrozumieniem ankiety oraz obiektywnym udzielaniem odpowiedzi. Większość uczniów (55,8%) stanowiła młodzież w wieku od 16 do 19 lat, zaś 38,9% respondentów to uczniowie w wieku od 12 do 15 lat. Pozostałe grupy wiekowe, tj. wiek 11, 20 oraz 21 były reprezentowane nielicznie (odpowiednio 2,1%, 2,2% oraz 0,9% całej próby). Wiek ankietowanych bezpośrednio przekłada się także na typ szkoły, jaką reprezentują respondenci, tj. 53% próby stanowili uczniowie szkół średnich, uczniowie uczęszczający do szkół gimnazjalnych stanowili 19,6% wszystkich respondentów, zaś pozostałe 27,5% ankietowanych było uczniami szkół podstawowych.

Rodzice

Badanie rodziców zostało przeprowadzone przy wykorzystaniu ankiety audytoryjnej i objęło **11 593 osób**. Zdecydowaną większość z nich stanowili rodzice uczniów szkół podstawowych – bo aż 58,7% (w tym 19,1% rodzice uczniów klas I-III, a 39,6% klas IV-VIII). Rodzice uczniów gimnazjów liczyli 15,5%, natomiast 25,9% wszystkich respondentów to rodzice uczniów szkół średnich.

2.5.2. Badania jakościowe

Wywiady (indywidualne i grupowe) przeprowadzone zostały z trzema kategoriami respondentów, tj. nauczycielami, uczniami oraz rodzicami (tabela 5).

Tabela 5. Zastosowanie jakościowych metod badawczych.

	Nauczyciele	Uczniowie	Rodzice
Indywidualne wywiady pogłębione	9	-	4
Wywiady fokusowe	2	3	-

Nauczyciele

Nauczyciele stanowili najliczniej reprezentowaną grupę, z którą przeprowadzono badania jakościowe, ponieważ wzięło w nich udział dziewięciu nauczycieli

w ramach pogłębionych wywiadów indywidualnych oraz dziewiętnastu – w ramach fokusowych wywiadów grupowych. W sumie w jakościowej części badania wzięło udział 28 nauczycieli. Kryteriami wyboru nauczycieli do badania były: wielkość miejscowości, typ szkoły, stopień awansu zawodowego, płeć oraz nauczane przedmioty.

Tabela 6. Charakterystyka nauczycieli biorących udział w pogłębionych wywiadach indywidualnych.

Lp.	Wielkość miejscowości	Typ szkoły	Stopień awansu zawodowego	Płeć	Nauczane przedmioty
1.	wieś	szkoła podstawowa	nauczyciel mianowany	kobieta	nauczyciel świąteczny
2.	wieś	szkoła podstawowa	stażysta	kobieta	język angielski
3.	duże miasto	szkoła podstawowa	dplomowany	kobieta	język angielski
4.	duże miasto	szkoła średnia	stażysta	mężczyzna	fizyka
5.	duże miasto	szkoła podstawowa	mianowany po stażu	kobieta	ed. wczesnoszkolna
6.	średnie miasto	szkoła średnia	mianowany po roku	mężczyzna	przedmioty zawodowe
7.	wieś	szkoła podstawowa	stażysta/kontraktowy	kobieta	ed. wczesnoszkolna
8.	małe miasto	szkoła średnia	dplomowany	mężczyzna	język polski
9.	małe miasto	szkoła podstawowa	dplomowany	kobieta	ed. wczesnoszkolna

W dwóch fokusowych wywiadach grupowych wzięło udział dziewiętnastu słuchaczy studiów podyplomowych (pedagogika specjalna na Uniwersytecie Gdańskim oraz resocjalizacja w Ateneum Szkoła Wyższa), będących nauczycielami w publicznej w szkole w województwie pomorskim. W ramach rekrutacji uczestników badacze dążyli do jak największego zróżnicowania ze względu na takie kategorie, jak: nauczane przedmioty, płeć, typ szkoły oraz miejsce zamieszkania (miasto, wieś).

Uczniowie

Badanie jakościowe uczniów zostało zrealizowane podczas trzech fokusowych wywiadów grupowych, w których uczestniczyło 26 osób uczęszczających do liceum ogólnokształcącego, gimnazjum oraz technikum. Wywiady odbyły się w szkołach zlokalizowanych na obszarach: wielkomijskim, średniego miasta oraz na wsi.

Tabela 7. Struktura doboru próby grup fokusowych uczniów

Lokalizacja szkoły	Typ szkoły		
	gimnazjum	technikum	liceum
wieś	1		
średnie miasto		1	
duże miasto			1

WOJEWÓDZTWO
POMORSKIE

100 lat
GUS

Urząd Statystyczny
w Gdańsku

Rodzice

Indywidualne wywiady z rodzicami zostały przeprowadzone z czterema osobami w formie indywidualnych wywiadów pogłębionych, które stanowiły uzupełnienie danych pozyskanych z badań ilościowych (ankieta audytyjna). Cztero rodziców zostało zaproszonych do wywiadu, zgodnie z przyjętymi założeniami: dwóch rodziców z terenów wiejskich oraz po jednym z obszaru średniego i dużego miasta, posiadających co najmniej jedno dziecko aktualnie uczęszczające do szkoły publicznej.

CENTRUM
EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

OŚRODEK
DOSKONAŁENIA
NAUCZYCIELI
W SŁUPSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

ROZDZIAŁ 3. RAPORT Z BADAŃ

3.1. KOMPETENCJE NAUCZYCIELI

3.1.1. Jak nauczyciel postrzega siebie w aspekcie zaangażowania w pracę, podejścia do uczniów, pasji zawodowej, otwartości na zmiany i inne?

Ankietowanym nauczycielom zadano pytanie wprowadzające do oceny wykonywanej przez nich pracy, mające pokazać, w jakim stopniu badani odnajdują w zawodzie nauczyciela przyjemność i zadowolenie, a także wskazać te aspekty, które sprawiają, że wykonywana praca jest lubiana. Aż 62,8% ankietowanych nauczycieli *zdecydowanie*, a co trzeci (32,5%) *raczej* lubi swoją pracę. Jedynie niewielka część badanych pomorskich nauczycieli (1,3%) *nie lubi* swojej pracy. Podobnie większość badanych nauczycieli jest zadowolona z pracy w szkole, w której aktualnie pracuje (45,5% jest *zdecydowanie*, a 42,7% jest *raczej* zadowolona) – *wykres 1¹*.

W opinii 60,8% badanych większość grona pedagogicznego angażuje się w wykonywanie swoich obowiązków, ale tylko co piąty respondent (21,7%) potwierdził zaangażowanie w pracę wszystkich nauczycieli ze swojej szkoły. Odmiennego zdania pozostaje 5% pomorskich nauczycieli przyznających, że w swoją pracę angażuje się mniejszość ich koleżanek/kolegów, a nawet pojedyncze osoby – *wykres 2*.

Wśród nauczycieli zdecydowanie lubiących swoją pracę w aktualnej szkole odsetek odpowiedzi świadczących o zaangażowaniu wszystkich lub większości nauczycieli w wykonywaną pracę kształtuje się na poziomie 91,9%, w przypadku nauczycieli, którzy zdecydowanie nie lubią wykonywanej pracy, odsetek ten wynosi jedynie 42,8% – *tabela 1²*.

Większość ankietowanych nauczycieli (70,8%) utożsamia się z modelem nauczyciela, którego istotę stanowi dbałość o relacje i atmosferę sprzyjającą uczeniu się, a także z modelem, w którym nauczyciel dostosowuje przekazywaną wiedzę w sposób dostępny dla wszystkich uczniów w klasie (60,8%). Niemal połowa badanych nauczycieli (43,7%) chciałaby być przewodnikiem pomagającym znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce. Tylko co trzeci badany nauczyciel (34,8%) przyznał, że utożsamia się z rolą inspiratora, którego głównym celem jest stawianie się nauczycielem proponującym, zachęcającym do działania, stwarzającym sytuacje wywołujące zaciekawienie uczniów, z którym swobodnie można dyskutować. Tylko co piąty nauczyciel utożsamia się z modelem wyrażającym gotowość do uczenia się wraz z uczniem

1 Wykresy 1-49 znajdują się w Aneksie na końcu opracowania.

2 Tabele 1-85 znajdują się w Aneksie na końcu opracowania.

nowych treści (22,7%). Najbardziej przyjmowanym przez pomorskich nauczycieli modelem jest ten, który sprowadza nauczyciela do roli przekazania uczniowi jak największego zakresu wiedzy (15,3%) – *wykres 3*.

Wśród nauczycieli deklarujących, iż lubią swoją pracę, większość opowiada się za modelem nauczyciela dbającego o relacje i atmosferę (73,4%) – *tabela 2*. Zdecydowanie częściej też nauczyciele lubiący swoją pracę w porównaniu do tych nie lubiących (46% vs. 29,4%) utożsamiają się z modelem, według którego nauczyciel jest dla uczniów przewodnikiem pomagającym znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce – *tabela 3*. Natomiast nauczyciele, którzy wyrażają zdecydowane niezadowolenie z wykonywanej pracy, częściej od pozostałych respondentów wskazują, iż rolą nauczyciela jest przekazanie jak największego zakresu wiedzy (23,5%) – *tabela 4*. Nauczyciel inspirator to najczęściej stażysta (47,7%) – *tabela 5*. oraz pracujący w zawodzie nauczyciela mniej niż 3 lata (45,5%) – *tabela 6*. Nauczycielami przewodnikami są najczęściej nauczyciele mianowani (42,8%) oraz dyplomowani (45,6%) – *tabela 7*., jak również nauczyciele najstarsi stażem pracy (50,7%) – *tabela 8*.

Do najważniejszych realizowanych celów w swojej pracy nauczyciele zaliczyli rozwijanie u uczniów kreatywnego myślenia (81,7% uznało ten cel za *zdecydowanie ważny*). Kolejnym *ważnym* celem pracy z uczniami, wskazywanym przez pomorskich nauczycieli okazała się potrzeba kształtowania dojrzałości psychicznej ucznia (76,8%), budowanie postaw moralnych i etycznych młodzieży (76,1%), jak również rozbudzanie u uczniów pasji i zainteresowań (75,9%). Najmniej (54,5%) respondentów przyznaje, że realizacja podstawy programowej oraz przygotowanie uczniów do egzaminów zewnętrznych (62,6%) są dla nich *bardzo ważnym* celem w pracy z uczniem – *wykres 4*.

Cel dotyczący realizacji podstawy programowej jako *zdecydowanie ważny* częściej uznają nauczyciele o wyższym stopniu awansu zawodowego (dyplomowani – 56,9% vs. stażysty – 43,8%) – *tabela 9*. oraz nauczyciele o dłuższym stażu zawodowym (powyżej 30 lat – 59,8% vs. poniżej 3 lat – 43,3%) – *tabela 10*. Cel ten za *zdecydowanie ważny* uznają nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej (65,1%) – *tabela 11*. Nauczyciele zdecydowanie lubiący swoją pracę o wiele częściej od innych badanych osób wskazywali, że *bardzo ważne* jest rozwijanie u uczniów kreatywnego myślenia (88,1%) – *tabela 12*., kształtowanie dojrzałości psychicznej ucznia (82,8%) – *tabela 13*. budowanie postaw moralnych i etycznych młodzieży (82,6%) – *tabela 14*. jak również rozbudzanie u uczniów pasji i zainteresowań (79,7%) – *tabela 15*.

Ważnym elementem pracy nauczyciela jest podejmowanie działań, które z jednej strony dostarczają im wiedzy o swoim sposobie nauczania – mocnych stronach stosowanych metod nauczania i problemach, a z drugiej – motywują uczniów do aktywności i refleksji o swoim sposobie uczenia się. Najczęściej podejmowanym przez pomorskich nauczycieli działaniem wobec uczniów jest pozyskiwanie od nich informacji zwrotnej dotyczącej różnych aspektów pracy nauczyciela, w tym: sposobu nauczania, tempa prowadzonych zajęć, współpracy z uczniem. Co trzeci nauczyciel wykorzystuje tę metodę *zawsze* (34,5%), ponad połowa nauczycieli (58,8%) – *często*. Na drugim i trzecim

miejscu, z względnie podobną liczbą wskazań, uplasowały się działania związane z pracą na mocnych stronach uczniów (26,7% odpowiedzi *zawsze*) oraz stosowanie metod aktywizujących (24,4%). Do metod takich należy włączyć na przykład pracę metodą burzy mózgów, dramę, stosowanie mind-mapy (mapy pojęciowej), metodę kuli śniegowej czy tzw. linii czasu. Z przeprowadzonych badań wynika, że relatywnie najrzadziej badani nauczyciele zapraszają na swoje zajęcia ekspertów zewnętrznych (56,7% odpowiedzi *rzadko* oraz 18,1% – *nigdy*), jak i wykorzystują metodę terenową (prowadzenie eksperymentów, realizacja obserwacji społecznych) – 47,3% odpowiedzi *rzadko* oraz 10,5% odpowiedzi *nigdy*. Równie rzadko stosują w swej pracy metodę projektów (4,7% – *nigdy* i 44,3% – *rzadko*) – wykres 5.

Obraz dobrego i kompetentnego nauczyciela wyłaniający się z analizy materiału badawczego wynika pośrednio z pytań zadawanych badanym w kontekście dobrych praktyk, wyzwania przed jakimi stoją nauczyciele oraz tego, jak powinno wyglądać dobre i skuteczne nauczanie. Najczęściej pojawiającym się wątkiem w obszarze konceptualizacji dobrego i kompetentnego nauczyciela jest trzymanie się zasad i bycie konsekwentnym w pracy z uczniami. Wydaje się, że istnieje związek między poczuciem zagrożenia związanym z utratą autorytetu oraz koniecznością bycia konsekwentnym w utrzymywaniu dyscypliny. Uczniowie postrzegani są jako pewnego rodzaju zagrożenie porządku w klasie szkolnej:

Konsekwencja. Konsekwencja musi być. Dotrzymywanie słowa, wiarygodność musi być duża (...). A jeżeli chodzi o jakiś bezpośredni kontakt z młodzieżą, to: otwartość, zrozumienie, dyskusja, próba ich zrozumienia też. Konsekwencja na pewno. Jeżeli się uprę, to tak ma być i koniec.

<ref>P35: W9.712_0221 (2).docx – 35:41 [(242:242)] by Super</ref>

Powyższe relacje stanowią przykład konserwatywnej wizji nauczyciela, którego podstawowym zadaniem (w kontekście bycia przykładem postępowania dla młodzieży) jest wykazanie się konsekwencją. Konserwatywni nauczyciele postrzegają swoją powinność jako skuteczne przekazywanie wiedzy. Kierują się przy tym nie tyle potrzebą wypełniania oczekiwań otoczenia społecznego (rodziców, dyrekcji oraz samego ucznia w związku z koniecznością realizowania podstawy programowej), co wewnętrznym poczuciem misji, która zakłada skuteczność nauczania powiązaną z koniecznością dyscyplinowania, ale bez stosowania kar:

Kompetentny nauczyciel to taki, który ma wiedzę, potrafi ją przekazać i potrafi utrzymać dyscyplinę tak to brzydko nazwę, bez krzyku i bez karania. Który jest autorytetem, chociaż o to coraz trudniej w dzisiejszych czasach, i który też potrafi przyznać się do porażki. Bo tak po prostu powiedzieć, że czegoś nie wie... jest szczyry, bo to jest bardzo ważne, to na pewno działa na plus wśród młodzieży.

<ref>P30: 10. Naucz sm – 30:10 [(35:35)] by Super</ref>

W ostatnim przykładzie pojawia się powiązanie kwestii kompetencji z autorytetem, co oznacza niekiedy konieczność przyznania się do porażki. Równie ważny, jak sam transfer wiedzy, okazuje się sposób jej przekazywania, który zdaniem badanych powinien być jak najprostszy. Jeden z badanych wspomina swoją drogę edukacyjną i opowiada, w jaki sposób czerpie ze swoich doświadczeń:

W praktyce potem się raport pisało, to wchodziło do głowy nieźle, i w ten sposób się uczyło tej fizyki. Ale jeszcze mieliśmy zajęcia dydaktyczne i był taki świetny profesor, który w prosty sposób umiał tłumaczyć wszystko, na tak zwany chłopski rozum, prostym językiem... I ja to próbuję stosować właśnie, mówić do ludzi jak do ludzi, a nie jak jakiś profesor używać słów, no dobra, nie będę cytował.
<ref>P31: 13.Fizyk Stażysta – 31:7 [(111:115)] by Super</ref>

Ważną figurą w konceptualizacjach bycia dobrym nauczycielem jest przewodnik i wzór do naśladowania, na co wskazują poniższe fragmenty obszernej dyskusji grupowej, przeprowadzonej wśród nauczycieli uczęszczających na studia podyplomowe:

Gdzieś słyszałam, że dobry nauczyciel to nauczyciel przewodnik, tak przynajmniej siebie odbieram, na zasadzie wsparcia, nawet zaopiekowania w jakiejś chwili, ale nawet prowadzenia dalej (...) pokazywania czegoś.
. <ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:108 [(352:352)]
by Super</ref>

Przewodzenie czy też stanowienie wzoru do naśladowania wiąże się ze spersonalizowanymi relacjami między nauczycielami i uczniami. Jest to pewnego rodzaju konceptualna próba wyjścia poza tradycyjnie rozumiane, konserwatywnie pojmowane relacje. Przewodzenie i prowadzenie łączą się z „pokazywaniem” oczekiwanych zachowań. Uczeń powinien zaobserwować zachowanie nauczyciela i postępować tak jak on. W obserwacjach nauczycieli pojawia się pewnego rodzaju sprzeczność pomiędzy zachowaniami promowanymi przez szkołę – a tymi „wynoszonymi z domu”. Dzieńdzenie i przenoszenie wzorów zachowania ze środowiska domowego do szkoły stanowi swego rodzaju wyzwanie. W przypadku negatywnych zachowań winą obarczani są rodzice:

Rodzice powinni być takimi autorytetami, ale dzisiaj widzimy także wiele rzeczy, które dzieci wynoszą z domu – ojciec, matka tak się zachowują, to ja też tak mogę, nauczyciel już tym wzorcem nie jest; ja uważam dalej, że powinniśmy pokazywać, jak się zachowywać, żeby te dzieci mogły z tego czerpać.
<ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:110
[(356:356)] by Super</ref>

Jednym z elementów figury dobrego nauczyciela są „miękkie” kompetencje, do których należą: empatyczność, indywidualne podejście do ucznia, szacunek oraz poczucie satysfakcji z pracy:

Trzeba mieć cierpliwość, szacunek, no i lubić, kochać te dzieciaczki, ja na przykład ja moją klasę bardzo. I myślę, że jak będę je oddawać w trzeciej klasie, to będę płakać cały tydzień po nich.

<ref>P28: 16. wywiad 10. z nauczycielką.doc – 28:27 [(182:182)] by Super</ref>

Analiza materiału badawczego pozwala na sformułowanie hipotezy dotyczącej spersonalizowanego, zindywidualizowanego i „miękkiego” podejścia do ucznia. Większą skłonność do budowania tego rodzaju relacji mają nauczyciele nauczania początkowego, a mniejszą – nauczyciele „przedmiotowcy” w klasach starszych. Jeden z pojawiających się wątków wiąże się z kwestią powołania, przejawiającego się m.in. w zaangażowaniu nauczycieli w pracę z uczniem, na rzecz szkoły czy też pracę poza godzinami lekcyjnymi. Jednak, jak wskazują nauczyciele, najważniejsze w pracy z uczniem jest to, aby:

(...) go lubić przede wszystkim, no i indywidualne podejście – to już się powtarzam, ale to jest też bardzo ważne, żeby sztamowo do dzieciaków nie podchodzić.

<ref>P30: 10. Naucz sm – 30:31 [(89:89)] by Super</ref>

Jeżeli ktoś nie ma tego czegoś w sobie co lubi ludzi, lubi młodzież, to nigdy nie będzie dobry, bo może mieć wiedzę pewną w głowie, może sypać artykułami, ustawami i tak dalej, ale jeżeli nie będzie chciał dotrzeć, polubić tej pracy, to nigdy nie będzie dobrym nauczycielem i będzie się źle czuł przy okazji.

<ref>P35: W9.712_0221 (2).docx – 35:21 [(86:86)] by Super</ref>

Jak wynika z powyższych przykładów, najwyżej cenione są: relacje spersonalizowane, indywidualne podejście do ucznia, odpowiednia postawa, rozumienie drugiej strony, elastyczność rozwiązań oraz zaangażowanie i poczucie satysfakcji z własnej pracy.

3.1.2. Jak uczniowie i rodzice oceniają umiejętności oraz postawy nauczycieli wobec uczniów?

Badania prowadzone wśród pomorskich uczniów wskazały, że co trzeci uczeń (37,6%) *lubi połowę swoich nauczycieli*, prawie co trzeci (29,1%) *lubi niewielu lub tylko jednego z nich*, zaś co czwarty uczeń (25,0%) odczuwa sympatię względem *wszystkich lub większości swoich nauczycieli* – wykres 6. Grupa, która *nie lubi żadnego ze swoich nauczycieli*, okazała się być relatywnie niewielka i stanowi jedynie 3,1% wszystkich badanych uczniów. Cechy, które w największym stopniu sprawiają, że uczniowie lubią nauczyciela, to: *umiejętność zainteresowania swoim przedmiotem* (57,7%), *sympatia względem uczniów* (57,4%), *dobre relacje z uczniami* (56,4%), *sprawiedliwe ocenianie* (55,8%) oraz *umiejętność wysłuchania uczniów* (55,1%). Badania prowadzone wśród uczniów ukazują, że młodzież najmniej ceni w nauczycielach to, że *są wymagający* (10,8%) oraz że *potrafią utrzymać dyscyplinę* na prowadzonych przez siebie zajęciach (22,1%) – wykres 7.

W opinii rodziców bardzo duży wpływ na szacunek wobec nauczyciela mają: *sprawiedliwe ocenianie pracy ucznia* (64,3%), *umiejętność zainteresowania przedmiotem nauczania* (63,6%) oraz *posiadanie dobrych relacji z uczniami* (59,4%) i *umiejętność ich wysłuchania* (59,9%). Takie aspekty jak *umiejętność utrzymania dyscypliny w klasie* (37,5%) oraz *bycie wymagającym* są cechami, które według zdecydowanej mniejszej liczby rodziców wpływają na budowanie szacunku uczniów wobec nauczyciela (30,3%) – wykres 8.

O wskazanie czynników decydujących o sympatii uczniów do nauczycieli poproszono także samych nauczycieli. Ich zdaniem czynnikami, które sprawiają, że nauczyciel jest lubiany przez swoich uczniów, są przede wszystkim umiejętności: *sprawiedliwego oceniania uczniów* (71,0%), *umiejętność wsłuchiwanie się w ich potrzeby* (69,2%) oraz *poświęcenie im czasu* (66,8%). Badani nauczyciele sądzą, że są lubiani przez uczniów wówczas, gdy posiadają z nimi *dobre relacje* (65,4%) oraz kiedy *potrafią zainteresować swoim przedmiotem* (63,9%). W opinii nauczycieli najmniejszy wpływ na sympatię uczniów dla nauczyciela ma *bycie wymagającym* (12,3%) oraz *potrafiącym utrzymać dyscyplinę w klasie* (19,8%) – wykres 9.

Powyższe wyniki pokazują wyraźnie, że wszystkie trzy badane grupy zgodnie wskazują te same czynniki decydujące o sympatii uczniów do nauczycieli.

Badani uczniowie charakteryzują dobrego nauczyciela przede wszystkim w kategoriach otwartości w stosunku do ucznia w odniesieniu do komunikacji, jak i jego niewiedzy. Otwartość wiąże się z gotowością do wyjaśnienia i tłumaczenia. Dobry nauczyciel „nie siedzi za biurkiem” i nie ignoruje pytań uczniów:

Musieliby przede wszystkim wykazywać zainteresowanie, jeśli mamy pytania – odpowiadać, a nie mówić: dobrze, to będzie zaraz, zaraz i pomijać te pytania, tylko na bieżąco wyjaśniać jakieś niejasne kwestie. Na pewno nie siedzieć za biurkiem i nie patrzeć na to, co robimy, albo tłumaczyć nam coś na siedząco, albo stojąc

w miejscu, bez gestykulacji, bo to też dużo daje.

<ref>P21: uczniowie LO.docx – 21:21 [(63:63)] by Super</ref>

W przeprowadzonych wywiadach, z wypowiedzi wszystkich grup badanych wybrzmiewa zgodnie, iż zły nauczyciel zajmuje się tylko przekazywaniem wiedzy z podręcznika w sposób nieciekawym i bezosobowym, używa podręcznika głównie po to, aby uczniowie przepisali z niego coś do zeszytu.

Dość wyraźnie zarysowuje się tu charakterystyka nauczyciela odbiegającego od tradycyjnych koncepcji nauczania, w których jest on traktowany jako źródło przekazywanej wiedzy. Dla uczniów dobry nauczyciel oznacza przede wszystkim pewnego rodzaju gotowość, elastyczność i otwartość, które prowadzą do relacji opartych na uznaniu indywidualności i osobowości ucznia. Jak wynika z powyższego cytatu, otwartość nauczyciela wyraża się w chęci odpowiadania na pytania uczniów. Bardzo ważne wydają się w tym kontekście komunikacja i dialog, które w narracjach uczniów przekładają się na gotowość przyjmowania przez nauczyciela perspektywy ucznia. Nauczyciel, który określany jest jako osoba rozumiejąca problemy współczesnej młodzieży, określany jest jako dobry i nowoczesny:

(...) Zna problemy współczesnej młodzieży, idzie za tym światem, jest taki nowocześniejszy (...) oraz podąża za dzisiejszą młodzieżą, orientuje się, jakie mają zainteresowania, co jest ich priorytetami, jakie też mają problemy.

<ref>P26: Młodzież.docx – 26:45 [(198:198)] by Super</ref>

Nowoczesność nauczycieli w opinii badanych uczniów wiąże się z podążaniem za uczniem, rozumieniem jego problemów oraz zainteresowań. Ciekawe wydaje się również akcentowanie roli nowoczesnego nauczyciela w motywowaniu uczniów do nauki.

Zdaniem co trzeciego ucznia wszyscy nauczyciele lub większość (35,2%) *w sposób jasny i zrozumiały przekazują wiadomości, jak również mówią uczniom, w jaki sposób mogą nadrobić zaległości, gdy nie było ich w szkole* (34,7%) oraz *oceniają ich systematycznie* (33,8%). Najmniej, zdaniem uczniów, jest nauczycieli *rozumiejących, że uczniowie mogą mieć słabszy dzień* (42,2% uczniów wskazuje, że tylko nieliczni lub jeden, 20,8% uczniów nie zna żadnego takiego nauczyciela) – *wykres 10*. Z przeprowadzonych badań wynika, że w opinii co ósmego ucznia (13,7%) w jego szkole nie ma żadnego nauczyciela, który *potrafiłby rozbudzić w uczniach zainteresowania*, zaś co trzeci uczeń (35,8%) wskazuje na tę umiejętność zaledwie u jednego lub kilku nauczycieli. W opinii uczniów zajęcia nie są prowadzone przez nauczycieli w sposób ciekawy i urozmaicony – 36,6% uczniów przyznała, że zajęcia prowadzone są ciekawie przez jednego bądź nielicznych nauczycieli, a 6,8% uczniów przyznaje, że w ich szkole nie ma żadnego nauczyciela ciekawie prowadzącego lekcje. Warto wskazać, że także w opinii badanych rodziców prowadzone przez pomorskich nauczycieli lekcje są mało atrakcyjne. Jedynie 29,7% rodziców przyznało, że większość lub prawie wszyscy nauczyciele prowadzą swoje zajęcia w sposób urozmaicony i ciekawy dla uczniów – *wykres 11*.

Rodzice zostali poproszeni także o wskazanie, które z wymienionych praktyk obserwują u nauczycieli swoich dzieci – *wykres 11*. Okazuje się, że wg rodziców większość lub wszyscy nauczyciele *oceniają uczniów w sposób systematyczny* (59,5% wskazań) oraz *informują uczniów o tym, czego powinni się nauczyć* (59,2%). Podobne rezultaty otrzymano w kategorii *jasnego i zrozumiałego przekazywania uczniom wiedzy* (54,3%).

Kolejne kwestie, o które zapytano rodziców, dotyczyły działań nauczycieli w zakresie kształtowania kompetencji miękkich u ich dzieci – *wykres 12*. Badani wskazywali, iż wszyscy lub większość nauczycieli *kształtuje postawy moralne i społeczne uczniów* (43,1% wskazań), *dba o kształtowanie umiejętności współpracy w grupie* (38,1%) oraz *przygotowuje uczniów do samodzielnego uczenia się* (36,2%). Najbardziej spośród wymienionych działań, zdaniem rodziców, nauczyciele zachęcają uczniów *do krytycznego myślenia* (26,3%) oraz *pomagają w podejmowaniu decyzji co do przyszłości dziecka* (23,9%). Warto zaznaczyć, że znaczna grupa rodziców nie wie, które z wymienionych działań podejmują w szkole nauczyciele ich dzieci (15,6%-30,3% odpowiedzi *trudno powiedzieć*).

Istotną kwestią podejmowaną w badaniu było określenie czynników, które wpływają na osiągnięcia uczniów w nauce – *wykres 13*. Jak się okazuje, stanowiska rodziców i uczniów są w tej kwestii nieco odmienne. Prawie dwie trzecie badanych uczniów (64,5%) deklaruje, że *zaangażowanie i czas, jaki poświęca na naukę*, najbardziej wpływają na ich osiągnięcia w nauce; jednocześnie ponad połowa uznaje za źródło sukcesu *swoje uzdolnienia* (55,7%) oraz *atmosferę w klasie* (51,4%). Najbardziej wybieranymi przez uczniów odpowiedziami były: *absencja nauczyciela* (12,6%), *status społeczno-ekonomiczny rodziny ucznia* (14,9%) oraz *zmiana nauczyciela prowadzącego przedmiot w trakcie cyklu edukacyjnego* (17,8%). Czynniki, które przez rodziców zostały określone jako mające największy wpływ na osiągnięcia w nauce ich dzieci, to: *zaangażowanie i czas, jaki ich dzieci poświęcają na naukę* (75,7%), *zaangażowanie i wsparcie nauczycieli* (55,5%), *uzdolnienia ich dzieci* (53,1%) oraz *atmosfera w klasie* (51,3%). Najmniej istotne dla rodziców okazały się: *pomoc kolegów/koleżanek* (13,9%), *absencja nauczycieli* (11,9%), *zmiana nauczyciela prowadzącego przedmiot w trakcie cyklu edukacyjnego* (8,8%) oraz *status społeczno-ekonomiczny rodziny* (8,1%). Warto zwrócić uwagę na dość wyraźną rozbieżność w odpowiedziach udzielanych przez uczniów i rodziców odnośnie do *zaangażowania i wsparcia nauczycieli* oraz *samopomocy uczniowskiej*. Rodzice w większym stopniu dostrzegają rolę nauczycieli (55,5% wskazań względem 36,6% wskazań uczniów), zaś w przypadku pomocy kolegów/koleżanek znacznie częściej podkreślają ich znaczenie sami uczniowie (32,6%) niż ich rodzice (13,9%).

3.1.3. Jakie współczesne wyzwania identyfikuje nauczyciel?

Najważniejszymi wyzwaniami stojącymi współcześnie przed nauczycielem są zacieśnienie *współpracy między przedstawicielami środowiska szkolnego a rodzicami i uczniami* (63,9%) oraz *umiejętność reagowania nauczyciela na problemy uczniów natury psychologicznej* (63,1%) – wykres 14. Dla 61,9% badanych nauczycieli uczących w pomorskich szkołach prawdziwym wyzwaniem, przed którym stoi szkoła, jest *przygotowanie ucznia do szybko zmieniających się warunków panujących na rynku pracy*, a dla 58,0% ankietowanych nauczycieli istotnym wyzwaniem jest *rozwój u uczniów kompetencji społecznych, w tym obywatelskich*. Relatywnie najmniej zwolenników znajduje teza, według której *szkoła powinna kształcić jedynie umiejętności praktyczne*, z wyraźnym ograniczeniem przekazywania wiedzy teoretycznej (20,2%). Badani nauczyciele zgadzają się z koniecznością odejścia od stosowania ujednoliconych metod nauczania wobec wszystkich uczniów, a tym samym dostrzegają potrzebę nauczania w sposób zindywidualizowany i dopasowany do oczekiwań i predyspozycji uczniów.

Z przeprowadzonych badań można wysnuć wniosek, że stosunek do wyzwań stojących przed współczesnym nauczycielem oraz edukacją w ogóle jest uzależniony od posiadanego przez niego stopnia awansu zawodowego. Taka sytuacja dotyczy następujących kwestii:

- szkoła powinna przygotować ucznia, aby potrafił dostosowywać się do zmieniającego się rynku pracy – 53,1% odpowiedzi *zdecydowanie tak* wśród nauczycieli stażystów, 63,8% odpowiedzi wśród nauczycieli dyplomowanych – tabela 16.,
- rolę nauczyciela powinno być przygotowanie uczniów do bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych – 37,5% odpowiedzi *zdecydowanie tak* wśród nauczycieli stażystów, 48,4% odpowiedzi wśród nauczycieli dyplomowanych – tabela 17.,
- szkoła powinna kształcić umiejętności praktyczne, a w mniejszym stopniu przekazywać wiedzę – 16,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* wśród nauczycieli stażystów, 21,4% odpowiedzi wśród nauczycieli dyplomowanych – tabela 18.,
- nauczyciele powinni przygotować uczniów do krytycznego podejścia do informacji – 40,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak* wśród nauczycieli stażystów, 54,2% odpowiedzi wśród nauczycieli dyplomowanych – tabela 19.

Nauczyciele w badaniach deklarują, iż wyzwania, przed jakimi stawia ich nowoczesna szkoła, obejmują wiele różnorodnych obszarów. Przy tym należy dodać, że w trakcie prowadzenia wywiadów zespół badawczy nie definiował z góry pojęcia „wyzwania” w kontekście edukacji, lecz opierał się na definicjach roboczych, formułowanych przez osoby badane.

Nauczyciele pytani wprost o wyzwania, przed jakimi stoją, zwracali uwagę na kilka sfer problemowych, takich jak: motywowanie ucznia, indywidualizacja nauczania, praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, problemy wychowawcze i z zachowaniem uczniów, niska jakość sprzętu związanego z TIK-iem, brak Internetu, słabe

przygotowanie do wykorzystywania TIK-u, zainteresowanie uczniów lekcją oraz wymagania dotyczące rozwoju i dostępu do wiedzy.

Jednak najpoważniejszym, wręcz fundamentalnym wyzwaniem dla ich pracy zawodowej okazał się **brak motywacji uczniów do nauki**. Nauczyciele wyrażali poczucie bezsilności w związku z faktem, iż brak motywacji przekłada się na pracę uczniów na lekcji. Do najważniejszych przyczyn braku motywacji do nauki nauczyciele zaliczają destrukcyjny wpływ środowiska rodzinnego oraz szeroko rozumianego otoczenia społecznego. W jednej z koncepcji brak motywacji wiązać się będzie z „dziedziczeniem” braku dyspozycji do uczenia się. Rodzice traktowani są jako osoby, którym nie zależy na dobrych stopniach, angażowaniu się ich dzieci w naukę czy rozbudzaniu zainteresowań:

Problem polega na tym, że dzisiaj rodzice myślą: no dobra, trójka wystarczy, ważne, żebyś zdał (...) Można podzielić klasę na uczniów, którzy są zmotywowani, i uczniów, którzy są przez rodziców demotywowani do nauki – tak bym nawet powiedział. Najgorsze jest to, że uczniowie, którzy są zmotywowani, patrząc na tych, którzy są demotywowani, zaczynają przechodzić na ich stronę.

.<ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:36

[(102:102)] by Super</ref>

Badani nauczyciele zwracają uwagę na częsty problem niskich aspiracji uczniów, powielających wzorce rodziców, co sprawia, że motywowanie ich do nauki przez nauczycieli skazane jest na porażkę.

Drugi aspekt wpływający na obniżenie motywacji do nauki wiąże się z oddziaływaniem szeroko rozumianego środowiska społecznego. Zdaniem badanych nauczycieli specyfika polskiego i europejskiego rynku pracy wpływa na obniżenie motywacji do nauki. Możliwość podjęcia studiów płatnych oraz atrakcyjne oferty pracy przestały być powiązane z dobrymi wynikami nauczania uzyskiwanymi w szkole:

Spotykam absolwentkę, pytam się: jak tam u innych? gdzie są? czy udało się na studia? Ona mówi: tak, proszę pani, ale co to jest za problem teraz być na studiach, przecież to nie jest żaden problem, na prywatne – wszędzie, bo zapłacisz i dostaniesz się.

.<ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:43 [(124:124)]

by Super</ref>

Z tego rodzaju wypowiedzi pośrednio wnioskować można o znaczeniu rywalizacji szkolno-zawodowej, która miałaby być czynnikiem motywującym do nauki, rozumianej przede wszystkim jako przygotowanie zawodowe. Brak motywacji do uczenia się, jak również brak zainteresowań i ciekawości poznawczej wobec świata może wynikać ze swoistego przebodźcowania gadżetami technicznymi. Poniższy głos w dyskusji na temat motywowania uczniów pokazuje bezradność nauczyciela wobec „braku motywacji w ogóle”, który charakteryzuje wielu współczesnych uczniów:

Młodzież dostała (...) gadżety, dostała narzędzia i nie potrafi z nich skorzystać, mają teraz warsztaty w Reutersie, mają warsztaty w telewizji polskiej, mają zajęcia z przedsiębiorczości społecznej, robią nawet escape roomy, mają tak zwaną edukację medialną bardzo rozwiniętą (...) a są tak samo niemobilni jak cała reszta, my ich nie zmusimy, nie napiszemy, nie pomożemy, nie pchniemy, nie włożymy do wóra, nie ma w ogóle woli.

<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:67 [(277:277)] by Super</ref>

Badani nauczyciele zwracali uwagę na problemy związane z koniecznością współpracy z uczniami o **specjalnych potrzebach edukacyjnych**. Kwestie specjalnych potrzeb postrzegają w kategoriach zaburzeń zachowania. Zdarza się także postrzeganie trudności w zachowaniu i w nauce jako jednostki chorobowej:

Są dzieci, które faktycznie mają takie zaburzenia, te zaburzenia, nawet jeżeli są rozpoznane – rodzice o tym nie mówią; my nie wiemy na przykład, że to dziecko ma jakieś problemy psychiczne.

<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:59 [(231:232)] by Super</ref>

W tym kontekście pojawia się istotny wątek dopasowania nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia. Problemem jest rzecz jasna liczebność klasy, ale również możliwości i kompetencje samego nauczyciela. Poniższa wypowiedź jest ilustracją trudności, jakie napotyka nauczyciel, który w procesie edukacyjnym musi uwzględniać indywidualne potrzeby i możliwości każdego ucznia:

Przed wszystkim przed dopasowaniem się do indywidualnych potrzeb dziecka, a one są coraz bardziej zindywidualizowane i bardzo ciężko jest to wszystko pogodzić. Dzieci zdolne, te dzieci mniej zdolne, te dzieci, które mają różne zaburzenia.

<ref>P30: 10. Naucz SM – 30:4 [(8:8)] by Super</ref>

Dużym wyzwaniem w pracy nauczycieli są narastające **problemy z zachowaniem**. Dlatego tak ważną rolę pełni wychowawcza rola szkoły. Zadania i role, jakie mają do wypełnienia nauczyciele, często przerastają ich możliwości czasowe i kompetencje. Dotyczy to zwłaszcza wychowawców, od których oczekuje się, że będą posiadali wiedzę ekspercką z zakresu diagnozowania, poradnictwa, kondycji psychicznej, psychologii rozwojowej etc. W trakcie badań pojawiło się wiele głosów świadczących o tym, iż problemy społeczne dotyczące rodziny i środowiska lokalnego oraz poważne problemy indywidualne zaczynają być coraz bardziej widoczne w szkole. Poniższa wypowiedź jest ilustracją tego zjawiska:

Czy kiedyś ktoś słyszał o kuratorze sądowym, że jest wgląd w sytuację rodzinną, wzywana policja, że są pogadanki z dzielnicowym? A to teraz robi się profilaktycznie, (...) to kiedyś było nie do pomyślenia dla mnie, to jest wyzwanie tej współczesnej szkoły.

<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:52 [(208:208)] by Super</ref>

Badani zwracają uwagę, że problemy z zachowaniem uczniów coraz bardziej utrudniają nauczycielom efektywne wykonywanie swojej pracy. Z jednej strony bardzo wyraźnie umieszczają oni tego rodzaju problemy w obszarze patologii i choroby, a z drugiej – nie czują się przygotowani do radzenia sobie z tego rodzaju problemami. Jak ukazuje fragment poniższej dyskusji, szkoła nie radzi sobie z kwestiami wychowawczymi:

Nauczyciel 1: Tak, ale to nie jest kwestia nauczyciela, to wychodzi z domu, dziecko przychodzące do szkoły to ma już, rozumiesz, podłoże swoje z domu, on nie przychodzi tak nakręcony.

.Nauczyciel 2: Jest to nowe wyzwanie, trudne, tak, w kwestii wychowania, szkoła nie radzi sobie.

.<ref>P24: WYWIAD_nowyy.docx – 24:46 [(186:190)] by Super</ref>

Badani nauczyciele zwracają uwagę na wysokie oczekiwania dotyczące misji wychowawczej szkoły oraz na negatywny wpływ przemian społeczno-obyczajowych, destrukcyjnych autorytet nauczyciela i podważających sens i wartość szkolnej edukacji, wpływających negatywnie na relacje i postawy uczniów wobec edukacji.

Kolejnym wyzwaniem, wskazywanym przez nauczycieli, jest kwestia **dostępu do wiedzy** i jej nieustanny rozwój. Nakłada to na nauczyciela obowiązek nieustannego uzupełniania i aktualizowania swojej wiedzy, która w prosty sposób może zostać „zweryfikowana” przez ucznia posiadającego telefon oraz dostęp do Internetu:

Już niektóre sześcioletki potrafią się sprawnie posługiwać, więc bardzo łatwo wynajdują informacje. W związku z tym nauczyciel ma zdecydowanie łatwiej, a z drugiej – ma trudniej, bo takie dziecko może sobie zweryfikować każde słowo, które usłyszy. Trudniej niewątpliwie być autorytetem (...). Trudniej być przewodnikiem. Trzeba mówić: wiesz co, nie jestem pewna, sprawdzę, powiem, bo...

<ref>P33: Wywiad staż.małe miasto.docx – 33:1 [(3:3)] by Super</ref>

Powyższy cytat świadczy o świadomości bycia kontrolowanym przez ucznia. Nauczyciele zauważają, że oczekiwania uczniów, wobec dostępu do szeroko rozumianych zasobów wiedzy, są coraz większe, a możliwość weryfikowania wiedzy nauczyciela powoduje swoiste „odwrócenie ról”. Rola nauczyciela zmienia się, gdyż jego autorytet nie jest już niepodważalny i opiera się nie na zasobach posiadanej wiedzy, lecz na podejściu do ucznia, otwartości, umiejętności przekazywania wiadomości oraz na posiadaniu kompetencji miękkich.

Kolejnym wyzwaniem, określanym przez nauczycieli, jest – jak nazwał to jeden z badanych – „uzyskanie dostępu do ucznia” lub pobudzenie ciekawości. Jest to problem nie tylko nauczycieli z mniejszym stażem pracy w zawodzie, lecz także nauczycieli dyplomowanych. Badani zauważają, że uczenie staje się wyzwaniem dla nauczyciela, który musi reagować na zmieniające się potrzeby ucznia:

Dla mnie wyzwaniem byłoby to, jak uczynić lekcję ciekawą, ponieważ jestem takim świeżakiem w szkole jako nauczyciel, kiedyś byłam na stażu i rzeczywiście

widzę, że trzeba dokonać wyłomu w myśleniu (...) Ja bym była za tym, żeby od zerówki prowadzić dzieci metodą projektu, żeby prowadzić malutkie grupy.
<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:35 [(153:153)] by Super</ref>

Nauczyciele zauważają, że dotarcie do młodzieży wymaga „wyłomu w myśleniu”, uczenia metodą projektu, wizualizacji i uczenia przez doświadczenie i praktykę. Zmiana polega na konieczności odejścia od podawania „suchych faktów” na rzecz uczenia w działaniu i „obcowania z teorią w praktyce”. Niestety, podejście to stoi w sprzeczności z często zauważanym przez badanych przeładowaniem programów nauczania. Okazuje się bowiem, że podstawa programowa często rozmija się z potrzebami i ambicjami uczniów i nauczycieli, co wymusza schematyzm i powierzchowność w przekazywaniu wiedzy opanowywanej pamięciowo, bez pełnego zrozumienia i zaangażowania.

3.1.4. Jak nauczyciel ocenia swoje kompetencje do podejmowania wyzwań współczesnej edukacji?

Trzy czwarte przebadanych nauczycieli (76,6%) przyznało, że czuje się zdecydowanie przygotowana do *przekazywania aktualnej wiedzy z przedmiotu, którego naucza* – wykres 15. Ponad połowa nauczycieli (57,8%) stwierdziła, że w zdecydowanym stopniu czuje się przygotowana do *efektywnej realizacji treści programowych*, zaś 45,3% respondentów przyznało, że jest przygotowana do *rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się*. Nieco ponad co trzeci nauczyciel biorący udział w badaniu (38,1%) czuje się przygotowany do kształtowania kompetencji społecznych i obywatelskich. Dane zawarte w wykresie 15. dowodzą, że nauczyciele czują się najslabiej przygotowani do *doradzania uczniom w wyborze dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej* (zaledwie 21,4% wskazań *zdecydowanie tak*). Nauczyciele nie są – i nie czują się – dobrze przygotowani do pełnienia roli doradcy zawodowego dla swoich uczniów. Przeprowadzone w województwie pomorskim badania wykazały również, że jedynie 24,2% nauczycieli czuje się przygotowana do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

W odniesieniu do wykorzystywania nowych technologii okazuje się, że najczęściej przygotowanie w tym zakresie deklarują osoby pracujące w zawodzie nauczyciela 3-5 lat (od 3 do 5 lat – 43,9% odpowiedzi *zdecydowanie tak*), natomiast najniższy poziom przygotowania deklarują osoby pracujące powyżej 30 lat (32,4%) – tabela 20.

W przypadku zmiennej, jaką jest stopień awansu zawodowego, można wskazać na następujące statystycznie istotne zależności: poczucie przygotowania do rozwiązywania problemów wychowawczych zwiększa się wraz z osiąganiem kolejnych stopni awansu zawodowego (24,2% wśród nauczycieli stażystów – 31,7% wśród nauczycieli dyplomowanych) – tabela 21.

Podobna zależność uwidacznia się w przypadku umiejętności przekazywania aktualnej wiedzy z nauczanego przedmiotu (66,4% wśród nauczycieli stażystów – 78,4% wśród nauczycieli dyplomowanych) – tabela 22., efektywnej realizacji treści

przedmiotowych (52,3% wśród nauczycieli stażystów – 61,7% wśród nauczycieli dyplomowanych) – *tabela 23*, jak również w przypadku przygotowania do rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się (39,1% wśród nauczycieli stażystów – 47,5% wśród nauczycieli dyplomowanych) – *tabela 24*.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż można zaobserwować pozytywny wpływ doświadczenia zawodowego na poczucie gotowości do podejmowania nowych zadań edukacyjno-wychowawczych. Wyniki badań pokazują, że nauczyciele z dłuższym stażem pracy czują się lepiej przygotowani do rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się (37,1% wśród nauczycieli ze stażem do 3 lat – 56,6% wśród nauczycieli ze stażem ponad 30 lat) – *tabela 25*., efektywnej realizacji treści przedmiotowych (48,9% wśród nauczycieli ze stażem do 3 lat – 65,3% wśród nauczycieli ze stażem ponad 30 lat) – *tabela 26*. czy partnerskiego włączania uczniów i rodziców w proces edukacyjny (29,8% wśród nauczycieli ze stażem do 3 lat – 42,2% wśród nauczycieli ze stażem ponad 30 lat) – *tabela 27*.

Ogólnie należy uznać, że w kontekście oceny swoich kompetencji do podejmowania wyzwań stawianych współczesnej edukacji, badani nauczyciele czują się przygotowani w zakresie wiedzy, materiału nauczania, ale zwracają uwagę na następujące zagadnienia:

- przygotowanie do zawodu nauczyciela (studia, szkolenia) oparte jest na bazie programu nauczania bez praktycznych odniesień,
- wykonywanie zawodu nauczyciela wiąże się z koniecznością ciągłego i nieustannego doskonalenia swoich kompetencji,
- wspólnie obserwuje się spadek poziomu nauczania,
- wielu nauczycieli dostrzega u siebie braki kompetencji w obszarach:
  - » technologie informacyjno-komunikacyjne (dalej: TIK),
  - » komunikacja i relacje z uczniami,
  - » indywidualizacja nauczania,
  - » rozwiązywanie problemów wychowawczych,
  - » praca z uczniem z zaburzeniami zachowania.

W odniesieniu do braków kompetencji w zakresie **technologii informacyjno-komunikacyjnych**, nauczyciele zgłaszają problem zjawiska cyberprzemocy, z którym muszą sobie radzić:

Jak sobie poradzić z takim szkolowaniem w Internecie, takim hejtem, takim, powiedziałabym, merytorycznym, bo to, że pani jest głupia albo pani jest brzydka – no trudno, nie muszę się wszystkim podobać.

<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:94 [(403:403)] by Super</ref>

Kolejną sferą potrzeb w zakresie podnoszenia poziomu kompetencji jest **komunikacja** i szeroko rozumiane **kompetencje miękkie**, które nauczyciele powinni rozwijać na wielu płaszczyznach: w związku ze współpracą z rodzicami, wychodzeniem naprze-

ciw oczekiwaniom uczniów, umiejętnością rozstrzygnięcia konfliktów i poruszania trudnych problemów, a także pracą z uczniem ze specjalnymi potrzebami czy indywidualizacją metod nauczania:

Umiejętności miękkie, międzyludzkie, komunikacja, rozmowa, to jest bardzo teraz potrzebne. Tęgo nam brakuje. Bo kiedyś nauczyciel powiedział tak, i tak miało być. Dziecko wróciło do domu i tatuś powiedział, że ma rację (...). Czasami są tak trudne tematy, że nawet trudno z uczniami porozmawiać. Nie wiem: śmierć albo wykorzystywanie seksualne, hejt, rozwody rodziców. Czy my mamy o tym rozmawiać, czy nie, czy nam wypada jako wychowawcom, czy nie. Wszystko to jest takie trudne i uważam, że powinniśmy być w tym przeszkoleni.

</ref>P33: Wywiad staż.male miasto.docx – 33:8 [– Myślę właśnie o tych szkolen..] (18:18) (Super) </ref>

Badani nauczyciele na ogół pozytywnie oceniają swoje kompetencje w kontekście wyzwań stawianych współczesnej edukacji z zakresu **TIK**. Jednak przykłady zastosowań nowych technologii przez nauczycieli sprowadzają się głównie do wyświetlania filmów, wykorzystania laptopów jako słowników, programu Kahoot (głównie do weryfikowania wiedzy za pomocą quizów) oraz tablic interaktywnych. Z wypowiedzi wyłania się dość ubogi obraz zastosowań nowych technologii wśród badanych nauczycieli, którzy traktują je jako bardziej efektywny sposób na reprodukcję wiedzy podręcznikowej albo atrakcyjny sposób sprawdzania wiedzy na lekcji. Wyjątek stanowili dwaj nauczyciele, którzy podjęli odważne próby wprowadzenia innowacji wykorzystujących nowe technologie. Jeden z badanych nauczycieli wprowadził grywalizację do nauczania języka angielskiego. Drugi, fizyk, za pomocą Snapchata zmotywował uczniów do obejrzenia eksperymentów swojego autorstwa:

(...) Pod prąd coś podłączyłem, tu przez wodę puszczałem kabelki, im bliżej siebie przewody, tym żarówka mocniej świeci – to im pokazywałem. Oni do mnie podchodzili i widziałem Snapa, i zastanawiali się, dlaczego tak się dzieje, to ich interesowało. (...) O, elektromagnes im zbudowałem, czyli nawinąłem drucik na impuls i podłączyłem pod baterię.

<ref>P31: 13.Fizyk Stażysta – 31:37 [Mówię, pod prąd coś podłączyłem..] (384:389) (Super) </ref>

Niestety ta ciekawa, bardzo indywidualna i lokalna inicjatywa zakończyła się, z powodu braku wsparcia ze strony przełożonych. Nauczyciel wyraził obawę związaną z potencjalnym „niewłaściwym” wykorzystaniem Snapchata oraz trudnością w oddzieleniu sfery prywatnej od zawodowej. Podobnie rzecz wyglądała w przypadku drugiego nauczyciela, kreatywnie wykorzystującego potencjał nowych technologii w nauczaniu. Z powodu braku większego wsparcia ze strony dyrekcji czy władz oświatowych, inicjatywa ta pozostaje w dalszym ciągu indywidualnym przedsięwzięciem.

W percepcji badanych nauczycieli pracujących w szkołach na terenie województwa pomorskiego wykorzystanie narzędzi TIK w edukacji wiąże się przede wszystkim z koniecznością posiadania określonych kompetencji, których nauczycielom często brakuje. W opinii badanych osób taka sytuacja jest jedną z najważniejszych przeszkód uniemożliwiających systemowe wdrażanie narzędzi TIK w system nauczania. Część nauczycieli uważa, że rola narzędzi TIK w nauczaniu jest przeceniana ze względu na fakt, iż uczniowie coraz częściej źródeł informacji i wiedzy samodzielnie poszukują w Internecie. Badani nauczyciele również argumentują, że pomimo tak bujnego rozwoju technologicznego ważny jest przede wszystkim osobisty kontakt z nauczycielem, czego przykładem jest poniższy fragment dyskusji, jaka wywiązała się w trakcie wywiadów fokusowych:

Nauczyciel: Mam nadzieję, że do samego przekazywania wiedzy, ale myślę, że oni będą szukać tego wsparcia jednak w nauczycielu. Myślę, że to tak nie będzie.

Badacz: Ale odnośnie do wiedzy, czy odnośnie do czegoś innego będą szukać wsparcia?

Nauczyciel: Myślę, że jeżeli chodzi o wiedzę, to na pewno. Ale to będzie zależało od dziecka, a każde jest inne. Ale uczniowie będą w ogóle samego wsparcia poszukiwać w nauczycielu, żeby porozmawiać.

P28: 16. wywiad 10. z nauczycielką.doc – 28:42 [N: Mam nadzieję, że do samego.] (300:304) (Super)

Swoje oczekiwania wobec nauczycieli w kontekście TIK-u mają też badani uczniowie, którzy zwracają uwagę na stosowanie w szkole technologii przede wszystkim w kategoriach wsparcia procesów związanych z nauczaniem. Pojawia się tu koncepcja programu komputerowego, który wspierałby proces uczenia się poprzez „tłumaczenie” krok po kroku mechanizmu rozwiązywania zadań matematycznych:

Jakiś program, który od początku do końca tłumaczy, jak zrobić jakieś zadanie, że tak powiem kolokwialnie, jak dla debila.

<ref>P21: uczniowie LO.docx – 21:9 [(22:25)] by Super</ref>

Podam na własnym przykładzie, z czym mam często problem; jak próbuję zrobić zadanie, na przykład nie wiem, czego nie wstawiłem, nie wiem, czego mi tutaj brakuje, bo wynik wychodzi mi dobry, a się okazuje, że pominąłem jakieś trzy ważne elementy, które nie są uwzględnione w wyniku. I właśnie tak pokrótce tłumaczy – od początku do końca. Oczywiście są niektóre kanały, witryny internetowe ale właśnie przydatby się taki jeden program stworzony przez jakiegoś człowieka gdzie, założymy, jedna szkoła będzie korzystała z niego. Tak, szukanie tego w sieci też trochę czasu zajmuje.

<ref>P21: uczniowie LO.docx – 21:10 [(27:27)] by Super</ref>

Zdecydowanie odrębnym aspektem podjętym w trakcie badań okazała się obecność telefonów komórkowych w szkole, co stanowi obecnie duże wyzwanie dla szkoły i nauczycieli. W opinii niektórych nauczycieli ich używanie zaburza prowadzenie lekcji i zdecydowanie negatywnie wpływa na dzieci i młodzież. Argumenty przeciwko używaniu telefonów komórkowych odwołują się przede wszystkim do takich kwestii, jak: zaburzenie właściwego przebiegu lekcji, rozpraszenie uwagi uczniów, możliwość nielegalnego nagrywania filmów i publikowanie ich w sieci, obniżenie aktywności fizycznej, a także bezkrytyczne uleganie negatywnym wpływom mediów społecznościowych. Dyskusje nauczycieli zorganizowane w trakcie badań pokazały, że ich opinia dotycząca możliwości używania smartfonów na zajęciach nie jest jednoznaczna. Niektórzy pozwalają na wykorzystywanie telefonów komórkowych np. na lekcji matematyki, kiedy uczniowie nie posiadają kalkulatorów, inni są zdecydowanymi przeciwnikami tego rodzaju rozwiązań.

Walczymy nie tylko w naszej szkole ze smartfonami, gierkami, nad którymi zamiast... piękna pogoda, wyjść sobie na to boisko (...) to właśnie tu smartfony i klikanie czy tam pisanie, jakaś dziwna korespondencja. Ich to pochłania i też odciąga. Czego się boję? Właśnie za bardzo oni się przejmują tym, co się dzieje w tych mediach społecznościowych. Nie rozumiem tego.

<ref>P35: W9.712_0221 (2).docx – 35:43 [No trudno mi to powiedzieć, al..]
(254:254) (Super) <ref>

Gdy się na przykład prowadzi jakiś nowy temat albo kalkulator jest potrzebny, a nie mają normalnych, to mówię: wyciągnijcie telefon, ale z jednej strony to jest pozytywne, bo ktoś wyciągnie ten telefon i... wykorzysta go do lekcji, ale mam wrażenie, że większość jednak wykorzysta ten telefon do czegoś innego, i... to jest właśnie taki problem.

<ref>P31: 13.Fizyk Stażysta – 31:2 [Znaczący ogólnie mówię, że takie..]
(59:60) (Super) <ref>

W opinii badanych nauczycieli władze szkół różnie podchodzą do kwestii posiadania telefonów na lekcji czy w ogóle w szkole. Niektórzy postulują całkowity zakaz używania telefonów w szkole, inni decydują o używaniu telefonu na lekcji pozostawiając nauczycielowi. Jednak jednogłośnie wybrzmiewa teza, iż zarówno szkoły, jak i sami nauczyciele nie są przygotowani do poradzenia sobie z tym problemem.

Podsumowanie

1. Zdecydowana większość pomorskich nauczycieli lubi swoją pracę i angażuje się w jej wykonywanie, przy czym badani dostrzegają, iż nie wszyscy ich koledzy i koleżanki to zaangażowanie wykazują.
2. Wśród badanych nauczycieli dominuje przekonanie, iż ważne są relacje i atmosfera sprzyjająca uczeniu się, a także dostosowywanie metod pracy do potrzeb i możliwości każdego ucznia. Niewielki odsetek nauczycieli utożsamia się z modelem nauczyciela, którego istota pracy polega na przekazywaniu wiedzy.
3. Pomorscy nauczyciele w swojej pracy często wykorzystują mocne strony uczniów, a także stosują metody aktywizujące i organizują zajęcia umożliwiające uczniom uczenie się od siebie, stosunkowo rzadko natomiast wykorzystują eksperymenty, badania, obserwacje, metodę projektów, a także udział w zajęciach zewnętrznych ekspertów różnych dziedzin.
4. W większości przypadków uczniowie lubią swoich nauczycieli, podobnego zdania są zarówno sami nauczyciele, jak i rodzice uczniów. Wśród czynników wpływających na sympatię uczniów do nauczycieli zarówno uczniowie, jak i nauczyciele wymieniają umiejętność słuchania, posiadanie czasu dla uczniów czy dobrych relacji z nimi. W mniejszym zakresie znaczenie mają takie cechy nauczycieli, jak bycie wymagającym czy potrafiącym utrzymać dyscyplinę.
5. Opinie uczniów i rodziców na temat czynników mających zasadniczy wpływ na osiągnięcia uczniów w nauce różnią się. Rodzice zdecydowanie częściej niż uczniowie wskazują na zaangażowanie i wsparcie nauczycieli, stosowane przez nich metody pracy i materiały edukacyjne, podczas gdy uczniowie częściej niż rodzice podkreślają znaczenie wsparcia płynącego ze strony kolegów i koleżanek.
6. W opinii badanych nauczycieli współczesna szkoła powinna być przede wszystkim miejscem współpracy pomiędzy nauczycielami, rodzicami i uczniami, zaś nauczyciel to osoba, która nie tylko przekazuje wiedzę w sposób profesjonalny, ale również potrafi reagować na coraz częściej pojawiające się problemy psychologiczne.
7. Pomorscy nauczyciele przyznają, że nauczanie i proces przekazywania wiedzy powinien uwzględniać predyspozycje, umiejętności oraz możliwości uczniów i dostosowywać do nich stosowane metody pracy.
8. Nauczyciele najlepiej czują się przygotowani do przekazywania aktualnej wiedzy z danego przedmiotu, jak również do efektywnej realizacji treści programowych. Relatywnie najniższy poziom kompetencji uwidacznia się w przypadku doradzania uczniom w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej, jak również w przypadku pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
9. Badani nauczyciele uważają, że bycie dobrym nauczycielem polega na tym, że jest się konsekwentnym w działaniach, przekazuje wiedzę, potrafi się wytłumaczyć i uprościć materiał nauczania, jest się w stanie przyznać do błędów i niewiedzy (zwłaszcza w kontekście dostępności sieci internetowej dla uczniów), jest

się wzorem do naśladowania, pokazuje się drogę i prowadzi ucznia. Bycie dobrym nauczycielem polega również na zindywidualizowanym podejściu do każdego ucznia.

10. W perspektywie uczniów dobry nauczyciel charakteryzuje się otwartością, gotowością do tłumaczenia, wyjaśniania i prowadzenia dialogu z uczniami. Dodatkową cechą dobrego nauczyciela, zdaniem badanych uczniów, jest to, że nie zajmuje się wyłącznie przekazywaniem wiedzy podręcznikowej, ale wnosi również wiedzę spoza podręcznika, będąc jednocześnie pasjonatem tego, czego uczy. W kwestiach wychowawczych uczniowie uważają, że dobry nauczyciel rozumie problemy współczesnej młodzieży i potrafi nawiązać z uczniem dialog związany z życiem osobistym.
11. Nauczyciele pytani wprost o wyzwania, przed jakimi stoją, zwracali uwagę na kilka sfer problemowych, takich jak: motywowanie ucznia, indywidualizacja nauczania, praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, problemy wychowawcze i z zachowaniem uczniów, niska jakość sprzętu związanego z TIK-iem, brak Internetu, słabe przygotowanie do wykorzystywania TIK-u, zainteresowanie uczniów lekcją oraz wymagania dotyczące rozwoju i dostępu do wiedzy.

3.2. WSPÓŁPRACA

3.2.1. Jak kształtują się relacje w środowisku pracy nauczyciela (dyrektor, inni nauczyciele) i jak wpływają one na wykonywanie przez niego swoich zadań?

Z analizy zgromadzonych danych wynika, że nauczyciele w większości przypadków pozytywnie postrzegają atmosferę panującą w ich szkołach. Przede wszystkim dotyczy to takich aspektów jak *wymiana doświadczeń między nauczycielami* (83,1% odpowiedzi *raczej się zgadzam* i *zdecydowanie się zgadzam*), *prowadzenie rozmów o uczniach w sposób przyjazny* (80,6%), *wspólne poszukiwania rozwiązań dla podnoszenia jakości pracy szkoły* (79,2%) czy też *wzajemne wspieranie się nauczycieli w trudnych chwilach* (77,3%). Jedynie 22,5% nauczycieli deklaruje, że *woli spędzać przerwy w sali lekcyjnej, unikając pokoju nauczycielskiego*, a 17,5% z nich uznaje *środowisko nauczycieli jako mało przyjazne innowacjom* i nieprzychylnie osobom, które chcą je wprowadzać – wykres 16. Warto zauważyć także, że w opinii 70,5% badanych nauczycieli *dyrektor dba o dobrą atmosferę panującą w ich szkole*.

Ankietowani nauczyciele zostali poproszeni o wskazanie obszarów współpracy z dyrektorami szkoły. Wśród najczęściej wskazywanych znalazły się *wspólne ustalenie zakresu obowiązków* (65,7% odpowiedzi *zawsze* i *często*), *konsultowanie kwestii wychowawczych uczniów* (71,3% odpowiedzi *zawsze* i *często*). Prawie połowa wszystkich badanych nauczycieli przyznaje, że najrzadziej jednak dyrektorzy *rozmawiają z nauczycielami o ich rozwoju zawodowym* (49,2% odpowiedzi *zawsze* i *często*) – wykres 17. Okazuje się, że to, w jakich obszarach i z jaką częstotliwością dyrektorzy współpracują z nauczycielami, jest zależne od stopnia awansu zawodowego nauczyciela. Prawie połowa nauczycieli stażystów deklaruje, że *rzadko* lub *nigdy nie rozmawia z przełożonym o postępach swoich uczniów* (46,1%) – tabela 28., *konsultuje przebieg procesu dydaktycznego uczniów* (42,2%) – tabela 29. czy *kwestie wychowawcze uczniów* (34,3%) – tabela 30.

Najczęściej wybieraną metodą motywacji do pracy jest *organizacja szkoleń rady pedagogicznej uwzględniających potrzeby nauczycieli*. Aż 74,4% respondentów deklaruje, że takie spotkania mają miejsce w ich szkołach – wykres 18. Poza tym, rozwiązaniem, które często wykorzystują dyrektorzy, jest *zachęcanie pracowników do doskonalenia w różnych formach* (65,3%) oraz *jasne formułowanie swoich oczekiwań wobec nauczycieli* (64,3%). Około połowa badanych nauczycieli deklaruje, że dyrektor *występuje o nagrody i odznaczenia dla swoich nauczycieli* (50,9%) oraz *wspiera ich w trudnych sytuacjach* (47,5%). Wśród najrzadziej wskazywanych przez nauczycieli narzędzi motywacyjnych stosowanych w ich szkołach są *jasne kryteria Nagrody Dyrektora* (25,6%) i *wypracowywanie z nauczycielami planu doskonalenia zawodowego* (27,0%). Analizując wyniki dotyczące narzędzi motywacyjnych stosowanych przez dyrektora, zauważyć można, że stopień awansu zawodowego ma wpływ na udzielane przez nauczycieli odpowiedzi. W przypadku *jasnego formułowania swoich oczekiwań*

nauczyciele stażyści deklaruwali tę opcję częściej (77,3%) niż pozostałe grupy – *tabela 31*. Wraz ze wzrostem stopnia awansu zawodowego wzrasta natomiast odsetek nauczycieli deklarujących, że *dyrektor występuje o nagrody i odznaczenia dla nauczycieli* (33,6% stażyści, 53,0% dyplomowani) – *tabela 32*.

3.2.2. Na ile nauczyciel i inni pracownicy szkoły współdziałają, pracują w grupach na rzecz osiągania wspólnych celów, wykonują zadania zespołowo i wspólnie rozwiązują problemy?

Najczęściej wskazywanym obszarem współpracy nauczycielskiej są *rozmowy na temat postępów uczniów* (65,9% odpowiedzi często oraz 29,7% odpowiedzi zawsze). Równie często nauczyciele podejmują *współpracę w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych* (53,8% odpowiedzi często oraz 39,8% odpowiedzi zawsze), zaś jako trzeci najczęściej wybierany obszar współpracy to *organizacja wspólnych wycieczek pozaszkolnych* (50,1% odpowiedzi często oraz 22,3% odpowiedzi zawsze). Relatywnie najrzadziej dochodzi do współpracy między nauczycielami w przypadku realizacji projektów edukacyjnych (46,6% odpowiedzi często i 14,4% odpowiedzi zawsze) oraz w zakresie *tworzenia banków pomysłów, scenariuszy zajęć* (48,4% odpowiedzi często i 11,3% odpowiedzi zawsze) – *wykres 19*.

Najczęstszą formą współpracy między nauczycielami okazała się być *wzajemna wymiana pomysłów i doświadczeń* (73,4% odpowiedzi często i 15,6% odpowiedzi zawsze) oraz *praca w zespołach przedmiotowych* (59,2% odpowiedzi często i 24,7% odpowiedzi zawsze), a także *dzielenie się wypracowanymi materiałami dydaktycznymi* (59,3% odpowiedzi często i 17,4% odpowiedzi zawsze) – *wykres 20*. *Rzadko* (55,3%) lub *nigdy* (7%) dochodzi do *wspólnego obserwowania zajęć edukacyjnych* prowadzonych przez innych nauczycieli, *rzadko* lub *nigdy* realizowane są również *wspólne projekty na rzecz społeczności lokalnych* (odpowiednio 37,6% i 5,1% odpowiedzi). *Praca w zespołach przedmiotowych* jest opcją częściej wybieraną przez nauczycieli dyplomowanych (86,6%) niż przez nauczycieli stażystów (70,3%) – *tabela 33*.

Pomorscy nauczyciele biorący udział w badaniu uważają, że współpraca jest istotnym czynnikiem wpływającym na atmosferę i klimat pracy. Istotna rola przypada w tym kontekście dyrektorom placówek oświatowych. Nauczyciele z reguły pozytywnie wypowiadają się na temat relacji z dyrektorami. Rolę dyrekcji identyfikują przede wszystkim poprzez pryzmat sprawnego zarządzania kadrami oraz wspieranie i rozwiązywanie sytuacji konfliktowych. Głównym obszarem konfliktów, w których istotną rolę odgrywa dyrekcja, są relacje z rodzicami i problem tzw. roszczeniowych rodziców.

Nauczyciele dość jednoznacznie identyfikują czynniki sprzyjające współpracy między nauczycielami, należą do nich otwartość, szczerość i chęć pomagania:

Przed wszystkim musimy się rozumieć, musimy być wobec siebie szczerzy, otwarci na współpracę i chęć pomagania, ponieważ jeżeli każdy by na swój rachunek tylko pracował..., a jesteś organem, jesteśmy jakby jednym wspólnym organi-

zmem, i to jest podstawa, żeby właśnie tutaj działało jak należy.
<ref>P30: 10. Naucz SM – 30:40 [(123:123)] by Super</ref>

Są to, zdaniem badanych, najważniejsze indywidualne czynniki wpływające na klimat pracy w szkole. Odwołują się również do takich obszarów jak relacje z dyrekcją, która powinna wspierać, a przede wszystkim traktować pracowników sprawiedliwie.

Czynnikami negatywnie wpływającymi na pracę nauczycieli są według opinii badanych przede wszystkim konflikty spowodowane zarówno czynnikami indywidualnymi typu temperament i różnice poglądów, jak również przyczynami poza jednostkowymi, do których zaliczyć można konflikty na tle różnicy pokoleniowej, rywalizacja czy nierówne traktowanie.

Konflikty między nauczycielami na tle różnicy pokoleniowej wiążą się ze stereotypami myślowymi, rodzącymi obawy i wzajemną nieufność. Badani zauważają, że nieporozumienia mogą być konsekwencją nieprzystosowania starszych stażem nauczycieli do wymagań stawianych przez rozwój nowoczesnych technologii:

Nauczyciele nowi, bo jak my przychodzimy, to są nowi i ci starsi, którzy – nie wiem, może się bali, że ci nowi ich za jakiś czas wygrzą z jakichś powodów. Młodszy patrzą czasem na starszych krytycznie.

<ref>P33: Wywiad staż.małe miasto.docx – 33:16 [(33:33)] by Super</ref>

Kolejnym ważnym obszarem identyfikowanym przez badanych jest nierówne traktowanie personelu w związku z niejasnymi kryteriami wynagradzania nauczycieli:

W środowisku nauczycielskim nie ma konkretnych wytycznych jeżeli chodzi o finanse i dodatki, bo niektórzy mają tak, niektórzy tak, i to zależy od dyrekcji. Pracuję w dwóch szkołach i oprócz tego, że podstawa jest taka sama, to dodatki są różne, inne też zasady nagrody dyrektora, więc dla mnie to jest dziwne, że nie ma jasnych wytycznych, kto dostanie za co; nie ma premii konkretnej, za osiągnięcia dostaniesz dodatek albo premię.

P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:53 [jeden ma dodatek motywacyjny 1..] (148:148) (Super)

Nauczyciele wskazują na kilka najważniejszych obszarów współpracy w środowisku zawodowym. Są nimi: wymiana doświadczeń, informacji i poglądów, wzajemna pomoc, organizacja imprez szkolnych, wspieranie się nauczycieli, współpraca w ramach projektów, praca w ramach zespołów samokształceniowych oraz rozwiązywanie problemów.

Wymiana doświadczeń, informacji i poglądów wiąże się przede wszystkim z funkcjonowaniem w grupie zawodowej w konkretnym środowisku, w którym muszą obowiązywać zasady współpracy:

[Współpraca polega – dop. MB] przede wszystkim na wymianie poglądów, informacji, spostrzeżeń, uwag na temat dziecka. Informujemy się na temat różnych szkoleń,

zapisujemy się na nie, jeździmy. Jakies tam dokumenty opracowujemy razem, wspólnie sprawozdania.

<ref>P30: 10. Naucz SM – 30:39 [(114:119)] by Super</ref>

Równie ważnym aspektem współpracy jak wymiana poglądów jest pomoc zarówno w aspekcie praktycznym, jak również dotycząca strategii uczenia. Poniższy przykład pokazuje również argumentację nauczyciela przedmiotów praktycznych na rzecz współpracy nauczycieli w zakresie realizacji treści programowych:

Więc ta wymiana, kontakt, jest non stop, żeby nam nauczycielom żyło się lepiej, bo jeżeli nie będziemy sobie pomagać czy jakoś współpracować... Przedmioty powinny jakoś ze sobą korelować, a nie, że na przykład jesteśmy w szkole elektrycznej, prąd w gniazdkach mamy sinusoidalnie zmienny, uczniowie w drugiej klasie się o sinusach uczą, a my o tym pierwsi musimy mówić, więc ta teoria jest dopiero za jakiś czas, a my już musimy to mówić teraz, natychmiast i wiele takich rzeczy właśnie, z matematyki.

<ref>P35: W9.712_0221 (2).docx – 35:49 [(270:270)] by Super</ref>

Inną ważną sferą współpracy między nauczycielami są imprezy szkolne oraz praca w ramach projektów. Badani wskazują na pozytywny wpływ tego rodzaju wydarzeń na poziom integracji nauczycieli. Praca w zespołach zadaniowych, zdaniem badanych nauczycieli, pozytywnie wpływa na relacje między nauczycielami. Wspieranie i wspólne rozwiązywanie problemów są ważnymi aspektami współpracy między nauczycielami. Badani zauważają, że wymiana materiałów, konsultowanie problemów w gronie współpracowników stanowią podstawę dobrego klimatu w szkole. Dobre relacje oparte na współpracy wpływają pozytywnie na komfort psychiczny nauczycieli:

Nauczyciele nawzajem siebie pytają, sami sobie dają wsparcie, konsultują: mam dziecko, nie jestem pewna, może ty masz jakieś inne pomysły. Czyli ta szkoła ma być przyjazna i otwarta. To się wiąże z poczuciem bezpieczeństwa również placowo-finansowym, a tu jest poczucie bezpieczeństwa psychiczne. Komfort pracy psychiczny, że jak idę do pracy, to mi się chce iść do pracy, a nie czekam, kiedy to się skończy. Wiadomo, że są trudniejsze dni, ale wiem, że mam się gdzie odwołać, na przykład w sytuacji z rodzicami.

<ref>P33: Wywiad staż.małe miasto.docx – 33:25 [(49:49)] by Super</ref>

3.2.3. Jak kształtują się relacje nauczyciela z rodzicami i uczniami, na ile nauczyciel zabiega o kształt tych relacji?

Kolejnym analizowanym obszarem relacji była współpraca nauczycieli z rodzicami i uczniami. Analiza wyników badań wykazała, że ponad połowa ankietowanych nauczycieli jest *raczej* lub *zdecydowanie zadowolona* ze współpracy z rodzicami uczniów (76,2%), zaś zdaniem 8,5% nauczycieli współpraca ta nie przebiega zgodnie

z ich oczekiwaniami – wykres 21. Nauczycielami najbardziej zadowolonymi ze współpracy z rodzicami uczniów są nauczyciele z najwyższym stażem (30 lat i więcej – 80,2%), najmniej zadowolonych nauczycieli jest w grupie osób ze stażem pracy do 3 lat (74,0%) – tabela 34.

Chcąc dowiedzieć się, jak kształtują się relacje nauczycieli z uczniami, postanowiono zapytać uczniów, czy lubią nauczycieli, a nauczycieli – czy czują się lubiani przez swoich uczniów.

Z otrzymanych wyników można wywnioskować, że 60,6% nauczycieli czuje się *raczej*, a 23,3% z nich *zdecydowanie lubiana* przez swoich uczniów, zaś 6,9% wskazuje na brak sympatii ze strony uczniów (9,2% nauczycieli udzieliło odpowiedzi *trudno powiedzieć*) – wykres 22. Analizując dane ze względu na staż pracy i poziom awansu zawodowego, okazuje się, że nauczyciele młodszy stażem i stopniem awansu są bardziej przekonani o sympatii uczniów do nich (więcej odpowiedzi *zdecydowanie tak*) niż nauczyciele z długim stażem pracy i najwyższym stopniem awansu (więcej odpowiedzi *raczej tak* i *trudno powiedzieć*) – tabele 35 i 36.

Ocena uczniów pokazuje natomiast, że 37,6% z nich lubi *połowę swoich nauczycieli*, prawie co trzeci uczeń lubi *niewielu lub tylko jednego* (29,1%), a co czwarty (25,0%) odczuwa sympatię względem *wszystkich lub większości nauczycieli*. Grupa, która nie lubi żadnego ze swoich nauczycieli, okazała się być relatywnie niewielka i stanowi 3,1% wszystkich badanych uczniów – wykres 23.

Pomorscy uczniowie zostali zapytani, czy w ich szkole są nauczyciele, którzy stanowią wzór do naśladowania. Co trzeci uczeń (32,1%) stwierdził, że w szkole, w której się uczy, w ogóle *nie ma takiego nauczyciela*, tylko dwóch na dziesięciu uczniów (17,0%) widzi w *kilku nauczycielach wzór do naśladowania* – wykres 24. Z przeprowadzonych badań wynika, że 23,0% uczniów udzieliło odpowiedzi *trudno powiedzieć*.

Analizując jakość współpracy między uczniami i nauczycielami, wskazać należy, że co trzeci respondent (35,1%) przyznaje, że *połowa nauczycieli* w jego szkole oferuje uczniom pomoc w nauce, co czwarty uczeń (23,5%) może liczyć na pomoc ze strony *wszystkich lub większości swoich nauczycieli*, a 28,1% deklaruje, że w tej kwestii może liczyć na *niektórych lub tylko jednego nauczyciela*. Tylko 4,5% uczniów uważa, że *nie ma nauczycieli w ich szkole, do których mogą się zgłosić po pomoc w nauce* – wykres 25. Analizując formy pomocy uczniom przez nauczycieli, okazuje się, że najczęstszą jest *bieżące tłumaczenie niezrozumiałych zagadnień uczniom podczas lekcji* (31,7% odpowiedzi *raz w miesiącu*) – wykres 26. Drugą najczęściej wskazywaną przez uczniów w badaniu formą wsparcia otrzymywanego od nauczyciela jest *kontakt z nim za pośrednictwem Internetu* (16,7% odpowiedzi *raz w miesiącu*) oraz korzystanie z indywidualnych konsultacji po lekcjach (11,5% odpowiedzi *raz w miesiącu*). Najrzadszą formą pomocy w opinii uczniów jest otrzymywanie jej przez telefon (7,1% odpowiedzi *raz w miesiącu*) oraz spotkanie się z nauczycielami na grupowych zajęciach wyrównawczych (11,2% odpowiedzi *raz w miesiącu*).

Jak się okazuje, prawie co trzeci uczeń biorący udział w pomorskich badaniach przyznał (31,9%), że w szkole, do której uczęszcza, *jest jeden nauczyciel*, który jest osobą na tyle zaufaną, że uczeń może zwrócić się do niego z problemami osobistymi. Prawie co czwarty pomorski uczeń zadeklarował, że *nie ma w jego szkole ani jednego takiego nauczyciela* (24,4%), jedynie 3,9% uczniów przyznała, że o problemach osobistych może porozmawiać z *większością swoich nauczycieli* – wykres 27.

Istotnym aspektem badania było także ustalenie relacji między nauczycielami a rodzicami. Zapytano badanych rodziców, czy uważają, że nauczyciele z nimi współpracują. Jak się okazuje, ponad połowa rodziców (54,0%) uważa, że większość nauczycieli współpracuje z rodzicami, kolejne 16,7% rodziców przyznaje, że współpracuje z połową nauczycieli, a 16,9% respondentów deklaruje, że współpracuje tylko z nielicznymi nauczycielami – wykres 28.

Na pytanie o szacunek dla nauczycieli ponad trzy czwarte rodziców biorących udział w badaniu (76,3%) przyznało, że odczuwa szacunek wobec wszystkich lub większości nauczycieli swojego dziecka, 12,0% rodziców darzy szacunkiem połowę nauczycieli swoich dzieci, zaś 7,7% darzy szacunkiem kilku lub jednego nauczyciela. Z przeprowadzonych badań wynika, że zaledwie 0,4% wszystkich rodziców uczestniczących w badaniach nie szanuje żadnego spośród nauczycieli swojego dziecka – wykres 29. W dalszej kolejności zapytano rodziców, jakie cechy decydują o tym, że darzą szacunkiem nauczycieli, którzy uczą ich dzieci. Analiza statystyczna wykazała, że przede wszystkim cechą taką jest sprawiedliwość podczas oceniania uczniów (64,4% odpowiedzi *w bardzo dużym stopniu*), umiejętność zainteresowania własnym przedmiotem (63,5% odpowiedzi *w bardzo dużym stopniu*) oraz umiejętność słuchania uczniów (59,7% odpowiedzi *w bardzo dużym stopniu*). Na umiejętność tworzenia dobrych relacji z uczniami, dbanie o bezpieczeństwo uczniów oraz dbanie o pozytywną atmosferę podczas lekcji wskazuje odpowiednio 58,9%, 58,4% oraz 53,6% rodziców (odpowiedzi *w bardzo dużym stopniu*) – wykres 30.

Rodzice biorący udział w badaniu raczej pozytywnie postrzegają nauczycieli jako osoby znające realia szkoły, znające się również na problemach dziecka, jak też potrafiące przyczynić się do ich rozwiązania. Traktują nauczycieli jako osoby wspierające ich w problemach wychowawczych. Opowiadają się również po stronie nauczyciela we wszelkiego rodzaju sytuacjach problemowych. Niektórzy rodzice deklarują, że zdają się na osąd i opinię nauczyciela w sytuacji konfliktowej dotyczącej ich dziecka.

Badani rodzice zwracają uwagę na to, jak ważna jest dyspozycyjność nauczycieli. Stanowi ona w pewien sposób podstawę dobrych relacji, w kontekście pracy zarówno wychowawczej, jak i organizacyjnej.

Rodzice podkreślają w dość zdecydowany sposób konieczność współpracy z nauczycielami nie tylko w zakresie problemów uczniowskich, lecz również organizowania imprez szkolnych. Jako przeszkody, stojące na drodze dobrej komunikacji, wymieniają: brak otwartości i negowanie wiedzy rodziców, brak konsekwencji oraz chęci współpracy nauczycieli i rodziców.

Dla rodziców biorących udział w badaniu brak otwartości ze strony nauczyciela wiąże się z postawą zamkniętą wobec ucznia i rodzica. Zdarza się, że autorytarną postawę nauczyciela odczytują jako chęć ukrycia przez niego braku kompetencji i nieumiejętności sprostania zadaniom edukacyjno-wychowawczym:

(...) Ona po prostu występowała tutaj jako ekspert w klasach 1-3 i nie dopuszczała do siebie myśli, że my coś wiemy na temat swoich dzieci, a była to klasa 18-osobowa, czyli w polskiej szkole państwowej – idealne warunki, żeby ogarnąć osiemnastkę. Ona nie mogła ich ogarnąć i nie pozwoliła nam też działać.

<ref>P36: RodzicInd 09.05 CEN (2).docx – 36:24 [(235:235)] by Super</ref>

Jedną z przeszkód utrudniających współpracę między rodzicami i nauczycielami jest brak konsekwencji, dotyczący m.in. systemu ocenia, w którym ocena w mniejszym stopniu jest odzwierciedleniem wysiłku i kompetencji ucznia, a w większym jest realizacją określonej polityki wewnętrznej.

Brak dobrej współpracy może też wynikać z niechęci do angażowania się samych rodziców. Może też być tak, że brak zaufania i blokady komunikacyjne występują po obu stronach:

Więc to po prostu aż w tę stronę poszło i tak sobie wtedy pomyślałam, że nauczyciele nie chcą współpracować, nie chcą pewnych rzeczy wiedzieć, bo to na nich nakłada jakiś taki obowiązek myślenia o tym, jakiejś strategii, że chcą na przykład wejść do klasy, zrobić swoje i wyjść. Nie chcą chyba wiedzieć tego wszystkiego. Wtedy ta sytuacja taka była i potem to się sprawdziło z innymi nauczycielami, z innymi dziećmi.

<ref>P36: RodzicInd 09.05 CEN (2).docx – 36:3 [(27:43)] by Super</ref>

Jak wynika z powyższej wypowiedzi, brak chęci współpracy i angażowania się może dotyczyć tak samo rodziców, jak i nauczycieli. Wiąże się to z niechęcią do komunikowania się w ogóle, a także brakiem motywacji do większego angażowania się w sprawę życia szkolnego.

3.2.4. W jakim zakresie nauczyciel włącza uczniów do współpracy i współodpowiedzialności za proces uczenia się?

Prawie co dziesiąty uczeń (9,1%) przyznał, że w ogóle nie przeznaczają czasu na naukę w domu, 23,4% uczniów poświęca pracom domowym mniej niż godzinę dziennie, a 34,9% potrzebuje na to od 1 godziny do 2 godzin – wykres 31. Uwzględniając fakt, że co trzeci badany uczeń nie potrzebuje żadnej pomocy w domowym uczeniu się (33,4%), co czwarty badany (25,5%) respondent przyznał, że w nauce w domu pomagają mu rodzice lub inni bliscy, a 13,3% korzysta z kursów i korepetycji. Jedynie 2,8% uczniów przyznało, że osobą, która oferuje pomoc poza lekcjami, jest nauczyciel,

a 9,3% badanej młodzieży stwierdziła, że nikt im w nauce domowej nie pomaga, choć takiej pomocy potrzebują – wykres 32.

Na pytanie o włączanie uczniów do współpracy i współodpowiedzialności za proces uczenia się 81,9% pomorskich nauczycieli przyznało, że w bieżącym roku szkolnym, w którym realizowane było badanie, konsultowało z uczniami zasady sprawdzania wiedzy (np. forma, zakres materiału, terminy). Ośmiu na dziesięciu (79,8%) nauczycieli biorących udział w badaniu stwierdziło, że w bieżącym roku szkolnym omawiało z uczniami oceny z przedmiotu oraz formy pracy na lekcji (np. praca w grupach). Najbardziej konsultowane z uczniami okazały się planowanie imprez klasowych (62,6%) oraz realizacja projektów edukacyjnych (53,7%) – wykres 33.

Jednak z wypowiedzi uczniów wynika, że współpraca w klasie szkolnej rzadko jest realizowana w sposób rzetelny i konsekwentny. Powołują się przy tym na doświadczenia związane z pracą w grupach, która ma do pewnego stopnia charakter fikcji, czemu winne są indywidualne ambicje każdego ucznia, nierównomierny wkład pracy członków zespołu oraz niedostateczna kontrola ze strony nauczyciela:

No tak niezbyt, bo rzadko kiedy ta współpraca w ogóle jest, najczęściej to są zajęcia, które rzekomo mają nas uczyć tej współpracy – projekty wykonywane w grupach, a w tej grupie rzadko kiedy jest faktycznie współpraca, jak to powiedziała koleżanka.

<ref>P26: Młodzież_DK.docx – 26:40 [(181:182)] by Super</ref>

Praca w grupach postrzegana jest jako sytuacja, w której odpowiedzialność jest rozłożona nierównomiernie, ze względu na dużą liczebność grup. Uczniowie zwracają uwagę na demotywujący charakter oceny za pracę w grupie, w której pracę wykonała tylko jej część, zaś korzyści (dobre oceny) osiągnęli wszyscy. Inni uczniowie zwracają uwagę na to, że niezależnie od charakteru pracy, każdy działa i tak na własną rękę:

Jeśli ktoś jest indywidualistą, to też nie będzie na siłę pracował w grupie, bo on uważa że po prostu woli to sam zrobić.

<ref>P21: uczniowie LO.docx – 21:78 [(186:186)] by Super</ref>

Badani uczniowie zwracają uwagę na trzy zasadnicze wartości współpracy na lekcji: społeczne – polegające na zdobywaniu kompetencji związanych ze współpracą w życiu poza murami szkoły (w tym znaczeniu współpraca jest czymś co ma pomóc w życiu codziennym), edukacyjne – prowadzące do podniesienia poziomu wiedzy u wszystkich członków grupy, oraz psychologiczne – związane ze wspieraniem rozwoju ucznia, budowaniem motywacji i wzrostem samooceny.

Badani rodzice postrzegają uczenie się współpracy w klasie jako niezbędny element rozwoju ich dzieci w sferze funkcjonowania w społeczeństwie. W pozytywnym kontekście zwracają uwagę na fakt, iż współpraca na lekcji rozwija takie kompetencje, jak odpowiedzialność czy działanie na rzecz społeczności lokalnej:

Powinna uczyć współpracy, (...) na przykład bardzo fajnie współpracują jak jest coś organizowane w szkole, jakiś kiermasz, jakieś przedsięwzięcie – wtedy uczniowie bardzo chętnie, szczególnie jak na lekcje mają się udać – o, to wszyscy są chętni do współpracy, ale żeby tak to wynikało bez korzyści, po prostu sam z siebie...
<ref>P29: wywiad z rodzicem.docx – 29:40 [(100:100)] by Super</ref>

Jednym z kluczowych wymiarów uczenia się współpracy w szkole jest uczenie odpowiedzialności. Specyfiką tego rodzaju uczenia się jest odchodzenie od indywidualizmu na rzecz kolektywizmu, gdzie dziecko uczy się zastępować cele indywidualne celami grupy. W poniższej narracji pojawia się wątek odpowiedzialności za uczenie się, rodzic wskazuje na przypadek, kiedy uczniowie muszą nadrobić pracą grupową czas stracony w wyniku ich niewłaściwego zachowania na lekcji:

Wydaje mi się, że jest ważna, tak. Nie tylko dla siebie, tylko po prostu dla klasy. (...) Sama świadomość, tak jak mówiliśmy wcześniej, przeszkadzaliśmy, nie mogliśmy, więc musimy sami teraz to nadrobić, tak? Więc ja myślę, że to ma bardzo duże znaczenie.
<ref>P 1: Transkrypcja wywiad , W8 Rodzic.doc – 1:16 [(164:164)] by Super</ref>

Pojawiają się także głosy negatywne na temat uczenia się współpracy w szkole. Niektórzy stwierdzają, że uczenie współpracy w szkole po prostu się nie udaje, inni uważają, że rozwijanie kompetencji społecznych związanych ze współpracą możliwe jest jedynie w środowisku pozaszkolnym. Rodzice zwracają uwagę, że czynnikiem utrudniającym uczenie się współpracy są relacje w klasie – brak więzi i nastawienie na niezdrową rywalizację, skłaniające lepszych uczniów do dystansowania się wobec słabszych, m.in. w ramach aktywności grupowych.

3.2.5. Na ile nauczyciel włącza rodziców uczniów w proces edukacyjny?

Współpraca między nauczycielami i rodzicami ma na celu usprawnienie procesów edukacyjnych i wsparcie wszechstronnego rozwoju w takich obszarach, jak: intelekt, emocje czy optymalne funkcjonowanie społeczne. Współpraca między nauczycielami i rodzicami w kontekście procesu edukacyjnego i odpowiedzialności za ucznia postrzegana jest przez badane osoby jako temat trudny, zaś same relacje opisywane są w kategoriach przeszkód stojących na drodze do skutecznej komunikacji. Ważnym zagadnieniem przewijającym się w materiale badawczym jest kwestia autorytetu, który zarówno w przypadku rodziców, jak i nauczycieli stanowi źródło nieporozumień.

W opinii nauczycieli najczęstszymi obszarami współpracy między nimi a rodzicami są problemy wychowawcze (90,1%) oraz trudności w nauce (89,6%). Dwóch na trzech nauczycieli stwierdziło, że współpraca z rodzicami dotyczyła rozwoju społecznego i emocjonalnego uczniów (65,6%) oraz organizacji imprez (63,6%). Co trzeci nauczyciel nawiązuje współpracę z rodzicami w kwestii pomocy materialnej dla uczniów

(32,4%). Najrzadziej nauczyciele kontaktują się z rodzicami w sprawach szkoleń dla rodziców (23,1%) oraz pomocy materialnej dla szkoły (23,7%) – *wykres 34*. Na powody kontaktu nauczycieli z rodzicami niewątpliwie ma wpływ stopień awansu zawodowego. Zależność tę zaobserwowano w przypadku organizacji imprez (29,7% – stażysta vs. 67,2% – dyplomowany) – *tabela 37.*, pomocy materialnej dla uczniów (13,3% – stażysta vs. 35,7% – dyplomowany) – *tabela 38.* czy szkoleń rodziców (10,2% vs. 25,9%) – *tabela 39*. Z analizy danych wynika, że im dłuższy jest staż pracy nauczyciela, tym częstszy kontakt z rodzicami w zakresie wspólnych projektów realizowanych na terenie szkoły (21,9% – poniżej 3 lat vs. 40,2% – powyżej 30 lat) – *tabela 40.* czy szkoleń dla rodziców (11,2% – poniżej 3 lat vs. 28,9% – powyżej 30 lat) – *tabela 41*.

Opinia rodziców o najważniejszych powodach, dla których komunikują się oni z nauczycielami, jest dość mocno zbliżona do opinii samych nauczycieli. Z deklaracji pomorskich rodziców wynika, że najczęstszymi powodami kontaktu ze strony nauczycieli są problemy z nauką ich dzieci (45,0%), problemy z zachowaniem ich dzieci (39,7%) oraz organizacja imprez (37,2%). Najrzadszymi powodami kontaktu są pomoc materialna dla uczniów (5,6%), szkolenia dla rodziców (4,2%) i pomoc materialna dla szkoły (5,6%). Warto zauważyć, że zdaniem jednego na dziesięciu rodziców nauczyciele w ogóle się z nim nie kontaktują – *wykres 35*.

Analizując poziom włączenia się rodziców w proces edukacyjny i życie szkoły, można powiedzieć, że w opinii nauczycieli 80,5% rodziców interesuje się postęпами w nauce swoich dzieci (39,7% odpowiedzi *połowa* oraz 40,8% odpowiedzi *większość* lub *wszyscy*) – *wykres 36*. Zebrane wyniki wskazują, że zdaniem nauczycieli część rodziców przerzuca odpowiedzialność za wychowanie swoich dzieci na szkołę (24% odpowiedzi *połowa* oraz 15,2% odpowiedzi *większość* lub *wszyscy*) oraz przejawia roszczeniową postawę wobec środowiska szkolnego (20,3% odpowiedzi *połowa* oraz 11,9% odpowiedzi *większość* lub *wszyscy*).

W kolejnym etapie badania zapytano rodziców o współpracę z wychowawcą ich dziecka. Wśród możliwych twierdzeń na jej temat rodzice najczęściej wskazywali, że wychowawca przekazuje im pełną wiedzę na temat ich dzieci (57% odpowiedzi *zdecydowanie się zgadzam* oraz 27,6% odpowiedzi *raczej się zgadzam*) oraz dba o budowanie zgranego zespołu klasowego (52,8% odpowiedzi *zdecydowanie się zgadzam* oraz 28,9% odpowiedzi *raczej się zgadzam*). Według 70,1% rodziców wychowawca angażuje się w rozwiązywanie problemów ich dziecka. Ponad trzy czwarte rodziców biorących udział w badaniu zadeklarowało, że wychowawca dziecka troszczy się o dziecko i jego uczucia (48,2% odpowiedzi *zdecydowanie się zgadzam* oraz 30,1% odpowiedzi *raczej się zgadzam*), jak również dobrze współpracuje z innymi nauczycielami uczącymi dziecko (47,3% odpowiedzi *zdecydowanie się zgadzam* oraz 31,1% odpowiedzi *raczej się zgadzam*). Na twierdzenie, że wychowawca kontaktuje się z rodzicem wyłącznie w przypadkach problemów jego dziecka, wskazało aż 59,1% rodziców (łącznie *raczej się zgadzam* i *zdecydowanie się zgadzam*). Wariant *wychowawca w ogóle nie kontaktuje się*

ze mną w sprawach dotyczących mojego dziecka wybrało jedynie 12,7% badanych rodziców – wykres 37.

Jak pokazuje materiał badawczy, rodzice postrzegają nauczycieli raczej pozytywnie, choć dostrzegają wiele mankamentów związanych z relacjami, w jakie angażują się nauczyciele ich dzieci. Kwestia autorytetu wiąże się z osobistymi doświadczeniami rodziców w szkole oraz „klimatem braku kompetencji” rodziców, wprowadzanym przez niektórych nauczycieli. Niestety, jak pokazują badania, rodzice raczej nie mają odwagi stawiać pytań, zaś osoby, które to robią lub podważają zdanie nauczyciela, narażają się na problemy.

Dużym problemem jest brak otwartości, na który wskazują badani. Czynnikiem definiującym jakość relacji zachodzących między nauczycielem i rodzicami są stereotypy i wzajemna nieufność, podtrzymywana przez postawy roszczeniowe rodziców lub skłonność do składania skarg na nauczycieli niespełniających oczekiwań rodziców.

Współpraca między nauczycielami i rodzicami postrzegana jest przede wszystkim przez pryzmat przeszkód i barier między stronami biorącymi udział w tego rodzaju komunikacji. Badani nauczyciele, pytani o komunikację z rodzicami, zwracają uwagę przede wszystkim na czynniki ją zaburzające. Nauczyciele zwracają uwagę na to, iż współpraca z rodzicami nie układa się tak, jak powinna, m.in. w sytuacji, kiedy rodzice tworzą grupy będące w mniej lub bardziej jawnym konflikcie z nauczycielem. Jak podkreślają badani nauczyciele, trudno jest w takiej sytuacji osiągnąć konsensus i działać w imię dobra dziecka. Współpraca dotyczy przede wszystkim działania wobec dziecka, które – jak zauważają badani nauczyciele – poddane jest przez większość czasu wpływowi środowiska rodzinnego, co sprawia, że warunkiem jakiegokolwiek pomocy uczniowi jest współdziałanie z rodzicem.

Badani nauczyciele zwracają uwagę na konieczność wsparcia ze strony rodziców, którzy często mają tzw. postawę roszczeniową, przejawiającą się w obwinianiu nauczycieli za nieskuteczność działania oraz zgłaszaniu przełożonym błędów i niedopatrzeń. Roszczeniowość rodziców łączy się również z wygórowanymi i często nierealistycznymi oczekiwaniami, jakie mają rodzice w stosunku do nauczycieli i szerzej – instytucji szkoły, a także z postawami typu konsumenckiego, które polegają na traktowaniu szkoły, a w konsekwencji nauczyciela, jako elementu usługi dostarczonej klientowi, jakim jest rodzic. Kryją się za tym wymagania oraz brak zrozumienia dla pracy nauczyciela. Jednym z przejawów postaw roszczeniowych jest przekraczanie granic, na co wskazują nauczyciele w poniższej dyskusji prowadzonej w trakcie wywiadu grupowego:

Nauczyciel 1: Wiesz, jak rodzic ci wpada w środek lekcji...

Nauczyciel 2: umawiamy się konkretnie, nie teraz, proszę przyjdź później

Nauczyciel 3: masz wszystko zostawić, bo on tu przyszedł teraz, bardzo często tak jest w gimnazjach, ci rodzice nawet dzwonią w środku lekcji, dziecko jest zdziwione, a nawet się boi

Nauczyciel 2: rodzic ma powód, ma problem, to jest już w jego gestii, żeby on znalazł ten czas i podszedł do ciebie

Nauczyciel 4: u nas jest system mailowy, więc generalnie jeżeli jest sygnał, zawsze ktoś znajdzie dla niego czas; jeżeli mnie nie ma, bo na przykład byłam chora – dwa tygodnie mnie nie było, na pewno ktoś by mnie zastąpił.

<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:117 [(525:537)] by Super</ref>

Jednym z problemów, na jakie zwracają uwagę badani nauczyciele, jest niska aktywność i słabe zainteresowanie rodziców sprawami uczniów, co wyraża się m.in. w niskiej frekwencji podczas zebrań z rodzicami, oraz niechęć rodziców do traktowania problemów dzieci z należytą powagą i angażowanie specjalistów. Nauczyciele wskazują również na różnice w celach, jakimi kierują się nauczyciele i rodzice, a co za tym idzie – konieczność moderowania wysiłków obu stron nastawionych tak naprawdę na jeden cel – pomoc uczniowi, na co wskazuje poniższa wypowiedź z dyskusji grupowej:

Tutaj wydaję mi się, że bardziej jakaś właśnie pomoc i oferta skierowana do rodziców, szkolenia, spotkania, rozmowy. Chodzi o uświadomienie rodzica, że wszyscy pracujemy na jedno i to samo.

<ref>P30: 10. Naucz sm – 30:13 [(41:41)] by Super</ref>

3.2.6. Jakie metody pracy oparte na współpracy z uczniami stosuje nauczyciel?

Najczęstszą formą kontaktu nauczyciela z uczniami jest bezpośrednia rozmowa po lekcjach (62,2% odpowiedzi *często* oraz 28,8% *zawsze*). Na stosowanie komunikacji on-line *często* lub *zawsze* wskazywało odpowiednio 29,7% oraz 6,2% nauczycieli. Z przeprowadzonych badań wynika, że 16,7% nauczycieli *często* kontaktuje się z uczniami za pomocą telefonu – wykres 38.

Podsumowanie:

1. Analiza wyników badania wykazała, że wszystkie badane grupy (nauczyciele, rodzice, uczniowie) przywiązują ogromną wagę do dobrej atmosfery jako czynnika pożądanego w procesie nauczania. Pomorscy nauczyciele w większości bardzo dobrze oceniają atmosferę panującą w szkole, są dla siebie wsparciem w trudnych chwilach, stanowiąc dla siebie grupę samopomocową.
2. W opinii pomorskich nauczycieli współpraca z bezpośrednim przełożonym (dyrektorem) została oceniona raczej pozytywnie. W opinii prawie trzech czwartych nauczycieli dyrektor dba o dobrą atmosferę w szkole, często motywuje swoich pracowników do efektywnej pracy. Wykorzystuje przy tym przede wszystkim szkolenia rad pedagogicznych, występuje o nagrody i premie dla nauczycieli, jak również zachęca do samokształcenia się.
3. Pomorscy nauczyciele oferują sobie wzajemne wsparcie. Bardzo często konsultują między sobą postępy uczniów, wspólnie rozwiązują problemy wychowawcze uczniów, jak również wymieniają się autorskimi pomocami dydaktycznymi. Często pracują w zespołach, wymieniają się pomysłami i doświadczeniami.
4. Ponad połowa nauczycieli jest raczej zadowolona ze swojej współpracy z rodzicami, co piąty nauczyciel wyraża w tym zakresie duże zadowolenie, choć przyznają, iż problemem są tzw. rodzice roszczeniowi, podważający kompetencje nauczycieli, oraz rodzice łączący się w grupy stojące w opozycji do nauczycieli.
5. Ocena współpracy z nauczycielami dokonana przez rodziców jest dość wysoka. Ponad połowa rodziców przyznała, że większość nauczycieli współpracuje z nimi, trzy czwarte rodziców zadeklarowało, że ma szacunek do wszystkich nauczycieli uczących ich dzieci.
6. Większość badanych nauczycieli przyznaje, że czuje się osobą lubianą przez swoich uczniów. Pomorscy uczniowie również deklarują, że lubią swoich nauczycieli. Co czwarty z nich przyznał, że lubi wszystkich swoich nauczycieli, co trzeci, że połowę. Niewielka liczba uczniów przyznała, że nie lubi żadnego swojego nauczyciela. W opinii uczniów umiejętność zainteresowania własnym przedmiotem to cecha, która najbardziej wpływa na lubienie lub nie lubienie nauczyciela. Umiejętne utrzymywanie dobrych relacji z uczniami, lubienie ich, ale również umiejętność dobrego przygotowania do egzaminów to czynniki, za które pomorscy uczniowie lubią swoich nauczycieli. Podobnego zdania w tym zakresie są rodzice, choć oni na pierwszym miejscu w hierarchii cech wpływających na sympatię uczniów do nauczycieli wskazują umiejętność sprawiedliwego oceniania.
7. Większość uczniów przyznała, że ponad połowa nauczycieli pomaga im w nauce. Jednak co trzeci uczeń wskazał, iż na pomoc taką nie może liczyć ze strony żadnego nauczyciela, albo może ją otrzymać zaledwie od jednego nauczyciela lub kilku.
8. Warto wskazać, że co trzeci nastolatek przyznał, że nie ma w szkole nauczyciela, który byłby dla niego wzorem do naśladowania, a co czwarty zadeklarował, że w szkole nie ma ani jednego nauczyciela, do którego mógłby zwrócić się z własnym problemem osobistym.

3.3. SPRAWSTWO

3.3.1. W jakim stopniu nauczyciel ma wpływ na przebieg swojej pracy?

Przeprowadzona analiza wykazała, że obszary, w których nauczyciele czują się najbardziej autonomicznie, to dobór metod nauczania (50,7% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 37% *raczej tak*) oraz dobór treści zajęć pozalekcyjnych (44,2% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 36,8% *raczej tak*). Z przeprowadzonych badań wynika, że pomorscy nauczyciele mają także poczucie autonomii w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem (36,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 42,4% *raczej tak*), jak również w zakresie stosowanych form oceniania (34,2% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 43,9% *raczej tak*). Relatywnie najgorzej pod względem poczucia autonomii została oceniona przez badanych nauczycieli możliwość doboru wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (15,9% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 33% *raczej tak*) oraz wybór podręcznika, z którego korzystają (31,2% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 34% *raczej tak*) – wykres 39.

Jak się okazuje wraz z kolejnymi stopniami awansu zawodowego nauczyciela znacząco rośnie poczucie sprawstwa w wykonywanej pracy w każdym analizowanym obszarze. Najniżej oceniali swoją autonomiczność nauczyciele stażyści, których procent odpowiedzi *zdecydowanie tak* mieści się pomiędzy 16,4% a 35,5%, a najbardziej autonomicznymi nauczycielami czują się nauczyciele dyplomowani, których odpowiedzi *zdecydowanie tak* znajdują się w zakresie 34,1-54%. Wzrost autonomii w pracy wraz ze kolejnymi stopniami awansu zawodowego widoczny jest w przypadku wyboru podręcznika – tabela 42. doboru metod nauczania – tabela 43. przyjętych form oceniania – tabela 44. doboru treści programowych – tabela 45. aranżacji przestrzeni szkolnej – tabela 46. oraz indywidualizowania pracy z uczniem – tabela 47. Podobną zależność można zauważyć obserwując rozkład wyników ze względu na staż pracy: wraz ze wzrostem stażu pracy rośnie poczucie autonomii nauczycieli w wielu obszarach – tabele 48-51.

3.3.2. Jakie są czynniki ograniczające pracę nauczyciela?

Najczęściej deklarowanymi czynnikami ograniczającymi autonomię w pracy na stanowisku nauczyciela okazały się być: nadmiar dokumentacji (69,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak* lub *raczej tak*), ograniczone środki finansowe na wyposażenie pracowni i sal lekcyjnych (55,8% odpowiedzi *zdecydowanie tak* lub *raczej tak*) oraz zmieniające się podstawy programowe (45,2% odpowiedzi *zdecydowanie tak* lub *raczej tak*). Stosunkowo wysoki odsetek nauczycieli ponadto wskazuje, że czynnikiem ograniczającym autonomię pracy na stanowisku nauczyciela jest również brak zaangażowania uczniów (37,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* lub *raczej tak*). Najrzadziej wybieranymi czynnikami okazały się być postawa kierownictwa szkoły (13,1% odpowiedzi *zdecydowanie tak* lub *raczej tak*), organizacja pracy szkoły (10,9% odpowiedzi *zdecydowanie tak*

lub *raczej tak*) oraz brak współpracy ze strony innych nauczycieli (9,41% odpowiedzi *zdecydowanie tak* lub *raczej tak*) – wykres 40.

Zdaniem pomorskich nauczycieli największe trudności w wykonywaniu zawodu dotyczą przede wszystkim biernej postawy uczniów w stosunku do nauki (47,4%), często wprowadzanych zmian w systemie oświaty i prawie oświatowym (44,9%), jak również zbyt dużej liczby uczniów w klasie (36,8%). Najbardziej wskazywanymi jako bariery utrudniające pracę na stanowisku nauczyciela są: brak wystarczających umiejętności w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii (3,1%), niewystarczająca wiedza psychologiczna (3,6%) oraz realizacja zapisów podstawy programowej (6,9%). Prawie 5% nauczycieli deklaruje, że nic nie sprawia im trudności w wykonywaniu zawodu – wykres 41. Analiza porównawcza odpowiedzi na pytanie o bariery w wykonywaniu zawodu ze stażem i stopniem awansu zawodowego pokazują, iż wraz z kolejnym stopniem awansu rośnie odsetek nauczycieli wskazujących jako barierę częste zmiany w prawie oświatowym (22,7% wśród stażystów do 46,8% wśród nauczycieli dyplomowanych) – tabela 52., zaś wraz ze wzrostem stażu pracy rośnie wskazywanie jako barierę małej liczby godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu (od 20,8% staż poniżej 3 lat do 37,1% staż powyżej 30 lat) – tabela 53.

3.3.3. Jaki jest realny wpływ nauczyciela na organizację i przebieg procesu uczenia się uczniów w szkole?

Analiza wyników badań wykazała, że niemal wszyscy badani nauczyciele deklarują, że zawsze starają się przekazywać informacje w sposób zrozumiały dla uczniów (64,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 33,0% odpowiedzi *raczej tak*), jak również lubią otrzymywać informacje zwrotne od uczniów (48,5% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 46,7% odpowiedzi *raczej tak*) – wykres 42. Niewiele mniejsza grupa nauczycieli biorących udział w badaniu uważa, że ich uczniowie wiedzą, czego się nauczyli na danej lekcji (24,1% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 64,8% odpowiedzi *raczej tak*). W opinii badanych nauczycieli ponad połowa uczniów chętnie zgłasza nauczycielowi swoje pomysły na lekcje (8,9% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 48,9% odpowiedzi *raczej tak*).

Zdaniem nauczycieli najbardziej istotnym czynnikiem, mającym znaczenie w procesie uczenia się ucznia, jest zaangażowanie i czas, jaki uczeń poświęca na naukę (87%), jak również uzdolnienia ucznia (68,9%). Sześciu na dziesięciu nauczycieli stwierdziło, że czynnikiem wpływającym na proces uczenia się jest atmosfera w klasie (61%), połowa nauczycieli przyznała, że wpływ na proces uczenia się mają stosowane przez nauczycieli metody i materiały do pracy dydaktyczno-wychowawczej (54,6%) – wykres 43.

Powyższe wyniki, porównane ze wskazaniami rodziców i uczniów w tym samym obszarze (wykres 13.) pokazują, iż wszystkie trzy grupy badane zgodnie podkreślają znaczenie zaangażowania w proces uczenia się oraz czasu, jaki uczeń poświęca na naukę, a także uzdolnienia ucznia i atmosfery w klasie. Natomiast na uwagę zasługuje rozbieżność między wskazaniami odpowiedzi *pomoc koleżanek i kolegów*. Podczas gdy

uczniowie przywiązują do tego czynnika dużą wagę, rodzice – znacznie mniejszą, zaś nauczyciele zdają się jej w ogóle nie dostrzegać (zaledwie 7,6% wskazań).

Nauczyciele biorący udział w badaniu określili swój wpływ na organizację i przebieg procesu uczenia się, uwzględniając całą złożoność i wieloznaczność swojej roli w procesie edukacyjnym. Opisując swoją pracę, wykorzystywali następujące określenia: przekazujący wiedzę, opiekun, pozbawiony autorytetu, rozwiązujący problemy uczniów, pomocnik, z prawem do błędu.

Badani nauczyciele wskazują przede wszystkim złożoność roli współczesnego nauczyciela wynikającą z narastających i coraz bardziej widocznych w szkole problemów społecznych, na które muszą reagować. Poniższa wypowiedź jest ilustracją odczuć nauczycieli, w związku z rolami, które zmuszeni są pełnić:

(...) Nauczyciel nie tylko tę wiedzę przekazuje, bardzo często musi też być psychologiem, pedagogiem, bo różni są uczniowie, różne mają problemy, są różne sytuacje w domach tych dzieci. Tak że ja czasami się śmieję, że nauczyciel to jest taki człowiek orkiestra. I musisz mieć wiedzę ze swojego zakresu i umieć ją przekazać, i mieć interpersonalne umiejętności.

<ref>P23: 11. Wywiad 14.docx – 23:49 [(188:188)] by Super</ref>

Powracającym wątkiem w trakcie wywiadów i dyskusji jest nadmiar ról, jakie pełnić muszą nauczyciele. W sytuacjach trudnych problem może przerosnąć nauczyciela, wtedy znaczenie ma współpraca z pedagogiem szkolnym oraz specjalistami.

Z wypowiedzi badanych wyłania się zapotrzebowanie na wiedzę z zakresu profilaktyki, wychowania i rozwiązywania problemów uczniów, które są jednym z najczęściej wskazywanych wyzwań dla nauczycieli. Symptomatyczna jest wypowiedź jednego z nauczycieli, który zwraca uwagę na ambiwalencję roli nauczycieli w kontekście wychowawczej funkcji szkoły. „Przedmiotowiec” nie ma możliwości oddziaływania wychowawczego w trakcie lekcji, które poświęcone mają być nauczaniu konkretnego przedmiotu:

Co ja muszę zrobić przez tę godzinę? Zrobić przedmiot, którego nauczam, czyli muszę nauczyć to dziecko. Z tym spokojnie sobie poradzę, nie ma z tym problemu. W szkole potrzebuję pomocy psychologicznej, czyli jeżeli jestem wychowawcą, muszę nad wszystkim zapanować i potrzebuję pomocy takiej psychologicznej czy dla rodziców, czy dla dzieci. Uważam, że to powinno być, i tego nam w szkołach brakuje – nie ma psychologów, nie ma żadnych terapii właściwie dla takich dzieci.

<ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:65 [(192:192)] by Super</ref>

Nauczyciel zwraca uwagę na inny ważny i dość często pojawiający się problem braku psychologów szkolnych, których liczba staje się niewystarczająca w związku z narastającymi problemami młodzieży szkolnej. Brak pomocy w rozwiązywaniu problemów

wychowawczych powoduje, że możliwości nauczyciela w zakresie przekazywania wiedzy i jego faktyczny wpływ na przebieg procesu uczenia się stają się coraz bardziej ograniczone. Jak określił dosadnie jeden z badanych:

Dzisiaj nauczyciel musi być wszystkim, nie nauczycielem. Powiem inaczej: dzisiaj nauczyciel musi być wszystkim oprócz nauczyciela.

<ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:115 [(368:374)]
by Super</ref>

3.3.4. Jak duży wpływ ma nauczyciel na rozwój zainteresowań, pasji, dokonywanie wyborów oraz postawy i zachowanie uczniów?

Najbardziej podejmowanym działaniem wpływającym na rozwój zainteresowań, pasji, dokonywanie wyborów oraz na postawy i zachowania uczniów jest zapraszanie na zajęcia edukacyjne interesujących osób (64% nauczycieli deklaruje, że robi to *rzadko* lub *wcale*), jak również proponowanie działań wolontarystycznych (36,2% odpowiedzi *rzadko* lub *wcale*) – *wykres 44*. Najczęściej podejmowanym przez nauczycieli działaniem jest dawanie uczniom przestrzeni do aktywności (29% *zawsze* oraz 62,4% *często*), jak również proponowanie uczniom udziału w konkursach (38,9% *zawsze*, 47,9% *często*). Nauczyciele dyplomowani, w porównaniu do nauczycieli o niższych stopniach awansu, najczęściej deklarują podejmowanie się niemal wszystkich wymienionych w pytaniu działań – *Tabele 54-60*. Najbardziej wymienione działania podejmują nauczyciele stażysty. Podobnie w przypadku niemal każdego działania, wraz z trwaniem stażu pracy zwiększa się także częstość odpowiedzi *zawsze* i *często* – *tabele 61-68*.

Typowym sposobem postrzegania przez nauczyciela swojej pracy jest rola przewodnika, naprowadzającego ucznia na „właściwą drogę”:

Myszę, że rola nauczyciela polega na tym, żeby potrafił naprowadzić ucznia, wychodząc z założenia, że dziecku można podsuwać różne rzeczy ale ono musi wiedzieć samo, co chce w życiu robić; ja uważam się za drogowskaz, pokazuję, co można.

<ref>P25: WYWIAD_Gdańsk_NAUCZYCIELE.docx – 25:107 [(350:350)]
by Super</ref>

Bycie „drogowskazem” w percepcji nauczycieli wiąże się z podsuwaniem rozwiązań, które uczeń ma w pewnym sensie sam rozpoznać jako ważne. Można zauważyć, że owo bycie „przewodnikiem” i „drogowskazem” łączy się z dość konserwatywną wizją roli nauczyciela, który co prawda daje pewną swobodę uczniowi, jednak to on „uczy, jak dokonywać wyboru” i jest „wzorem do naśladowania, który jak coś powie to świętość”. Owa narracja odwołująca się do roli przewodnika wiąże się z krytyką współczesnego wychowania w środowisku rodzinnym:

Bo są pod kloszem, a potem trzeba ten klosz zdjąć i te dzieci są w ogólnie nieprzygotowane, aby wejść w ten świat dorosłych, i dlatego tak późno się usamodzielniają, bardzo długo są zależne od rodziców. Tu jest rola nauczyciela, żeby ich przeprowa-

dzić przez ten trudny etap dorastania, przemycając przy okazji wiedzę. Bo na siłę nic nie da się zrobić, mogą im kazać nauczyć się wszystkich dat i nie wiadomo czego, i nazwisk, a oni to tylko powiedzą i zapomną, ale jeśli w to będzie serce włożone, to będą pamiętać.

<ref>P32: 17. Wywiad dyplom.male miasto.docx – 32:31 [(47:48)] by Super</ref>

Jedynym aspektem, w którym pojawia się wątek omylności nauczyciela, jest zastosowanie nowych technologii w procesie edukacji. W kontekście dostępu do Internetu i TIK-u – rola nauczyciela zmienia się ze względu na możliwość weryfikowania jego wiedzy przez uczniów.

Nauczyciele biorący udział w badaniu pytani o przykłady dobrych praktyk w nauczaniu zwracali uwagę na kwestię wiedzy i metod jej przekazywania w sposób dostosowany do potrzeb i możliwości percepcyjnych ucznia. Jak zauważa w poniższej wypowiedzi nauczyciel, ważne dla transferu wiedzy jest jej dostosowanie:

No muszę im wyłożyć, dla ułatwienia czasami zrobię im notatkę – wkleję do zeszytu i omówimy ją, bo tyle czasu nam to wszystko zabiera, a wiadomo, niektórzy uczniowie są słabsi, niektórzy lepsi. Trzeba im to wszystko wyłożyć, nawet jeśli się potem dostosowuje dla nich jakieś ćwiczenia, zadania, no to bazę, wiedzę muszą mieć mniej więcej wspólną, żeby ruszyć z tym wszystkim (...).

<ref>P23: 11. Wywiad 14.docx – 23:21 [(68:68)] by Super</ref>

Ma to być zatem wiedza aktualna, pełna, ale przekazana w sposób atrakcyjny, a zarazem uproszczony, aby uczeń mógł ją w łatwy sposób przyswoić. Jest to wyzwaniem, zwłaszcza dla nauczycieli przedmiotów praktycznych:

Dużo odniesień robię do hydrauliki, czyli prąd porównuję do wody. Wtedy próbuję to w miarę zrozumieć. No może nie tyle jak ten prąd płynie, te elektrony, no bo to już trochę właśnie tej teorii, wyobraźnię trzeba uruchomić, bo tego się nie zobaczy, przynajmniej w naszych warunkach, ale później, jak już układy zaczną budować.

<ref>P35: W9.712_0221 (2).docx – 35:40 [(238:238)] by Super

Ciekawy punkt widzenia badanych nauczycieli wiązał się z dostrzeganiem znaczenia metody projektu, nauczania zintegrowanego i praktycznego stosowania wiedzy. Jeden z nauczycieli stosuje wyżej wymienione podejścia w nauczaniu języka angielskiego, odwołując się do doświadczeń uczniów:

Czasem łączę angielski i polski. Mieliśmy, nie pamiętam jaką lekturę... Anię z Zielonego Wzgórza! I miały przedstawić się w języku angielskim, przecież Ania mówiła po angielsku. No to pisały po angielsku, główkowały i pracowały razem. To takie ciekawe. Chodzi o to, że nie jestem tylko polonistką (...). Czasem wprowadzam szachy, czasem te elementy szachów też się na lekcji pojawiały. Wprowadzaliśmy instrukcję w klasie piątej, to taka lekcja standardowa: instrukcja ze składnikami, sposobami przyrządzania. A ja kazałam uczniom przynieść –

akurat mówili o zdrowym odżywianiu – owoce, warzywa, jogurty, ziarna, kartkę i długopis i robili w grupach sałatkę, i robili instrukcję.

Bo każdy przepis jest instrukcją. Chciałabym, żeby szkoła uczyła praktycznej wiedzy, takiej, jaka się w życiu przydaje. Koleżanka poprosi koleżankę o przepis na ciastko, to weźmie kartkę i napisze ładnie. Bo będzie pamiętata, jak to napisać.
<ref>P32: 17. Wywiad dyplom.male miasto.docx – 32:14 [(21:21)] by Super</ref>

Stosowanie metody projektu edukacyjnego jako przejawu „dobrej praktyki” wspomniane było przez nauczycieli będących raczej zwolennikami podejścia zintegrowanego w nauczaniu. Jednakże badani nauczyciele podkreślali, że możliwości nauczania metodą projektu są ograniczone przez podstawę programową.

W kontekście nauczania zawodowego pojawiła się kwestia dobrych praktyk traktowanych jako umiejętne łączenie teorii z praktyką. Chodzi o uczenie poprzez praktykę, rozumiane przez nauczycieli jako forma uczenia upraszczającego teorię. Dotyczy to przedmiotów zarówno zawodowych, technicznych, jak i ogólnych.

Poniższy cytat świadczy o trudnościach, z jakimi borykają się nauczyciele przedmiotów praktycznych – zbyt mała liczba nauczycieli oraz pracowni:

Więc żeby teoria była powiązana z praktyką że to, czego się dowiedzą przy tablicy, będą później mogli sprawdzić praktycznie. Nie jest to łatwe z różnych względów – liczba nauczycieli, pracowni itd. Powinni, ucząc się na przykład teorii, zaraz przejść do pracowni i to poćwiczyć w małych grupach. To jest bardzo trudne do zrealizowania, ale naprawdę wtedy przynosi efekt.

<ref>P35: W9.712_0221 (2).docx – 35:39 [(230:230)] by Super</ref>

Badani uczniowie w kontekście dobrych praktyk związanych z nauczaniem zwracają uwagę przede wszystkim na rolę doświadczenia w procesie nauczania, jak też złożoność i abstrakcyjność wiedzy. Dobre praktyki w tym kontekście oznaczają dla uczniów zdobywanie wiedzy przez uproszczenie teorii i włączenie doświadczenia:

Czasami jak te definicje są jakieś mega skomplikowane, to stara się nam [nauczyciel – dop. MB] wytłumaczyć to jak najprościej, tak żebyśmy to zapamiętali, często na skojarzenia albo daje nam kamienie pooglądać, polizać (śmiech) sól kamienną, tak w terenie, bardzo fajnie.

<ref>P21: uczniowie LO.docx – 21:33 [(84:84)] by Super</ref>

Dobre nauczanie w perspektywie badanych uczniów oznacza przede wszystkim dialog i mniej lub bardziej „luźną” rozmowę:

W bardzo fajny sposób prowadzi lekcje; też ma taką energię i jest ta więź pomiędzy nami, że fajnie się go słucha, lepiej niż nauczyciela, który tylko wali regułkami, każdy się boi odezwać na jego lekcji, bo są tacy.

<ref>P26: Młodzież_DK.docx – 26:13 [(67:67)] by Super</ref>

Równie ważną składową „dobrych praktyk” nauczania w perspektywie uczniów jest jej praktyczność i możliwość późniejszego wykorzystania. Perspektywa ta łączy się z kwestią upraszania złożonej wiedzy podręcznikowej:

Niektórzy nauczyciele bardzo nas do tego przygotowują. Nasz pan od EDB [edukacja dla bezpieczeństwa – dop. MB] bardzo często przytacza jakieś przykłady ze swojego życia, mówi nam, daje wskazówki, żeby nam się żyło lepiej w późniejszym okresie. No tak, bardzo fajne są z nim lekcje i dużo z tego można wynieść, właśnie na przyszłość.

<ref>P26: Młodzież_DK.docx – 26:33 [(163:163)] by Super</ref>

Powyższy przykład pokazuje, że badani uczniowie wskazują na takie cechy dobrej lekcji, jak: praktyczność, możliwość zaspokojenia ciekawości powiązane z umiejętnym stosowaniem nowych technologii.

Podsumowanie:

1. Pomorscy nauczyciele deklarują wysoką autonomię w swojej pracy. Dotyczy to przede wszystkim doboru metod nauczania, doboru treści zajęć pozalekcyjnych, jak również form oceniania pracy uczniów. Relatywnie najniżej oceniona została autonomia w przypadku wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych.
2. Pomorscy nauczyciele wskazują na nadmiar dokumentacji, ograniczone środki finansowe na wyposażenie pracowni i sal lekcyjnych, jak również na ciągle zmieniające się podstawy programowe. Te trzy czynniki w sposób zasadniczy w opinii badanych nauczycieli ograniczają autonomię ich pracy.
3. Częste wprowadzanie zmian w prawie oświatowym i w systemie oświaty to również jedna z najbardziej zauważalnych przez nauczycieli trudności w pracy. Największą trudnością okazała się być bierna postawa uczniów. Jedynie co dwudziesty badany nauczyciel uznał, że nie ma ani jednego takiego czynnika, który stanowiłby dla niego trudność w pracy.
4. Ogólną ocenę realnego wpływu nauczyciela na organizację i przebieg procesu uczenia się uczniów w szkole należy uznać za wysoką. Prawie wszyscy pomorscy nauczyciele biorący udział w badaniu przyznali, że zawsze starają się przekazywać informacje uczniom w sposób zrozumiały, w zdecydowanej większości przypadków nauczyciele lubią też otrzymywać informację zwrotną na temat swojego nauczania od samych uczniów.
5. Pomorscy nauczyciele jawią się jako osoby otwarte na pasję, hobby i zainteresowania uczniów, dające możliwość rozwoju uczniom, stwarzając przy tym odpowiednią przestrzeń do udziału w konkursach, wycieczkach, możliwości własnego rozwoju. Pomorscy nauczyciele troszczą się o przyszłość swoich uczniów, rzadko jednak proponują udział w działaniach wolontarystycznych. W szczególności dotyczy to nauczycieli dyplomowanych, rzadziej mianowanych oraz stażystów.
6. Badani nauczyciele zwracają uwagę na złożoność roli współczesnego nauczyciela, która wiąże się z zapotrzebowaniem nauczycieli na wiedzę z zakresu profilaktyki, wychowania i rozwiązywania problemów uczniów. Jest to jedno z najczęściej wskazywanych przez nauczycieli wyzwań. Rolą nauczyciela przestaje być uczenie, a staje się rozwiązywanie problemów wychowawczych.
7. Dobre praktyki w nauczaniu, zdaniem badanych nauczycieli, obejmują metody przekazywania wiedzy uczniom w sposób możliwie uproszczony, metody projektu edukacyjnego, a w kontekście nauczania zawodowego pojawiła się kwestia dobrych praktyk traktowanych jako umiejętne łączenie teorii z praktyką.
8. Badani uczniowie podkreślają rolę doświadczenia w uczeniu się oraz podkreślają konieczność upraszczania złożonej struktury wiedzy. Dobre nauczanie w perspektywie badanych uczniów oznacza przede wszystkim dialog i mniej lub bardziej „luźną” rozmowę, a także praktyczność i możliwość późniejszego jej wykorzystania.

3.4. ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELA

3.4.1. Co motywuje nauczyciela do podejmowania działań na rzecz własnego rozwoju zawodowego?

Rozwój własnych zainteresowań (53,2% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 41,3% odpowiedzi *raczej tak*) oraz postępujący rozwój wiedzy ogólnej (44,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 47,2% odpowiedzi *raczej tak*) to dwa najczęściej wskazywane przez nauczycieli czynniki motywujące ich do rozwoju zawodowego. Wśród najczęściej wskazywanych przez nauczycieli czynników motywacyjnych znajdują się również tzw. motywy zewnętrzne, takie jak zmieniający się świat (42,3% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 46,0% odpowiedzi *raczej tak*) czy potrzeby uczniów (39,1% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 49,7% odpowiedzi *raczej tak*). Relatywnie najrzadszym motywatorem okazał się być awans zawodowy (24,5% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 32,9% odpowiedzi *raczej tak*) – wykres 45. Zestawiając motywy rozwoju ze stażem pracy nauczycieli zauważyć można, iż na konieczność dostosowania się do zmian w systemie oświaty jako czynnik motywacyjny wskazuje 75,9% (odpowiedzi *raczej tak* i *zdecydowanie tak*) nauczycieli ze stażem dłuższym niż 30 lat, w porównaniu do 56,7% nauczycieli ze stażem poniżej 3 lat – tabela 69. Możliwość uzyskania awansu zawodowego najbardziej motywuje nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (34,7% odpowiedzi *zdecydowanie tak*) – tabela 70., podobnie jak w przypadku potrzeb uczniów (50,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak*) – tabela 71. oraz konieczności dostosowania się do zmian w systemie oświaty (39,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak*) – tabela 72.

3.4.2. Jakie rodzaje aktywności nauczyciel postrzega jako prorozwojowe?

Z przeprowadzonych w województwie pomorskim badań wynika, że najbardziej użyteczną formą doskonalenia nauczyciela jest samodoskonalenie (37,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 50,5% odpowiedzi *raczej tak*). Trzech na czterech pomorskich nauczycieli wskazało na użyteczność takich form doskonalenia, jak: krytyczna analiza własnego warsztatu pracy (31% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 51,7% odpowiedzi *raczej tak*), uzyskiwanie nowych kwalifikacji zawodowych (27,5% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 50,6% odpowiedzi *raczej tak*) oraz seminaria z możliwością wymiany doświadczeń zawodowych (21,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 56,4% odpowiedzi *raczej tak*). Spośród form doskonalenia uważanych przez nauczycieli za najmniej przydatne uznać można wizyty studyjne w firmach, instytucjach publicznych, organizacjach pozarządowych (14,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 41,3% odpowiedzi *raczej tak*), wizyty studyjne w innych szkołach (13,7% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 40,2% odpowiedzi *raczej tak*) oraz uczestnictwo w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu (12,3% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 38,0% odpowiedzi *raczej tak*) – wykres 46.

Z przeprowadzonych badań wynika, że młodszy staż nauczycieli częściej od swoich pozostałych kolegów/koleżanek wskazuje w sposób zdecydowany na użyteczność poszczególnych działań wpływających na rozwój zawodowy. Dotyczy to seminariów z możliwością wymiany doświadczeń zawodowych (31,3% nauczycieli stażystów i 20,5% nauczycieli dyplomowanych) – *tabela 73.*, uczestnictwa w nauczycielskich sieciach samodoskonalenia (28,1% nauczycieli stażystów i 15,9% nauczycieli dyplomowanych) – *tabela 74.* czy uczestnictwa w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu (28,9% nauczycieli stażystów i 11,3% nauczycieli dyplomowanych) – *tabela 75.* Z podobną sytuacją spotykamy się w przypadku analizy krzyżowej ze względu na zmienną: staż pracy. Największe różnice ze względu na tę zmienną niezależną zanotowano w przypadku oceny przydatności prowadzenia badań naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu (24,7% odpowiedzi *zdecydowanie tak* wśród nauczycieli ze stażem poniżej 3 lat vs. 11,3% u nauczycieli ze stażem powyżej 30 lat) – *tabela 76.* oraz w przypadku oceny przydatności studiów podyplomowych, kursów dających dodatkowe uprawnienia oraz innych form tego rodzaju kształcenia (44,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* wśród nauczycieli ze stażem poniżej 3 lat vs. 23,5% u nauczycieli ze stażem powyżej 30 lat) – *tabela 77.*

Z przeprowadzonych badań wynika, że ponad połowa badanych osób (51,5%) nie należy do żadnej sieci, kolejne 13,8% nauczycieli przyznało, że nie jest członkiem żadnej sieci samodoskonalenia, jednakże wyraża gotowość do wzięcia czynnego udziału w tej formie pracy. Nauczycieli będących członkiem więcej niż jednej sieci jest stosunkowo niewiele (8,2%), co czwarty badany pomorski nauczyciel zadeklarował bycie członkiem jednej sieci (26,5%) – *wykres 47.* Z przeprowadzonych badań wynika, że to najczęściej nauczyciele dyplomowani są członkami jednej sieci (27,8%), co dziesiąty nauczyciel stażysta (10,2%) przyznał, że przynależy do więcej niż jednej sieci samodoskonalenia, a co piąty nauczyciel stażysta (21,1%) aktualnie nie przynależy do żadnej sieci, ale chciałby do takiej przynależać – *tabela 78.* Z przeprowadzonej analizy wynika, że także zadowolenie z wykonywanej pracy wpływa na przynależność badanych nauczycieli do sieci współpracy i samokształcenia. 35,2% nauczycieli lubiących swoją pracę uczestniczy w przynajmniej jednej sieci współpracy, odsetek ten dla nauczycieli nie lubiących swojej pracy wynosi 24,0%. Ponad połowa nauczycieli lubiących swoją pracę (50,9%) nie jest członkiem żadnej sieci, 60,0% nauczycieli zadeklarowało, że nie lubi swojej pracy i nie należy do żadnej sieci – *tabela 79.* Jak się okazuje, to nauczyciele przedmiotów zawodowych najrzadziej angażują się w sieci samodoskonalenia (58,0% z nich nie przynależy do żadnej sieci), relatywnie najczęściej z tej formy samodoskonalenia korzystają nauczyciele bibliotekarze (64,9% z nich przynależy do jednej lub więcej sieci) – *tabela 80.*

3.4.3. W których obszarach nauczyciel dostrzega potrzebę wsparcia i w jakiej formie?

Praca z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych (18,7% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 48,5% odpowiedzi *raczej tak*), wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii (18,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 46,8% odpowiedzi *raczej tak*) oraz rozwój kompetencji psychologicznych (17,0% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 45,4% odpowiedzi *raczej tak*) to obszary, w których zgłaszana jest przez nauczycieli największa potrzeba doskonalenia zawodowego – *wykres 48*. Z przeprowadzonych badań wynika, że niewielu pomorskich nauczycieli widzi potrzebę szkoleń z tematyki wdrożenia podstawy programowej (4,9% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 22,5% odpowiedzi *raczej tak*) oraz umiejętności tworzenia i/lub doboru programu nauczania (4,1% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 26,8% odpowiedzi *raczej tak*). Pomorskie badania wskazują również, że poziom awansu zawodowego także różnicuje w sposób statystycznie istotny potrzeby nauczycieli. Zdanie nauczycieli stażystów jest wyraźnie odmienne od opinii pozostałych koleżanek/kolegów z pracy. Osobom tym zależy na wsparciu w zarządzaniu klasą (54,7% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) – *Tabela 88*, doradztwie edukacyjno-zawodowym (43% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) – *tabela 81.*, umiejętności pracy projektowej (49,2% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) – *tabela 83*, czy wsparciu w skutecznej komunikacji (61% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) – *tabela 84*. Warto wspomnieć również o tym, że nauczyciele z najdłuższym stażem (powyżej 30 lat) czują największą potrzebę rozwijania swoich kompetencji w kwestii wykorzystywania w nauczaniu nowoczesnych technologii (71,5% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) – *tabela 85*.

Jednym z najważniejszych aspektów doskonalenia się nauczycieli, na które zwrócono uwagę podczas wywiadów, są **technologie informacyjno-komunikacyjne**, które stały się „chlebem powszednim” edukacji:

U mnie w pracy nie dałoby się przetrwać bez cyberprzestrzeni, bez technologii, bez wszystkich nowinek technicznych (...) Młodzież mówi „jesteśmy nowoczesną szkołą, gdzie jest Kahoot!” (...) Efekt jest z tego taki, że to wszystko da się zrobić, jestem na to przygotowana.

<ref>P24: WYWIAD_nowy.docx – 24:69 [(283:283)] by Super</ref>

3.4.4. Co stanowi barierę w rozwoju zawodowym nauczyciela?

Relatywnie najrzadziej wskazywanymi problemami, które utrudniają pracę w zawodzie nauczyciela, okazały się brak wsparcia ze strony dyrektora (5,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 7,7% odpowiedzi *raczej tak*) oraz brak informacji o możliwościach doskonalenia zawodowego (3,8% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 12,4% odpowiedzi *raczej tak*). Problemem dla badanych nauczycieli nie jest także dojazd do miejsc, w których odbywają się szkolenia (zaledwie 9,6% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 22,6%

odpowiedzi *raczej tak*). Natomiast aż 59,1% pomorskich nauczycieli zadeklarowała, że czynnikiem ograniczającym jest brak środków finansowych na szkolenia i rozwój osobisty (24,9% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 34,2% odpowiedzi *raczej tak*) oraz brak czasu ze względu na obciążenie pracą (18,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 38,0% odpowiedzi *raczej tak*). Wyniki badań prowadzonych wśród pomorskich nauczycieli wykazały również, że dla 45,7% wszystkich nauczycieli czynnikiem ograniczającym doskonalenie zawodowe jest brak odpowiedniej oferty doskonalenia zawodowego (11,4% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 34,3% odpowiedzi *raczej tak*) – wykres 49.

Kwestia doskonalenia często też pojawiała się w wywiadach z nauczycielami. W swoich wypowiedziach zwracali oni uwagę na fakt, iż szkolenia, z którymi się stykają, mają często charakter abstrakcyjny, teoretyczny i poświęcone są głównie programowi nauczania oraz metodom nauczania. Zauważalny jest brak nastawienia na **praktykę**:

Daję nam się jakąś suchą wiedzę, mówi się o programie nauczania, o jakichś tam metodach nauczania, to wszystko można znaleźć w książkach w Internecie, a mało tak naprawdę jest praktyki.

<ref>P23: 11. Wywiad 14.docx – 23:3 [(10:10)] by Super</ref>

Dodatkowym problemem jest brak możliwości wyboru szkoleń oraz sztywne ramy systemu szkoleń. Nauczyciele sugerowali możliwość bardziej elastycznego dokonywania wyboru szkoleń z uwzględnieniem bieżących potrzeb. Konieczność ciągłego **doskonalenia się** odbierana jest często jako uciążliwość, nieprzynosząca wymiernych korzyści i niewpływająca na jakość, komfort i efekty pracy.

Podsumowanie

1. Analiza danych wykazała, że nauczyciele poszukują motywacji do pracy w czynnikach zarówno wewnętrznych (rozwój zainteresowań, awans zawodowy), jak i zewnętrznych (zmieniający się świat, postępujący rozwój społeczny). Część motywatorów pomorskich nauczycieli odnosi się również wprost do potrzeb uczniów.
2. Użyteczność analizowanych form doskonalenia nauczycieli uznana została przez badanych nauczycieli za wysoką i potrzebną. W większości form doskonalenia odsetek nauczycieli deklarujących ich przydatność sięgał 70,0-90,0%.
3. Pomorskie badania wskazują, że istnieje potrzeba jeszcze większego włączania pomorskich nauczycieli w sieci samokształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli. Na potrzebę tę wskazują przede wszystkim nauczyciele stażyści i nauczyciele młodszy stażem, których gotowość w tym zakresie należy uznać za wysoką.
4. Zebrane wyniki wskazały, że praca w zawodzie nauczyciela wymaga wsparcia nauczycieli w konkretnych obszarach pracy. Dotyczy to przede wszystkim pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz wykorzystania w procesie nauczania narzędzi nowych technologii (w tym obszarze w szczególności potrzeby zgłaszają nauczyciele z dłuższym stażem pracy). Pomorscy nauczyciele zwracają również uwagę na potrzebę szkoleń i podnoszenia swojej wiedzy w zakresie rozwoju kompetencji psychologicznych, jak również w zakresie samej strategii uczenia się.
5. Głównymi barierami w rozwoju zawodowym nauczyciela okazały się być brak wystarczających środków finansowych oraz brak czasu.

ROZDZIAŁ 4. WNIOSKI Z BADAŃ I WSKAZANIA DO DZIAŁAŃ

Nauczyciele to grupa zawodowa, którą ustawowo zobowiązano do ustawicznego podnoszenia swoich kompetencji (Karta nauczyciela). Uzyskane wyniki badań pokazują, że nie jest to jedyna motywacja nauczycieli do własnego rozwoju. Nauczyciele biorą udział w wielu różnorodnych formach kształcenia i doskonalenia podnoszących ich kwalifikacje zawodowe, bo dostrzegają dużą dynamikę zmieniającego się świata, zmiany w oczekiwaniach i potrzebach uczniów, jak również konieczność przeformułowania roli szkoły i nauczyciela w procesie uczenia się i rozwoju ucznia. Wśród obszarów, co do których nauczyciele najczęściej deklarują potrzebę pogłębienia kompetencji znalazły się: rozwój kompetencji psychologiczno-pedagogicznych, praca z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii.

Przegląd literatury przedmiotu, analiza współczesnych wyzwań cywilizacyjnych oraz tych związanych ze zmianami cech współczesnych uczniów oraz uzyskane wyniki badań były podstawą sformułowania wskazań ogólnych, mających na celu podniesienie jakości edukacji w województwie pomorskim oraz szczegółowych wskazań w następujących obszarach: kompetencje nauczycieli, relacje i współpraca, doskonalenie nauczycieli oraz wsparcie nauczycieli. Wskazania te kierowane są do wielu grup interesariuszy zaangażowanych w podnoszenie jakości edukacji pomorskiej, takich jak: jednostki samorządu terytorialnego (JST), instytucje wsparcia szkoły (IWS), uczelnie wyższe (UW), organizacje pozarządowe (NGO), instytucje rządowe (GOV), pracodawcy (PRAC.) oraz same szkoły (SZKOŁA).

4.1. WNIOSKI I WSKAZANIA OGÓLNE

1. **Uznanie wartości i znaczenia uczenia się w życiu człowieka, z uwzględnieniem roli cech społeczno-demograficznych, wpływających na osiągnięte wyniki w nauce.**

Wskazania dotyczą szeroko pojmowanego uczenia się w perspektywie całego życia – w odniesieniu do rozwoju osobistego, jak również zmieniających się warunków społeczno-technologicznych. Równie ważnym aspektem są zmiany społeczno-demograficzne, które według badań znacząco wpływają na osiągnięcia uczniów i różnicowanie szans życiowych ze względu na pochodzenie społeczno-ekonomiczne. Brak tego rodzaju świadomości uniemożliwia optymalny rozwój uczniów oraz blokuje możliwość zapewnienia stabilnego i zrównoważonego rozwoju edukacji na poziomie lokalnym.

2. Tworzenie systemu edukacji w oparciu o dobrze zbudowaną relację i więź między wszystkimi jego interesariuszami.

Kluczowym czynnikiem sukcesu edukacyjnego jest optymalna więź i zrównoważona relacja między zarówno stronami relacji pedagogicznej, jak również jednostkami zarządzającymi oraz politykami kształtującymi lokalną edukację. Edukacja powinna być postrzegana jako swoista relacja budowana w oparciu o zasady szacunku, wzajemności i współpracy, a nie zasadę rywalizacji. Uwzględnienie czynnika relacyjnego, a nie tylko tego związanego ze zdawalnością egzaminów przez uczniów, przyczynić się może do zwiększenia dobrostanu psychicznego uczniów, nauczycieli oraz rodziców.

3. Kształtowanie pomorskiej polityki edukacyjnej w oparciu o systematycznie realizowane badania naukowe oraz regularną i zaplanowaną ewaluację.

Jednym z mankamentów współczesnych reform i inicjatyw polityk lokalnych są strategie oparte wyłącznie na kopiowaniu wzorów stosowanych w podobnych sytuacjach, często bez uwzględnienia racjonalnych przesłanek oraz lokalnego kontekstu. Kluczowym elementem edukacji zrównoważonej i opartej na potrzebach zainteresowanych stron powinno być systematyczne, poparte wynikami badań naukowych, podlegające stałej ewaluacji budowanie lokalnej, regionalnej i państwowej polityki edukacyjnej opartej na dowodach. Warta podkreślenia wydaje się konieczność kształcenia organów prowadzących w zakresie współczesnych polityk, trendów i strategii reformowania edukacji, z uwzględnieniem ich skuteczności. Opieranie systemowych rozwiązań w zakresie pomorskiej edukacji zawsze odbywać się powinno w oparciu o rzetelnie przeprowadzoną diagnozę, a nie w oparciu o niesprawdzone sądy i przypuszczenia.

4. Stworzenie oraz systematyczne funkcjonowanie szerokiej koalicji na rzecz pomorskiej edukacji, mającej na celu integrację przedstawicieli uczelni wyższych, dyrektorów szkół, Pomorskiej Rady Oświatowej, pracodawców, organizacji pozarządowych itp.

Jednym z ważniejszych wyzwań jest konieczność skoordynowania szerokiej gamy projektów i inicjatyw poświęconych edukacji, tworzonych w rozmaitych instytucjach, a nierzadko w odrębnych sektorach. Można w tym obszarze zidentyfikować brak integracji wysiłków i strategii zmierzających do polepszenia stanu edukacji, dotyczy to np. projektów ministerialnych (z edukacją związane jest nie tylko Ministerstwo Edukacji Narodowej, lecz także m.in. Ministerstwo Cyfryzacji – projekty), jak również projektów ramowych UE. Istnieje pilna potrzeba powołania koalicji na rzecz edukacji, która gromadziłaby przedstawicieli nie tylko szkół, uczelni wyższych, instytucji państwowych odpowiedzialnych za edukację, lecz również również przedstawicieli organizacji pozarządowych, stowarzyszeń czy rodziców.

4.2. WNIOSKI I WSKAZANIA SZCZEGÓŁOWE W OBSZARACH

4.2.1. Wskazania w obszarze: kompetencje

Współczesne zmiany cywilizacyjne, w tym szybkie tempo życia, osłabianie więzi międzyludzkich, sprawiają, iż wśród najistotniejszych wyzwań stojących przed nauczycielami, uczestnicy badania wskazywali umiejętność reagowania nauczyciela na problemy natury psychologicznej uczniów (63,1%). Dla 61,9% badanych prawdziwym wyzwaniem, przed którym stoi szkoła, jest taka edukacja, która przyczyniać się będzie do jak najlepszego dostosowania się ucznia do szybko zmieniających się warunków panujących na rynku pracy. Relatywnie najmniej zwolenników znajduje teza, według której szkoła powinna kształcić jedynie umiejętności praktyczne, z wyraźnym ograniczeniem przekazywania wiedzy teoretycznej (20,2%). Badani nie zgadzają się również z tezą, że współczesna szkoła powinna wprowadzać takie same metody nauczania wobec wszystkich uczniów (6,5%).

Badani nauczyciele wskazują także na złożoność roli współczesnego nauczyciela, co powoduje, iż poszerza się zakres kompetencji, w które ich zdaniem powinien być wyposażony (począwszy od umiejętności stricte związanych z przekazywaniem wiedzy, poprzez nawiązywanie relacji, umiejętność odczytywania i reagowania na problemy uczniów, radzenia sobie z trudnymi zachowaniami, pracę z uczniami ze SPE, wykorzystywanie TIK-u oraz metod aktywizujących itd.).

Badanie pokazało kluczową rolę i wagę podnoszenia kompetencji nauczycieli przede wszystkim w następujących obszarach: **pracy metodami aktywizującymi** i **angażującymi** uczniów w proces uczenia się, **pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych** (SPE) oraz **pracy z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych** (TIK).

Nauczyciele zauważają, że dotarcie do młodzieży wymaga swoistego „**wylomu w myśleniu**”, uczenia metodą projektu, wizualizacji i uczenia przez doświadczenie i praktykę. Zaangażowanie współczesnego ucznia w proces uczenia warunkowane jest stosowaniem metod aktywizujących, jednocześnie dających możliwość kreatywnego i nieskrępowanego formułowania myśli, prowadzenia dyskusji i zadawania pytań. Odejście od podawczej formy nauczania jest, w opinii zarówno uczniów, jak i nauczycieli, warunkiem podniesienia atrakcyjności i efektywności nauczania.

Ważnym obszarem kompetencji nauczycieli są tzw. kompetencje miękkie, niezbędne do pracy z **uczniemi o specjalnych potrzebach edukacyjnych**. Nauczyciele powinni nie tylko posiadać wiedzę o specyficznych potrzebach takich uczniów, lecz także rozwijać umiejętności indywidualnej pracy, wymagającej stworzenia specjalnych warunków (praca w małych grupach, dodatkowy czas itp). Nauczyciele, niestety, odczuwają brak kompetencji związanych z uwzględnianiem w nauczaniu specjalnych potrzeb edukacyjnych (zaledwie 21,4% ankietowanych czuje się zdecydowanie przygotowana do pracy z uczniem ze SPE). Potwierdzeniem tego jest także wyrażona przez badanych potrzeba

doskonalenia w obszarze pracy z uczniami ze SPE (najczęściej wybierana odpowiedź spośród dostępnych – 67,2% wskazań).

Funkcjonowanie placówek edukacyjnych w świecie cyfrowym wymaga wyraźnego włączenia nowych technologii w życie szkoły, w szczególności podczas zajęć prowadzonych przez nauczyciela. Założyć należy, że w ciągu najbliższych lat nastąpi dalszy gwałtowny rozwój nowych technologii, zaś cyfrowe urządzenia mobilne podłączone do Internetu odgrywać będą jeszcze większą rolę w życiu człowieka, w szczególności w życiu dzieci i młodzieży. W tej sytuacji w szkołach województwa pomorskiego pilnym wyzwaniem dla edukacji staje się **umiejętne wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych** w procesie przekazywania wiedzy. W opinii 83,0% nauczycieli rolą nauczyciela powinno być przygotowanie ucznia do bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z mediów cyfrowych, 84,0% nauczycieli przyznaje, że nauczyciel powinien uczyć krytycznego podejścia do zdobywanych informacji, w tym informacji płynących z zasobów Internetu. Tymczasem około 14,0% badanych nauczycieli przyznaje, iż nie czuje się dobrze przygotowana do prowadzenia zajęć z wykorzystaniem narzędzi TIK.

Dokąd zmierzamy?

1. W pomorskich instytucjach zajmujących się kształceniem i doskonaleniem nauczycieli przygotowuje się nauczycieli do pracy metodami aktywizującymi oraz do wprowadzania innowacji w procesie nauczania.
2. Pomorscy nauczyciele doskonalą się z wykorzystaniem innowacyjnych metod współpracy i mają możliwość swobodnego dzielenia się zdobytą wiedzą.
3. W Pomorskiem stosuje się wskaźniki „miękkie” oceniające pracę szkoły i nauczycieli, uwzględniające szeroko rozumiane oddziaływanie środowiska szkolnego na ucznia.
4. W pomorskich szkołach nauczyciele umiejętnie i w sposób zaawansowany wykorzystują TIK w procesie edukacyjnym.
5. Nauczyciele uczący osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi posiadają kompetencje do zindywidualizowanej pracy z takimi osobami, dzięki czemu potrafią lepiej odczytywać potrzeby swoich uczniów i dostosowywać wymagania.

Jak to osiągnąć?

- a. Doskonalenie nauczycieli w zakresie rzeczywistego przygotowania do pracy metodami aktywizującymi (w tym metody projektowe, umiejętność krytycznego myślenia, metody pracy w oparciu o stosowanie narzędzi TIK, metody pracy z uczniami ze SPE, indywidualizacji pracy z uczniem) [IWS, JST NGO, UW].
- b. Rozszerzenie zakresu i kryteriów jakości pracy i oddziaływania szkoły na ucznia z uwzględnieniem listy wskaźników „miękkich” [GOV, JST, SZKOŁA, UW].

- c. Wyposażenie nauczycieli w umiejętności oceniania kształtującego (konstruktywnego, opartego na mocnych stronach ucznia) [JST, SZKOŁA].
- d. Opracowanie systemu wsparcia dla realizacji praktyk zawodowych kandydatów na nauczycieli [JST, IWS, UW].
- e. Tworzenie przestrzeni i płaszczyzny do wspólnego uczenia się uczniów oraz nauczycieli, w jaki sposób kreatywnie używać TIK-u dla celów edukacyjnych [SZKOŁA, NGO].
- f. Współpraca z uczelniami w celu stworzenia dobrych warunków nauki dla nauczycieli na studiach podyplomowych, np. zamawianie kierunków studiów przez szkoły z dogodnym finansowaniem i elastycznym grafikiem zajęć [SZKOŁA, JST].
- g. Podniesienie kompetencji nauczycieli w zakresie odkrywania talentów oraz identyfikowania uzdolnień uczniów od najmłodszych lat [IWS, JST, NGO, UW].

4.2.2. Wskazania w obszarze: relacje i współpraca

Analizując wyzwania dotyczące współczesnej edukacji badani nauczyciele wskazywali, że najważniejszym zadaniem stojącym przed dzisiejszym nauczycielem jest zacieśnienie współpracy między przedstawicielami środowiska szkolnego a rodzicami i uczniami (63,9%).

Badani nauczyciele, uczniowie i rodzice zgodnie uznali, iż dwoma najważniejszymi czynnikami, mającymi istotne znaczenie w procesie uczenia się ucznia, są *zaangażowanie i czas, jaki uczeń poświęca na naukę* (87,0% nauczycieli, 75,7% uczniów oraz 64,5% rodziców). Należy jednak zwrócić uwagę, iż ponad połowa badanych uczniów i rodziców oraz 61,0% nauczycieli uznała, że na osiągnięcia ucznia wpływa *atmosfera w klasie*. Znaczenie relacji potwierdza także fakt, iż 70,8% badanych nauczycieli wskazało, że bliski jest im *model nauczyciela dbającego o stworzenie odpowiednich relacji i atmosfery sprzyjającej uczeniu się* oraz *model nauczyciela dostosowującego zakres przekazywanej wiedzy, aby była ona dostępna dla wszystkich* (60,8%). W badaniach jakościowych wielokrotnie podkreślano, iż na komfort psychiczny nauczycieli pozytywnie wpływają dobre relacje oparte na współpracy. Niestety okazuje się, że nie do końca idzie to w parze z dbałością o zapewnienie komfortu psychicznego uczniom, gdyż w opinii 25,0% ankietowanych uczniów nie ma w szkole nauczyciela, do którego mogliby się zwrócić ze swoimi problemami, zaś kolejne 32,0% wskazuje zaledwie na jednego takiego nauczyciela.

Wyróżniającym się aspektem relacji w środowisku szkolnym jest **współpraca**, która w kontekście nauczycielskiego środowiska zawodowego uważana jest przez badanych nauczycieli za istotny czynnik wpływający na atmosferę i klimat pracy. Ważna rola przypada w tym kontekście dyrektorom szkół i placówek oświatowych. Dokonując oceny relacji nauczyciel-dyrektor w obecnej szkole, 70,5% badanych nauczycieli wskazało,

że dyrektor dba o atmosferę panującą w szkole, zaś 5,2% badanych nauczycieli jest zdecydowanie odmiennego zdania. Okazuje się więc, iż występuje w tym obszarze konieczność podjęcia działań, aby poprawić te relacje.

Mimo iż **współpraca z dyrektorem** pełni ważną rolę w kwestii doskonalenia zawodowego, aż 44,6% respondentów przyznaje, że dyrektorzy najrzadziej rozmawiają z nauczycielami o ich rozwoju zawodowym. Jednocześnie 65,7% respondentów deklaruje wspólne z dyrektorem ustalanie zadań, co wskazuje na dobrze zbudowaną relację oraz włączanie przez dyrektora nauczycieli w proces decyzyjny. Istotne wydaje się także, iż z badań wynika, że dyrektor szkoły znacznie częściej konsultuje sprawy związane z rozwojem szkoły z nauczycielami z dłuższym stażem, co z pewnością wynika z ich większego doświadczenia. Jednak należy zadbać także o współpracę z nauczycielami młodszymi i mniej doświadczonymi, gdyż uwzględnianie ich stanowiska wpływa istotnie na atmosferę, a ponadto często takie osoby mogą być bardziej kreatywne, otwarte na innowacje i nowości, posiadać aktualną wiedzę na temat trendów edukacyjnych i nowatorskich metod.

Rolą dyrekcji jest w opinii badanych nauczycieli także rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, wskazując na główny obszar konfliktów – **relacje z rodzicami** i problem tzw. roszczeniowych rodziców. Aż 63,9% badanych nauczycieli wskazuje na konieczność zacieśnienia współpracy między przedstawicielami środowiska szkolnego a rodzicami i uczniami. Ważne jest, żeby wszystkie strony na równi były zaangażowane w tworzenie dogodnego środowiska nauczania / uczenia się. Środowisko pracy nauczyciela powinno być tak zorganizowane, by sprzyjało zarówno indywidualnemu, jak i zespołowemu rozwojowi. W opinii 78,4% badanych rodziców, wychowawca klasy dobrze współpracuje z nauczycielami uczącymi w klasie ich dzieci, a ponad połowa rodziców (54,0%) uważa także, że większość nauczycieli współpracuje bezpośrednio z nimi samymi. Niestety, dość duża grupa rodziców (ok. 37,0%) deklaruje współpracę jedynie z połową lub z niewielkimi nauczycielami albo wręcz brak chęci współpracy ze strony nauczycieli. Z pewnością jednak należy podjąć działania zmierzające do poprawy **relacji między nauczycielami i uczniami**, gdyż zaledwie 23,5% badanych uczniów stwierdziło, że wszyscy lub większość nauczycieli pomaga uczniom w nauce, a 4,5% uważa nawet, że nie ma w ich szkole nauczycieli, do których mogą się zgłosić po pomoc w nauce.

Badania pokazują, iż nie do przecenienia jest także rola **współpracy i relacji wewnątrz grona nauczycielskiego**. Badani nauczyciele pozytywnie ocenili aspekty takie, jak: wymiana doświadczeń (83,1%), prowadzenie rozmów o uczniach w sposób przyjazny (80,6%), wspólne poszukiwanie rozwiązań dla podnoszenia jakości pracy szkoły (79,2%) czy też wzajemne wspieranie się nauczycieli w trudnych chwilach (77,3%). Praca w zespołach, dzielenie się wypracowanymi materiałami dydaktycznymi oraz wzajemna wymiana pomysłów i doświadczeń to preferowane formy współpracy pomiędzy nauczycielami. Najrzadziej wybieranymi formami współpracy między nauczycielami są: realizowanie projektów na rzecz społeczności lokalnej oraz obserwowanie zajęć edukacyjnych prowadzonych przez innych nauczycieli. W ocenie badanych nauczycieli

(badanie jakościowe) – otwartość, szczerość i chęć pomagania to czynniki sprzyjające współpracy między nauczycielami.

Dokąd zmierzamy?

1. Atmosfera i relacje – pomiędzy pracownikami szkoły, rodzicami i uczniami – panujące w pomorskich szkołach sprzyjają współpracy, wymianie poglądów, aktywności, rozwiązywaniu problemów i współodpowiedzialności za efekty procesu dydaktyczno-wychowawczego.
2. Dyrektorzy pomorskich szkół pełnią rolę lidera i stwarzają nauczycielom bezpieczne warunki do współpracy, wykorzystując ich zasoby, potencjał oraz doświadczenie zawodowe.
3. W pomorskich szkołach dyrektor wspiera nauczycieli – indywidualnie i zespołowo, jako radę pedagogiczną – w rozwoju zawodowym, a w szczególności w organizowaniu warunków przebiegu procesu dydaktycznego oraz analizie postępów uczniów, w tym uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
4. Ocena pracy nauczyciela pełni rolę ewaluacyjno-motywuującą do dalszego rozwoju oraz wpływa na poprawę jakości procesu edukacyjnego, zwłaszcza na efektywność nauczania i uczenia się w pomorskich szkołach.
5. Nauczyciele mają świadomość pełnienia wielu funkcji jednocześnie w zawodzie nauczyciela, w szczególności osoby towarzyszącej w procesie uczenia się ucznia i *coacha* oraz udzielają sobie wzajemnego wsparcia.

Jak to osiągnąć?

- a. Tworzenie przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni do wspólnego uczenia się uczniów i nauczycieli oraz budowanie kultury organizacyjnej szkoły opartej na dialogu [SZKOŁA]. Organizowanie spotkań na poziomie lokalnym i regionalnym sprzyjających wymianie doświadczeń, w tym „dobrych praktyk nauczania” [IWS, UW, JST, NGO].
- b. Promowanie oraz tworzenie warunków współpracy między środowiskiem szkolnym (nauczyciele, dyrekcja, wychowawcy) a domowym (rodzice, uczniowie) w celu poprawy atmosfery w szkole oraz kreowania w szkole przestrzeni uczenia się przyjaznej uczniom [JST, SZKOŁA].
- c. Promowanie idei współpracy – zamiast rywalizacji – między szkołami, nauczycielami i uczniami (nadanie ocenianiu znaczenia informacji zwrotnej o jakości i efektach nauczania i uczenia się, zamiast narzędzia rywalizacji i konkurencyjności) [SZKOŁA, JST].
- d. Wykorzystywanie przez uczestników spotkań dyrektorskich sieci współpracy i samokształcenia takich metod pracy, jak w szczególności: dzielenie się dobrymi praktykami, wymianę doświadczeń, praktyczne rozwiązywanie problemów oraz wzajemne uczenie się [IWS, UW, JST].

- e. Wdrażanie wiedzy i umiejętności, zdobytych podczas udziału w formach doskonalenia, do praktyki szkolnej, w postaci: programów naprawczych, projektów, przedsięwzięć, innowacji, eksperymentów, kompetencji społecznych, budowania relacji opartych na zaufaniu, krytycznego myślenia, narzędzi służących inspirowaniu uczniów do aktywnych postaw, inicjowania przez nich działań zarówno podczas zajęć edukacyjnych, jak i w środowisku szkolnym i pozaszkolnym [SZKOŁA, IWS, UW, JST, NGO].
- f. Prowadzenie przez dyrektora i nauczycieli cyklicznej autoewaluacji i ewaluacji podjętych działań oraz ich modyfikacja na podstawie dowodów z ewaluacji, celem zbudowania kultury organizacyjnej szkoły opartej o autoewaluację i dialog [SZKOŁA].
- g. Propagowanie nowoczesnych modeli zarządzania i skutecznych „praktyk nauczania” [IWS, UW, GOV, NGO].

4.2.3. Wskazania w obszarze: doskonalenie

Coraz szybszy, niezwykle dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy Pomorza sprawia, że przed nauczycielami pojawiają się coraz większe wyzwania. Ważne jest, by nauczyciele posiadali, z uwagi na zmieniające się potrzeby rozwojowe dzieci i młodzieży, istotne kompetencje, w szczególności w zakresie wzmacniania poczucia własnej wartości uczniów, motywowania ich do własnego rozwoju i kształtowania w nich postaw przedsiębiorczych. Jednocześnie wciąż aktualna jest potrzeba doskonalenia warsztatu pracy nauczycieli, zwłaszcza w zakresie metod i form pracy dydaktycznej i wychowawczej, odpowiadających zmieniającym się potrzebom uczniów, a także racjonalnego wykorzystania nowoczesnych technologii, w tym technologii informacyjno-komunikacyjnej.

Z przeprowadzonych badań wynika, że około 70,0% badanych nauczycieli wskazało na potrzebę doskonalenia warsztatu swojej pracy w różnych obszarach. Potrzeba ta wynika najczęściej z **chęci rozwoju własnych zainteresowań**, ale także ze świadomości bardzo **dynamicznego rozwoju wiedzy ogólnej** (ponad 90,0% wskazań). Ważnymi dla nauczycieli czynnikami motywującymi do rozwoju są też **zmieniający się świat** oraz **potrzeby uczniów**, które wymagają od nauczycieli dużej dozy elastyczności i otwartości.

Jak pokazały badania, nauczyciele biorą udział w wielu szkoleniach i warsztatach podnoszących ich kwalifikacje zawodowe. Najczęściej nauczyciele potrzebują pogłębienia kompetencji w trzech obszarach: **rozwój kompetencji psychologiczno-pedagogicznych, praca z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii**. We wszystkich trzech obszarach na pytanie o potrzebę szkoleń *raczej tak* oraz *zdecydowanie tak* odpowiedziało ponad 60,0%.

Z przeprowadzonych badań wynika, że najbardziej użyteczną formą doskonalenia nauczyciela pozostaje **samosdoskonalenie** (88,1%). Kolejno, najpopularniejsze formy to krytyczna analiza własnego warsztatu pracy, uzyskiwanie **nowych kwalifikacji**

zawodowych oraz seminaria z możliwością wymiany doświadczeń zawodowych (ponad 75% wskazań).

Dużym zainteresowaniem cieszą się rozwijane od kilku lat **sieci współpracy i samo-kształcenia**, w których nauczyciele wymieniają się doświadczeniami i inspirują nawzajem (przynależność do przynajmniej jednej sieci zadeklarowało 26,6% nauczycieli stażystów, 29,8% nauczycieli kontraktowych, 33,0% nauczycieli mianowanych oraz 36,5% nauczycieli dyplomowanych). Ponadto chęć uczestnictwa w sieci deklaruje 21,1% osób, które obecnie nie należą do żadnej istniejącej sieci współpracy. Efekty przynależności do sieci są bardzo pozytywne. Z raportu wynika, że nauczyciele, którzy należą do sieci, są istotnie statystycznie częściej zadowoleni ze swojej pracy ($\chi^2=15,157$; $p=0,019$) oraz znacznie częściej deklarują, że „lubią” swoją pracę niż ci, którzy do sieci nie należą.

Zarówno badania ilościowe, jak i jakościowe wielokrotnie wskazują na potrzebę rozwoju kompetencji społecznych nauczycieli. O ile badani uznają, że mają wystarczającą wiedzę z zakresu wiedzy merytorycznej, to podkreślają potrzebę kształcenia umiejętności „miękkich”: umiejętności rozmowy z uczniem i rodzicem, autoprezentacji, wiedzy i umiejętności pracy z uczniami o specjalnych potrzebach i z trudnym zachowaniem. Chcą kształcić się w komunikacji, różnych formach coachingowych, tutoringu, mentoringu, a także – jak być dobrym wychowawcą, jak lepiej poznać swojego ucznia w perspektywie psychologicznej.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż nie wszyscy nauczyciele, odczuwający potrzebę doskonalenia, podejmują tego typu aktywności. Wśród **czynników ograniczających korzystanie z doskonalenia** wymieniają najczęściej brak środków finansowych (59,1%) oraz brak czasu, zarówno ze względu na nadmiar obowiązków zawodowych (56,4%), jak i rodzinnych (48,5%). Jednak często jako bariera rozwoju zawodowego wskazywany jest także brak odpowiedniej oferty doskonalenia zawodowego (44,7%). Równocześnie nauczyciele podkreślają, iż szkolenia, z którymi się stykają, mają charakter abstrakcyjny, teoretyczny i poświęcone są głównie programowi nauczania oraz metodom nauczania. Zauważalny jest brak nastawienia na praktykę. Oczekują zatem bardziej rozbudowanej oferty szkoleń dotyczących praktycznych aspektów nauczania, takich jak analizy konkretnych sytuacji i prezentacje rozwiązań problemów występujących w obszarach objętych szkoleniem, jak również – wzajemnej wymiany dobrych praktyk, realizowanej przez uczestników szkoleń.

Dokąd zmierzamy?

1. Na Pomorzu funkcjonuje regionalny system doskonalenia nauczycieli, koordynowany przez wojewódzkie placówki doskonalenia nauczycieli, współpracujące z bibliotekami pedagogicznymi i publicznymi placówkami doskonalenia nauczycieli szczebla powiatowego i gminnego oraz poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. System ten obejmuje: doradztwo metodyczne, szkoły referencyjne, sieci współpracy i samokształcenia,

- a także regionalne programy wsparcia realizowane przez wojewódzkie placówki doskonalenia.
2. Pomorscy nauczyciele wzmacniają i rozwijają kompetencje zawodowe, uwzględniając potrzeby uczniów oraz szkół i placówek oświatowych, w których pracują.
  3. Na Pomorzu funkcjonują sprawnie działające sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli i dyrektorów szkół, mogące objąć swoim zasięgiem wszystkich potrzebujących nauczycieli z województwa.
  4. Nauczyciele w pomorskich szkołach czują się odpowiednio zmotywowani do rozwoju zawodowego, a oferta dostępnych form i tematyki szkoleń odpowiada ich potrzebom.
  5. Nauczyciele mają odpowiednie warunki do podnoszenia swoich kwalifikacji i kompetencji (wsparcie dyrekcji, możliwości czasowe i finansowe).

Jak to osiągnąć?

- a. Zbudowanie regionalnego systemu holistycznego diagnozowania potrzeb nauczycieli w kontekście planowania oferty szkoleniowej oraz doskonalenia zawodowego [SZKOŁA, JST, IWS, UCZELNIE].
- b. Profesjonalne zarządzanie pomorskimi sieciami współpracy i samokształcenia nauczycieli, w tym promowanie idei sieciowania, wspierania koordynatorów sieci, bieżące uzupełnianie oferty sieci, wyłanianie i promowanie liderów sieci [IWS].
- c. Wspieranie nauczycieli – lokalnych liderów, którzy mogliby stać się liderami sieci współpracy i samokształcenia tak, aby grupy organizowały się dobrowolnie i oddolnie, z własnej inicjatywy i potrzeby [JST, IWS, SZKOŁA].
- d. Wspieranie idei samodoskonalenia nauczycieli przy jednoczesnym dzieleniu się zdobytą wiedzą (np. organizacja lekcji otwartych, realizacja warsztatów dla uczniów i nauczycieli, propagowanie aktywności nauczycieli w przestrzeni bibliotek szkolnych oraz pedagogicznych) [SZKOŁA].
- e. Wspieranie nauczycieli w planowaniu wybranej przez nich ścieżki rozwoju zawodowego oraz stwarzanie warunków finansowych, organizacyjnych, czasowych do jej realizacji [JST, SZKOŁA].
- f. Uświadamianie nauczycielom konieczności doksztalcenia i doskonalenia zawodowego jako warunku sprostania wyzwaniom cywilizacyjnym oraz bycia członkiem efektywnego systemu edukacji, gwarantującego wysoką jakość nauczania. [JST, GOV, IWS, SZKOŁA, NGO, PRAC.]
- g. Motywowanie nauczycieli do rozwoju zawodowego oraz ustawicznego doksztalcenia i doskonalenia poprzez stworzenie atrakcyjnego systemu awansu zawodowego powiązanego z systemem wynagradzania [GOV, JST].

4.2.4. Wskazania w obszarze: wsparcie nauczyciela

Przeprowadzone badania wyraźnie pokazują, iż wyzwania, które rozpoznają i wskazują nauczyciele, związane są bezpośrednio ze zmianami zachodzącymi we współczesnym świecie, w tym ze zmieniającym się rynkiem pracy, do którego uczniowie powinni być przygotowywani (89,6% wskazań), z rosnącym tempem życia, rodzącym mnogość problemów psychologiczno-wychowawczych uczniów (89,6%), z rozwojem cywilizacyjnym i informacyjnym, który niesie konieczność kształtowania umiejętności krytycznego myślenia i selekcji informacji przez uczniów (84,0%). Znacznym problemem, podkreślanym przez nauczycieli uczestniczących w badaniach jakościowych, jest także spadek motywacji uczniów do nauki, który w opinii respondentów wynika m.in. ze zmian na rynku edukacji i pracy (łatwy dostęp do prywatnego szkolnictwa wyższego, łatwość zdobycia pracy) oraz zmiany postaw w środowisku rodzinnym i szeroko rozumianym otoczeniu społecznym (coraz powszechniejsze przekonanie o niskiej wartości edukacji i nieprzekładaniu się posiadanego wykształcenia na możliwość uzyskania dobrej pracy). Współcześni uczniowie, dzięki dostępowi do dużej ilości zróżnicowanych bodźców, mediów, materiałów, zajęć itd. są w opinii badanych nauczycieli bardzo wymagającymi odbiorcami, których trudno pozyskać do współpracy w procesie edukacyjnym. Uatrakcyjnienie przekazu i sposobów podania wiedzy wymaga często wyposażenia nauczyciela w odpowiednie materiały i narzędzia (także narzędzia związane z TIK-iem) oraz wsparcia osób/instytucji z zewnątrz.

W wywiadach powtarzana jest także teza, iż tradycyjne rozumienie roli nauczyciela jako osoby przekazującej wiedzę jest współcześnie nieaktualne. W opinii respondentów nauczyciele nie czują się przygotowani do wejścia w nową, bardziej złożoną rolę moderatora procesu edukacyjnego i pełnienia funkcji mentora ucznia. Badani nauczyciele stwierdzają, że często nie posiadają kompetencji niezbędnych do podejmowania złożonych problemów, z którymi się stykają, i potrzebują wsparcia, aby tę złożoną rolę wypełniać.

W trakcie badań nauczyciele zwrócili również uwagę na fakt, iż coraz częściej odczuwają osamotnienie w zetknięciu z problemami i brak realnego bieżącego wsparcia innych osób (zarówno w samej szkole, jak i poza nią) oraz instytucji i podmiotów w radzeniu sobie z sytuacjami i wyzwaniami, które napotykają w codziennej pracy.

Dokąd zmierzamy?

1. Zarówno w szkole, jak i poza nią nauczyciele mają stały dostęp do osób/specjalistów i instytucji, od których mogą uzyskać realne wsparcie w sytuacjach i problemach, do których rozwiązania nie posiadają odpowiednich kompetencji.
2. Nauczyciele posiadają odpowiednie warunki do podejmowania inicjatyw (uatrakcyjnianie zajęć, aktywizujące metody kształcenia, wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych i programowych itd.) podnoszących jakość kształcenia.
3. Świadomość społeczeństwa na temat znaczenia edukacji w rozwoju człowieka oraz roli nauczyciela jest duża, a autorytet nauczyciela – wysoki.

Jak to osiągnąć?

- a. Zabezpieczenie specjalistycznego wsparcia dla nauczycieli, w szczególności wsparcia psychologicznego i superwizji, poprzez zwiększenie w szkołach liczby specjalistów (w szczególności pedagogów i psychologów) w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych [GOV, JST, IWS, NGO].
- b. Wsparcie nauczycieli/wychowawców w organizacji mediacji rówieśniczych oraz w kształtowaniu u uczniów kompetencji społecznych (np. z zakresu funkcjonowania w grupie) [SZKOŁA, NGO, JST, IWS].
- c. Organizacja pomocy prawnej dla nauczycieli niezbędnej w sytuacjach sporów i konfliktów z rodzicami [SZKOŁA, NGO, JST].
- d. Zapewnienie wychowawcom wsparcia osób profesjonalnie zajmujących się doradztwem edukacyjno-zawodowym [SZKOŁA, JST].
- e. Zapewnienie nauczycielom materialnych warunków, które uatrakcyjnią zajęcia i zagwarantują aktywizację uczniów (wyposażenie pracowni, zakup produktów, surowców do realizacji doświadczeń, eksperymentów, projektów) [SZKOŁA, JST].
- f. Przygotowanie nauczycieli do wprowadzania do szkół innowacji pedagogicznych i premiowanie nauczycieli realizujących innowacje i eksperymenty pedagogiczne [GOV, JST, SZKOŁA, IWS, NGO].
- g. Promowanie pracodawców systemowo współpracujących ze szkołami na poziomie lokalnym, m.in. poprzez organizowanie konkursów, przyznawanie nagród oraz zachęcanie ich do współtworzenia wraz z nauczycielami autorskich programów przedsiębiorczości i doradztwa zawodowego [JST, SZKOŁA, PRAC, NGO].
- h. Upowszechnianie i promowanie współpracy nauczycieli z pracodawcami, organizacjami pożytku publicznego w zakresie inicjatyw uczących przedsiębiorczości poprzez organizowanie wizyt studyjnych, praktyk, spotkań interdyscyplinarnych [JST, SZKOŁA, PRAC, NGO].
- i. Wykorzystywanie istniejących oraz tworzenie nowych instrumentów finansowych promujących aktywność edukacyjną nauczycieli (np. granty, konkursy, szkolny budżet obywatelski i inne) [GOV, JST, SZKOŁA, NGO].
- j. Podejmowanie inicjatyw mających na celu budowanie autorytetu nauczyciela – promowanie wzorców do naśladowania (konkursy), prezentowanie nauczycieli przyjaznych uczniom, podkreślanie roli nauczycieli w tworzeniu świata wartości i postaw uczniów [JST, PRAC, NGO].
- k. Wsparcie nauczyciela w motywowaniu uczniów do nauki poprzez organizowanie wydarzeń takich, jak zapraszanie autorytetów młodzieżowych, prezentowanie przykładów osiągnięć uczniów itd. [SZKOŁA, PRAC, NGO].
- l. Tworzenie małych, kameralnych klas integracyjnych, w których na stałe pracuje nauczyciel wspomagający i – w miarę potrzeb – pomoc nauczyciela [JST, SZKOŁA].

ZAŁĄCZNIK NR 1

Szanowni Państwo,

zapraszamy do udziału w badaniu pt. Kondycja zawodowa pomorskiego nauczyciela realizowanym przez Samorząd Województwa Pomorskiego we współpracy z Uniwersytetem Gdańskim oraz Urzędem Statystycznym w Gdańsku.

Celem badania jest określenie kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela w relacji z wyzwaniami współczesnej edukacji.

Pragniemy zapewnić, że informacje uzyskane w ramach ankiety traktowane będą jako poufne. Zostaną opracowane jedynie w formie zbiorczych zestawień statystycznych, a uzyskane wyniki będą stanowić podstawę do wypracowania praktycznych rekomendacji w zakresie wsparcia nauczycieli.

Zespół badawczy

Metryczka

<p>M1. Płeć: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kobieta ☐ mężczyzna 	<p>M2. Pani/Pana stopień awansu zawodowego: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauczyciel stażysta ☐ nauczyciel kontraktowy ☐ nauczyciel mianowany ☐ nauczyciel dyplomowany
<p>M3. Staż pracy w zawodzie nauczyciela: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ poniżej 3 lat ☐ 3-5 lat ☐ 6-10 lat ☐ 11-20 lat ☐ 21-30 lat ☐ powyżej 30 lat 	<p>M4. Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej ☐ nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących ☐ nauczyciel przedmiotów zawodowych ☐ nauczyciel świetlicy ☐ nauczyciel bibliotekarz ☐ pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta

K1. Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i>	K2. Czy jest Pani/Pan zadowolony/a z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje? (jeśli pracuje Pani/Pan w więcej niż jednej szkole, proszę odnieść się do tej, w której wypełnia Pani/Pan ankietę) <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i>
☐ zdecydowanie tak ☐ raczej tak ☐ trudno powiedzieć ☐ raczej nie ☐ zdecydowanie nie	☐ zdecydowanie tak ☐ raczej tak ☐ trudno powiedzieć ☐ raczej nie ☐ zdecydowanie nie

K3. Jak ocenia Pani/Pan zaangażowanie w pracę nauczycieli z Pani/Pana szkoły? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i>	K4. Z którymi z poniższych modeli nauczyciela utożsamia się Pani/Pan? <i>Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi.</i>
☐ wszyscy się angażują ☐ większość się angażuje ☐ połowa się angażuje ☐ mniejszość się angażuje ☐ pojedyncze osoby się angażują ☐ trudno ocenić	☐ nauczyciel dostosowujący zakres przekazywanej wiedzy, aby była ona dostępna dla wszystkich uczniów w klasie ☐ nauczyciel dbający o stworzenie odpowiednich relacji i atmosfery sprzyjającej uczeniu się ☐ przewodnik pomagający znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce ☐ inspirator, z którym można prowadzić dialog i swobodnie dyskutować ☐ nauczyciel przekazujący uczniom jak największy zakres wiedzy ☐ osoba, która okazuje gotowość do uczenia się wraz z uczniem nowych treści ☐ żaden z powyższych ☐ inny (proszę podać, jaki?) ....

K5. W jakim stopniu zgadza się Pani/Pan ze stwierdzeniami dotyczącymi wyzwań współczesnej edukacji? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym stwierdzeniu.</i>	zdecydowanie się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowanie się zgadzam
szkoła powinna przygotować ucznia, aby potrafił dostosowywać się do zmieniającego się rynku pracy					
1. rolę nauczyciela powinno być przygotowanie uczniów do bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych					
2. szkoła powinna kształcić umiejętności praktyczne, a w mniejszym stopniu przekazywać wiedzę					
3. współczesna szkoła powinna być miejscem współpracy pomiędzy nauczycielami, rodzicami i uczniami					
4. nauczyciele powinni przygotować uczniów do krytycznego podejścia do informacji					

5. nauczyciele powinni być otwarci na wiedzę przekazywaną przez uczniów					
6. wspólnie powinno się stosować takie same metody nauczania wobec wszystkich uczniów					
7. nauczanie nie powinno być zamknięte w murach szkoły (współpraca z pracodawcami, instytucjami, uczelniami, organizacjami)					
8. nauczyciel powinien umieć reagować, gdy uczeń ma problemy psychologiczne					
9. szkoła powinna rozwijać kompetencje społeczne, w tym obywatelskie					
K6. Czy czuje się Pani/Pan przygotowany do: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym sformułowaniu.</i>	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. wykorzystywania nowych technologii na zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez siebie					
2. pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych					
3. rozwiązywania problemów wychowawczych uczniów					
4. przekazywania aktualnej wiedzy z nauczanego przedmiotu					
5. doradzania uczniom w wyborze dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej					
6. kształtowania kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów					
7. efektywnej realizacji treści przedmiotowych					
8. rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się					
9. partnerskiego włączenia uczniów i rodziców w proces edukacyjny					
K7. Jak ważna jest dla Pani/Pana realizacja niżej wymienionych celów w pracy z uczniami? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym sformułowaniu.</i>	zdecydowanie nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	zdecydowanie ważna
1. realizacja podstawy programowej					
2. przygotowanie uczniów do egzaminów zewnętrznych					
3. budowanie postaw moralnych i etycznych					
4. kształtowanie kompetencji społecznych uczniów					

5. rozwijanie u uczniów kreatywnego myślenia					
6. kształtowanie dojrzałości psychicznej (w tym odpowiedzialności)					
7. przygotowanie uczniów do samodzielnego uczenia się					
8. uczenie zdrowego stylu życia					
9. przygotowanie uczniów do pokonywania życiowych trudności					
10. zapewnienie uczniom opieki w szkole					
11. rozbudzenie zainteresowania nauczaniem przedmiotem					
12. kształtowanie umiejętności współpracy i rozwiązywania konfliktów w grupie					
13. uczenie ucznia krytycznego myślenia i wyrażania swoich poglądów					
14. odkrywanie talentów i predyspozycji uczniów					
15. rozbudzenie u uczniów pasji i zainteresowań					
16. inne cele (proszę podać, jakie?)					

K8. Jak często wykorzystuje Pani/Pan poniższe działania w swojej pracy z uczniami? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym działaniu.	nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć
1. pozyskiwanie informacji zwrotnych od uczniów					
2. praca w grupach					
3. uczenie się od swoich uczniów					
4. metoda projektów					
5. metody aktywizujące					
6. działania w terenie (np. eksperymenty, badania, obserwacje)					
7. praca na mocnych stronach ucznia					
8. zapraszanie ekspertów na zajęcia edukacyjne					
9. uczniowska samoocena					
10. ocena koleżeńska uczniów					
11. wzajemne uczenie się uczniów we współpracy podczas zajęć edukacyjnych					
12. inne działania (proszę podać, jakie?)					

W1. Jak często współpracuje Pani/Pan z innymi nauczycielami w następujących obszarach? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym obszarze.</i>	nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć
1. rozmowy na temat postępów uczniów					
2. organizacja wspólnych wycieczek poza szkołę					
3. realizacja projektów edukacyjnych					
4. rozwiązywanie problemów wychowawczych					
5. wymiana autorskich pomocy dydaktycznych					
6. tworzenie banków pomysłów, scenariuszy zajęć					
7. inne tematy (<i>proszę podać, jakie?</i>)					

W2. Jak często współpracuje Pani/Pan z innymi nauczycielami w następujących formach? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdej formie.</i>	nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć
1. wzajemna wymiana pomysłów i doświadczeń					
2. obserwowanie zajęć edukacyjnych prowadzonych przez innych nauczycieli					
3. praca w zespołach (przedmiotowych i innych)					
4. dzielenie się wypracowanymi materiałami dydaktycznymi					
5. realizacja projektów na rzecz społeczności lokalnej					
6. inne formy (<i>proszę podać, jakie?</i>)					

W3. Na ile zgadza się Pani/Pan ze stwierdzeniami dotyczącymi atmosfery wśród nauczycieli w Pani/Pana szkole? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym stwierdzeniu.</i>	zdecydowanie się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowanie się zgadzam
1. dyrektor dba o dobrą atmosferę panującą w szkole					
2. nauczyciele rozmawiają o uczniach w sposób przyjazny					
3. przerwy wolę spędzać raczej w sali lekcyjnej niż w pokoju nauczycielskim					
4. nauczyciele wymieniają się doświadczeniami					
5. nauczyciele wspierają się nawzajem w trudnych chwilach					

6. nauczyciele cieszą się z sukcesów swoich koleżanek i kolegów					
7. nauczyciele są nieprzychylni osobom otwartym na wprowadzanie innowacji					
8. nauczyciele inspirują się nawzajem pomysłami na pracę z uczniem					
9. nauczyciele realizują swoje autorskie pomysły					
10. nauczyciele wspólnie poszukują rozwiązań dla podnoszenia jakości pracy szkoły					

W4. Jak często współpracuje Pani/Pan z dyrektorem w poniższych obszarach? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym obszarze.	nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć
1. rozmawiamy o postępach moich uczniów					
2. konsultujemy przebieg procesu dydaktycznego uczniów					
3. konsultujemy kwestie wychowawcze uczniów					
4. wspólnie ustalamy zakres moich obowiązków					
5. rozmawiamy o moim rozwoju zawodowym					
6. konsultujemy koncepcję rozwoju szkoły					
7. konsultujemy moje bieżące potrzeby w zakresie warsztatu pracy					

W5. Które z poniższych działań stosuje dyrektor w Pani/Pana szkole w celu motywowania nauczycieli do efektywnej pracy? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź. Można zaznaczyć więcej niż jedno działanie.

- jasno formułuje swoje oczekiwania wobec nauczycieli
- stosuje jasne kryteria Nagrody Dyrektora
- występuje o nagrody i odznaczenia dla nauczycieli
- zachęca do dokształcania się w ramach kursów i szkoleń oraz studiów podyplomowych
- zachęca do uczestnictwa w spotkaniach sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli
- organizuje szkolenia rady pedagogicznej, uwzględniając potrzeby nauczycieli
- sprawiedliwie ocenia pracę nauczycieli
- wypracowuje z nauczycielami plan doskonalenia zawodowego
- promuje twórczych nauczycieli
- wspiera nauczycieli w trudnych sytuacjach
- współpracuje z instytucjami, które wspomagają pracę nauczycieli
- nie podejmuje żadnych działań motywujących
- stosuje inne działania motywujące (proszę podać, jakie?) .....

W6. Jakich obszarów dotyczy Pani/Pana współpraca z rodzicami? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź. Można zaznaczyć więcej niż jeden obszar.</i>	W7. Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z bieżącej współpracy z rodzicami uczniów? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ☐ problemy z nauką uczniów ☐ problemy z zachowaniem uczniów ☐ rozwój uczniów (społeczny, emocjonalny, duchowy, fizyczny) ☐ wspólne projekty realizowane na terenie szkoły ☐ organizacja imprez (wycieczki, dyskoteki itp.) ☐ pomoc materialna dla szkoły ☐ pomoc materialna dla uczniów ☐ szkolenia dla rodziców ☐ nie podejmuję żadnej współpracy (omiń pytanie W7) ☐ inne obszary współpracy (<i>proszę podać, jakie?</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ zdecydowanie tak ☐ raczej tak ☐ trudno powiedzieć ☐ raczej nie ☐ zdecydowanie nie

W8. Jak wielu rodziców Pani/Pana zdaniem: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym stwierdzeniu.</i>	żaden	jeden lub kilku	połowa	większość lub wszyscy	trudno powiedzieć
1. nadmiernie ingeruje w Pani/Pana pracę					
2. ma zbyt wysokie oczekiwania wobec swoich dzieci					
3. przerzuca odpowiedzialność za wychowanie swoich dzieci na szkołę					
4. przejawia roszczeniową postawę wobec środowiska szkolnego					
5. ma bezkrytyczny stosunek wobec swoich dzieci					
6. interesuje się postępami w nauce swoich dzieci					
7. angażuje się w bieżące życie szkoły (np. organizacja wycieczek, imprez szkolnych)					
8. podważa Pani/Pana kompetencje					
9. włącza się w realizację programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły					
W9. Czy Pani/Pana zdaniem poniższe cechy nauczycieli wpływają na to, że uczniowie ich lubią? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym określeniu.</i>	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. są wymagający					
2. potrafią utrzymać dyscyplinę					
3. lubią uczniów					
4. potrafią zainteresować swoim przedmiotem					
5. mają dobre relacje z uczniami					
6. dobrze przygotowują uczniów do egzaminu					

7. dbają o pozytywną atmosferę podczas zajęć edukacyjnych					
8. sprawiedliwie oceniają uczniów					
9. potrafią wysłuchać uczniów					
10. mają czas dla uczniów					
11. motywują uczniów do nauki					
12. dbają o bezpieczeństwo uczniów					
13. swoim zachowaniem dają przykład, jak postępować					
14. inne cechy (proszę podać, jakie?).....					

W10. Czy czuje się Pani/Pan lubiana/y przez swoich uczniów?

Proszę zaznaczyć **właściwą** odpowiedź.

- zdecydowanie nie
- raczej nie
- trudno powiedzieć
- raczej tak
- zdecydowanie tak

W11. Czy w bieżącym roku szkolnym konsultowała/konsultował Pani/Pan z uczniami: Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym sformułowaniu.	tak	nie	nie dotyczy
1. zasady sprawdzania wiedzy (np. forma, zakres materiału, terminy)			
2. formy pracy na lekcji (np. praca w grupach)			
3. oceny z zachowania			
4. oceny z przedmiotu			
5. planowanie imprez klasowych			
6. zasady obowiązujące w klasie (kontrakt klasyowy)			
7. zasady realizacji projektów edukacyjnych			

W12. Jak często komunikuje się Pani/Pan z uczniami w następujących formach: Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdej formie.	nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć
bezpośrednie rozmowy po lekcjach					
komunikacja on-line (np. e-mail, Facebook)					
rozmowy przez telefon					

S1. Co sprawia Pani/Panu największe trudności w wykonywaniu zawodu?

Proszę zaznaczyć **właściwą** odpowiedź. Można zaznaczyć **maksymalnie 3** odpowiedzi.

- realizacja zapisów podstawy programowej
- zbyt duża liczba uczniów w klasie
- mała liczba godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu
- bierna postawa uczniów w stosunku do nauki
- brak współpracy ze strony rodziców uczniów
- obecność w klasie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych
- niewystarczająca liczba pomocy dydaktycznych
- nadmiar obowiązków zawodowych
- często wprowadzane zmiany w systemie oświaty i prawie oświatowym
- niewystarczająca wiedza psychologiczna
- brak wystarczających umiejętności w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii
- nic nie sprawia mi trudności w wykonywaniu zawodu
- inne trudności (proszę podać, jakie?) .....

S2. Czy poniższe czynniki ograniczają Pani/Pana autonomię w pracy na stanowisku nauczyciela? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym czynniku.	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. ingerencja rodziców uczniów					
2. organizacja pracy szkoły					
3. brak współpracy ze strony innych nauczycieli					
4. brak zaangażowania uczniów					
5. postawa kierownictwa szkoły					
6. zmieniające się podstawy programowe					
7. ograniczone środki finansowe na wyposażenie pracowni i sal lekcyjnych					
8. narzucony wybór podręcznika					
9. nadmiar dokumentacji					
10. inne czynniki (proszę podać, jakie?)					

S3. Czy czuje się Pani/Pan autonomicznie w poniższych obszarach? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym obszarze.	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. wybór podręcznika, z którego korzystam					
2. dobór metod nauczania					
3. określanie form oceniania					
4. dobór treści zajęć pozalekcyjnych					
5. dobór obszarów doskonalenia zawodowego					
6. dobór form realizacji zajęć poza szkołą					

7. aranżacja przestrzeni sali (np. ustawienie ławek)					
8. indywidualizowanie pracy z uczniem					
9. dobór wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych					
10. inne obszary (proszę podać, jakie?)					

S4. Jak często stosuje Pani/Pan poniższe działania? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym działaniu.	nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć
1. organizuję zajęcia pozalekcyjne dla uczniów					
2. proponuję uczniom udział w konkursach					
3. zachęcam uczniów do wspólnych wycieczek					
4. proponuję uczniom wspólne zaangażowanie w wolontariat					
5. organizuję koleżeńską samopomoc (np. w nauce)					
6. prowadzę dyskusje z uczniami na temat przyszłości, wyborów kierunku nauki					
7. wspólnie z uczniami dzielimy się swoimi pasjami					
8. zapraszam na zajęcia edukacyjne interesujące osoby					
9. daję uczniom przestrzeń do aktywności					

S5. Czy zgadza się Pani/Pan z poniższymi stwierdzeniami? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym stwierdzeniu.	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. uczniowie chętnie zgłaszają mi swoje pomysły na lekcje					
2. po lekcji przeprowadzam krótką ewaluację zajęć					
3. moi uczniowie wiedzą, czego się nauczyli na danej lekcji					
4. uczniowie samodzielnie identyfikują problemy i proponują ich rozwiązania					
5. lubię otrzymywać informacje zwrotne od uczniów					
6. informacją zwrotną na temat jakości mojej pracy są wyniki testów/klasówek moich uczniów					
7. zawsze staram się przekazywać informacje w sposób zrozumiały dla uczniów					

S6. Które z poniższych czynników mają istotne znaczenie w procesie uczenia się ucznia?

Proszę zaznaczyć **właściwą** odpowiedź. Można wskazać **maksymalnie 5** czynników.

- zaangażowanie i czas, jaki uczeń poświęca na naukę
- uzdolnienia ucznia
- oczekiwania i postawy rodziców ucznia
- zmiana nauczyciela prowadzącego przedmiot w trakcie cyklu edukacyjnego
- status społeczno-ekonomiczny rodziny ucznia (środowisko, w którym żyje uczeń)
- atmosfera w klasie
- absencja nauczycieli
- stosowane przez nauczycieli metody i materiały do pracy dydaktyczno-wychowawczej
- pomoc kolegów/koleżanek
- zaangażowanie i wsparcie nauczycieli
- poczucie własnej wartości ucznia
- otwartość i zaufanie nauczycieli do uczniów

R1. Czy poniższe czynniki motywują Panią/Pana do rozwoju zawodowego? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym czynniku.	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. awans zawodowy					
2. potrzeby uczniów					
3. własne zainteresowania					
4. postępujący rozwój wiedzy					
5. zmieniający się świat					
6. konieczność dostosowania do zmian w systemie oświaty					
7. bezpieczeństwo zatrudnienia					
8. atmosfera w pracy					
9. kwestie finansowe (np. wzrost wynagrodzenia, dofinansowanie do szkoleń)					
10. inne obszary (proszę podać, jakie?)					

R2. Czy odczuwa Pani/Pan potrzebę doskonalenia zawodowego w wymienionych obszarach? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym obszarze.	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. wdrożenie podstawy programowej					
2. umiejętność tworzenia i/lub doboru programu nauczania					
3. aktualizacja wiedzy z zakresu nauczanego przedmiotu					
4. kompetencje metodyczne w zakresie nauczanego przedmiotu					
5. ocenianie uczniów					
6. wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii					

7. praca z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych					
8. rozwój kompetencji psychologicznych					
9. zarządzanie klasą					
10. współpraca z rodzicami/opiekunami uczniów					
11. strategie uczenia się					
12. współpraca ze społecznością lokalną					
13. doradztwo edukacyjno-zawodowe					
14. umiejętność pracy projektowej					
15. skuteczna komunikacja					
16. nauczanie dzieci z doświadczeniem migracji					
17. inne obszary doskonalenia (proszę podać, jakie?)					

R3. Czy poniższe formy doskonalenia uważa Pani/Pan za użyteczne? Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdej formie doskonalenia.	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. szkolenia stacjonarne (np. przedmiotowe albo z zakresu metodyki)					
2. konferencje, na których prezentowane są nowe trendy z zakresu edukacji					
3. seminaria z możliwością wymiany doświadczeń zawodowych					
4. nauczycielskie sieci współpracy i samokształcenia					
5. uczestnictwo w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu					
6. formy umożliwiające uzyskanie nowych/dodatkových kwalifikacji zawodowych (np. studia podyplomowe, kursy nadające uprawnienia)					
7. wizyty studyjne w innych szkołach					
8. wizyty studyjne w firmach, instytucjach publicznych, organizacjach pozarządowych					
9. warsztaty w szkole służące wymianie doświadczeń w obrębie grona pedagogicznego					
10. samodoskonalenie (np. czytanie literatury fachowej)					
11. krytyczna analiza własnego warsztatu pracy					
12. szkolenia on-line (np. webinaria)					
13. inne formy (proszę podać, jakie?)					

Załącznik nr 1

R4. Czy poniższe czynniki ograniczają korzystanie przez Panią/Pana z doskonalenia zawodowego? <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym czynniku.</i>	zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak
1. brak środków finansowych					
2. brak odpowiedniej oferty doskonalenia zawodowego					
3. brak czasu ze względu na obowiązki rodzinne					
4. brak czasu ze względu na obciążenie pracą					
5. brak wsparcia ze strony dyrektora					
6. brak informacji o możliwościach doskonalenia zawodowego					
7. problem z dojazdem do miejsc, w których odbywają się szkolenia					
8. inne czynniki (<i>proszę podać, jakie?</i>)					

R5. Czy jest Pani/Pan członkiem sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli?

Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź.

- tak, jestem członkiem jednej sieci
- tak, jestem członkiem więcej niż jednej sieci
- nie, nie jestem członkiem żadnej sieci
- nie, ale chciałabym/chciałbym uczestniczyć w działaniach wybranej sieci

Bardzo dziękujemy za czas poświęcony na wypełnienie ankiety!

ZAŁĄCZNIK NR 2

Droga Uczennico / Drogi Uczniu,
chcielibyśmy poznać Twoją opinię na temat szkolnej atmosfery uczenia się oraz relacji z nauczycielami i ich wpływu na Twoje osiągnięcia i Twój rozwój. Ankieta jest anonimowa, prosimy, abyś ją wypełniła/wypełnił samodzielnie, zgodnie z własnymi odczuciami.
Zespół badawczy

I. Czy uważasz, że Twoi nauczyciele: <i>Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym sformułowaniu.</i>	wszyscy lub więk- szość	połowa	nieliczni lub jeden	żaden	trudno powiedzieć
1. w sposób jasny i zrozumiały przekazują wiadomości					
2. oceniają uczniów systematycznie					
3. rozumieją, gdy uczniowie mają słabszy dzień					
4. informują uczniów o ich postępach					
5. mówią uczniom, w jaki sposób mogą nadrobić zaległości, gdy nie było ich w szkole					
6. biorą pod uwagę indywidualne możliwości uczniów					
7. mają ulubionych uczniów, których lepiej oceniają					
8. rozbudzają w uczniach zainteresowania					
9. prowadzą lekcje w ciekawy i urozmaicony sposób					
10. zachęcają uczniów do rozwijania swoich talentów					
11. pozwalają uczniom na wyrażanie własnego zdania					
12. dają uczniom wskazówki, które pomagają im się uczyć					
II. Ile czasu dziennie średnio poświęcasz na naukę w domu (odrabianie prac domowych, przygotowanie się do sprawdzianów itp.)? Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź.	III. Czy otrzymujesz pomoc w zadaniach domowych i nauce? Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź.				
☐ w ogóle ☐ mniej niż godzinę ☐ od 1 do 2 godzin ☐ od 2 do 3 godzin ☐ ponad 3 godziny ☐ trudno powiedzieć	☐ tak, pomaga mi mój nauczyciel po lekcjach ☐ tak, pomagają mi rodzice lub inni bliscy ☐ tak, pomagają mi koledzy/koleżanki ☐ tak, korzystam z korepetycji/kursów ☐ nie otrzymuję pomocy, chociaż jej potrzebuję ☐ nie potrzebuję pomocy				
IV. Czy lubisz swoich nauczycieli? Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź. Możesz zaznaczyć tylko jedną odpowiedź.	V. Czy w Twojej szkole jest nauczyciel, który jest dla Ciebie wzorem do naśladowania? Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź.				
☐ tak, lubię wszystkich lub większość moich nauczycieli ☐ tak, lubię połowę moich nauczycieli ☐ tak, lubię niewielu lub tylko jednego nauczyciela ☐ nie lubię żadnego z moich nauczycieli ☐ trudno powiedzieć	☐ tak, jest kilku takich nauczycieli ☐ tak, jest jeden taki nauczyciel ☐ nie ma takiego nauczyciela ☐ trudno powiedzieć				

VI. Które z wymienionych cech nauczyciela sprawiają, że go lubisz? <i>Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdym określeniu.</i>	zdecydowanie się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowanie się zgadzam
1. jest wymagający					
2. potrafi utrzymać dyscyplinę					
3. lubi uczniów					
4. potrafi zainteresować swoim przedmiotem					
5. ma dobre relacje z uczniami					
6. dobrze przygotowuje uczniów do egzaminu					
7. dba o pozytywną atmosferę podczas lekcji					
8. sprawiedliwie ocenia uczniów					
9. potrafi wysłuchać uczniów					
10. ma czas dla uczniów					
11. motywuje uczniów do nauki					
12. dba o bezpieczeństwo uczniów					
13. swoim zachowaniem daje przykład, jak postępować					
14. inne cechy (<i>proszę podać, jakie?</i>)					
.....					

VII. Jak często korzystasz z pomocy nauczyciela w poniższych formach? <i>Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź przy każdej formie.</i>	raz w miesiącu	częściej niż raz w semestrze	raz w semestrze	raz w roku	nigdy
1. nauczyciel tłumaczy mi niezrozumiałe zagadnienia podczas lekcji					
2. korzystam z indywidualnych konsultacji po lekcjach					
3. spotykamy się z nauczycielem w grupie po lekcjach					
4. kontaktuję się za pośrednictwem Internetu (np. dziennik elektroniczny, platforma edukacyjna, e-mail, Messenger, grupa na portalu społecznościowym, czat)					
5. kontaktuję się telefonicznie					

VIII. Czy nauczyciele w Twojej szkole pomagają uczniom w nauce? <i>Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i>	IX. Czy w Twojej szkole jest nauczyciel, do którego możesz zwrócić się z problemami osobistymi? <i>Proszę, zaznaczyć właściwą odpowiedź.</i>
☐ tak, wszyscy lub większość nauczycieli pomaga uczniom w nauce ☐ tak, połowa nauczycieli oferuje uczniom pomoc w nauce ☐ nieliczni lub jeden nauczyciel pomaga uczniom w nauce ☐ nie ma takich nauczycieli w mojej szkole ☐ trudno powiedzieć	☐ nie znam takiego nauczyciela ☐ tak, jest jeden taki nauczyciel ☐ tak, jest kilku takich nauczycieli ☐ tak, do większości nauczycieli ☐ trudno powiedzieć

Które z poniższych czynników, według Ciebie, wpływają na Twoje osiągnięcia w nauce?

Proszę, zaznacz **właściwą** odpowiedź. Możesz zaznaczyć maksymalnie **5 czynników**.

- zaangażowanie i czas jaki poświęcam na naukę
- moje uzdolnienia
- oczekiwania i postawy moich rodziców
- zmiana nauczyciela prowadzącego przedmiot w trakcie cyklu edukacyjnego
- status społeczno-ekonomiczny mojej rodziny (środowisko, w którym żyję)
- atmosfera w klasie
- absencja nauczycieli
- stosowane przez nauczycieli metody i materiały do pracy dydaktyczno-wychowawczej
- pomoc kolegów/koleżanek
- zaangażowanie i wsparcie nauczycieli
- poczucie własnej wartości
- otwartość i zaufanie nauczycieli do mnie

<p>Twój wiek (liczba skończonych lat): Proszę, zaznacz właściwą odpowiedź.</p> <p>Skala rozwijana od 11 do 21</p>	<p>Płeć: Proszę, zaznacz właściwą odpowiedź.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kobieta ☐ mężczyzna 	<p>Klasa, do której uczęszczasz: Proszę, zaznacz właściwą odpowiedź.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ VI szkoła podstawowa ☐ VII szkoła podstawowa ☐ II gimnazjum ☐ III gimnazjum ☐ I liceum/technikum/ szkoła branżowa ☐ II liceum/technikum/zasadnicza szkoła zawodowa ☐ III liceum/technikum/zasadnicza szkoła zawodowa ☐ IV technikum
---	---	---

Bardzo dziękujemy za czas poświęcony na wypełnienie ankiety!

ZAŁĄCZNIK NR 3

Szanowni Państwo,

zapraszamy do udziału w badaniu pt. Kondycja zawodowa pomorskiego nauczyciela realizowanym przez Samorząd Województwa Pomorskiego we współpracy z Uniwersytetem Gdańskim oraz Urzędem Statystycznym w Gdańsku.

Celem badania jest określenie kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela w relacji z wyzwaniami współczesnej edukacji. Ankieta jest anonimowa, prosimy o udzielenie odpowiedzi na wszystkie pytania zamieszczone w ankiecie.

Zespół badawczy

W której klasie uczy się Pani/Pana dziecko? Proszę zaznaczyć X we właściwym polu.					
klasy I-III SP	klasy IV-VII SP	klasy gimnazjalne	klasy I-III LO	klasy I-IV technikum	klasy I-III ZSZ lub szkoła branżowa

I. Jak wielu nauczycieli Pani/Pana dziecka: Proszę zaznaczyć X we właściwym polu przy każdej odpowiedzi.	większość lub wszyscy	połowa	jeden lub kilku	żaden	trudno powiedzieć
1. w sposób jasny i zrozumiały przekazuje uczniom wiedzę					
2. ocenia uczniów w sposób systematyczny					
3. jest wyrozumiały w stosunku do swoich uczniów					
4. potrafi zainteresować uczniów nauczaniem przedmiotem					
5. informuje uczniów o tym, co umieją i potrafią					
6. informuje uczniów o tym, czego powinni się nauczyć					
7. dba o samopoczucie uczniów podczas lekcji					
8. rozbudza w uczniach ciekawość świata					
9. dostosowuje pracę na lekcji do indywidualnych możliwości uczniów (np. ucznia zdolnego lub z trudnościami w uczeniu się)					
10. ocenia uczniów w sposób obiektywny (nie wyróżnia uczniów)					
11. poświęca czas po lekcji na tłumaczenie uczniom niezrozumiałych treści (jeśli uczeń poprosi)					
12. informuje rodziców o postępach w nauce ich dziecka					
13. zadaje prace domowe, z którymi uczniowie sobie nie radzą					
14. prowadzi lekcje w sposób atrakcyjny					
15. chwali swoich uczniów za postępy					

II. W jakim stopniu poniższe cechy nauczyciela decydują o tym, czy darzy go Pani/Pan szacunkiem? Proszę zaznaczyć X we właściwym polu przy każdej odpowiedzi.	w bardzo dużym stopniu	w dużym stopniu	w nie- wielkim stopniu	w ogóle nie decy- dują	trudno powiedzieć
1. jest wymagający					
2. potrafi utrzymać dyscyplinę					
3. lubi uczniów					
4. potrafi zainteresować swoim przedmiotem					
5. ma dobre relacje z uczniami					

6. dobrze przygotowuje uczniów do egzaminu					
7. dba o pozytywną atmosferę podczas lekcji					
8. sprawiedliwie ocenia uczniów					
9. potrafi wysłuchać uczniów					
10. ma czas dla uczniów					
11. motywuje uczniów do nauki					
12. dba o bezpieczeństwo uczniów					
13. swoim zachowaniem daje przykład, jak postępować					
14. inne cechy (proszę podać, jakie?).....					

III. Czy darzy Pani/Pan szacunkiem nauczycieli swojego dziecka? Proszę wybrać jedną odpowiedź i zaznaczyć X.

- tak, szanuję wszystkich lub większość nauczycieli mojego dziecka
- tak, darzę szacunkiem połowę nauczycieli mojego dziecka
- tak, darzę szacunkiem kilku lub jednego nauczyciela mojego dziecka
- nie darzę szacunkiem żadnego nauczyciela mojego dziecka
- trudno powiedzieć

IV. Ile czasu dziennie Pani/Pana dziecko poświęca średnio na naukę w domu (prace domowe, przygotowanie się do sprawdzianów itp.)? Proszę wybrać <u>jedną</u> odpowiedź i zaznaczyć X.	V. Jak często musi Pani/Pan (lub inna osoba) tłumaczyć dziecku zagadnienia realizowane na lekcjach? Proszę wybrać <u>jedną</u> odpowiedź i zaznaczyć X.				
☐ w ogóle ☐ mniej niż godzinę ☐ od 1 do 2 godzin ☐ od 2 do 3 godzin ☐ ponad 3 godziny ☐ trudno powiedzieć	☐ nigdy ☐ rzadko ☐ dość często ☐ bardzo często ☐ trudno powiedzieć				
VI. Na ile zgadza się Pani/Pan z następującymi stwierdzeniami na temat wychowawcy swojego dziecka? Proszę zaznaczyć X we <u>właściwym</u> polu przy <u>każdej</u> odpowiedzi.	zdecydowanie się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowanie się zgadzam
1. wychowawca dobrze współpracuje z nauczycielami mojego dziecka					
2. wychowawca przekazuje mi pełną wiedzę na temat mojego dziecka (jego mocnych i słabych stron)					
3. wychowawca dba o budowanie zgranego zespołu klasowego					
4. wychowawca troszczy się o moje dziecko i jego uczucia					
5. wychowawca kontaktuje się ze mną tylko w przypadku problemów mojego dziecka					
6. wychowawca w ogóle nie kontaktuje się ze mną w sprawach dotyczących mojego dziecka					
7. wychowawca jest osobą, do której moje dziecko zwraca się z problemami					
8. wychowawca angażuje się w rozwiązywanie problemów mojego dziecka					
9. wychowawca pomaga mojemu dziecku w dokonywaniu wyborów edukacyjnych (np. wybór szkoły)					

VII. Czy uważa Pani/Pan, że nauczyciele współpracują z rodzicami? <i>Proszę wybrać jedną odpowiedź i zaznaczyć X.</i>	VIII. W jakich kwestiach nauczyciele Pani/Pana dziecka najczęściej kontaktują się z Panią/Panem? <i>Proszę wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi i zaznaczyć je X.</i>
☐ tak, większość nauczycieli współpracuje z rodzicami ☐ tak, połowa nauczycieli współpracuje z rodzicami ☐ tak, tylko nieliczni nauczyciele współpracują z rodzicami ☐ nie, nauczyciele mojego dziecka nie wykazują woli współpracy z rodzicami ☐ nie mam potrzeby współpracy z nauczycielami ☐ trudno powiedzieć	☐ problemy z nauką mojego dziecka ☐ problemy z zachowaniem mojego dziecka ☐ rozwój mojego dziecka (społeczny, emocjonalny, duchowy, fizyczny) ☐ wspólne projekty realizowane na terenie szkoły ☐ organizacja imprez (wycieczki, dyskoteki itp.) ☐ pomoc materialna dla szkoły ☐ pomoc materialna dla uczniów / mojego dziecka ☐ szkolenia dla rodziców ☐ w ogóle się nie kontaktują ☐ inne obszary (<i>proszę podać, jakie?</i>).....

IX. Jak wielu spośród nauczycieli Pani/Pana dziecka: <i>Proszę zaznaczyć X we właściwym polu przy każdej odpowiedzi.</i>	wszyscy lub większość	połowa	jeden lub kilku	żaden	trudno powiedzieć
1. kształtuje postawy moralne i społeczne					
2. rozwija kreatywne myślenie					
3. pomaga w podejmowaniu decyzji co do przyszłości dziecka					
4. przygotowuje do samodzielnego uczenia się					
5. przygotowuje do pokonywania życiowych trudności					
6. odkrywa talenty i predyspozycje dziecka					
7. kształtuje umiejętność współpracy w grupie					
8. uczy, jak rozwiązywać konflikty					
9. zachęca do krytycznego myślenia					
10. zachęca do wyrażania poglądów i zadawania pytań					

X. Które z poniższych czynników Pani/Pana zdaniem wpływają na osiągnięcia w nauce Pani/Pana dziecka?
*Proszę wskazać **maksymalnie 5** czynników i zaznaczyć je X.*

- zaangażowanie i czas jaki moje dziecko poświęca na naukę
- uzdolnienia mojego dziecka
- oczekiwania i postawy rodziców
- zmiana nauczyciela prowadzącego przedmiot w trakcie cyklu edukacyjnego
- status społeczno-ekonomiczny rodziny (środowisko, w którym żyje moje dziecko)
- atmosfera w klasie
- absencja nauczycieli
- stosowane przez nauczycieli metody i materiały do pracy dydaktyczno-wychowawczej
- pomoc kolegów/koleżanek
- zaangażowanie i wsparcie nauczycieli
- poczucie własnej wartości mojego dziecka
- otwartość i zaufanie nauczycieli do mojego dziecka

Bardzo dziękujemy za czas poświęcony na wypełnienie ankiety!

ZAŁĄCZNIK NR 4

Scenariusz dla wywiadów indywidualnych i grupowych z nauczycielami

Badanie, w którym bierze Pani/Pan udział, nosi nazwę Kondycja zawodowa pomorskiego nauczyciela i prowadzone jest przez Samorząd Województwa Pomorskiego oraz Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego i Urząd Statystyczny w Gdańsku. Celem badania jest określenie kondycji pomorskiego nauczyciela w relacji z wyzwaniami współczesnej edukacji w kontekście zapewnienia uczniom pomorskich szkół optymalnego rozwoju. Badanie prowadzone jest wśród nauczycieli, rodziców oraz uczniów w wieku 12-19 lat z wytypowanych szkół w województwie pomorskim.

Badanie jest całkowicie **anonimowe i dobrowolne**, dlatego podczas badania nie będzie Pani/Pan proszona/proszony o podanie swojego imienia i nazwiska czy adresu zamieszkania. Zebrane dane mają charakter poufny, a uzyskane wyniki stanowiąc będą podstawę do wypracowania praktycznych rekomendacji w zakresie wsparcia nauczycieli oraz ich doskonalenia zawodowego, a także zidentyfikowania obszarów, w których niezbędne jest podjęcie działań w celu zapewnienia uczniom pomorskich szkół optymalnego rozwoju. Jako takie zaprezentowane one zostaną w końcowym raporcie przygotowanym do końca października 2018 roku. W każdym momencie trwania wywiadu możecie Państwo podjąć decyzję o rezygnacji z uczestnictwa bez żadnych konsekwencji.

Dyspozycje dla osoby prowadzącej wywiad

Ważnym elementem badania jest kontekst, wokół którego stawiamy pytania, tj. kondycji pomorskiego nauczyciela w relacji z wyzwaniami współczesnej edukacji w kontekście zapewnienia uczniom pomorskich szkół optymalnego rozwoju. Zadając pytanie, prowadzący wywiad powinien w taki sposób kierować rozmowę, aby poszczególne pytania odnosiły się do głównego kontekstu – wyzwań współczesnej edukacji.

Pytania główne	Pytania pogłębiające	Obszary tematyczne, do których rozmówca musi się odnieść w trakcie wywiadu
1. Jak zmienia się współcześnie praca nauczyciela?	1. W jaki sposób wyzwania stawiane współczesnej edukacji wpływają na pracę nauczycieli? Co zmienia się w pracy nauczyciela pod wpływem tych zmian? Co przeszkadza nauczycielom w tym, aby mogli sprostać wyzwaniom współczesnej edukacji? Czy dyrekcja wspiera możliwości jakie stoją przed nauczycielami chcącymi sprostać wyzwaniom współczesnej edukacji? Jakie czynniki wpływają na zmiany we współczesnym nauczaniu i edukacji? Do jakich konsekwencji prowadzą? Przed jakimi wyzwaniami stoi współczesny nauczyciel? Przed jakimi wyzwaniami stoi dziś szkoła?	Kompetencje: Wiedza Umiejętności Postawy Rola dyrekcji Wyzwania

<p>2. Czego potrzebują dziś nauczyciele, aby sprostać wyzwaniom stawianym współczesnej edukacji?</p>	<p>2. Jakiego wsparcia potrzebują nauczyciele w tym kontekście? W jaki sposób ich wspierać? W obszarze: wiedzy, postaw, umiejętności? Jakich? W jakich obszarach to wsparcie niedomaga? Jakie instytucje mogłyby lepiej wspierać nauczycieli? Kto jest odpowiedzialny za wsparcie w tym zakresie? Kto powinien być odpowiedzialny za wsparcie w tym zakresie?</p>	<p>Wiedza przedmiotowa Wychowywanie Diagnostowania w kontekście pracy z uczniem Dydaktyka i nauczanie Komunikacja Rola instytucji Odpowiedzialność za wsparcie</p>
<p>3. Czy zna Pan/Pani pozytywne przykłady pracy nauczycieli w innych szkołach?</p>	<p>3. Jakie zna Pan/Pani przykłady pracy nauczycieli, które mogłyby sprostać wyzwaniom stawianym współczesnej edukacji? Jak scharakteryzujesz kompetentnego nauczyciela?</p>	<p>Nowe technologie Autorytet nauczyciela Kompetencje</p>
<p>4. Co można by zmienić na lepsze, aby praca nauczycieli mogła jeszcze lepiej sprostać wyzwaniom stawianym współczesnej edukacji? Co ułatwiłoby Panu/ Pani pracę?</p>	<p>4. W jakich obszarach można by zmienić pracę nauczycieli, tak aby mogła sprostać wyzwaniom stawianym współczesnej edukacji? Co Pana/Pani zdaniem mogłoby wpłynąć na poprawę pracy nauczyciela? Co mogłaby zrobić dyrekcja w tym zakresie? Co należałoby zmienić w ofercie szkoleń dla nauczycieli? Jak należy kształcić przyszłych nauczycieli w tym kontekście? Czy aktualna polityka edukacyjna wpływa na lepszą pracę nauczycieli w tym zakresie?</p>	<p>Edukacja nauczycieli Rola władz publicznych Szkolenia dla nauczycieli</p>
<p>5. Czy czujesz się przygotowany do wyzwań stawianych przez współczesną edukację?</p>	<p>5. Czy pod wpływem zmian w edukacji zmieniasz swoje kompetencje? Czy starasz się dostosować? Jakie kompetencje nauczycieli można by wzmocnić w tym zakresie? Jakich kompetencji brakuje nauczycielom, a jakie należałoby wzmocnić w kontekście wyzwań stawianych współczesnej edukacji? Czego brakuje Pani/Panu w tym kontekście? Wiedza? Umiejętności? Postawy? Czy znasz przykłady działań lub strategii, które chciałaby/ chciałby Pani/Pan przenieść do swojej pracy? Jaka wiedza była wspierana? Jakie instytucje były odpowiedzialne za kształtowanie tych kompetencji? Jakie były efekty tych działań? W jakich sferach można by wzmocnić Pani/Pana kompetencje zawodowe? Jakie instytucje mogły by pomóc Pani/Panu w zakresie rozwijania swoich kompetencji zawodowych?</p>	

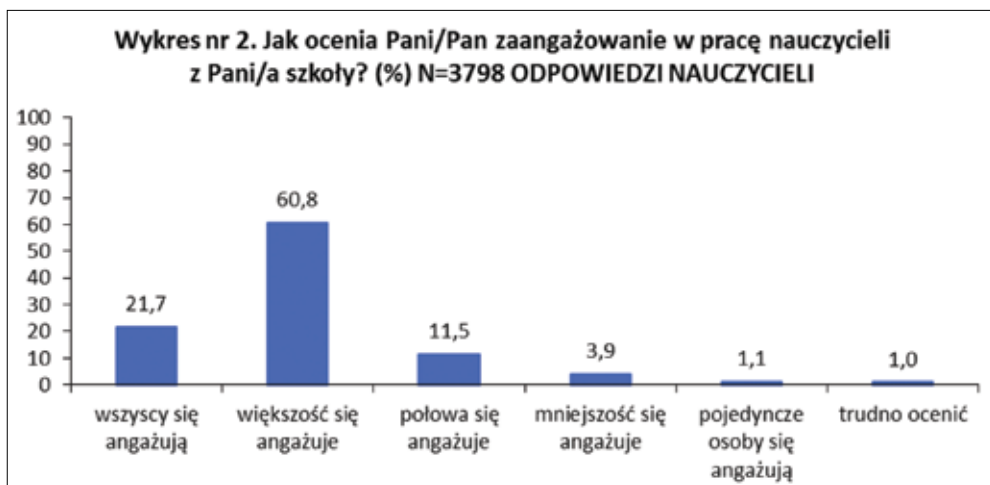
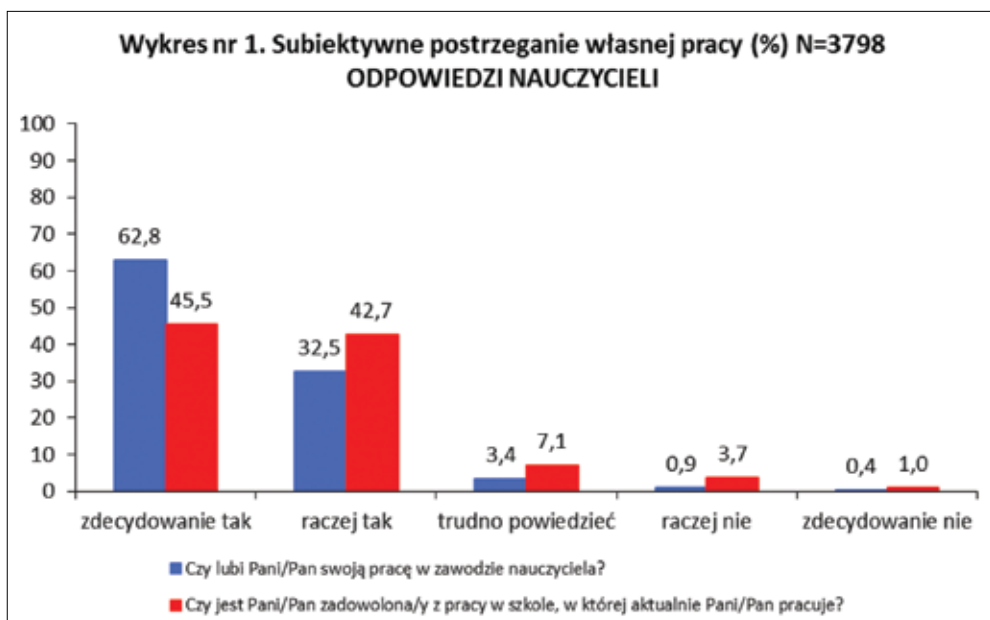
6. Czy czuje się Pani/ Pan przygotowana/ przygotowany do pracy z dzisiejszym uczniem?	6. Jaki jest dzisiejszy uczeń? Jakich umiejętności wymaga praca uczniem dziś?	Warsztat pracy nauczyciela
7. Czy podczas pracy ze współczesnym ucznikiem pojawia się jakaś potrzeba zamiiany w zakresie przygotowania Pani/ Pana do pracy w szkole?	7. Czy zdarzyła się w Pani/Pana pracy konieczność zrewidowania swojego przygotowania do pracy w szkole? Co można by zmienić w zakresie przygotowania nauczycieli do pracy ze współczesnym uczniem? Czy zmiany powinny dotyczyć kształcenia nauczycieli przez uczelnie wyższe? szkoleń już pracujących nauczycieli?	Rola instytucji edukacyjnych w kształceniu nauczycieli System kształcenia nauczycieli w Polsce
8. Czy znasz przykłady dobrych praktyk w zakresie przygotowania nauczycieli do pracy ze współczesnym ucznikiem?	8. Jakie przygotowanie nauczycieli gwarantuje sukces w pracy ze współczesnym uczniem? Czy zna Pani/Pan przykłady w zakresie kształcenia nauczycieli? Czy zna Pani/Pan przykłady w zakresie szkoleń zawodowych?	
9. Czy współczesne przemiany edukacji wpływają na proces uczenia się?	9. W jaki sposób? Jaki to ma wpływ na pracę na lekcji? W jaki sposób współczesne przemiany edukacji wpływają na rozwój ucznia? Jakie metody pracy stosuje Pani/Pan aby usprawnić proces uczenia się? Jakie ma Pani/Pan pomysły, aby uczenie były efektywne? Jakie są Pani/Pan cele uczenia? Co jest najważniejsze w pracy z uczniem? Jakie ma Pani/Pan sposoby na skuteczne nauczanie? Jak zorganizować lekcję, aby wspierać rozwój i procesy uczenia się? Jakie kompetencje nauczyciela mogłyby wspierać rozwój i procesy uczenia się? Jakie nowoczesne technologie mogłyby skutecznie wspierać procesy uczenia się i rozwoju ucznia? Co takiego ogranicza rozwój i procesy uczenia się uczniów?	Postawy Wiedza Umiejętności Kompetencje dydaktyczne Nowe technologie
10. Jak się Pani/Pan czuje w roli nauczyciela? Kim Pani/Pan jest dla swoich uczniów?	10. Jak współczesne przemiany edukacji wpływają na to, kim jest nauczyciel? Kim się staje nauczyciel dzisiaj? Jak się Pani/Pan czuje w nowych rolach będących wynikiem przemian dotyczących współczesną edukację?	
11. Czy uważa Pani/Pan, że zmieniła się dzisiaj rola nauczyciela? Jak zmieniła się Pani/Pana rola?	11. Czy nauczyciele skutecznie uczą uczniów współpracy? Jak Pani/Pana zdaniem nauczyciele powinni uczyć uczniów współpracy?	

Załącznik nr 4

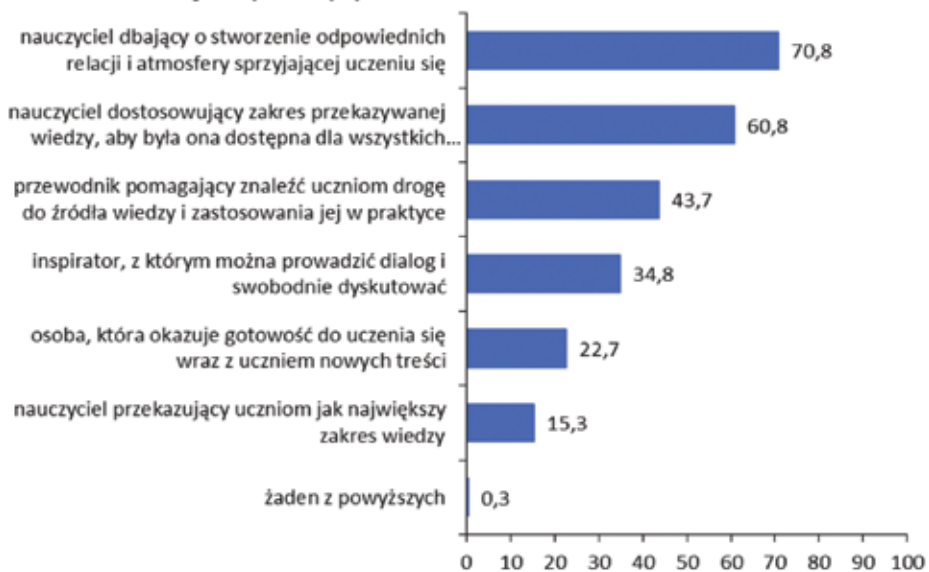
<p>12. Czy zdarza się Pani/ Panu współpracować z innymi nauczycielami?</p>	<p>12. Czy jest klimat współpracy z kolegami, dyrekcją szkoły? Czy pracujecie przy wspólnych projektach? W jakich okolicznościach i jakich obszarów dotyczy? Czy lubi Pani/Pan pracować z innymi nauczycielami? Czy w sytuacjach, kiedy trzeba rozwiązać jakiś problem nauczyciele i inni pracownicy szkoły potrafią pracować zespołowo? Czy rozwiązujecie wspólnie problemy? Jakie czynniki decydują o dobrej współpracy między nauczycielami?</p>	
<p>13. Jakie czynniki ograniczają lub uniemożliwiają współpracę nauczycieli?</p>	<p>13. Co wpływa negatywnie na współpracę? Jaka jest rola dyrekcji w tym zakresie?</p>	

Tabela krzyżowa Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje * Jak ocenia Pani/Pan zaangażowanie w pracę nauczycieli z Pani/Pana szkoły?
tabela 1

		Jak ocenia Pani/Pan zaangażowanie w pracę nauczycieli z Pani/Pana szkoły?						
			wszyscy się angażują	większość się angażuje	połowa się angażuje	mniejść się angażuje	pojedyncze osoby się angażują	Ogółem
Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje	zdecydowanie tak	Liczebność	551	1036	111	21	7	1726
		% z Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje	31,9%	60,0%	6,4%	1,2%	0,4%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	241	1070	226	61	9	1607
		% z Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje	15,0%	66,6%	14,1%	3,8%	0,6%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	22	133	67	29	6	257
		% z Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje	8,6%	51,8%	26,1%	11,3%	2,3%	100,0%
	raczej nie	Liczebność	8	59	26	33	10	136
		% z Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje	5,9%	43,4%	19,1%	24,3%	7,4%	100,0%
	zdecydowanie nie	Liczebność	2	13	7	3	10	35
		% z Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje	5,7%	37,1%	20,0%	8,6%	28,6%	100,0%
Ogółem	Liczebność	824	2311	437	147	42	3761	
	% z Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z pracy w szkole, w której aktualnie Pani/Pan pracuje		21,9%	61,4%	11,6%	3,9%	1,1%	100,0%

Wykres nr 3. Z którymi z poniższych modeli nauczyciela utożsamia się Pani/Pan? (%) * N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

* odsetki nie sumują się do 100% gdyż respondent mógł zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? *nauczyciel dbający o stworzenie odpowiednich relacji i atmosfery sprzyjającej uczeniu się

tabela 2

Tabela krzyżowa

		nauczyciel dbający o stworzenie odpowiednich relacji i atmosfery sprzyjającej uczeniu się		Ogółem	
		nie wybrane	wybrane		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	634	1750	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	26,6%	73,4%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	381	852	1233
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	30,9%	69,1%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	70	61	131
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	53,4%	46,6%	100,0%
raczej nie	Liczebność	20	13	33	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	60,6%	39,4%	100,0%	
zdecydowanie nie	Liczebność	10	7	17	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	58,8%	41,2%	100,0%	
Ogółem		Liczebność	1115	2683	3798
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	29,4%	70,6%	100,0%

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? *przewodnik pomagający znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce

tabela 3

Tabela krzyżowa

		przewodnik pomagający znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce		Ogółem	
		nie wybrane	wybrane		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	1287	1097	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	54,0%	46,0%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	734	499	1233
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	59,5%	40,5%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	86	45	131
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	65,6%	34,4%	100,0%
raczej nie	Liczebność	25	8	33	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	75,8%	24,2%	100,0%	
zdecydowanie nie	Liczebność	12	5	17	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	70,6%	29,4%	100,0%	
Ogółem		Liczebność	2144	1654	3798
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	56,5%	43,5%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? *nauczyciel przekazujący uczniom jak największy zakres wiedzy

tabela 4

		nauczyciel przekazujący uczniom jak największy zakres wiedzy			
			nie wybrane	wybrane	Ogółem
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	2043	341	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	85,7%	14,3%	100,0%
raczej tak	Liczebność	1029	204	1233	
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	83,5%	16,5%	100,0%
trudno powiedzieć	Liczebność	107	24	131	
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	81,7%	18,3%	100,0%
raczej nie	Liczebność	28	5	33	
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	84,8%	15,2%	100,0%
zdecydowanie nie	Liczebność	13	4	17	
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	76,5%	23,5%	100,0%
Ogółem	Liczebność	3220	578	3798	
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	84,8%	15,2%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * inspirator, z którym można prowadzić dialog i swobodnie dyskutować

tabela 5

		inspirator, z którym można prowadzić dialog i swobodnie dyskutować			
			nie wybrane	wybrane	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	67	61	128
			52,3%	47,7%	100,0%
nauczyciel kontraktowy	Liczebność	276	170	446	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	61,9%	38,1%	100,0%
nauczyciel mianowany	Liczebność	471	225	696	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	67,7%	32,3%	100,0%
nauczyciel dyplomowany	Liczebność	1667	861	2528	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	65,9%	34,1%	100,0%
Ogółem	Liczebność	2481	1317	3798	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	65,3%	34,7%	100,0%

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * inspirator, z którym można prowadzić dialog i swobodnie dyskutować

tabela 6

Staż pracy w zawodzie nauczyciela			inspirator, z którym można prowadzić dialog i swobodnie dyskutować		Ogółem
			nie wybrane	wybrane	
poniżej 3 lat	Liczebność		97	81	178
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		54,5%	45,5%	100,0%
3 - 5 lat	Liczebność		106	67	173
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		61,3%	38,7%	100,0%
6 - 10 lat	Liczebność		272	162	434
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		62,7%	37,3%	100,0%
11 - 20 lat	Liczebność		764	420	1184
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		64,5%	35,5%	100,0%
21 - 30 lat	Liczebność		716	361	1077
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		66,5%	33,5%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczebność		526	226	752
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		69,9%	30,1%	100,0%
Ogółem	Liczebność		2481	1317	3798
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela		65,3%	34,7%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * przewodnik pomagający znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce

tabela 7

Pani/a stopień awansu zawodowego			przewodnik pomagający znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce		Ogółem
			nie wybrane	wybrane	
nauczyciel stażysta	Liczebność		88	40	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		68,8%	31,3%	100,0%
nauczyciel kontraktowy	Liczebność		284	162	446
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		63,7%	36,3%	100,0%
nauczyciel mianowany	Liczebność		398	298	696
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		57,2%	42,8%	100,0%
nauczyciel dyplomowany	Liczebność		1374	1154	2528
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		54,4%	45,6%	100,0%
Ogółem	Liczebność		2144	1654	3798
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		56,5%	43,5%	100,0%

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * przewodnik pomagający znaleźć uczniom drogę do źródła wiedzy i zastosowania jej w praktyce

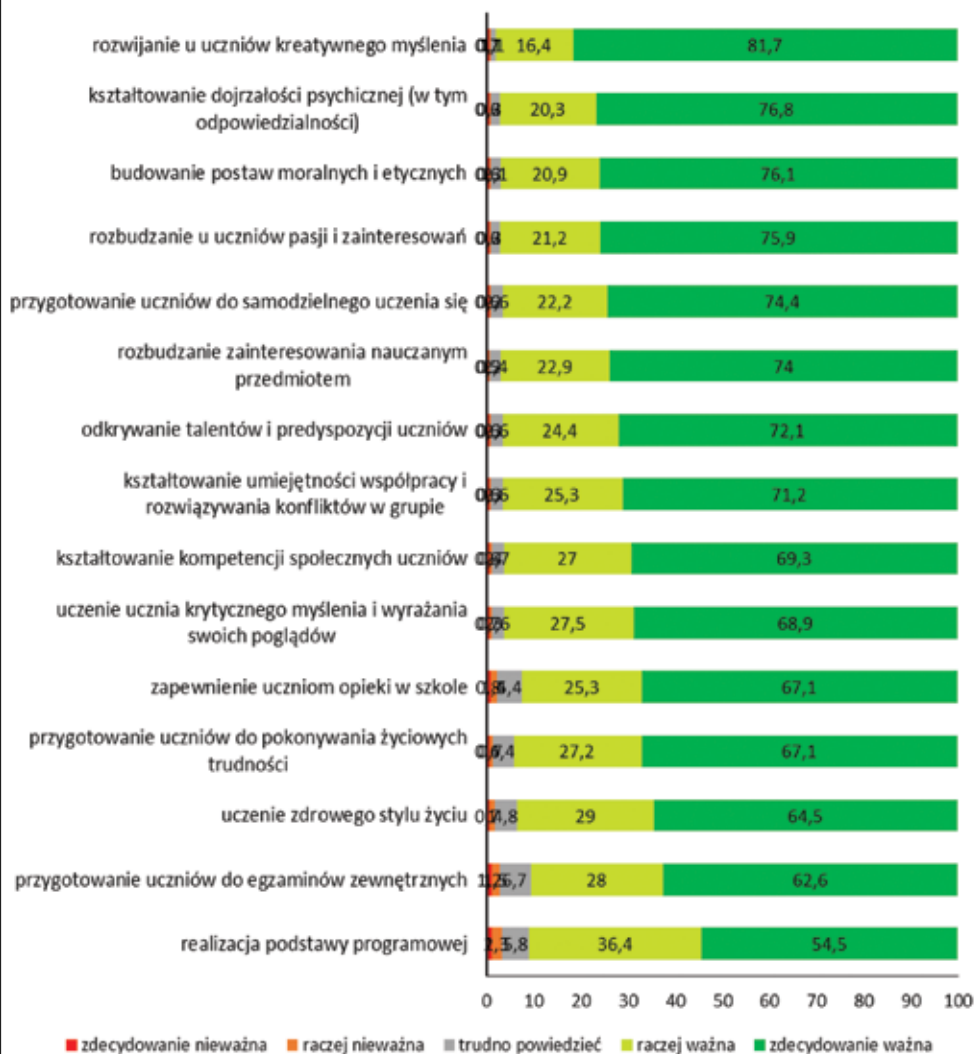
tabela 8

przewodnik pomagający
znaleźć uczniom drogę do
źródła wiedzy i zastosowania
jej w praktyce

			nie wybrane	wybrane	Ogółem
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	121	57	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	68,0%	32,0%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	113	60	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	65,3%	34,7%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	258	176	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	59,4%	40,6%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	687	497	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	58,0%	42,0%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	594	483	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	55,2%	44,8%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	371	381	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	49,3%	50,7%	100,0%
	Ogółem	Liczebność	2144	1654	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	56,5%	43,5%	100,0%

Wykres nr 4. Jak ważna jest dla Pani/Pana realizacja niżej wymienionych celów w pracy z uczniami? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? * kształtowanie dojrzałości psychicznej (w tym odpowiedzialności)

tabela 9

Tabela krzyżowa

		kształtowanie dojrzałości psychicznej (w tym odpowiedzialności)					Ogółem	
		zdecydowanie nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	11	3	32	365	1973	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,5%	0,1%	1,3%	15,3%	82,8%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	6	8	30	347	842	1233
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,5%	0,6%	2,4%	28,1%	68,3%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	2	1	8	47	73	131
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	1,5%	0,8%	6,1%	35,9%	55,7%	100,0%
	raczej nie	Liczebność	2	0	3	8	20	33
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	6,1%	0,0%	9,1%	24,2%	60,6%	100,0%
	zdecydowanie nie	Liczebność	1	0	3	5	8	17
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	5,9%	0,0%	17,6%	29,4%	47,1%	100,0%
Ogółem	Liczebność	22	12	76	772	2916	3798	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,6%	0,3%	2,0%	20,3%	76,8%	100,0%	

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? * budowanie postaw moralnych i etycznych

tabela 10

Tabela krzyżowa

		budowanie postaw moralnych i etycznych					Ogółem	
		zdecydowanie nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	10	7	22	378	1967	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,4%	0,3%	0,9%	15,9%	82,5%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	8	3	40	367	815	1233
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,6%	0,2%	3,2%	29,8%	66,1%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	3	1	10	39	78	131
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	2,3%	0,8%	7,6%	29,8%	59,5%	100,0%
	raczej nie	Liczebność	2	0	3	8	20	33
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	6,1%	0,0%	9,1%	24,2%	60,6%	100,0%
	zdecydowanie nie	Liczebność	1	0	4	2	10	17
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	5,9%	0,0%	23,5%	11,8%	58,8%	100,0%
Ogółem	Liczebność	24	11	79	794	2890	3798	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,6%	0,3%	2,1%	20,9%	76,1%	100,0%	

Tabela krzyżowa Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan * realizacja podstawy programowej

tabela 11

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej	nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących	nauczyciel przedmiotów zawodowych	nauczyciel świetlicy	nauczyciel bibliotekarz	pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta	Ogółem	realizacja podstawy programowej					
								zdecydowani e nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna	
Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		5	7	16	150	332	510
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		1,0%	1,4%	3,1%	29,4%	65,1%	100,0%
nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		19	56	119	925	1350	2469
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		0,8%	2,3%	4,8%	37,5%	54,7%	100,0%
nauczyciel przedmiotów zawodowych	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		5	10	20	133	218	386
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		1,3%	2,6%	5,2%	34,5%	56,5%	100,0%
nauczyciel świetlicy	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		3	2	7	18	55	105
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		2,9%	1,9%	6,7%	36,2%	52,4%	100,0%
nauczyciel bibliotekarz	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		0	2	7	36	49	94
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		0,0%	2,1%	7,4%	38,3%	52,1%	100,0%
pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		5	9	51	102	67	234
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		2,1%	3,8%	21,8%	43,6%	28,6%	100,0%
Ogółem	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		37	86	220	1384	2071	3798
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		1,0%	2,3%	5,8%	36,4%	54,5%	100,0%

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? * rozwijanie u uczniów kreatywnego myślenia

tabela 12

Tabela krzyżowa

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	raczej tak	trudno powiedzieć	raczej nie	zdecydowanie nie	Ogółem	rozwijanie u uczniów kreatywnego myślenia					
							zdecydowani e nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna	
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		11	3	10	260	2100	2384
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		0,5%	0,1%	0,4%	10,9%	88,1%	100,0%
raczej tak	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		9	1	19	314	890	1233
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		0,7%	0,1%	1,5%	25,5%	72,2%	100,0%
trudno powiedzieć	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		2	1	8	38	82	131
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		1,5%	0,8%	6,1%	29,0%	62,6%	100,0%
raczej nie	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		2	0	3	6	22	33
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		6,1%	0,0%	9,1%	18,2%	66,7%	100,0%
zdecydowanie nie	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		1	0	2	4	10	17
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		5,9%	0,0%	11,8%	23,5%	58,8%	100,0%
Ogółem	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		25	5	42	622	3104	3798
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		0,7%	0,1%	1,1%	16,4%	81,7%	100,0%

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? * kształtowanie dojrzałości psychicznej (w tym odpowiedzialności)

tabela 13

Tabela krzyżowa

		kształtowanie dojrzałości psychicznej (w tym odpowiedzialności)					Ogółem	
		zdecydowanie nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	11	3	32	365	1973	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,5%	0,1%	1,3%	15,3%	82,8%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	6	8	30	347	842	1233
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,5%	0,6%	2,4%	28,1%	68,3%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	2	1	8	47	73	131
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	1,5%	0,8%	6,1%	35,9%	55,7%	100,0%
	raczej nie	Liczebność	2	0	3	8	20	33
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	6,1%	0,0%	9,1%	24,2%	60,6%	100,0%
	zdecydowanie nie	Liczebność	1	0	3	5	8	17
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	5,9%	0,0%	17,6%	29,4%	47,1%	100,0%
Ogółem	Liczebność	22	12	76	772	2916	3798	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,6%	0,3%	2,0%	20,3%	76,8%	100,0%	

Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela? * budowanie postaw moralnych i etycznych

tabela 14

Tabela krzyżowa

		budowanie postaw moralnych i etycznych					Ogółem	
		zdecydowanie nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	10	7	22	378	1967	2384
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,4%	0,3%	0,9%	15,9%	82,5%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	8	3	40	367	815	1233
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,6%	0,2%	3,2%	29,8%	66,1%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	3	1	10	39	78	131
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	2,3%	0,8%	7,6%	29,8%	59,5%	100,0%
	raczej nie	Liczebność	2	0	3	8	20	33
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	6,1%	0,0%	9,1%	24,2%	60,6%	100,0%
	zdecydowanie nie	Liczebność	1	0	4	2	10	17
		% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	5,9%	0,0%	23,5%	11,8%	58,8%	100,0%
Ogółem	Liczebność	24	11	79	794	2890	3798	
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	0,6%	0,3%	2,1%	20,9%	76,1%	100,0%	

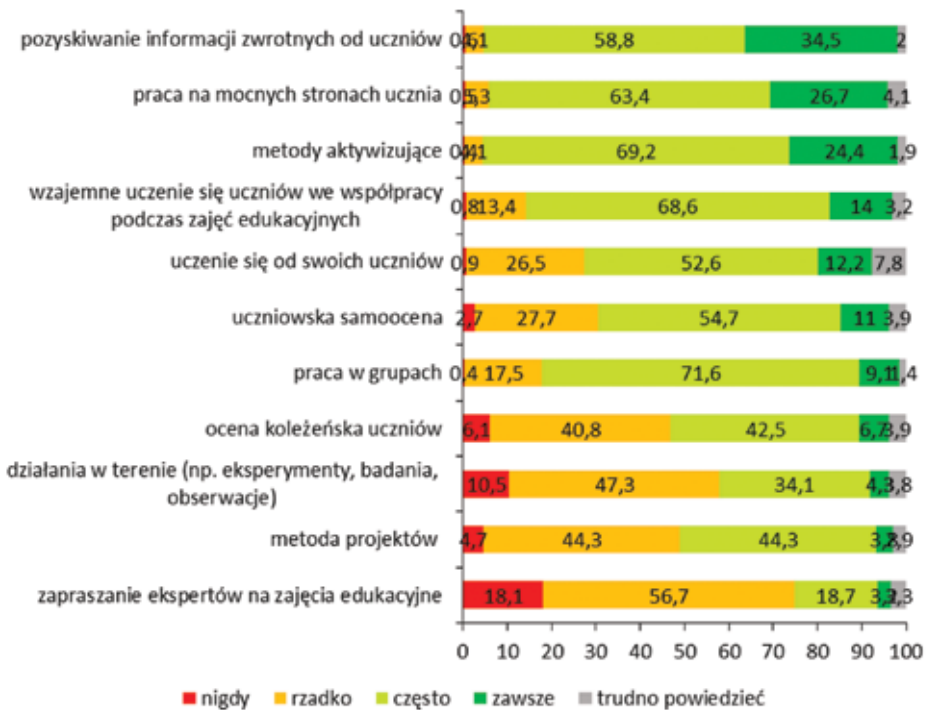

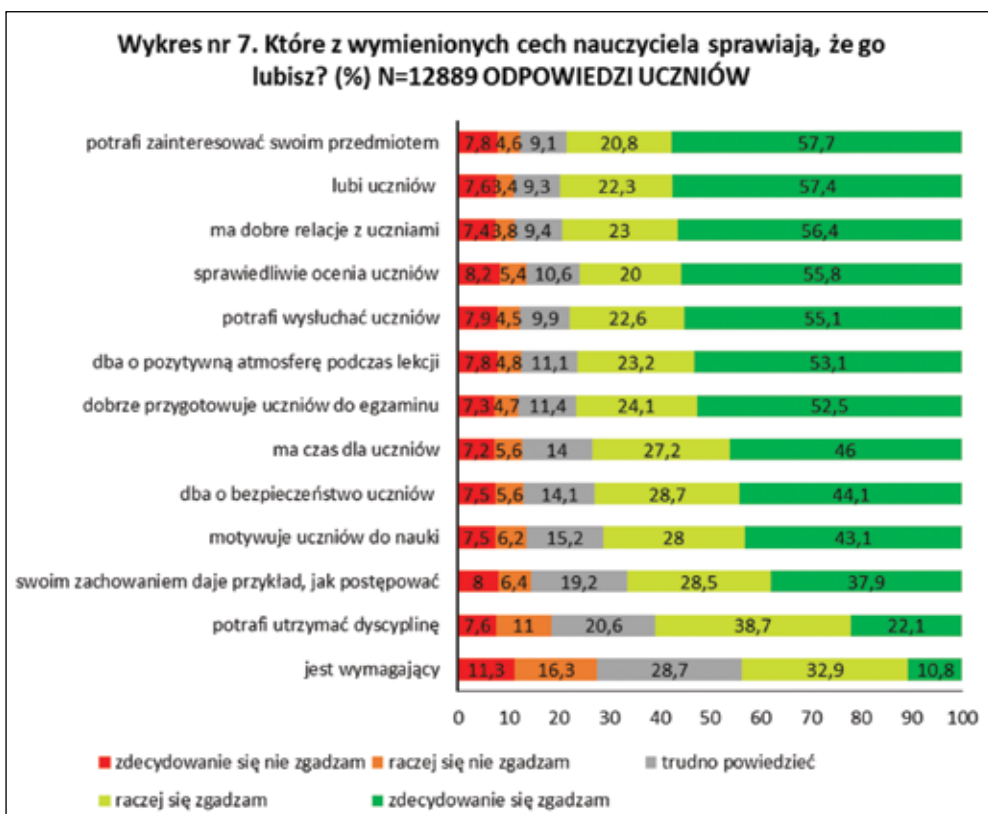
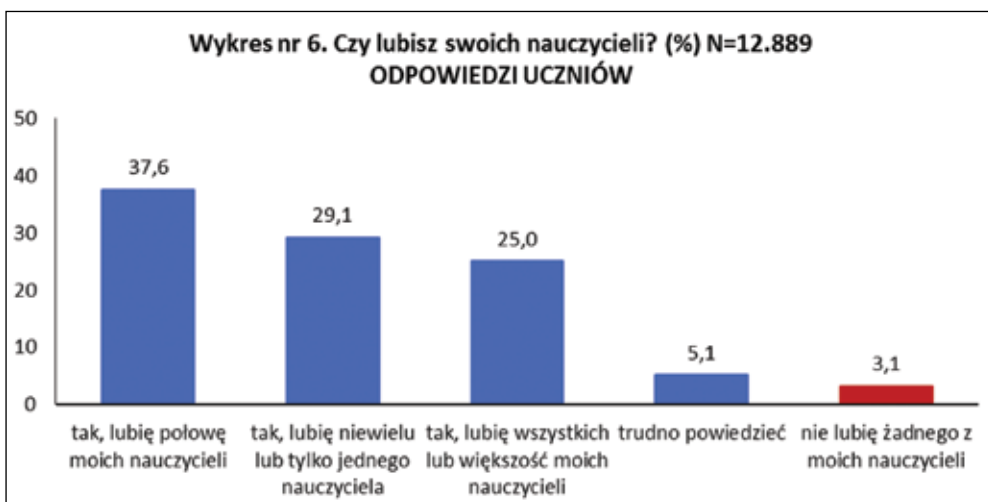
**Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?
* rozbudzenie zainteresowania nauczanym przedmiotem**

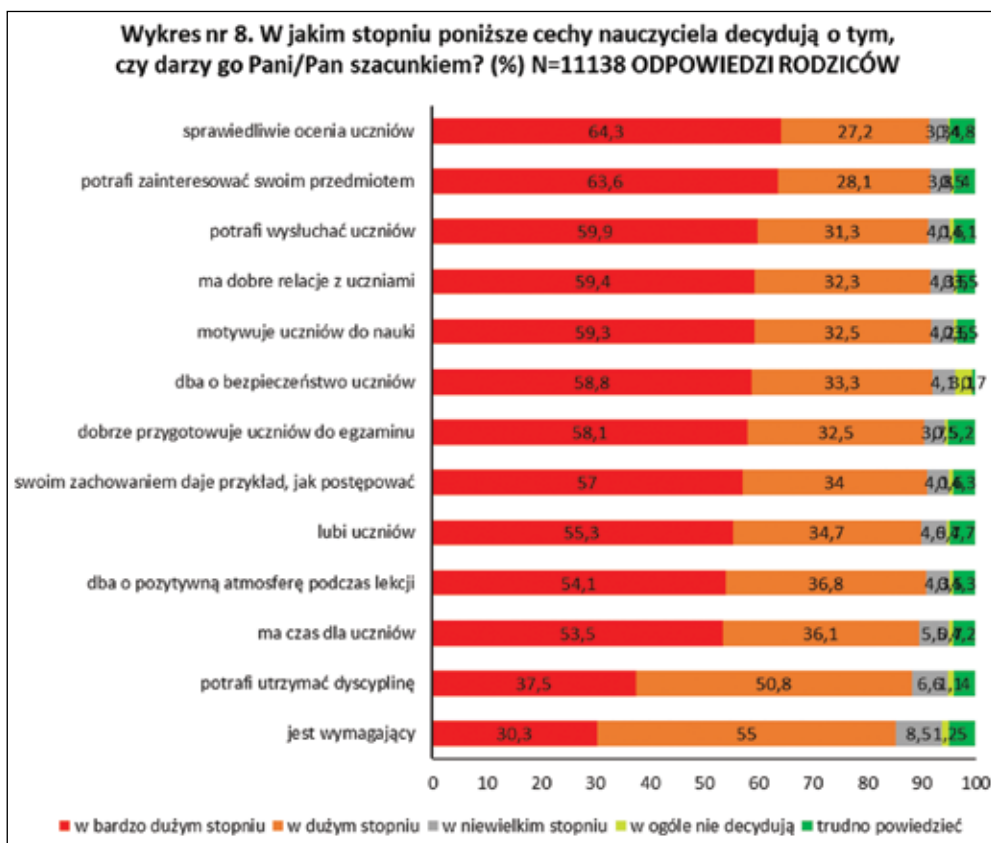
tabela 15

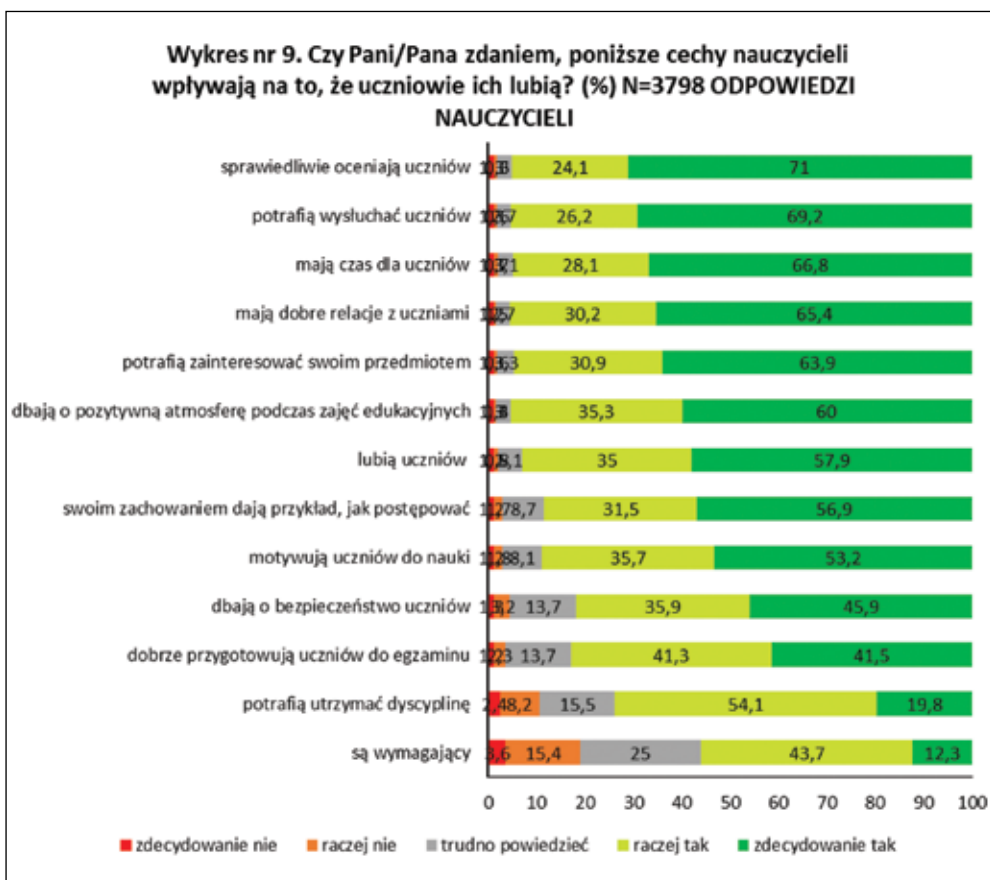
Tabela krzyżowa

		rozbudzenie zainteresowania nauczanym przedmiotem					Ogółem	
		zdecydowanie nieważna	raczej nieważna	trudno powiedzieć	raczej ważna	decydowanie ważna		
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?	zdecydowanie tak	Liczebność	10	3	41	431	1899	2384
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		0,4%	0,1%	1,7%	18,1%	79,7%	100,0%
	raczej tak	Liczebność	4	4	34	375	816	1233
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		0,3%	0,3%	2,8%	30,4%	66,2%	100,0%
	trudno powiedzieć	Liczebność	2	2	10	46	71	131
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		1,5%	1,5%	7,6%	35,1%	54,2%	100,0%
	raczej nie	Liczebność	2	0	3	12	16	33
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		6,1%	0,0%	9,1%	36,4%	48,5%	100,0%
	zdecydowanie nie	Liczebność	1	0	4	3	9	17
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		5,9%	0,0%	23,5%	17,6%	52,9%	100,0%
Ogółem	Liczebność		19	9	92	867	2811	3798
	% z Czy lubi Pani/Pan swoją pracę w zawodzie nauczyciela?		0,5%	0,2%	2,4%	22,8%	74,0%	100,0%

Wykres nr 5. Jak często wykorzystuje Pani/Pan poniższe działania w swojej pracy z uczniami? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

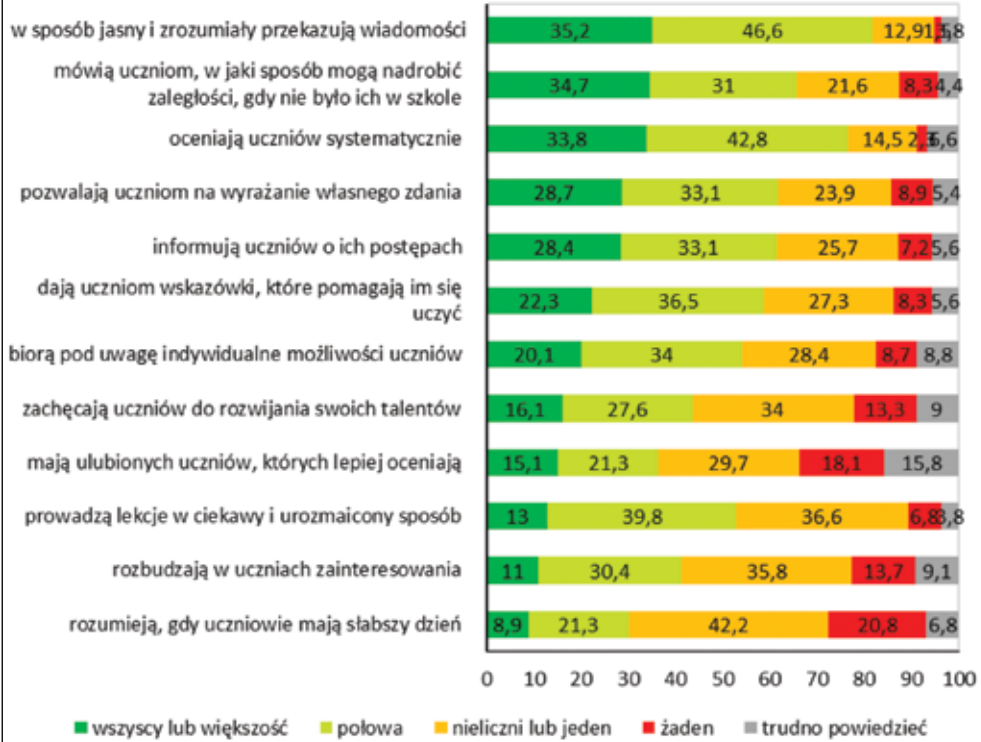

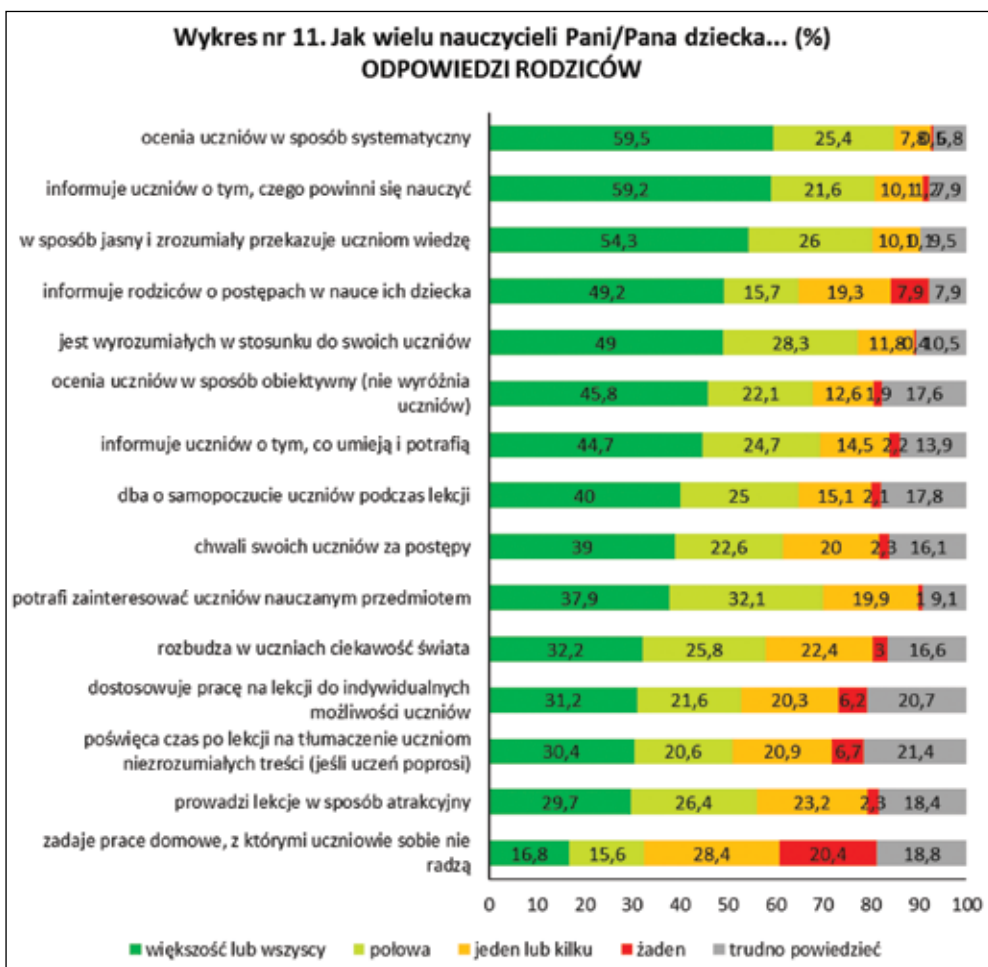

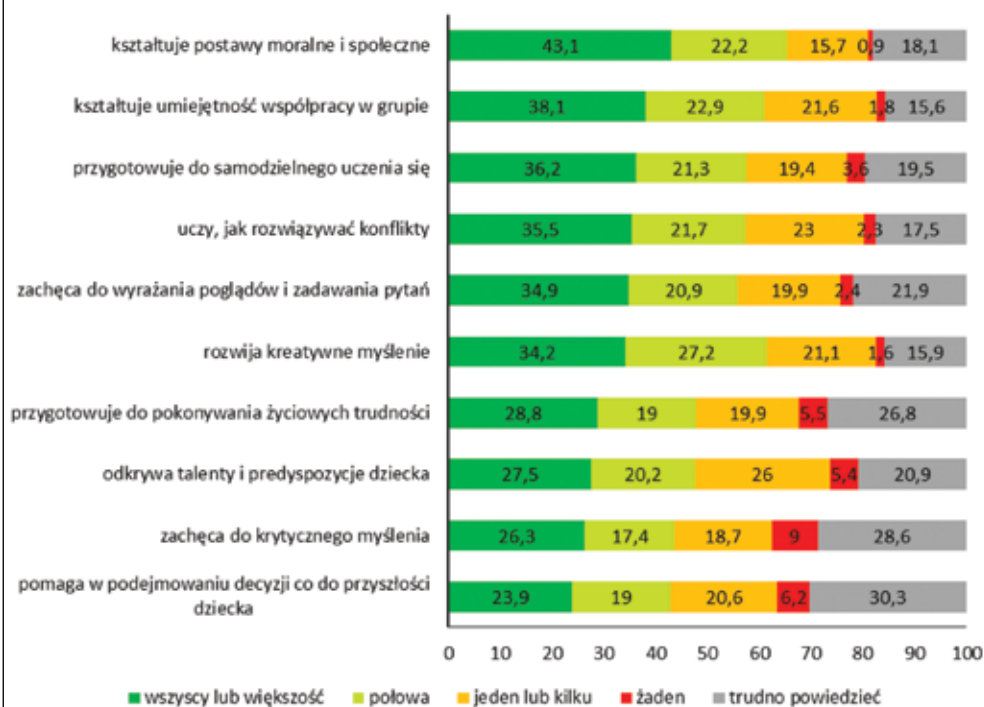
**Wykres nr 10. Czy uważasz, że Twoi nauczyciele... (%) N=12889
ODPOWIEDZI UCZNIÓW**

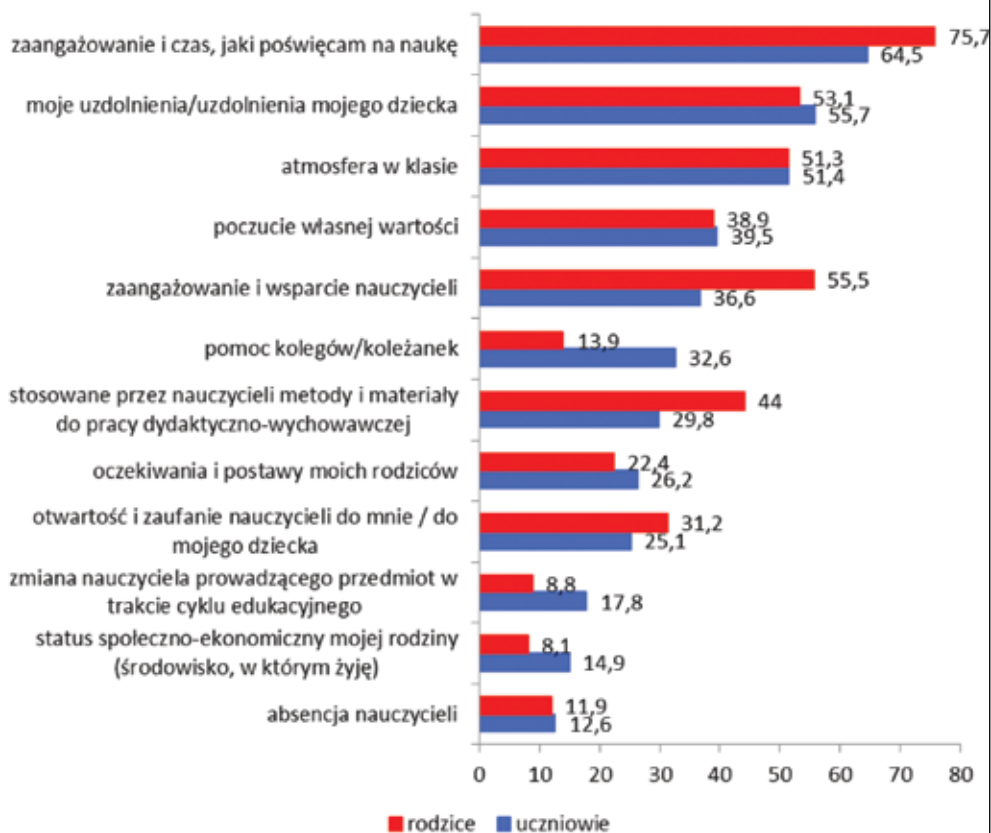

**Wykres nr 12. Jak wielu spośród nauczycieli Pani/Pana dziecka... (%)
ODPOWIEDZI RODZICÓW**

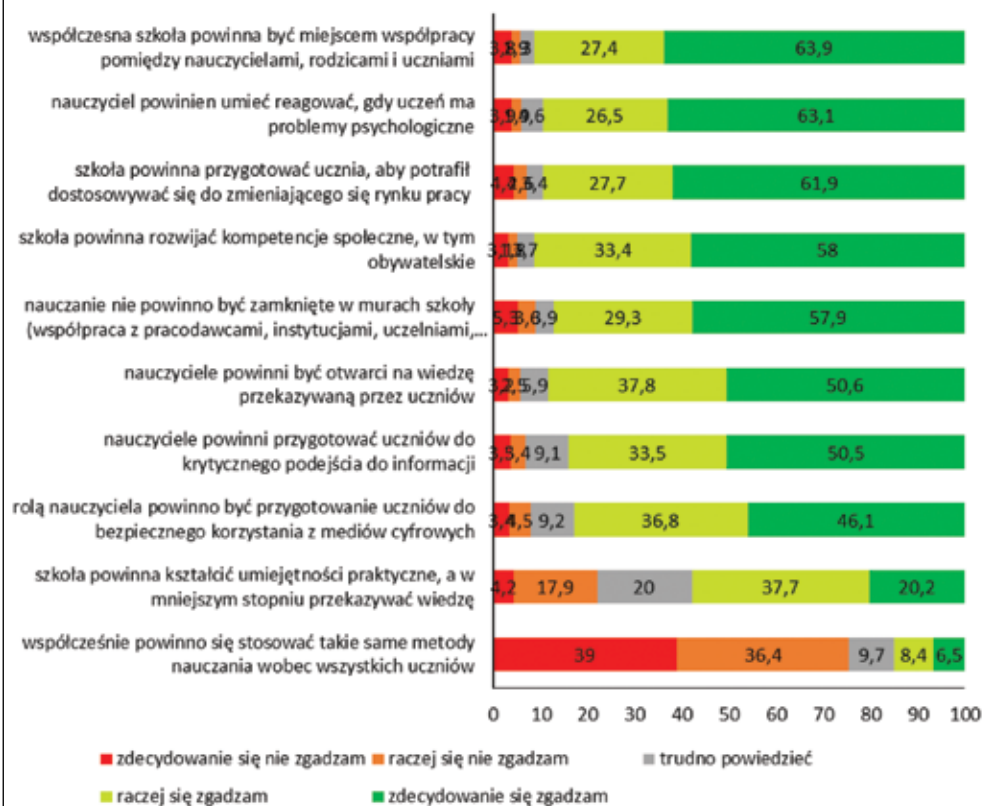

**Wykres nr 13. Które z poniższych czynników, według Ciebie, wpływają na Twoje osiągnięcia w nauce? (%)* N=12889
ODPOWIEDZI UCZNIÓW, N= 10990 ODPOWIEDZI RODZICÓW**

Wykres nr 14. W jakim stopniu zgadza się Pani/Pan ze stwierdzeniami dotyczącymi wyzwań współczesnej edukacji? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Tabela krzyżowa Pani / Pana stopień awansu zawodowego* szkoła powinna przygotować ucznia, aby potrafił dostosowywać się do zmieniającego się rynku pracy

tabela 16

			szkoła powinna przygotować ucznia, aby potrafił dostosowywać się do zmieniającego się rynku pracy					
			zdecydowani e się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowani e się zgadzam	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	11	10	7	32	68	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,6%	7,8%	5,5%	25,0%	53,1%	100,0%
nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	Liczebność	20	11	25	142	248	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,5%	2,5%	5,6%	31,8%	55,6%	100,0%
nauczyciel dyplomowany	Ogółem	Liczebność	111	57	69	678	1613	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,4%	2,3%	2,7%	26,8%	63,8%	100,0%
		Liczebność	166	100	128	1052	2352	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,4%	2,6%	3,4%	27,7%	61,9%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * rolę nauczyciela powinno być przygotowanie uczniów do bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych

tabela 17

		rolę nauczyciela powinno być przygotowanie uczniów do bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych					Ogółem	
		zdecydowani e się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowani e się zgadzam		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	11	8	18	43	48	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,6%	6,3%	14,1%	33,6%	37,5%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	18	27	43	196	162	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,0%	6,1%	9,6%	43,9%	36,3%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	16	33	68	262	317	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,3%	4,7%	9,8%	37,6%	45,5%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	85	102	220	898	1223	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,4%	4,0%	8,7%	35,5%	48,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	130	170	349	1399	1750	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,4%	4,5%	9,2%	36,8%	46,1%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * szkoła powinna kształcić umiejętności praktyczne, a w mniejszym stopniu przekazywać wiedzę

tabela 18

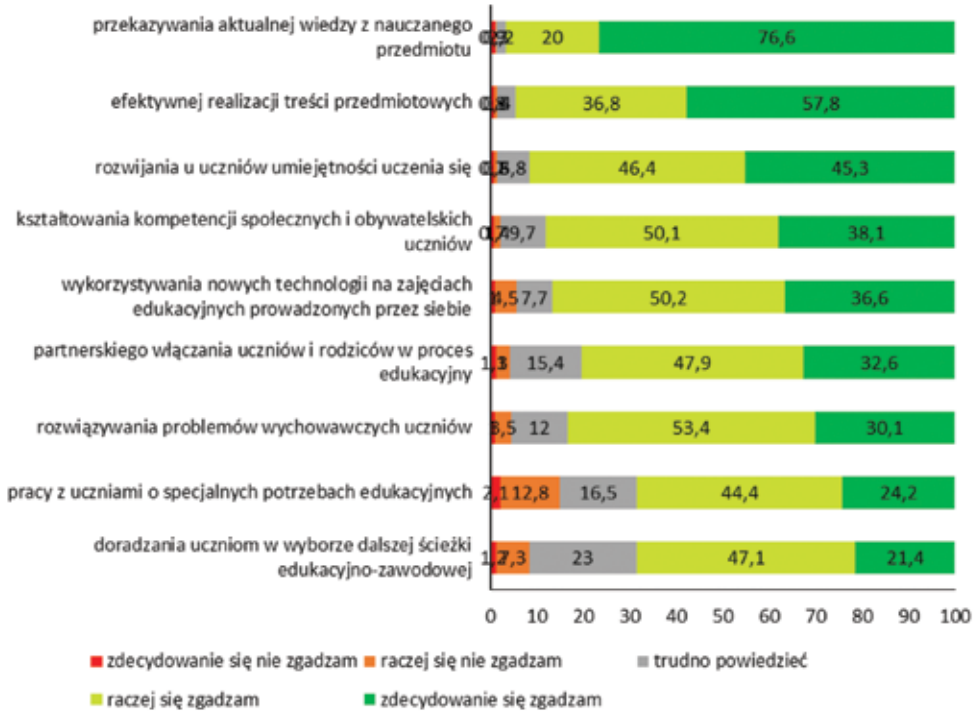
		szkoła powinna kształcić umiejętności praktyczne, a w mniejszym stopniu przekazywać wiedzę					Ogółem	
		zdecydowani e się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowani e się zgadzam		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	10	29	37	31	21	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,8%	22,7%	28,9%	24,2%	16,4%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	23	89	111	139	84	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,2%	20,0%	24,9%	31,2%	18,8%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	34	134	147	257	124	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,9%	19,3%	21,1%	36,9%	17,8%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	94	426	463	1005	540	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,7%	16,9%	18,3%	39,8%	21,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	161	678	758	1432	769	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,2%	17,9%	20,0%	37,7%	20,2%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * nauczyciele powinni przygotować uczniów do krytycznego podejścia do informacji

tabela 19

		nauczyciele powinni przygotować uczniów do krytycznego podejścia do informacji					Ogółem	
		zdecydowani e się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowani e się zgadzam		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	10	6	17	43	52	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,8%	4,7%	13,3%	33,6%	40,6%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	22	13	57	171	183	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,9%	2,9%	12,8%	38,3%	41,0%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	16	30	80	259	311	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,3%	4,3%	11,5%	37,2%	44,7%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	85	80	191	801	1371	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,4%	3,2%	7,6%	31,7%	54,2%	100,0%
Ogółem		Liczebność	133	129	345	1274	1917	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,5%	3,4%	9,1%	33,5%	50,5%	100,0%

**Wykres nr 15. Czy czuje się Pani/Pan przygotowana/y do... (%) N=3798
ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI**

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * wykorzystywania nowych technologii na zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez siebie

Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	wykorzystywania nowych technologii na zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez siebie					Ogółem
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak	
poniżej 3 lat	Liczebność	0	8	16	81	73	178	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,0%	4,5%	9,0%	45,5%	41,0%	100,0%	
3 - 5 lat	Liczebność	2	7	15	73	76	173	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	4,0%	8,7%	42,2%	43,9%	100,0%	
6 - 10 lat	Liczebność	6	15	31	197	185	434	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,4%	3,5%	7,1%	45,4%	42,6%	100,0%	
11 - 20 lat	Liczebność	10	43	78	586	467	1184	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	3,6%	6,6%	49,5%	39,4%	100,0%	
21 - 30 lat	Liczebność	11	64	92	565	345	1077	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,0%	5,9%	8,5%	52,5%	32,0%	100,0%	
powyżej 30 lat	Liczebność	10	35	60	403	244	752	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,3%	4,7%	8,0%	53,6%	32,4%	100,0%	
Ogółem	Liczebność	39	172	292	1905	1390	3798	
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,0%	4,5%	7,7%	50,2%	36,6%	100,0%	

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * rozwiązywania problemów wychowawczych uczniów

tabela 21

		rozwiązywania problemów wychowawczych uczniów					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	4	7	22	64	31	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,1%	5,5%	17,2%	50,0%	24,2%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	8	24	81	224	109	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,8%	5,4%	18,2%	50,2%	24,4%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	3	24	77	390	202	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,4%	3,4%	11,1%	56,0%	29,0%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	22	78	276	1350	802	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,9%	3,1%	10,9%	53,4%	31,7%	100,0%
Ogółem		Liczebność	37	133	456	2028	1144	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,0%	3,5%	12,0%	53,4%	30,1%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * przekazywania aktualnej wiedzy z nauczanego przedmiotu

tabela 22

		przekazywania aktualnej wiedzy z nauczanego przedmiotu					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	2	0	6	35	85	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,6%	0,0%	4,7%	27,3%	66,4%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	8	4	12	101	321	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,8%	0,9%	2,7%	22,6%	72,0%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	1	2	20	155	518	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,1%	0,3%	2,9%	22,3%	74,4%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	25	7	44	470	1982	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,0%	0,3%	1,7%	18,6%	78,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	36	13	82	761	2906	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,9%	0,3%	2,2%	20,0%	76,5%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * efektywnej realizacji treści przedmiotowych

tabela 23

		efektywnej realizacji treści przedmiotowych					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	3	2	11	45	67	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,3%	1,6%	8,6%	35,2%	52,3%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	7	5	24	211	199	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,6%	1,1%	5,4%	47,3%	44,6%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	0	4	32	288	372	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,0%	0,6%	4,6%	41,4%	53,4%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	21	10	84	854	1559	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,8%	0,4%	3,3%	33,8%	61,7%	100,0%
Ogółem		Liczebność	31	21	151	1398	2197	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,8%	0,6%	4,0%	36,8%	57,8%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się

tabela 24

		rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	2	3	10	63	50	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,6%	2,3%	7,8%	49,2%	39,1%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	6	8	48	214	170	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,3%	1,8%	10,8%	48,0%	38,1%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	0	8	55	334	299	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,0%	1,1%	7,9%	48,0%	43,0%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	18	12	147	1149	1202	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,7%	0,5%	5,8%	45,5%	47,5%	100,0%
Ogółem		Liczebność	26	31	260	1760	1721	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,7%	0,8%	6,8%	46,3%	45,3%	100,0%

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się

tabela 25

		rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	1	6	18	87	66	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,6%	3,4%	10,1%	48,9%	37,1%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	2	2	23	82	64	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	1,2%	13,3%	47,4%	37,0%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	4	4	39	214	173	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,9%	0,9%	9,0%	49,3%	39,9%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	4	11	82	567	520	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,3%	0,9%	6,9%	47,9%	43,9%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	9	5	66	525	472	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	0,5%	6,1%	48,7%	43,8%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	6	3	32	285	426	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	0,4%	4,3%	37,9%	56,6%	100,0%
Ogółem		Liczebność	26	31	260	1760	1721	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,7%	0,8%	6,8%	46,3%	45,3%	100,0%

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * efektywnej realizacji treści przedmiotowych

tabela 26

		efektywnej realizacji treści przedmiotowych					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	2	3	16	70	87	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,1%	1,7%	9,0%	39,3%	48,9%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	3	1	11	79	79	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,7%	0,6%	6,4%	45,7%	45,7%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	4	4	23	191	212	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,9%	0,9%	5,3%	44,0%	48,8%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	5	6	47	452	674	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,4%	0,5%	4,0%	38,2%	56,9%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	8	5	31	379	654	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,7%	0,5%	2,9%	35,2%	60,7%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	9	2	23	227	491	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	0,3%	3,1%	30,2%	65,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	31	21	151	1398	2197	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	0,6%	4,0%	36,8%	57,8%	100,0%

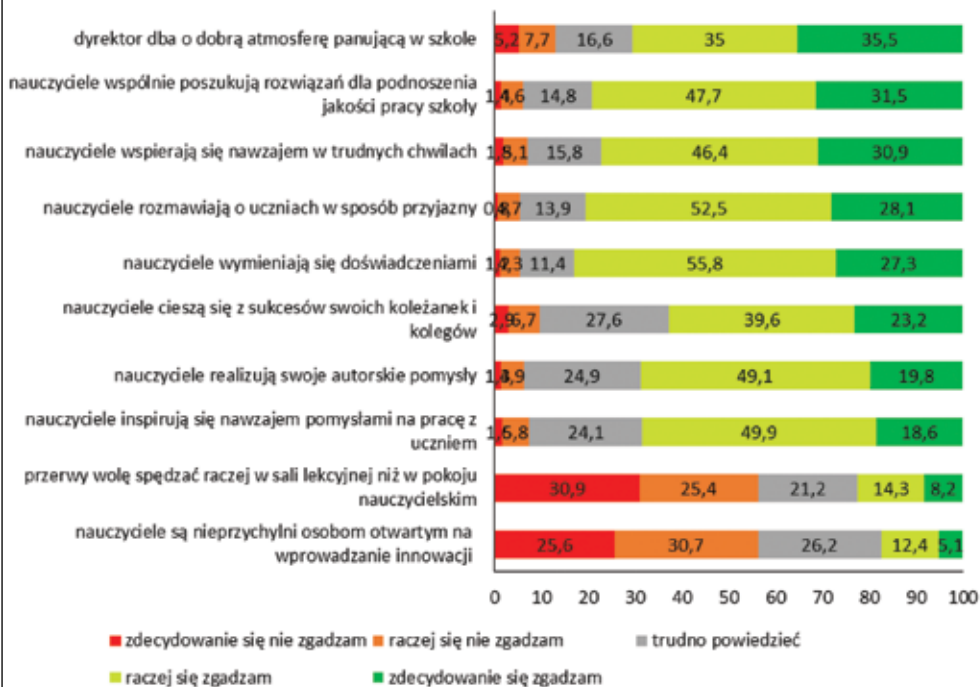

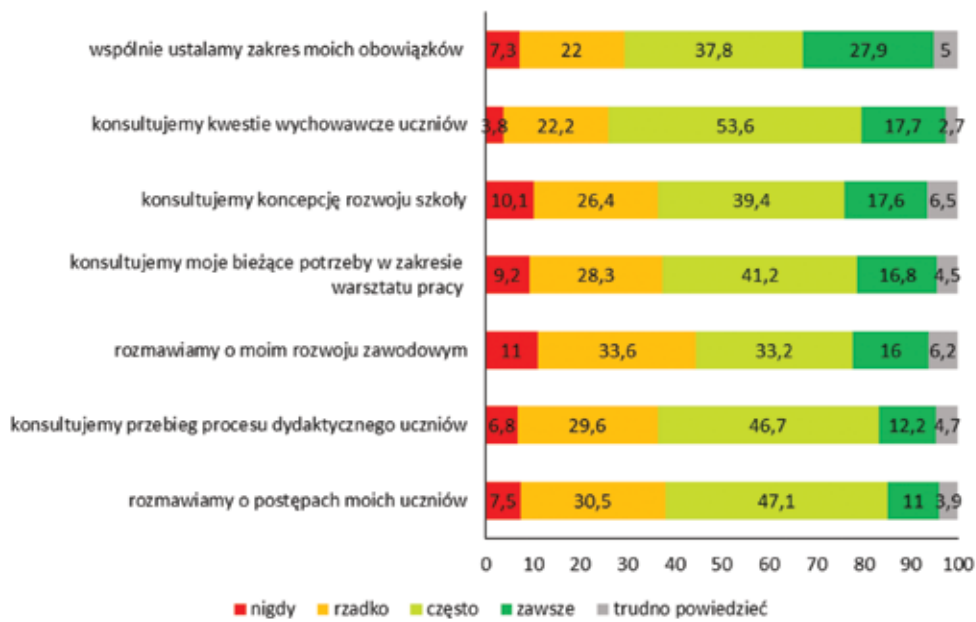
Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * partnerskiego włączenia uczniów i rodziców w proces edukacyjny

tabela 27

Staż pracy w zawodzie nauczyciela	Liczbeństwo	partnerskiego włączenia uczniów i rodziców w proces edukacyjny				Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowani e tak
poniżej 3 lat	Liczbeństwo	1	7	46	71	53	178
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,6%	3,9%	25,8%	39,9%	29,8%	100,0%
3 – 5 lat	Liczbeństwo	3	5	35	80	50	173
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,7%	2,9%	20,2%	46,2%	28,9%	100,0%
6 – 10 lat	Liczbeństwo	7	13	70	205	139	434
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,6%	3,0%	16,1%	47,2%	32,0%	100,0%
11 – 20 lat	Liczbeństwo	9	43	188	586	358	1184
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	3,6%	15,9%	49,5%	30,2%	100,0%
21 – 30 lat	Liczbeństwo	13	31	176	535	322	1077
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	2,9%	16,3%	49,7%	29,9%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczbeństwo	8	15	69	343	317	752
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,1%	2,0%	9,2%	45,6%	42,2%	100,0%
Ogółem	Liczbeństwo	41	114	584	1820	1239	3798
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,1%	3,0%	15,4%	47,9%	32,6%	100,0%

Wykres nr 16. Na ile zgadza się Pani/Pan ze stwierdzeniami dotyczącymi atmosfery wśród nauczycieli w Pani/Pana szkole? (%) N=3798
ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Wykres nr 17. Jak często współpracuje Pani/Pan z dyrektorem w poniższych obszarach?(%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Tabela krzyżowa Pani/a stopień awansu zawodowego * rozmawiamy o postępach moich uczniów
tabela 28

		rozmawiamy o postępach moich uczniów					Ogółem	
		nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	17	42	50	9	10	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		13,3%	32,8%	39,1%	7,0%	7,8%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	43	149	175	53	26	446
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		9,6%	33,4%	39,2%	11,9%	5,8%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	64	217	333	57	25	696
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		9,2%	31,2%	47,8%	8,2%	3,6%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	159	749	1233	299	88	2528
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		6,3%	29,6%	48,8%	11,8%	3,5%	100,0%
Ogółem	Liczebność	283	1157	1791	418	149	3798	
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		7,5%	30,5%	47,2%	11,0%	3,9%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * konsultujemy przebieg procesu dydaktycznego uczniów

tabela 29

		konsultujemy przebieg procesu dydaktycznego uczniów						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	13	41	54	10	10	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	10,2%	32,0%	42,2%	7,8%	7,8%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	35	143	195	48	25	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,8%	32,1%	43,7%	10,8%	5,6%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	54	211	326	72	33	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,8%	30,3%	46,8%	10,3%	4,7%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	155	730	1198	333	112	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,1%	28,9%	47,4%	13,2%	4,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	257	1125	1773	463	180	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,8%	29,6%	46,7%	12,2%	4,7%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * konsultujemy kwestie wychowawcze uczniów

tabela 30

		konsultujemy kwestie wychowawcze uczniów						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	9	35	57	16	11	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,0%	27,3%	44,5%	12,5%	8,6%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	28	96	231	74	17	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,3%	21,5%	51,8%	16,6%	3,8%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	23	176	361	116	20	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,3%	25,3%	51,9%	16,7%	2,9%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	86	536	1383	467	56	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,4%	21,2%	54,7%	18,5%	2,2%	100,0%
Ogółem		Liczebność	146	843	2032	673	104	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,8%	22,2%	53,5%	17,7%	2,7%	100,0%

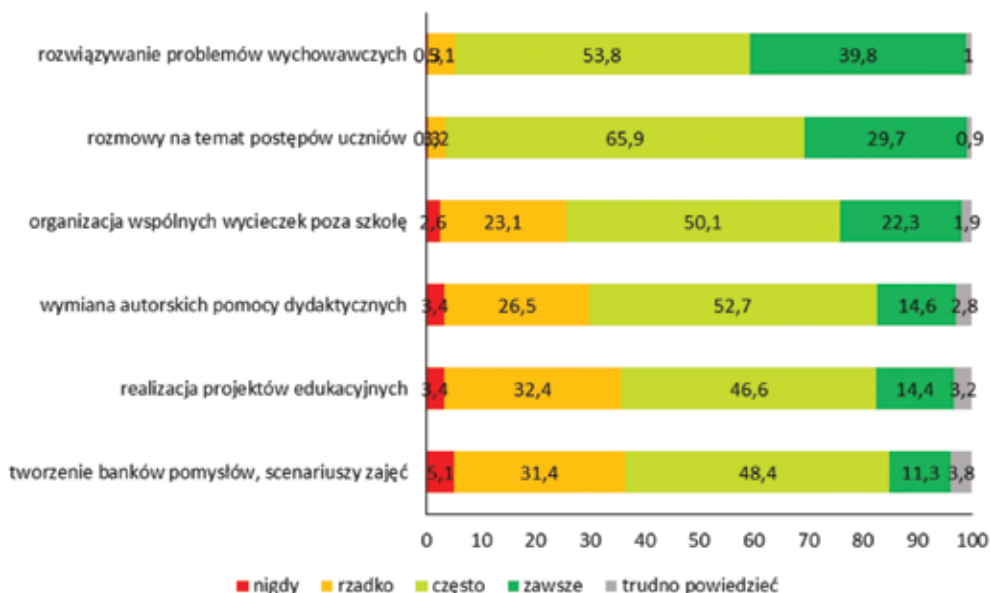
Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego* jasno formułuje swoje oczekiwania wobec nauczycieli

tabela 31

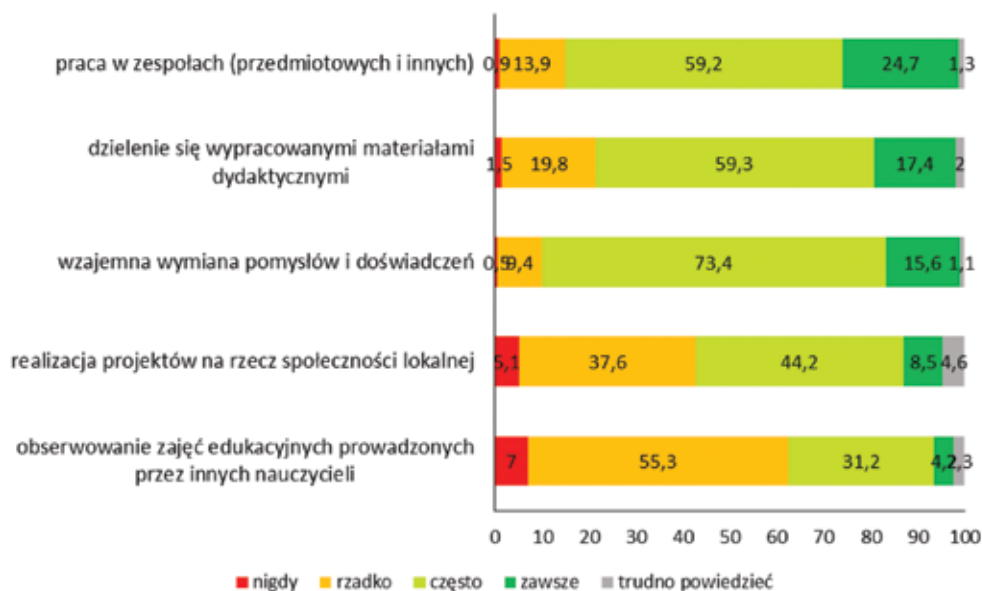
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	jasno formułuje swoje oczekiwania wobec nauczycieli		Ogółem
			nie wybrane	wybrane	
	nauczyciel stażysta	Liczebność	29	99	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	22,7%	77,3%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	144	302	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	32,3%	67,7%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	238	458	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	34,2%	65,8%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	952	1576	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	37,7%	62,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	1363	2435	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	35,9%	64,1%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/a stopień awansu zawodowego * występuje o nagrody i odznaczenia dla nauczycieli
tabela 32

Pani/a stopień awansu zawodowego		występuje o nagrody i odznaczenia dla nauczycieli		Ogółem
		nie wybrane	wybrane	
nauczyciel stażysta	Liczebność	85	43	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	66,4%	33,6%	100,0%
nauczyciel kontraktowy	Liczebność	253	193	446
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	56,7%	43,3%	100,0%
nauczyciel mianowany	Liczebność	344	352	696
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	49,4%	50,6%	100,0%
nauczyciel dyplomowany	Liczebność	1188	1340	2528
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	47,0%	53,0%	100,0%
Ogółem	Liczebność	1870	1928	3798
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	49,2%	50,8%	100,0%

Wykres nr 19. Jak często współpracuje Pani/Pan z innymi nauczycielami w następujących obszarach? (%) N=3798 - ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

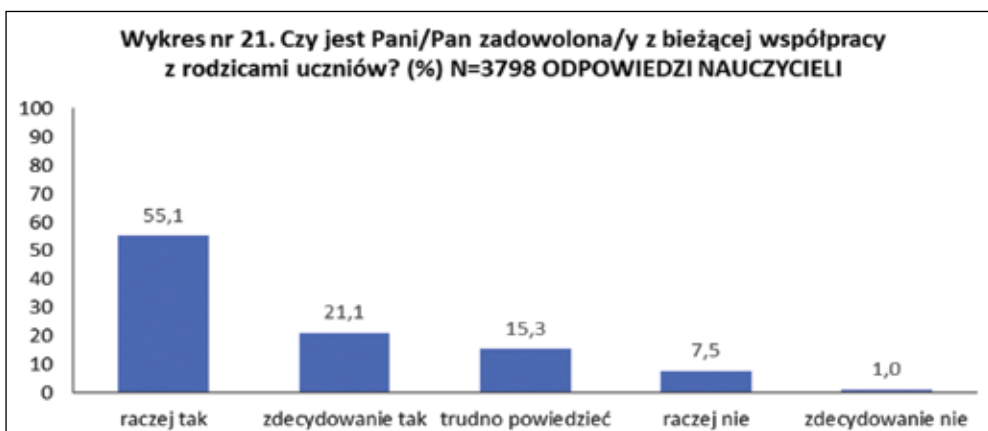
Wykres nr 20. Jak często współpracuje Pani/Pan z innymi nauczycielami w następujących formach? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Tabela krzyżowa Pani/Pana stopień awansu zawodowego * praca w zespołach (przedmiotowych i innych)

tabela 33

Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	praca w zespołach (przedmiotowych i innych)				Ogółem
			nigdy	rzadko	często	zawsze	
		Liczebność	3	33	64	21	121
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,5%	27,3%	52,9%	17,4%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	4	81	260	91	436
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,9%	18,6%	59,6%	20,9%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	6	101	405	176	688
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,9%	14,7%	58,9%	25,6%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	22	312	1520	649	2503
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,9%	12,5%	60,7%	25,9%	100,0%
Ogółem		Liczebność	35	527	2249	937	3748
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	0,9%	14,1%	60,0%	25,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z bieżącej współpracy z rodzicami uczniów?

tabela 34

Staż pracy w zawodzie nauczyciela		Czy jest Pani/Pan zadowolona/y z bieżącej współpracy z rodzicami uczniów?					Ogółem
		zdecydowanie tak	raczej tak	trudno powiedzieć	raczej nie	zdecydowanie nie	
poniżej 3 lat	Liczebność	28	94	25	15	3	165
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	17,0%	57,0%	15,2%	9,1%	1,8%	100,0%
3 - 5 lat	Liczebność	33	95	28	10	4	170
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	19,4%	55,9%	16,5%	5,9%	2,4%	100,0%
6 - 10 lat	Liczebność	85	236	76	26	6	429
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	19,8%	55,0%	17,7%	6,1%	1,4%	100,0%
11 - 20 lat	Liczebność	236	641	195	93	6	1171
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	20,2%	54,7%	16,7%	7,9%	0,5%	100,0%
21 - 30 lat	Liczebność	233	577	155	86	14	1065
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	21,9%	54,2%	14,6%	8,1%	1,3%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczebność	177	422	93	50	5	747
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	23,7%	56,5%	12,4%	6,7%	0,7%	100,0%
Ogółem	Liczebność	792	2065	572	280	38	3747
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	21,1%	55,1%	15,3%	7,5%	1,0%	100,0%

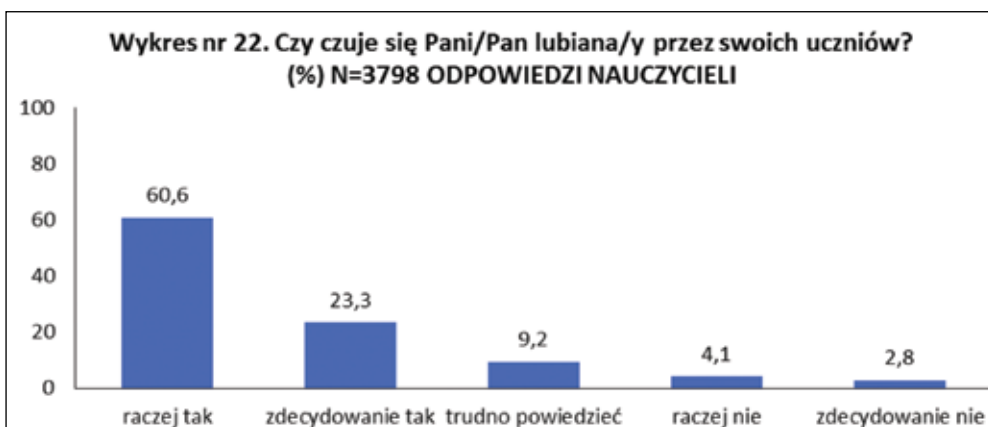
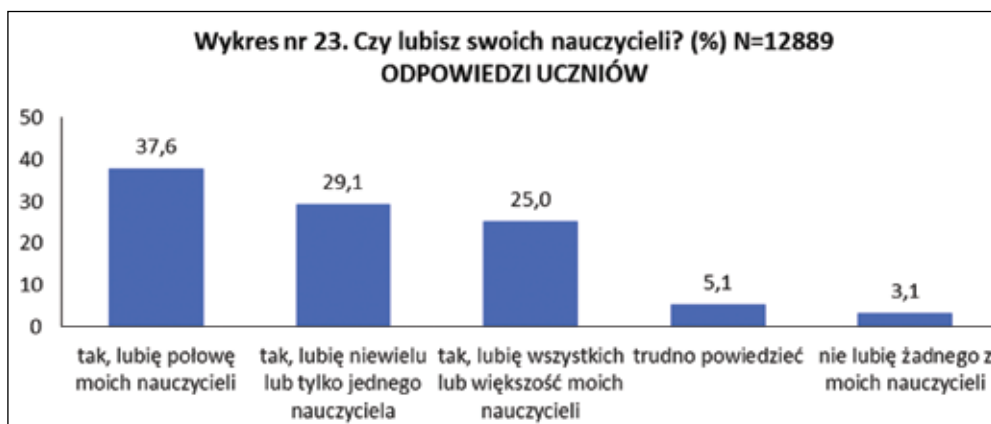

tabela 35

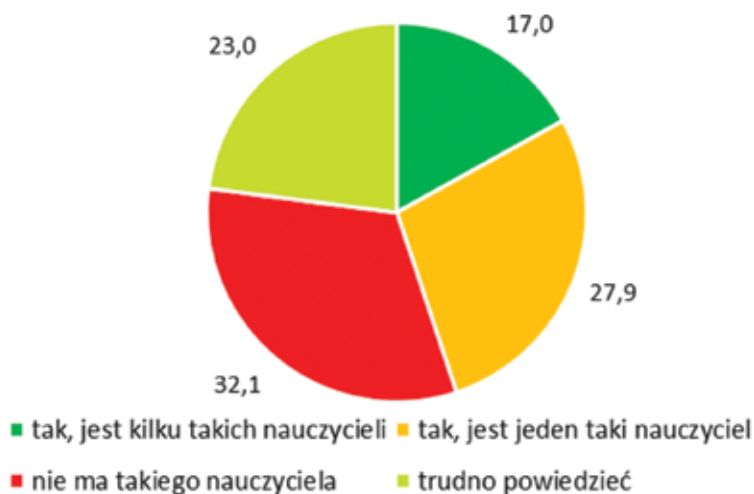
Tabela nr 35. Poczucie bycia lubianym przez uczniów a stopień awansu zawodowego nauczyciela.			Czy czuje się Pani/Pan lubiana/y przez swoich uczniów?					Ogółem
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak	
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	N	5	3	7	72	41	128
		%	3,9%	2,3%	5,5%	56,3%	32,0%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	N	17	18	28	242	141	446
		%	3,8%	4,0%	6,3%	54,3%	31,6%	100,0%
	nauczyciel mianowany	N	19	30	57	421	169	696
		%	2,7%	4,3%	8,2%	60,5%	24,3%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	N	65	106	257	1566	534	2528
		%	2,6%	4,2%	10,2%	61,9%	21,1%	100,0%
	Ogółem	N	106	157	349	2301	885	3798
		%	2,8%	4,1%	9,2%	60,6%	23,3%	100,0%

tabela 36

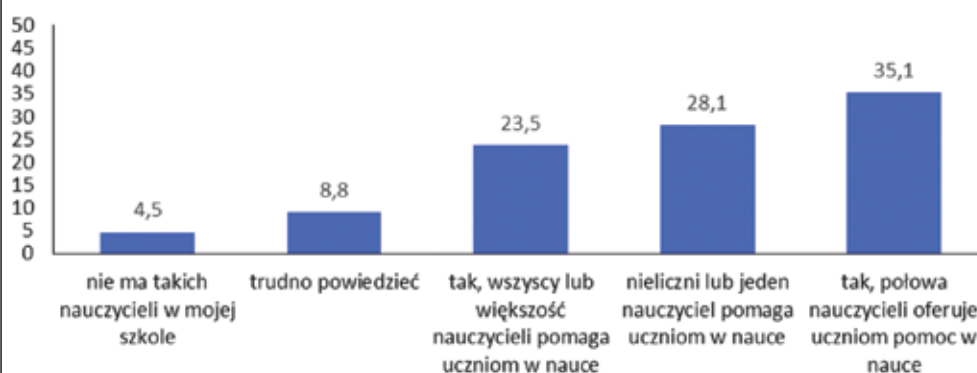
Tabela nr 36. Poczucie bycia lubianym przez uczniów a staż pracy na stanowisku nauczyciela.			Czy czuje się Pani/Pan lubiana/y przez swoich uczniów?					Ogółem
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak	
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	N	7	7	13	93	58	178
		%	3,9%	3,9%	7,3%	52,2%	32,6%	100,0%
	3 – 5 lat	N	5	8	10	94	56	173
		%	2,9%	4,6%	5,8%	54,3%	32,4%	100,0%
	6 – 10 lat	N	10	17	22	257	128	434
		%	2,3%	3,9%	5,1%	59,2%	29,5%	100,0%
	11 – 20 lat	N	31	52	111	704	286	1184
		%	2,6%	4,4%	9,4%	59,5%	24,2%	100,0%
	21 – 30 lat	N	26	41	118	688	204	1077
		%	2,4%	3,8%	11,0%	63,9%	18,9%	100,0%
	powyżej 30 lat	N	27	32	75	465	153	752
		%	3,6%	4,3%	10,0%	61,8%	20,3%	100,0%
	Ogółem	N	106	157	349	2301	885	3798
		%	2,8%	4,1%	9,2%	60,6%	23,3%	100,0%

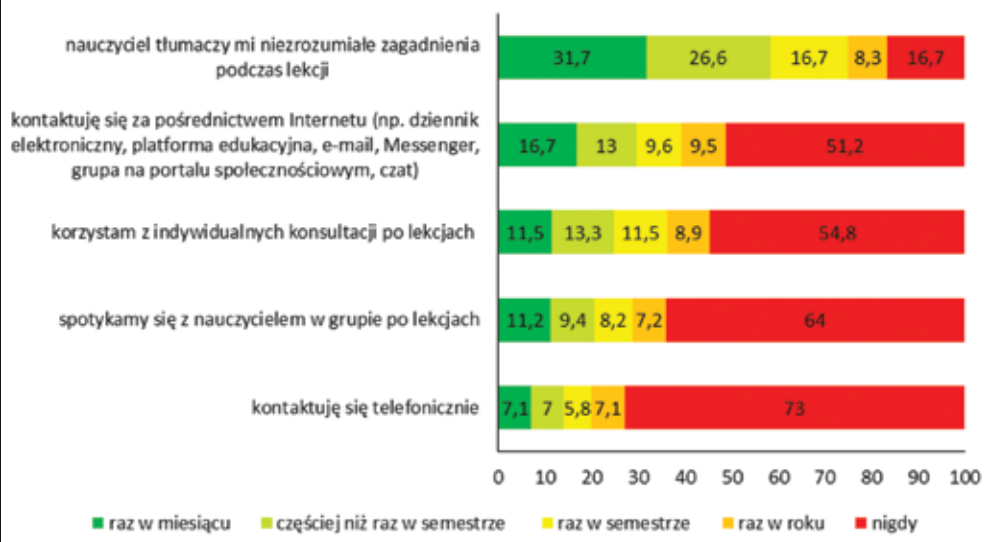
Wykres nr 24. Czy w Twojej szkole jest nauczyciel, który jest dla Ciebie wzorem do naśladowania? (%) N=12889
ODPOWIEDZI UCZNIÓW

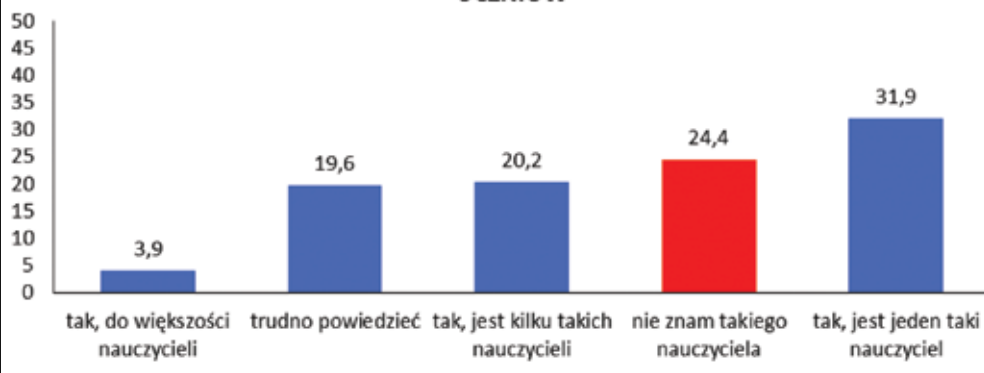
Wykres nr 25. Czy nauczyciele w Twojej szkole pomagają uczniom w nauce? (%) N=12889
ODPOWIEDZI UCZNIÓW

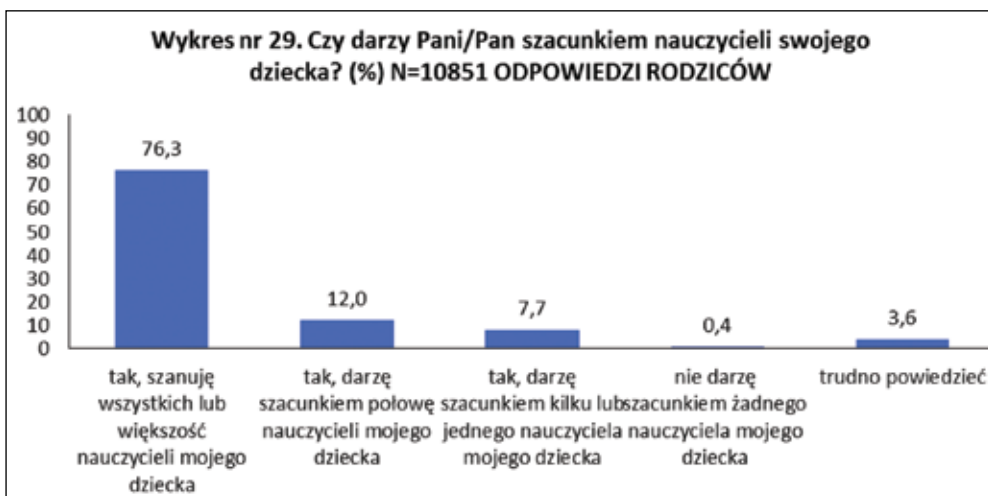
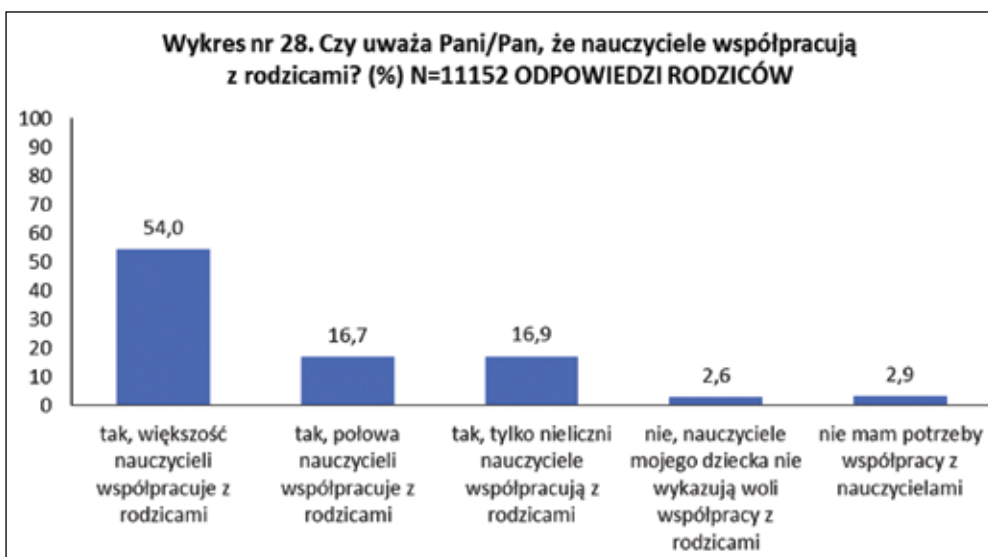

Wykres nr 26. Jak często korzystasz z pomocy nauczyciela w poniższych formach? (%) N=12889 ODPOWIEDZI UCZNIÓW

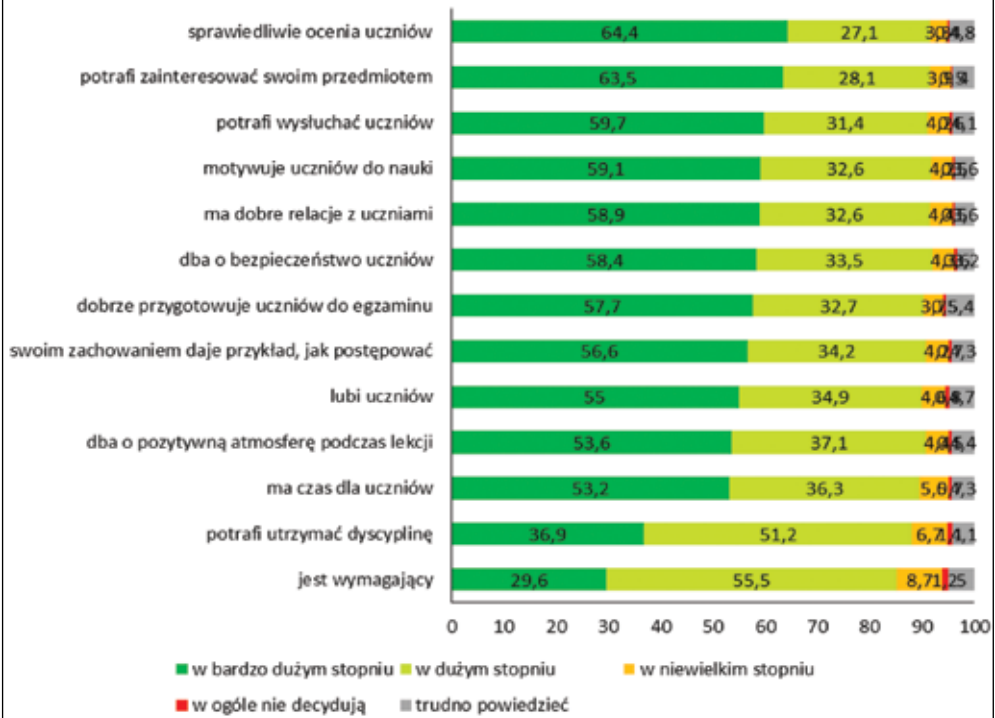
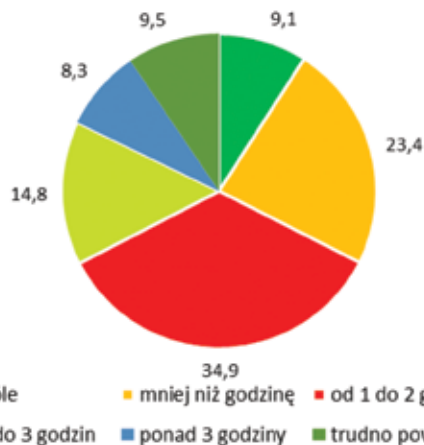

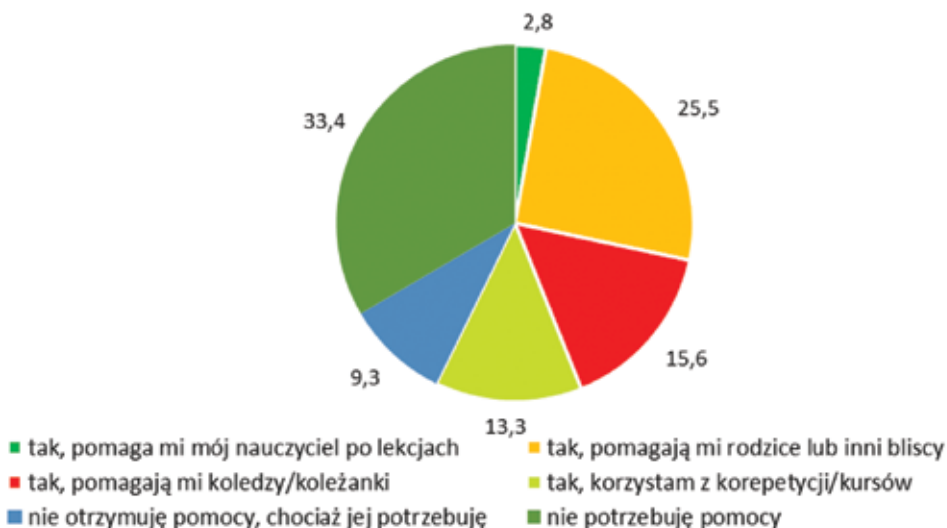
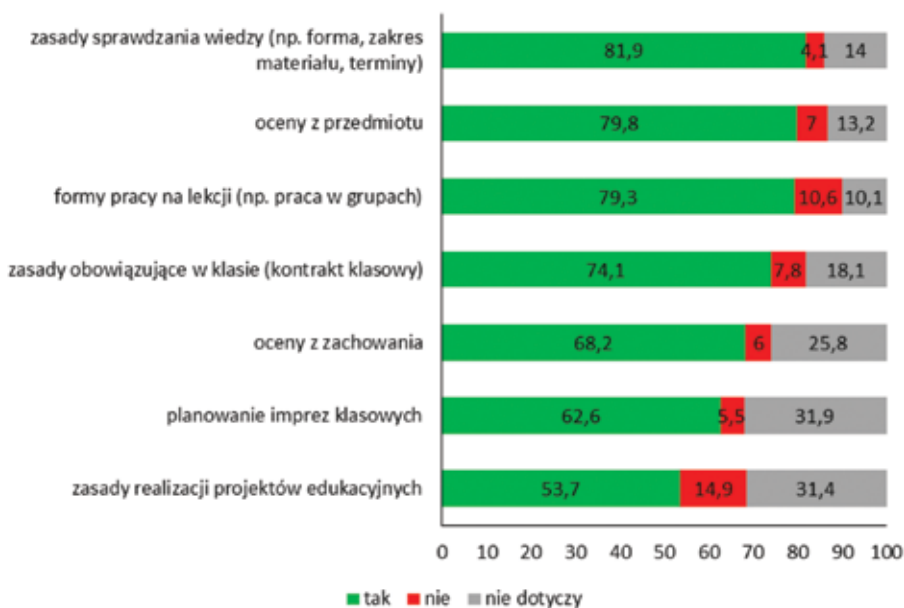
Wykres nr 27. Czy w Twojej szkole jest nauczyciel, do którego możesz zwrócić się z problemami osobistymi? (%) N=12889 ODPOWIEDZI UCZNIÓW

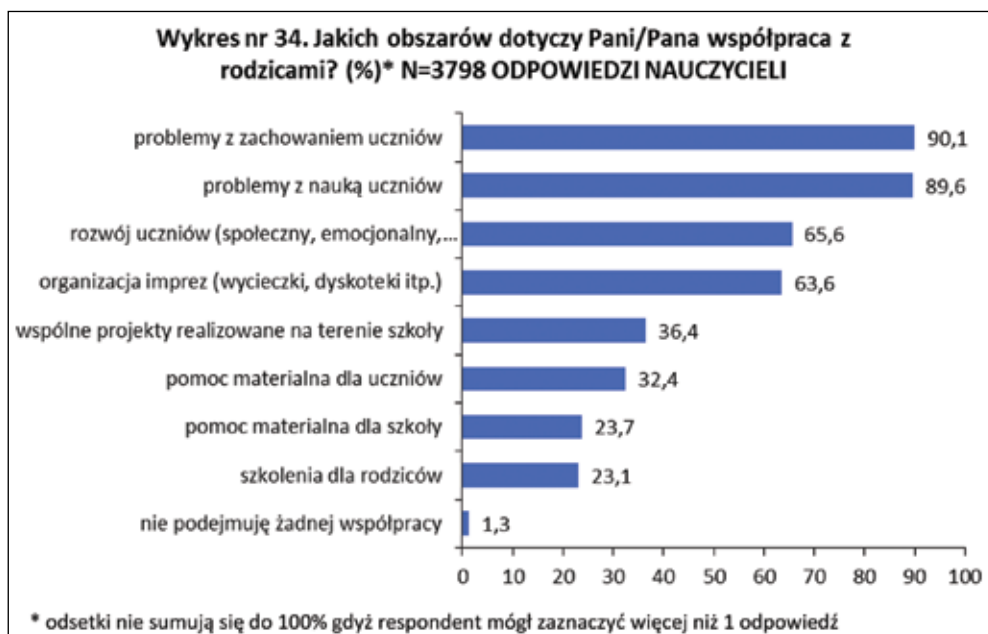

Wykres nr 30. W jakim stopniu poniższe cechy nauczyciela decydują o tym, czy darzy go Pani/Pan szacunkiem? (%) ODPOWIEDZI RODZICÓW**Wykres nr 31. Ile czasu dziennie średnio poświęcasz na naukę w domu (odrabianie prac domowych, przygotowanie się do sprawdzianów itp.)? (%) N=12889 ODPOWIEDZI UCZNIÓW**

Wykres nr 32. Czy otrzymujesz pomoc w zadaniach domowych i nauce? (%) N=12889 ODPOWIEDZI UCZNIÓW**Wykres nr 33. Czy w bieżącym roku szkolnym konsultowała/konsultował Pani/Pan z uczniami: (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI**

Tabela krzyżowa Pani/a stopień awansu zawodowego * organizacja imprez (wycieczki, dyskoteki itp.)

tabela 37

Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	nauczyciel dyplomowany	organizacja imprez (wycieczki, dyskoteki itp.)		Ogółem
					nie wybrane	wybrane	
	Liczebność				90	38	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego				70,3%	29,7%	100,0%
	Liczebność	196	250	446			
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	43,9%	56,1%	100,0%			
	Liczebność	267	429	696			
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	38,4%	61,6%	100,0%			
	Liczebność	829	1699	2528			
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	32,8%	67,2%	100,0%			
Ogółem	Liczebność	1382	2416	3798			
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	36,4%	63,6%	100,0%			

Tabela krzyżowa Pani/a stopień awansu zawodowego * pomoc materialna dla uczniów

tabela 38

		pomoc materialna dla uczniów		Ogółem	
		nie wybrane	wybrane		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	111	17	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	86,7%	13,3%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	353	93	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	79,1%	20,9%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	477	219	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	68,5%	31,5%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	1626	902	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	64,3%	35,7%	100,0%
Ogółem		Liczebność	2567	1231	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	67,6%	32,4%	100,0%

Tabela krzyżowa Pani/a stopień awansu zawodowego * szkolenia dla rodziców

tabela 39

		szkolenia dla rodziców		Ogółem	
		nie wybrane	wybrane		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	115	13	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	89,8%	10,2%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	383	63	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	85,9%	14,1%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	553	143	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	79,5%	20,5%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	1872	656	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	74,1%	25,9%	100,0%
Ogółem		Liczebność	2923	875	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	77,0%	23,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * wspólne projekty realizowane na terenie szkoły

tabela 40

		wspólne projekty realizowane na terenie szkoły		Ogółem	
		nie wybrane	wybrane		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	139	39	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	78,1%	21,9%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	120	53	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	69,4%	30,6%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	276	158	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	63,6%	36,4%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	772	412	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	65,2%	34,8%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	661	416	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	61,4%	38,6%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	450	302	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	59,8%	40,2%	100,0%
	Ogółem	Liczebność	2418	1380	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	63,7%	36,3%	100,0%

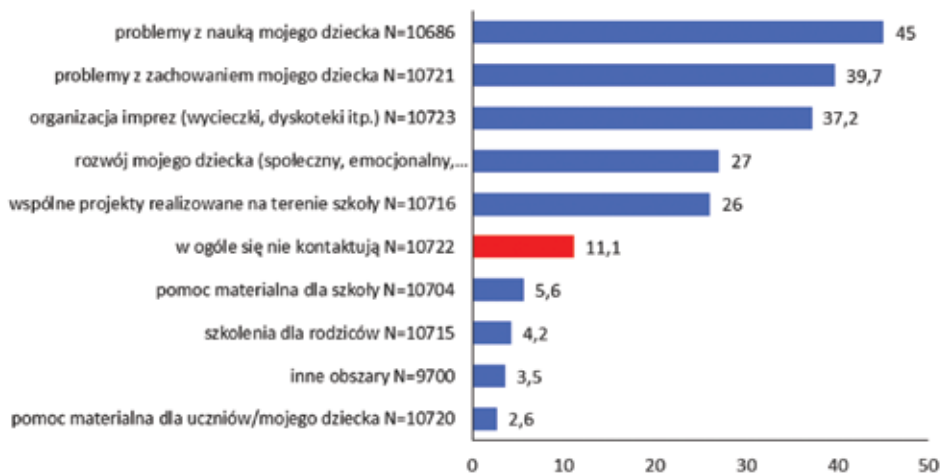
Tabela krzyżowa Staż pracy w zawodzie nauczyciela * szkolenia dla rodziców

tabela 41

		szkolenia dla rodziców		Ogółem	
		nie wybrane	wybrane		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	158	20	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	88,8%	11,2%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	147	26	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	85,0%	15,0%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	357	77	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	82,3%	17,7%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	923	261	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	78,0%	22,0%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	803	274	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	74,6%	25,4%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	535	217	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	71,1%	28,9%	100,0%
	Ogółem	Liczebność	2923	875	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	77,0%	23,0%	100,0%

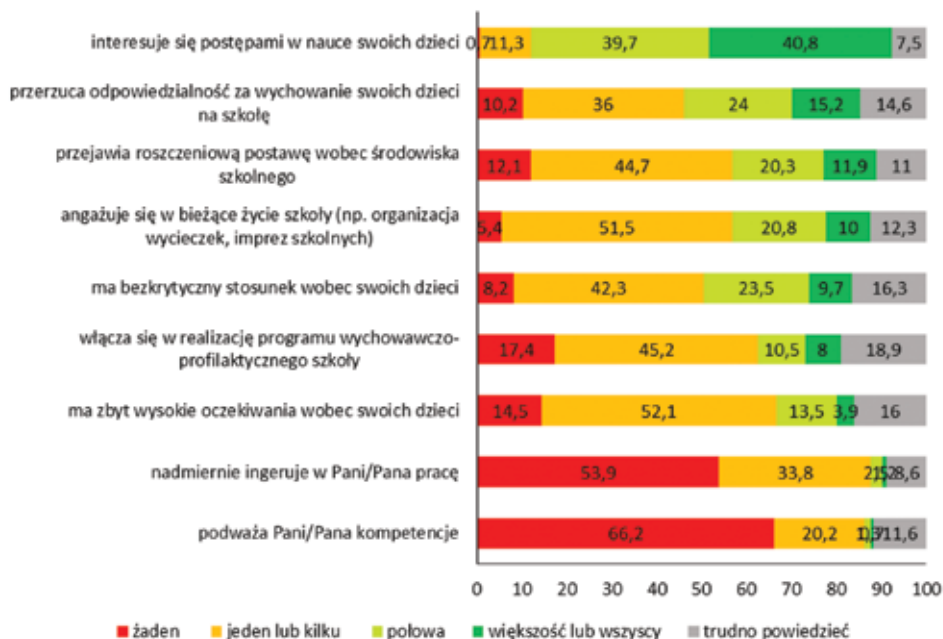

Wykres nr 35. W jakich kwestiach nauczyciele Pani/Pana dziecka najczęściej kontaktują się z Panią/Panem? (%) * ODPOWIEDZI RODZICÓW

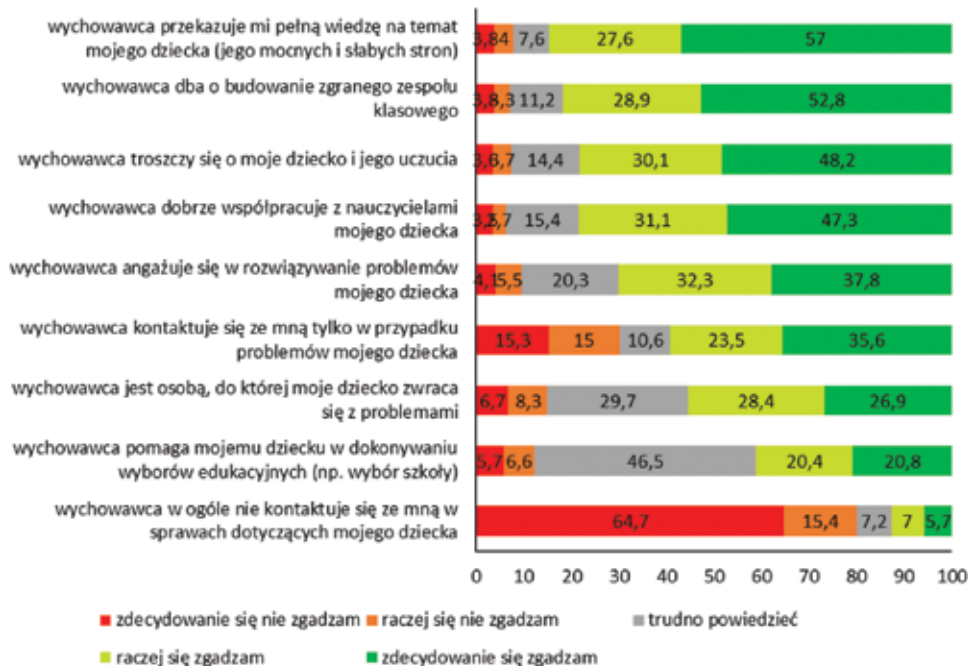

* odsetki nie sumują się do 100% gdyż respondent mógł zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź

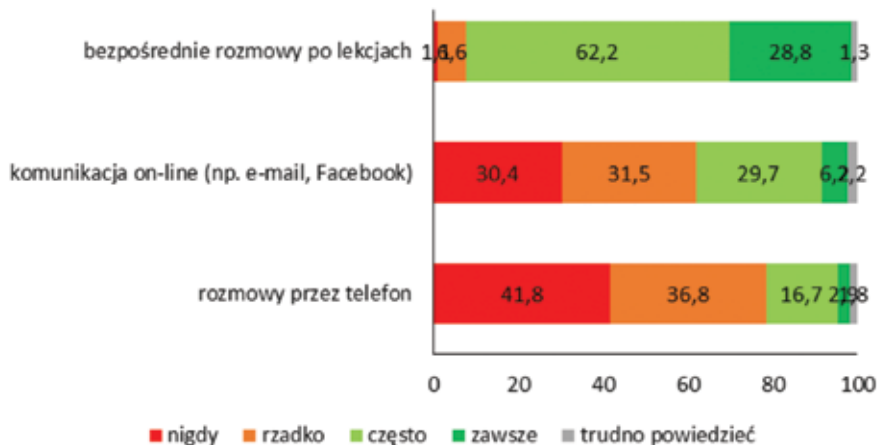
Wykres nr 36. Jak wielu rodziców Pani/Pana zdaniem: (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

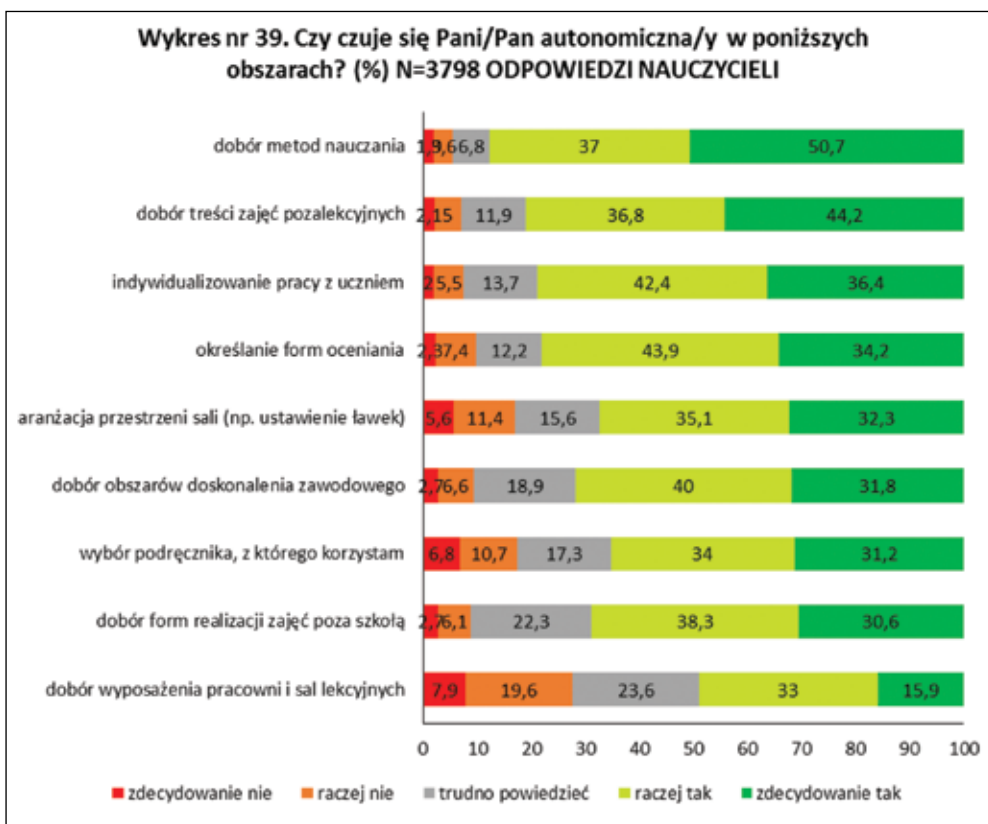

Wykres nr 37. Na ile zgadza się Pani/Pan z następującymi stwierdzeniami na temat wychowawcy swojego dziecka?(%) - ODPOWIEDZI RODZICÓW

Wykres nr 38. Jak często komunikuje się Pani/Pan z uczniami w następujących formach: (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Pani/a stopień awansu zawodowego * wybór podręcznika, z którego korzystam
tabela 42
Tabela krzyżowa

Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	nauczyciel dyplomowany	Ogółem	wybór podręcznika, z którego korzystam				Ogółem	
						zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowanie tak
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		22	18	41	26	21	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		17,2%	14,1%	32,0%	20,3%	16,4%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		36	62	100	148	100	446
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		8,1%	13,9%	22,4%	33,2%	22,4%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		60	82	116	235	203	696
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		8,6%	11,8%	16,7%	33,8%	29,2%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		141	244	400	881	862	2528
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		5,6%	9,7%	15,8%	34,8%	34,1%	100,0%
Ogółem	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		259	406	657	1290	1186	3798
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		6,8%	10,7%	17,3%	34,0%	31,2%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * dobór metod nauczania

tabela 43

Tabela krzyżowa

			dobór metod nauczania				Ogółem	
			zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowani e tak
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	8	10	12	52	46	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,3%	7,8%	9,4%	40,6%	35,9%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	7	20	35	192	192	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,6%	4,5%	7,8%	43,0%	43,0%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	20	25	52	277	322	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,9%	3,6%	7,5%	39,8%	46,3%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	38	82	159	883	1366	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,5%	3,2%	6,3%	34,9%	54,0%	100,0%
Ogółem		Liczebność	73	137	258	1404	1926	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,9%	3,6%	6,8%	37,0%	50,7%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * określanie form oceniania

tabela 44

Tabela krzyżowa

			określanie form oceniania				Ogółem	
			zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowani e tak
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	6	12	30	47	33	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,7%	9,4%	23,4%	36,7%	25,8%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	14	39	79	201	113	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,1%	8,7%	17,7%	45,1%	25,3%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	21	52	85	306	232	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,0%	7,5%	12,2%	44,0%	33,3%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	47	177	271	1112	921	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,9%	7,0%	10,7%	44,0%	36,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	88	280	465	1666	1299	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,3%	7,4%	12,2%	43,9%	34,2%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * dobór treści zajęć pozalekcyjnych

tabela 45

Tabela krzyżowa

			dobór treści zajęć pozalekcyjnych				Ogółem	
			zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowani e tak
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	8	13	26	45	36	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,3%	10,2%	20,3%	35,2%	28,1%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	11	19	67	170	179	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,5%	4,3%	15,0%	38,1%	40,1%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	17	35	88	270	286	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,4%	5,0%	12,6%	38,8%	41,1%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	45	123	272	912	1176	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,8%	4,9%	10,8%	36,1%	46,5%	100,0%
Ogółem		Liczebność	81	190	453	1397	1677	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,1%	5,0%	11,9%	36,8%	44,2%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * aranżacja przestrzeni sali (np. ustawienie ławek)

tabela 46

Tabela krzyżowa

			aranżacja przestrzeni sali (np. ustawienie ławek)				Ogółem	
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowanie tak
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	12	20	28	43	25	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	9,4%	15,6%	21,9%	33,6%	19,5%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	34	63	92	143	114	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,6%	14,1%	20,6%	32,1%	25,6%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	50	100	113	235	198	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,2%	14,4%	16,2%	33,8%	28,4%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	115	250	360	915	888	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,5%	9,9%	14,2%	36,2%	35,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	211	433	593	1336	1225	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,6%	11,4%	15,6%	35,2%	32,3%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * indywidualizowanie pracy z uczniem

tabela 47

Tabela krzyżowa

			indywidualizowanie pracy z uczniem				Ogółem	
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowanie tak
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	7	13	23	54	31	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,5%	10,2%	18,0%	42,2%	24,2%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	11	31	91	179	134	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,5%	7,0%	20,4%	40,1%	30,0%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	18	41	102	313	222	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,6%	5,9%	14,7%	45,0%	31,9%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	39	125	305	1063	996	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,5%	4,9%	12,1%	42,0%	39,4%	100,0%
Ogółem		Liczebność	75	210	521	1609	1383	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,0%	5,5%	13,7%	42,4%	36,4%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * dobór form realizacji zajęć poza szkołą

tabela 48

Tabela krzyżowa

Staż pracy w zawodzie nauczyciela		zdecydowani e nie	dobór form realizacji zajęć poza szkołą		zdecydowani e tak	Ogółem	
			raczej nie	trudno powiedzieć			raczej tak
poniżej 3 lat	Liczebność	14	18	51	51	44	178
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	7,9%	10,1%	28,7%	28,7%	24,7%	100,0%
3 - 5 lat	Liczebność	4	6	44	74	45	173
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,3%	3,5%	25,4%	42,8%	26,0%	100,0%
6 - 10 lat	Liczebność	15	26	97	169	127	434
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,5%	6,0%	22,4%	38,9%	29,3%	100,0%
11 - 20 lat	Liczebność	25	66	255	479	359	1184
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,1%	5,6%	21,5%	40,5%	30,3%	100,0%
21 - 30 lat	Liczebność	23	60	232	408	354	1077
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,1%	5,6%	21,5%	37,9%	32,9%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczebność	23	55	168	271	235	752
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,1%	7,3%	22,3%	36,0%	31,3%	100,0%
Ogółem	Liczebność	104	231	847	1452	1164	3798
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,7%	6,1%	22,3%	38,2%	30,6%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * dobór metod nauczania

tabela 49

Tabela krzyżowa

Staż pracy w zawodzie nauczyciela		zdecydowani e nie	dobór metod nauczania		zdecydowani e tak	Ogółem	
			raczej nie	trudno powiedzieć			raczej tak
poniżej 3 lat	Liczebność	10	13	17	72	66	178
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	5,6%	7,3%	9,6%	40,4%	37,1%	100,0%
3 - 5 lat	Liczebność	3	5	17	71	77	173
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,7%	2,9%	9,8%	41,0%	44,5%	100,0%
6 - 10 lat	Liczebność	13	20	33	162	206	434
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,0%	4,6%	7,6%	37,3%	47,5%	100,0%
11 - 20 lat	Liczebność	10	40	79	462	593	1184
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	3,4%	6,7%	39,0%	50,1%	100,0%
21 - 30 lat	Liczebność	21	21	58	391	586	1077
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	1,9%	5,4%	36,3%	54,4%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczebność	16	38	54	246	398	752
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,1%	5,1%	7,2%	32,7%	52,9%	100,0%
Ogółem	Liczebność	73	137	258	1404	1926	3798
	% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	3,6%	6,8%	37,0%	50,7%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * dobór obszarów doskonalenia zawodowego

tabela 50

Tabela krzyżowa

		dobór obszarów doskonalenia zawodowego					Ogółem	
		zdecydowani nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	11	18	43	64	42	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,2%	10,1%	24,2%	36,0%	23,6%	100,0%
3 - 5 lat	Liczebność	4	11	33	78	47	173	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,3%	6,4%	19,1%	45,1%	27,2%	100,0%
6 - 10 lat	Liczebność	14	31	76	177	136	434	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,2%	7,1%	17,5%	40,8%	31,3%	100,0%
11 - 20 lat	Liczebność	22	65	221	481	395	1184	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	5,5%	18,7%	40,6%	33,4%	100,0%
21 - 30 lat	Liczebność	29	70	183	441	354	1077	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,7%	6,5%	17,0%	40,9%	32,9%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczebność	23	55	160	278	236	752	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,1%	7,3%	21,3%	37,0%	31,4%	100,0%
Ogółem	Liczebność	103	250	716	1519	1210	3798	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,7%	6,6%	18,9%	40,0%	31,9%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * dobór treści zajęć pozalekcyjnych

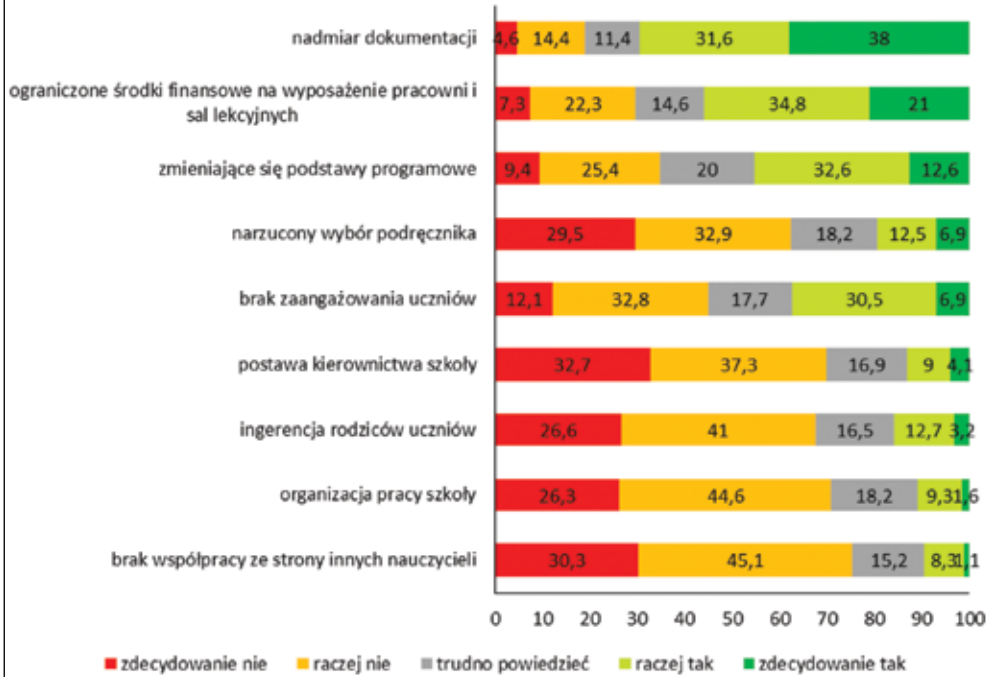
tabela 51

Tabela krzyżowa

		dobór treści zajęć pozalekcyjnych					Ogółem	
		zdecydowani nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	11	14	39	58	56	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,2%	7,9%	21,9%	32,6%	31,5%	100,0%
3 - 5 lat	Liczebność	3	6	32	60	72	173	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,7%	3,5%	18,5%	34,7%	41,6%	100,0%
6 - 10 lat	Liczebność	14	20	51	165	184	434	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,2%	4,6%	11,8%	38,0%	42,4%	100,0%
11 - 20 lat	Liczebność	14	53	128	471	518	1184	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	4,5%	10,8%	39,8%	43,8%	100,0%
21 - 30 lat	Liczebność	21	53	116	382	505	1077	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	4,9%	10,8%	35,5%	46,9%	100,0%
powyżej 30 lat	Liczebność	18	44	87	261	342	752	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,4%	5,9%	11,6%	34,7%	45,5%	100,0%
Ogółem	Liczebność	81	190	453	1397	1677	3798	
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,1%	5,0%	11,9%	36,8%	44,2%	100,0%

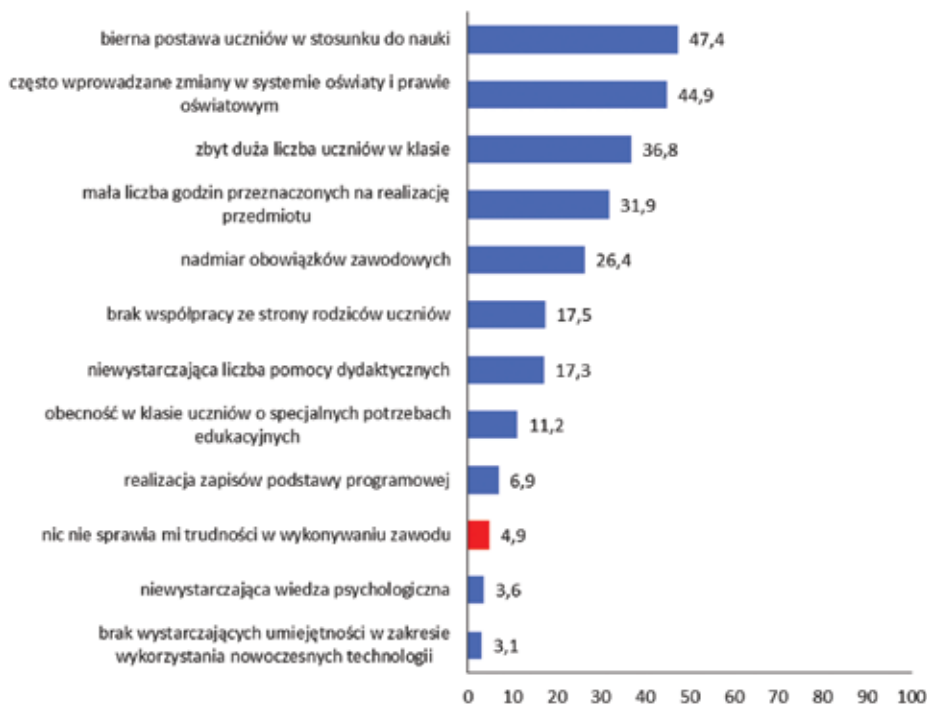

Wykres nr 40. Czy poniższe czynniki ograniczają Pani/Pana autonomię w pracy na stanowisku nauczyciela? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Wykres nr 41. Co sprawia Pani/Panu największe trudności w wykonywaniu zawodu? (%) * N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

* odsetki nie sumują się do 100% gdyż respondent mógł zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź

Pani/a stopień awansu zawodowego * często wprowadzane zmiany w systemie oświaty i prawie oświatowym

tabela 52

Tabela krzyżowa

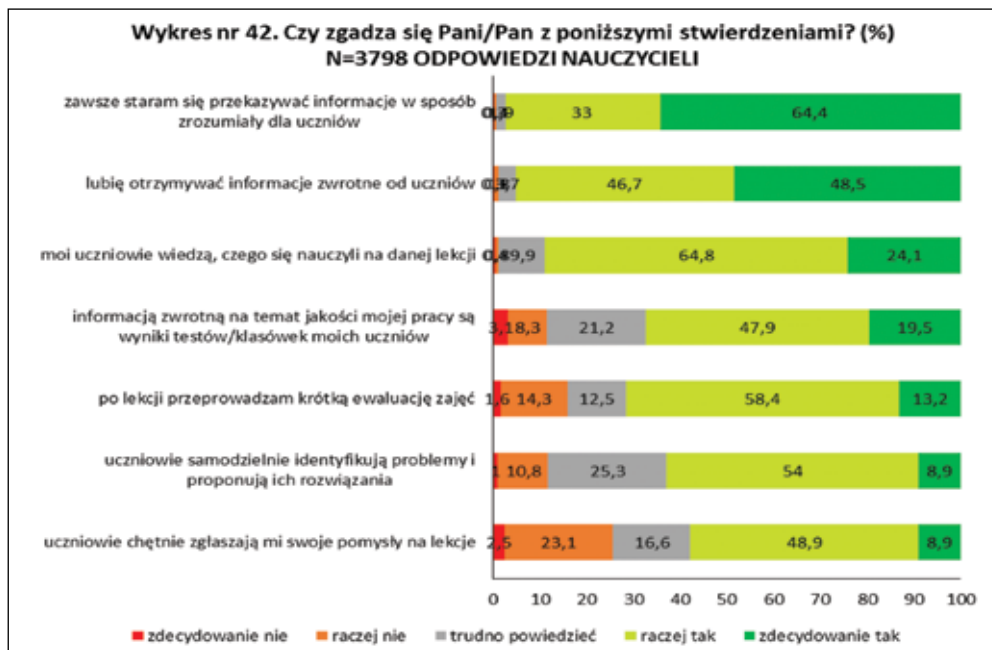
			często wprowadzane zmiany w systemie oświaty i prawie oświatowym		Ogółem
			nie wybrane	wybrane	
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	99	29	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	77,3%	22,7%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	280	166	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	62,8%	37,2%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	371	325	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	53,3%	46,7%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	1344	1184	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	53,2%	46,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	2094	1704	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	55,1%	44,9%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * mała liczba godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu

tabela 53

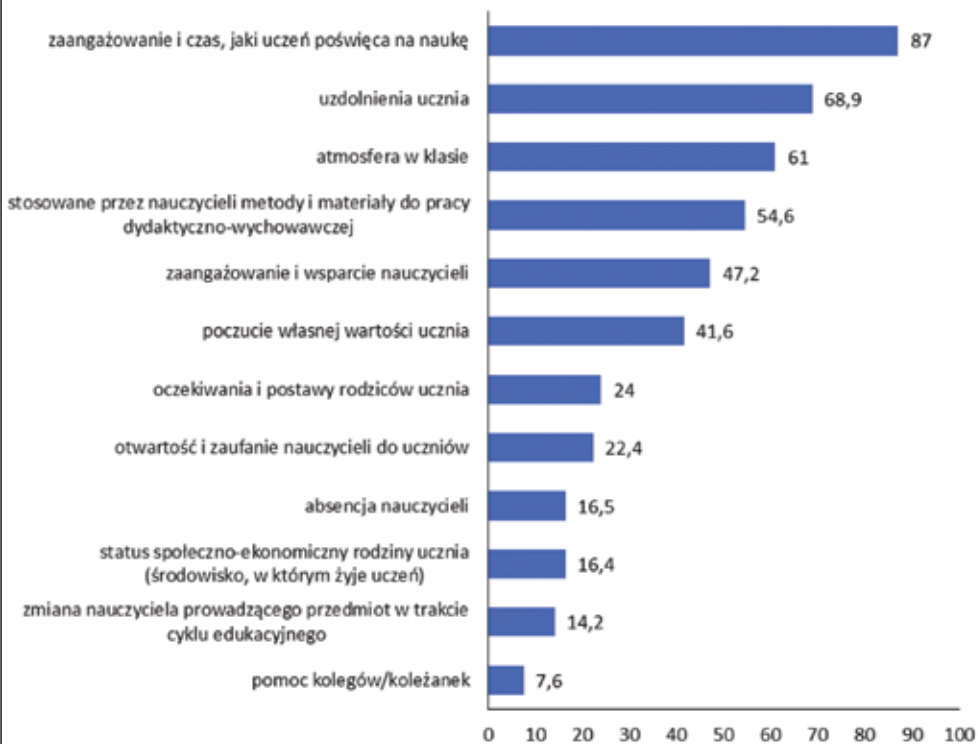
Tabela krzyżowa

		mała liczba godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu			
			nie wybrane	wybrane	Ogółem
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	141	37	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	79,2%	20,8%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	133	40	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	76,9%	23,1%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	318	116	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	73,3%	26,7%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	805	379	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	68,0%	32,0%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	718	359	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	66,7%	33,3%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	473	279	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	62,9%	37,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	2588	1210	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	68,1%	31,9%	100,0%

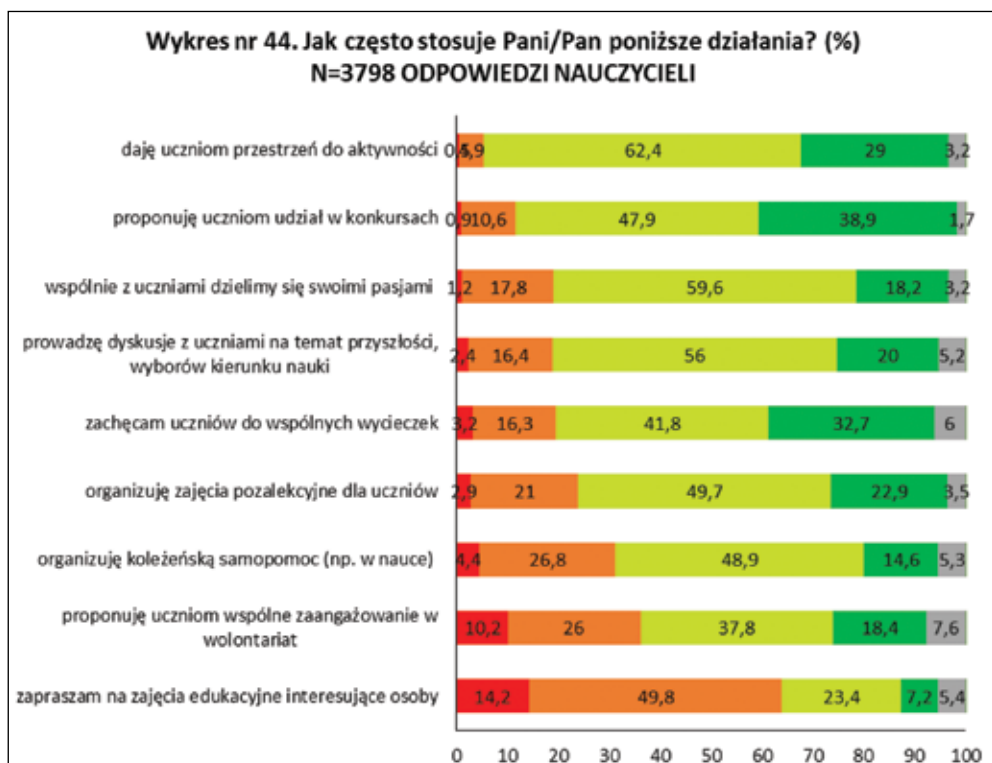

Wykres nr 43. Które z poniższych czynników mają istotne znaczenie w procesie uczenia się ucznia? (%) * N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

* odsetki nie sumują się do 100% gdyż respondent mógł zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź

Pani/a stopień awansu zawodowego * wspólnie z uczniami dzielimy się swoimi pasjami

tabela 54

Tabela krzyżowa

		wspólnie z uczniami dzielimy się swoimi pasjami					Ogółem	
		nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	2	24	65	30	7	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		1,6%	18,8%	50,8%	23,4%	5,5%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	9	51	272	103	11	446
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		2,0%	11,4%	61,0%	23,1%	2,5%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	8	126	415	130	17	696
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		1,1%	18,1%	59,6%	18,7%	2,4%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	28	474	1511	430	85	2528
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		1,1%	18,8%	59,8%	17,0%	3,4%	100,0%
Ogółem	Liczebność	47	675	2263	693	120	3798	
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		1,2%	17,8%	59,6%	18,2%	3,2%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * zapraszam na zajęcia edukacyjne interesujące osoby

tabela 55

Tabela krzyżowa

		zapraszam na zajęcia edukacyjne interesujące osoby						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stazysta	Liczebność	34	38	23	17	16	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	26,6%	29,7%	18,0%	13,3%	12,5%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	87	165	113	49	32	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	19,5%	37,0%	25,3%	11,0%	7,2%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	116	334	155	52	39	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	16,7%	48,0%	22,3%	7,5%	5,6%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	301	1358	596	156	117	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	11,9%	53,7%	23,6%	6,2%	4,6%	100,0%
Ogółem		Liczebność	538	1895	887	274	204	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	14,2%	49,9%	23,4%	7,2%	5,4%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * zachęcam uczniów do wspólnych wycieczek

tabela 56

Tabela krzyżowa

		zachęcam uczniów do wspólnych wycieczek						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stazysta	Liczebność	13	28	42	24	21	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	10,2%	21,9%	32,8%	18,8%	16,4%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	25	69	163	150	39	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,6%	15,5%	36,5%	33,6%	8,7%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	34	143	272	212	35	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,9%	20,5%	39,1%	30,5%	5,0%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	50	378	1112	855	133	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,0%	15,0%	44,0%	33,8%	5,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	122	618	1589	1241	228	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,2%	16,3%	41,8%	32,7%	6,0%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * organizuję zajęcia pozalekcyjne dla uczniów

tabela 57

Tabela krzyżowa

		organizuję zajęcia pozalekcyjne dla uczniów						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stazysta	Liczebność	26	31	42	17	12	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	20,3%	24,2%	32,8%	13,3%	9,4%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	23	95	193	114	21	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,2%	21,3%	43,3%	25,6%	4,7%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	17	162	327	160	30	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,4%	23,3%	47,0%	23,0%	4,3%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	43	509	1329	577	70	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,7%	20,1%	52,6%	22,8%	2,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	109	797	1891	868	133	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,9%	21,0%	49,8%	22,9%	3,5%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * proponują uczniom wspólne zaangażowanie w wolontariat

tabela 58

Tabela krzyżowa

			proponują uczniom wspólne zaangażowanie w wolontariat					
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	31	27	35	15	20	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	24,2%	21,1%	27,3%	11,7%	15,6%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	66	106	146	83	45	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	14,8%	23,8%	32,7%	18,6%	10,1%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	74	182	253	141	46	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	10,6%	26,1%	36,4%	20,3%	6,6%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	216	673	1001	460	178	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,5%	26,6%	39,6%	18,2%	7,0%	100,0%
Ogółem		Liczebność	387	988	1435	699	289	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	10,2%	26,0%	37,8%	18,4%	7,6%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * organizują koleżeńską samopomoc (np. w nauce)

tabela 59

Tabela krzyżowa

			organizują koleżeńską samopomoc (np. w nauce)					
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	15	36	42	20	15	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	11,7%	28,1%	32,8%	15,6%	11,7%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	27	118	202	66	33	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,1%	26,5%	45,3%	14,8%	7,4%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	46	190	327	102	31	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,6%	27,3%	47,0%	14,7%	4,5%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	78	674	1286	368	122	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,1%	26,7%	50,9%	14,6%	4,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	166	1018	1857	556	201	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	4,4%	26,8%	48,9%	14,6%	5,3%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * prowadzą dyskusje z uczniami na temat przyszłości, wyborów kierunku nauki

tabela 60

Tabela krzyżowa

			prowadzą dyskusje z uczniami na temat przyszłości, wyborów kierunku nauki					
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	12	23	52	26	15	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	9,4%	18,0%	40,6%	20,3%	11,7%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	14	79	241	99	13	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,1%	17,7%	54,0%	22,2%	2,9%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	19	117	376	141	43	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,7%	16,8%	54,0%	20,3%	6,2%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	45	402	1464	492	125	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	1,8%	15,9%	57,9%	19,5%	4,9%	100,0%
Ogółem		Liczebność	90	621	2133	758	196	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,4%	16,4%	56,2%	20,0%	5,2%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * organizują zajęcia pozalekcyjne dla uczniów

tabela 61

Tabela krzyżowa

		organizują zajęcia pozalekcyjne dla uczniów					Ogółem	
		nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	31	38	65	29	15	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	17,4%	21,3%	36,5%	16,3%	8,4%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	7	37	72	46	11	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,0%	21,4%	41,6%	26,6%	6,4%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	11	88	207	113	15	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,5%	20,3%	47,7%	26,0%	3,5%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	22	249	598	275	40	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	21,0%	50,5%	23,2%	3,4%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	21	233	558	237	28	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	21,6%	51,8%	22,0%	2,6%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	17	152	391	168	24	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,3%	20,2%	52,0%	22,3%	3,2%	100,0%
Ogółem		Liczebność	109	797	1891	868	133	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,9%	21,0%	49,8%	22,9%	3,5%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * proponują uczniom udział w konkursach

tabela 62

Tabela krzyżowa

		proponują uczniom udział w konkursach					Ogółem	
		nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	11	24	77	56	10	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,2%	13,5%	43,3%	31,5%	5,6%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	6	19	82	62	4	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,5%	11,0%	47,4%	35,8%	2,3%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	5	40	218	162	9	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	9,2%	50,2%	37,3%	2,1%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	7	139	567	448	23	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,6%	11,7%	47,9%	37,8%	1,9%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	4	114	517	432	10	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,4%	10,6%	48,0%	40,1%	0,9%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	2	67	356	317	10	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,3%	8,9%	47,3%	42,2%	1,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	35	403	1817	1477	66	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,9%	10,6%	47,8%	38,9%	1,7%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * zachęcam uczniów do wspólnych wycieczek

tabela 63

Tabela krzyżowa

			zachęcam uczniów do wspólnych wycieczek					Ogółem
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	19	35	59	40	25	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	10,7%	19,7%	33,1%	22,5%	14,0%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	10	22	67	58	16	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	5,8%	12,7%	38,7%	33,5%	9,2%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	17	76	173	141	27	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,9%	17,5%	39,9%	32,5%	6,2%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	25	201	514	373	71	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,1%	17,0%	43,4%	31,5%	6,0%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	29	177	468	356	47	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,7%	16,4%	43,5%	33,1%	4,4%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	22	107	308	273	42	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,9%	14,2%	41,0%	36,3%	5,6%	100,0%
Ogółem		Liczebność	122	618	1589	1241	228	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,2%	16,3%	41,8%	32,7%	6,0%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * proponuję uczniom wspólne zaangażowanie w wolontariat

tabela 64

Tabela krzyżowa

			proponuję uczniom wspólne zaangażowanie w wolontariat					Ogółem
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	38	41	48	22	29	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	21,3%	23,0%	27,0%	12,4%	16,3%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	29	49	52	27	16	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	16,8%	28,3%	30,1%	15,6%	9,2%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	47	100	163	98	26	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	10,8%	23,0%	37,6%	22,6%	6,0%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	107	310	454	223	90	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	9,0%	26,2%	38,3%	18,8%	7,6%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	104	276	442	185	70	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	9,7%	25,6%	41,0%	17,2%	6,5%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	62	212	276	144	58	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	8,2%	28,2%	36,7%	19,1%	7,7%	100,0%
Ogółem		Liczebność	387	988	1435	699	289	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	10,2%	26,0%	37,8%	18,4%	7,6%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * organizują koleżeńską samopomoc (np. w nauce)

tabela 65

Tabela krzyżowa

		organizują koleżeńską samopomoc (np. w nauce)						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	20	49	62	28	19	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	11,2%	27,5%	34,8%	15,7%	10,7%	100,0%
3 - 5 lat	3 - 5 lat	Liczebność	12	44	80	27	10	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,9%	25,4%	46,2%	15,6%	5,8%	100,0%
6 - 10 lat	6 - 10 lat	Liczebność	28	121	198	64	23	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,5%	27,9%	45,6%	14,7%	5,3%	100,0%
11 - 20 lat	11 - 20 lat	Liczebność	51	310	578	182	63	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,3%	26,2%	48,8%	15,4%	5,3%	100,0%
21 - 30 lat	21 - 30 lat	Liczebność	34	301	541	147	54	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,2%	27,9%	50,2%	13,6%	5,0%	100,0%
powyżej 30 lat	powyżej 30 lat	Liczebność	21	193	398	108	32	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,8%	25,7%	52,9%	14,4%	4,3%	100,0%
Ogółem	Ogółem	Liczebność	166	1018	1857	556	201	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,4%	26,8%	48,9%	14,6%	5,3%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * prowadzą dyskusje z uczniami na temat przyszłości, wyborów kierunku nauki

tabela 66

Tabela krzyżowa

		prowadzą dyskusje z uczniami na temat przyszłości, wyborów kierunku nauki						
			nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć	Ogółem
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	11	29	87	32	19	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,2%	16,3%	48,9%	18,0%	10,7%	100,0%
3 - 5 lat	3 - 5 lat	Liczebność	11	28	90	38	6	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,4%	16,2%	52,0%	22,0%	3,5%	100,0%
6 - 10 lat	6 - 10 lat	Liczebność	10	86	217	100	21	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,3%	19,8%	50,0%	23,0%	4,8%	100,0%
11 - 20 lat	11 - 20 lat	Liczebność	21	185	688	240	50	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,8%	15,6%	58,1%	20,3%	4,2%	100,0%
21 - 30 lat	21 - 30 lat	Liczebność	21	174	629	203	50	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,9%	16,2%	58,4%	18,8%	4,6%	100,0%
powyżej 30 lat	powyżej 30 lat	Liczebność	16	119	422	145	50	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,1%	15,8%	56,1%	19,3%	6,6%	100,0%
Ogółem	Ogółem	Liczebność	90	621	2133	758	196	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,4%	16,4%	56,2%	20,0%	5,2%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * wspólnie z uczniami dzielimy się swoimi pasjami

tabela 67

Tabela krzyżowa

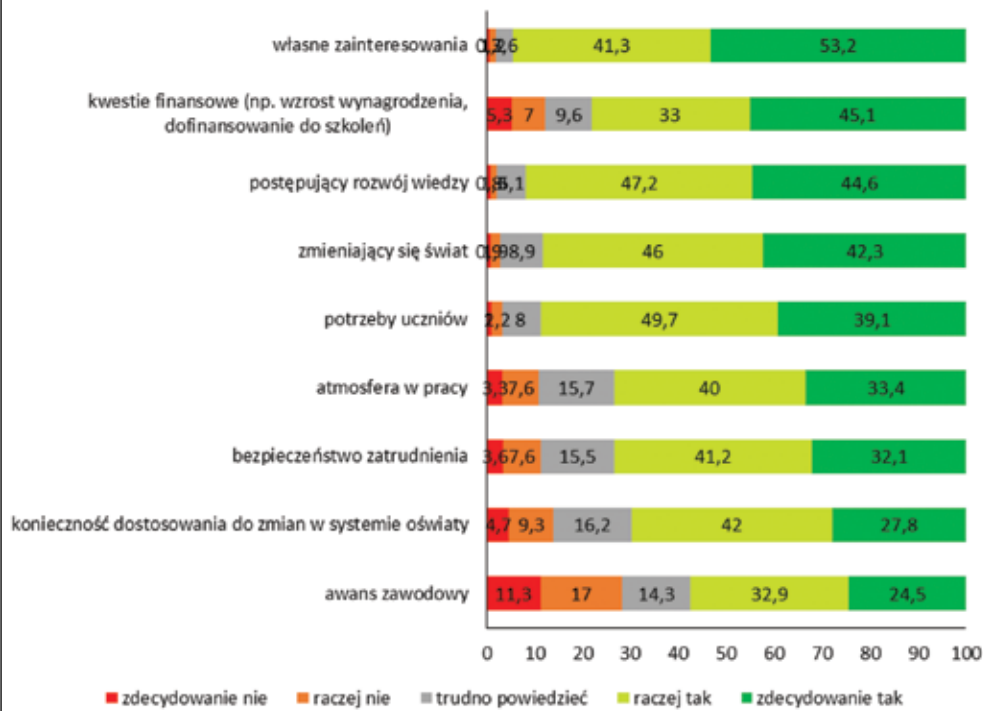
		wspólnie z uczniami dzielimy się swoimi pasjami					Ogółem	
		nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	3	29	95	44	7	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,7%	16,3%	53,4%	24,7%	3,9%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	5	25	98	42	3	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,9%	14,5%	56,6%	24,3%	1,7%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	4	63	260	95	12	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,9%	14,5%	59,9%	21,9%	2,8%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	10	228	691	217	38	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	0,8%	19,3%	58,4%	18,3%	3,2%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	13	215	643	171	35	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	20,0%	59,7%	15,9%	3,2%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	12	115	476	124	25	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,6%	15,3%	63,3%	16,5%	3,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	47	675	2263	693	120	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,2%	17,8%	59,6%	18,2%	3,2%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * zapraszam na zajęcia edukacyjne interesujące osoby

tabela 68

Tabela krzyżowa

		zapraszam na zajęcia edukacyjne interesujące osoby					Ogółem	
		nigdy	rzadko	często	zawsze	trudno powiedzieć		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	46	49	37	20	26	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	25,8%	27,5%	20,8%	11,2%	14,6%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	38	63	43	21	8	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	22,0%	36,4%	24,9%	12,1%	4,6%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	61	186	118	48	21	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	14,1%	42,9%	27,2%	11,1%	4,8%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	174	624	246	80	60	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	14,7%	52,7%	20,8%	6,8%	5,1%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	151	571	244	58	53	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	14,0%	53,0%	22,7%	5,4%	4,9%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	68	402	199	47	36	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	9,0%	53,5%	26,5%	6,3%	4,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	538	1895	887	274	204	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	14,2%	49,9%	23,4%	7,2%	5,4%	100,0%

Wykres nr 45. Czy poniższe czynniki motywują Panią/Pana do rozwoju zawodowego? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * konieczność dostosowania do zmian w systemie oświaty
tabela 69
Tabela krzyżowa

			konieczność dostosowania do zmian w systemie oświaty					Ogółem
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak	
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	13	28	36	57	44	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	7,3%	15,7%	20,2%	32,0%	24,7%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	11	16	40	69	37	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,4%	9,2%	23,1%	39,9%	21,4%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	23	52	75	175	109	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	5,3%	12,0%	17,3%	40,3%	25,1%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	50	114	209	493	318	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,2%	9,6%	17,7%	41,6%	26,9%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	44	87	166	480	300	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,1%	8,1%	15,4%	44,6%	27,9%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	36	55	90	324	247	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,8%	7,3%	12,0%	43,1%	32,8%	100,0%
Ogółem		Liczebność	177	352	616	1598	1055	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,7%	9,3%	16,2%	42,1%	27,8%	100,0%

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan * awans zawodowy

tabela 70

Tabela krzyżowa

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej	Liczebność	awans zawodowy				Ogółem	
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowanie tak
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	46	62	68	157	510	
			9,0%	12,2%	13,3%	30,8%	34,7%	100,0%
	nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących	Liczebność	301	444	353	818	2469	
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	12,2%	18,0%	14,3%	33,1%	22,4%	100,0%
	nauczyciel przedmiotów zawodowych	Liczebność	32	68	57	127	386	
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	8,3%	17,6%	14,8%	32,9%	26,4%	100,0%
	nauczyciel świetlicy	Liczebność	14	14	16	34	105	
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	13,3%	13,3%	15,2%	32,4%	25,7%	100,0%
	nauczyciel bibliotekarz	Liczebność	10	12	16	39	94	
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	10,6%	12,8%	17,0%	41,5%	18,1%	100,0%
	pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta	Liczebność	26	46	34	73	234	
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	11,1%	19,7%	14,5%	31,2%	23,5%	100,0%
Ogółem		Liczebność	429	646	544	1248	3798	
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	11,3%	17,0%	14,3%	32,9%	24,5%	100,0%

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan * potrzeby uczniów

tabela 71

Tabela krzyżowa

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej	Liczebność	potrzeby uczniów				Ogółem	
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowanie tak
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	5	4	28	215	258	510
			1,0%	0,8%	5,5%	42,2%	50,6%	100,0%
	nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących	Liczebność	21	56	219	1253	920	2469
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	0,9%	2,3%	8,9%	50,7%	37,3%	100,0%
	nauczyciel przedmiotów zawodowych	Liczebność	5	16	32	211	122	386
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	1,3%	4,1%	8,3%	54,7%	31,6%	100,0%
	nauczyciel świetlicy	Liczebność	5	0	7	55	38	105
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	4,8%	0,0%	6,7%	52,4%	36,2%	100,0%
	nauczyciel bibliotekarz	Liczebność	1	1	8	51	33	94
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	1,1%	1,1%	8,5%	54,3%	35,1%	100,0%
	pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta	Liczebność	1	5	9	104	115	234
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	0,4%	2,1%	3,8%	44,4%	49,1%	100,0%
Ogółem		Liczebność	38	82	303	1889	1486	3798
		% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	1,0%	2,2%	8,0%	49,7%	39,1%	100,0%

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan * konieczność dostosowania do zmian w systemie oświaty

tabela 72

Tabela krzyżowa

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej	nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących	nauczyciel przedmiotów zawodowych	nauczyciel świetlicy	nauczyciel bibliotekarz	pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta	Ogółem	konieczność dostosowania do zmian w systemie oświaty					
								zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak	Ogółem
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		15	32	59	203	201	510
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		2,9%	6,3%	11,6%	39,8%	39,4%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		123	245	417	1055	629	2469
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		5,0%	9,9%	16,9%	42,7%	25,5%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		18	39	68	163	98	386
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		4,7%	10,1%	17,6%	42,2%	25,4%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		7	6	19	51	22	105
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		6,7%	5,7%	18,1%	48,6%	21,0%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		3	6	12	43	30	94
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		3,2%	6,4%	12,8%	45,7%	31,9%	100,0%
	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		11	24	41	83	75	234
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		4,7%	10,3%	17,5%	35,5%	32,1%	100,0%
Ogółem	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność	Liczebność		177	352	616	1598	1055	3798
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		4,7%	9,3%	16,2%	42,1%	27,8%	100,0%

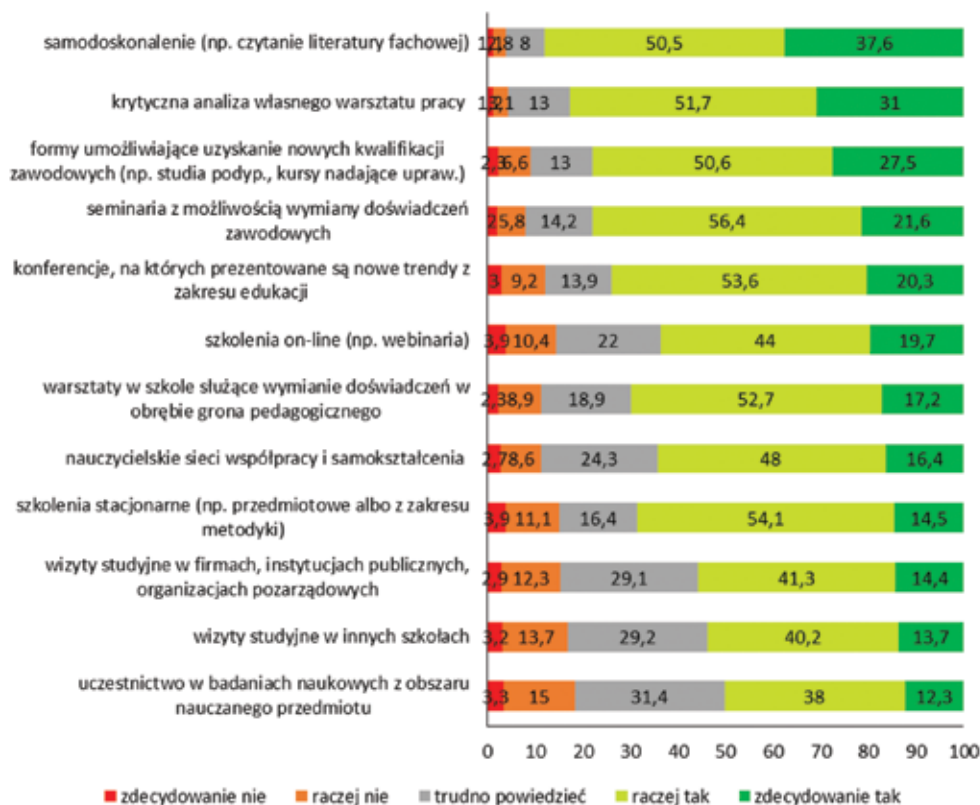
Wykres nr 46. Czy poniższe formy doskonalenia uważa Pani/Pan za użyteczne? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Pani/a stopień awansu zawodowego * seminaaria z możliwością wymiany doświadczeń zawodowych

tabela 73

Tabela krzyżowa

		seminaria z możliwością wymiany doświadczeń zawodowych					Ogółem	
		zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	5	5	12	66	40	128
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		3,9%	3,9%	9,4%	51,6%	31,3%	100,0%
nauczyciel kontraktowy	Liczebność	10	26	59	244	107	446	
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		2,2%	5,8%	13,2%	54,7%	24,0%	100,0%
nauczyciel mianowany	Liczebność	13	45	88	394	156	696	
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		1,9%	6,5%	12,6%	56,6%	22,4%	100,0%
nauczyciel dyplomowany	Liczebność	49	146	382	1434	517	2528	
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		1,9%	5,8%	15,1%	56,7%	20,5%	100,0%
Ogółem	Liczebność	77	222	541	2138	820	3798	
	% z Pani/a stopień awansu zawodowego		2,0%	5,8%	14,2%	56,3%	21,6%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * nauczycielskie sieci współpracy i samokształcenia

Tabela krzyżowa

		nauczycielskie sieci współpracy i samokształcenia					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	5	5	23	59	36	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,9%	3,9%	18,0%	46,1%	28,1%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	9	42	93	230	72	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,0%	9,4%	20,9%	51,6%	16,1%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	19	62	177	324	114	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,7%	8,9%	25,4%	46,6%	16,4%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	70	218	631	1207	402	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,8%	8,6%	25,0%	47,7%	15,9%	100,0%
Ogółem		Liczebność	103	327	924	1820	624	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,7%	8,6%	24,3%	47,9%	16,4%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * uczestnictwo w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu

Tabela krzyżowa

		uczestnictwo w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	5	9	25	52	37	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,9%	7,0%	19,5%	40,6%	28,9%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	15	48	113	201	69	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,4%	10,8%	25,3%	45,1%	15,5%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	20	103	232	265	76	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	2,9%	14,8%	33,3%	38,1%	10,9%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	87	409	822	924	286	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,4%	16,2%	32,5%	36,6%	11,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	127	569	1192	1442	468	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	3,3%	15,0%	31,4%	38,0%	12,3%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * uczestnictwo w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu

tabela 76

Tabela krzyżowa

		uczestnictwo w badaniach naukowych z obszaru nauczanego przedmiotu					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	7	17	39	71	44	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,9%	9,6%	21,9%	39,9%	24,7%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	4	16	43	80	30	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,3%	9,2%	24,9%	46,2%	17,3%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	13	51	127	189	54	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,0%	11,8%	29,3%	43,5%	12,4%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	41	178	358	467	140	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,5%	15,0%	30,2%	39,4%	11,8%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	36	172	357	397	115	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,3%	16,0%	33,1%	36,9%	10,7%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	26	135	268	238	85	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,5%	18,0%	35,6%	31,6%	11,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	127	569	1192	1442	468	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,3%	15,0%	31,4%	38,0%	12,3%	100,0%

Staż pracy w zawodzie nauczyciela * formy umożliwiające uzyskanie nowych/dodatkových kwalifikacji zawodowych (np. studia podyplomowe, kursy nadające uprawnienia)

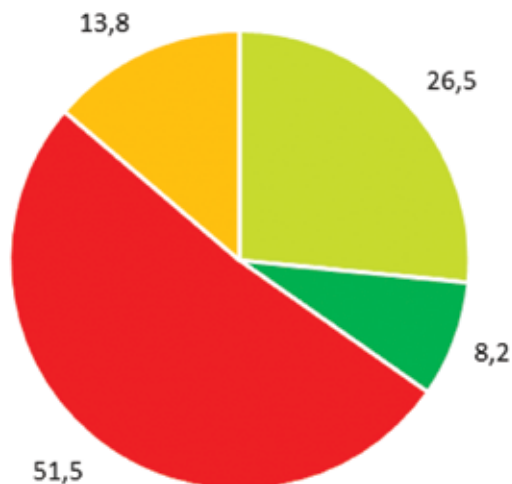
tabela 77

Tabela krzyżowa

		formy umożliwiające uzyskanie nowych/dodatkových kwalifikacji zawodowych (np. studia podyplomowe, kursy nadające uprawnienia)					Ogółem	
		zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowani e tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	8	5	15	71	79	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	4,5%	2,8%	8,4%	39,9%	44,4%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	5	3	10	88	67	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,9%	1,7%	5,8%	50,9%	38,7%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	7	19	47	217	144	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,6%	4,4%	10,8%	50,0%	33,2%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	16	67	148	625	328	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	1,4%	5,7%	12,5%	52,8%	27,7%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	27	78	157	564	251	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,5%	7,2%	14,6%	52,4%	23,3%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	26	80	116	353	177	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,5%	10,6%	15,4%	46,9%	23,5%	100,0%
Ogółem		Liczebność	89	252	493	1918	1046	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,3%	6,6%	13,0%	50,5%	27,5%	100,0%

Wykres nr 47. Czy jest Pani/Pan członkiem sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

- tak, jestem członkiem jednej sieci
- tak, jestem członkiem więcej niż jednej sieci
- nie, nie jestem członkiem żadnej sieci
- nie, ale chciałabym/chciałbym uczestniczyć w działaniach wybranej sieci

tabela 78

Tabela nr 78. Przynależność do sieci współpracy i samokształcenia a stopień awansu nauczyciela			Czy jest Pani/Pan członkiem sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli?				Ogółem
			tak, jestem członkiem jednej sieci	tak, jestem członkiem więcej niż jednej sieci	nie, nie jestem członkiem żadnej sieci	nie, ale chciałabym/chciałbym uczestniczyć w działaniach wybranej sieci	
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	N	21	13	67	27	128
		%	16,4%	10,2%	52,3%	21,1%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	N	109	24	236	77	446
		%	24,4%	5,4%	52,9%	17,3%	100,0%
	nauczyciel mianowany	N	175	55	362	104	696
		%	25,1%	7,9%	52,0%	14,9%	100,0%
nauczyciel dyplomowany	N	703	219	1291	315	2528	
	%	27,8%	8,7%	51,1%	12,5%	100,0%	
Ogółem		N	1008	311	1956	523	3798
		%	26,5%	8,2%	51,5%	13,8%	100,0%

tabela 79

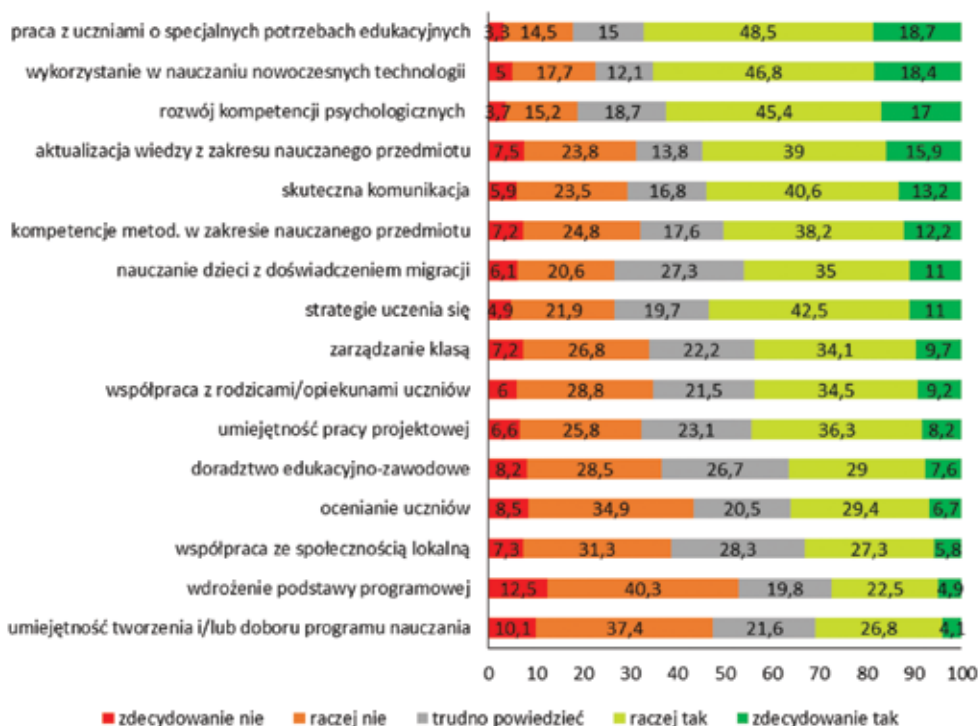
Tabela nr 79. Przynależność do sieci współpracy i samokształcenia a stopień zadowolenia z pracy.			Czy jest Pani/Pan członkiem sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli?				Ogółem
			tak, jestem członkiem jednej sieci	tak, jestem członkiem więcej niż jednej sieci	nie, nie jestem członkiem żadnej sieci	nie, ale chciałabym/chciałbym uczestniczyć w działaniach wybranej sieci	
Czy lubi Pani/Pan swoją pracę?	Tak	N	978	297	1840	502	3617
		%	27,0%	8,2%	50,9%	13,9%	100,0%
	Trudno powiedzieć	N	21	11	86	13	131
		%	16,0%	8,4%	65,6%	9,9%	100,0%
Nie	N	9	3	30	8	50	
	%	18,0%	6,0%	60,0%	16,0%	100,0%	
Ogółem		N	N	311	1956	523	3798
		%	%	8,2%	51,5%	13,8%	100,0%

Tabela krzyżowa Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan * Czy jest Pani/Pan członkiem sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli?

tabela 80

Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan		Czy jest Pani/Pan członkiem sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli?				Ogółem	
		tak, jestem członkiem jednej sieci	tak, jestem członkiem więcej niż jednej sieci	nie, nie jestem członkiem żadnej sieci	nie, ale chciałabym/chciałabym uczestniczyć w działaniach wybranej sieci		
nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej	Liczebność	179	41	240	50	510	
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	35,1%	8,0%	47,1%	9,8%	100,0%	
nauczyciel przedmiotów ogólnokształcących	Liczebność	601	200	1313	355	2469	
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	24,3%	8,1%	53,2%	14,4%	100,0%	
nauczyciel przedmiotów zawodowych	Liczebność	86	24	224	52	386	
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	22,3%	6,2%	58,0%	13,5%	100,0%	
nauczyciel świetlicy	Liczebność	25	2	56	22	105	
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	23,8%	1,9%	53,3%	21,0%	100,0%	
nauczyciel bibliotekarz	Liczebność	49	12	30	3	94	
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	52,1%	12,8%	31,9%	3,2%	100,0%	
pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta	Liczebność	68	32	93	41	234	
	% z Grupa nauczycieli, do której należy Pani/Pan	29,1%	13,7%	39,7%	17,5%	100,0%	
Ogółem		Liczebność	1008	311	1956	523	3798
		% z Grupa nauczycieli, do której należy	26,5%	8,2%	51,5%	13,8%	100,0%

Wykres nr 48. Czy odczuwa Pani/Pan potrzebę doskonalenia zawodowego w wymienionych obszarach? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

Pani/a stopień awansu zawodowego * zarządzanie klasą

tabela 81

Tabela krzyżowa

Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	zarządzanie klasą				Ogółem	
			zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		zdecydowanie tak
		Liczebność	13	24	21	48	128	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	10,2%	18,8%	16,4%	37,5%	17,2%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	30	78	100	187	446	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,7%	17,5%	22,4%	41,9%	11,4%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	43	169	171	235	696	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,2%	24,3%	24,6%	33,8%	11,2%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	188	745	552	827	2528	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,4%	29,5%	21,8%	32,7%	8,5%	100,0%
Ogółem		Liczebność	274	1016	844	1297	3798	
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,2%	26,8%	22,2%	34,1%	9,7%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * doradztwo edukacyjno-zawodowe

Tabela krzyżowa

			doradztwo edukacyjno-zawodowe				zdecydowani e tak	Ogółem
			zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	11	28	34	40	15	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,6%	21,9%	26,6%	31,3%	11,7%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	38	114	115	144	35	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,5%	25,6%	25,8%	32,3%	7,8%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	55	188	202	191	60	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,9%	27,0%	29,0%	27,4%	8,6%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	208	753	664	726	177	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,2%	29,8%	26,3%	28,7%	7,0%	100,0%
Ogółem		Liczebność	312	1083	1015	1101	287	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	8,2%	28,5%	26,7%	29,0%	7,6%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * umiejętność pracy projektowej

Tabela krzyżowa

			umiejętność pracy projektowej				zdecydowani e tak	Ogółem
			zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	10	28	27	49	14	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,8%	21,9%	21,1%	38,3%	10,9%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	34	100	103	174	35	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	7,6%	22,4%	23,1%	39,0%	7,8%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	42	166	171	255	62	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,0%	23,9%	24,6%	36,6%	8,9%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	164	685	575	903	201	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,5%	27,1%	22,7%	35,7%	8,0%	100,0%
Ogółem		Liczebność	250	979	876	1381	312	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	6,6%	25,8%	23,1%	36,4%	8,2%	100,0%

Pani/a stopień awansu zawodowego * skuteczna komunikacja

Tabela krzyżowa

			skuteczna komunikacja				zdecydowani e tak	Ogółem
			zdecydowani e nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak		
Pani/a stopień awansu zawodowego	nauczyciel stażysta	Liczebność	13	27	10	55	23	128
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	10,2%	21,1%	7,8%	43,0%	18,0%	100,0%
	nauczyciel kontraktowy	Liczebność	26	89	64	204	63	446
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,8%	20,0%	14,3%	45,7%	14,1%	100,0%
	nauczyciel mianowany	Liczebność	36	161	113	296	90	696
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,2%	23,1%	16,2%	42,5%	12,9%	100,0%
	nauczyciel dyplomowany	Liczebność	149	615	451	988	325	2528
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,9%	24,3%	17,8%	39,1%	12,9%	100,0%
Ogółem		Liczebność	224	892	638	1543	501	3798
		% z Pani/a stopień awansu zawodowego	5,9%	23,5%	16,8%	40,6%	13,2%	100,0%

tabela 82

tabela 83

tabela 84

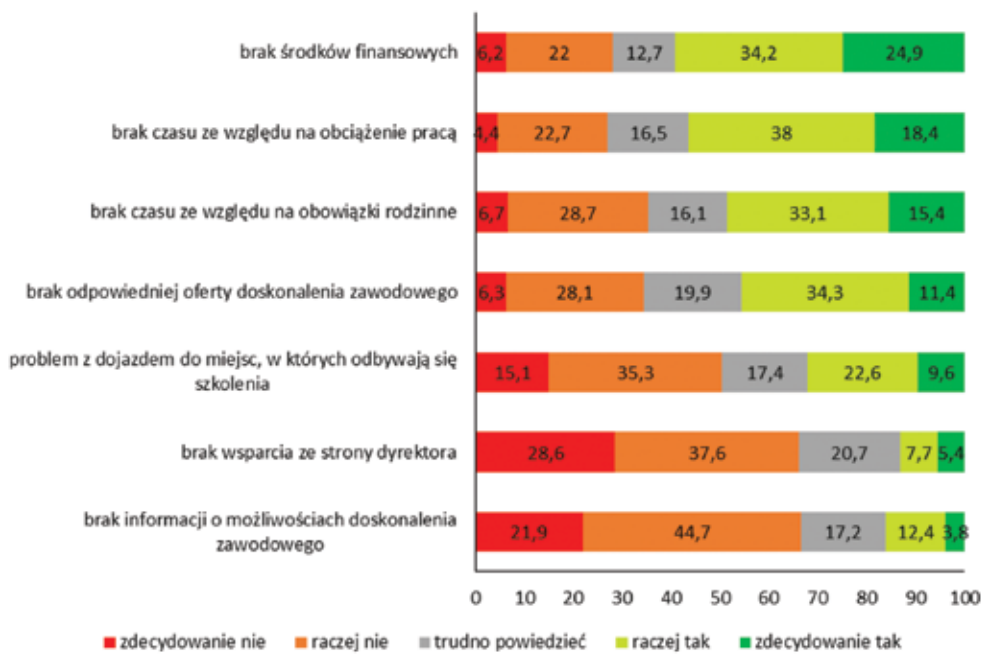
Staż pracy w zawodzie nauczyciela * wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii

tabela 85

Tabela krzyżowa

		wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii					Ogółem	
		zdecydowanie nie	raczej nie	trudno powiedzieć	raczej tak	zdecydowanie tak		
Staż pracy w zawodzie nauczyciela	poniżej 3 lat	Liczebność	15	36	21	73	33	178
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	8,4%	20,2%	11,8%	41,0%	18,5%	100,0%
	3 - 5 lat	Liczebność	12	48	20	70	23	173
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,9%	27,7%	11,6%	40,5%	13,3%	100,0%
	6 - 10 lat	Liczebność	26	92	51	192	73	434
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,0%	21,2%	11,8%	44,2%	16,8%	100,0%
	11 - 20 lat	Liczebność	78	243	148	520	195	1184
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	6,6%	20,5%	12,5%	43,9%	16,5%	100,0%
	21 - 30 lat	Liczebność	38	162	119	551	207	1077
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	3,5%	15,0%	11,0%	51,2%	19,2%	100,0%
	powyżej 30 lat	Liczebność	22	93	99	370	168	752
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	2,9%	12,4%	13,2%	49,2%	22,3%	100,0%
Ogółem		Liczebność	191	674	458	1776	699	3798
		% z Staż pracy w zawodzie nauczyciela	5,0%	17,7%	12,1%	46,8%	18,4%	100,0%

Wykres nr 49. Czy poniższe czynniki ograniczają korzystanie przez Panią/Pana z doskonalenia zawodowego? (%) N=3798 ODPOWIEDZI NAUCZYCIELI

WOJEWÓDZTWO
POMORSKIE

UNIWERSYTET GDAŃSKI

100 lat
GUS

Urząd Statystyczny
w Gdańsku

CENTRUM
EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

OŚRODEK
DOSKONALEŃ
NAUCZYCIELI
W SŁUPSKU

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO